Anecdota Oxoniensia

TEXTS, DOCUMENTS, AND EXTRACTS

CHIEFLY FROM

MANUSCRIPTS IN THE BODLEIAN

AND OTHER

OXFORD LIBRARIES

CLASSICAL SERIES. VOL. I—PART VI

A COLLATION WITH THE ANCIENT ARMENIAN VERSIONS OF THE GREEK TEXT OF ARISTOTLE'S CATEGORIES, DE INTERPRETATIONE, DE MUNDO, DE VIRTUTIBUS ET VITIIS, AND OF PORPHYRY'S INTRODUCTION

BY

FREDERICK CORNWALLIS CONYBEARE, M.A.

Late Fellow and Prælector of University College, Oxford

WITH A FACSIMILE

Oxford

AT THE CLARENDON PRESS

1892

[illegible] և կատարեալ [illegible]

[illegible] , [illegible] :

[illegible] , [illegible] : [illegible]

[illegible] : [illegible]

[illegible] . [illegible] : [illegible]

ըստ ձեռն : որպէս նաւապետն : ոչ եթէ ընկալեալ

էր . այլ եթէ գեղեցկագոյնս ցուցանելով . և այսպէս ծառա

յուցանելով : և այլ [illegible] զիւրայ [illegible] պէտսն :

առաքինութեան [illegible] . ոչ և [illegible] :

Պ
րակք Բ :

Արդ են . ներձայնողքն . ներաձայնիցն [illegible]

նշանակք : և [illegible] , ներձայնողացըն : և

որպէս գիրքն | ոչ առանձնեցոյն նոյնք . և ոչ ձայնքն :

նոյնք | բայց որոց այսոցիկ նշանակք առաւելնոյն :

տարին առանձնեցոյն կերպ անձինն : և որոց այսոքիկ

[illegible]

Anecdota Oxoniensia

A COLLATION WITH THE ANCIENT ARMENIAN VERSIONS OF THE GREEK TEXT OF ARISTOTLE'S CATEGORIES

DE INTERPRETATIONE, DE MUNDO, DE VIRTUTIBUS ET VITIIS

AND OF

PORPHYRY'S INTRODUCTION

BY

FREDERICK CORNWALLIS CONYBEARE, M.A.

Late Fellow and Prælector of University College, Oxford

Oxford

AT THE CLARENDON PRESS

1892

London

HENRY FROWDE

OXFORD UNIVERSITY PRESS WAREHOUSE
AMEN CORNER, E.C.

New York

112 FOURTH AVENUE

TO MY KIND ARMENIAN FRIENDS

ABGAR JOANNISSIANY

OF TIFLIS

AND

THE REV. FATHER KARÉKIN

OF VENICE

THIS STUDY OF THEIR ANCIENT LITERATURE

IS DEDICATED.

CONTENTS

HEADS OF PROLEGOMENA.

PROLEGOMENA.

§ 1. THE following work is a collation with the ancient Armenian Versions of:—

(1) The treatises of Aristotle upon the ten Categories and upon Interpretation. The Greek text used is that of Waitz, and all references to Greek Codices are based on his apparatus criticus.

(2) The pseudo-Aristotelian treatises De Mundo and De Uirtutibus. The Greek text used is Bekker's, as printed in the Berlin edition of Aristotle.

(3) The Isagoge of Porphyrius. The text used is that of Adolph Busse, published at Berlin, and references to Greek Codices are based on his apparatus criticus.

It will be noticed that the collation of the Categories and 'Upon Interpretation' is given in two halves, in a main text and in an appendix thereto, in such a way that both must be consulted by a reader anxious to know what reading of any particular passage is implied by the version. The reason of this inconvenient arrangement is that, after the main text was already printed, I chanced upon a manuscript of the version greatly superior to those which I had been able to use in preparing that main text. There was no other course open to me but to add in an appendix the critical gains resulting from an examination of this better Armenian text. Although the results printed in my main text are thus premature, I may at least hope to escape the charge of negligence of sources and of over-haste; for in preparing that main text, which occupies pp. 1–50, I had not acquiesced in the Venetian text of the version,—itself based upon three MSS. in the Library of

San Lazaro at Venice,—but had carefully collated the best MSS. preserved in the Bibliothèque Nationale in Paris, and in the Library of the Armenian Patriarch at Jerusalem, and had even satisfied myself that the MSS. of the Conventual Library of Edschmiadzin added nothing to the sources I had already consulted. I could not foresee that in Pavia I should after all find a manuscript text of my author, unique in point of age, authority, and literary interest.

§ 2. The value of such a collation as the following depends on the fulfilment of three conditions:—

(1) The version must be ancient.

(2) It must be so literal as really to reflect the Greek text from which it was made.

(3) We must possess a *pure* text of the version, a text, that is, free from the corruptions of copyists and unimpaired as a witness by recensions of itself made in a later age.

Now the versions here collated of these several Greek texts are not all by one hand, nor are they all of the same age and authority. It is rather the case that, examined in respect of the three conditions above proposed as determining the value of their evidence, they fall into the three groups into which I have above separated them. In the rest of these prolegomena, each group has to be examined to see how it fulfils these several conditions.

§ 3. The Categories and De Interpretatione. As to the age and authorship of this version, the evidence is of three kinds and rests upon:—

(1) Style and other internal indications.

(2) Subscriptions in the MSS. themselves.

(3) Citations in old writers and historical tradition.

The style in which this version is composed is unmistakably that of the first or golden age of Armenian literature, which was roughly coincident with the fifth century. In that century the Septuagint was rendered into Armenian along with the writings of such of the Greek

Fathers as were then popular in the orthodox church. The version of the Categories and De Interpretatione, like the rendering of the Grammar of Dionysius Thrax, is written in a Grecising style; indeed it is little more than the Greek written with Armenian words. Not only each word, but the separate parts of the compound words, are rendered with the same slavish accuracy. The contemporary versions of the Bible and of the Greek Fathers are in a better style; indeed, the Armenian Bible is entitled on purely literary grounds to take rank with our own or with Luther's Version. The question arises, why, being masters of an independent and pure Armenian style, did the translators of the fifth century yet render these treatises of Aristotle's in so slavish a manner? Some Armenian critics argue that this Grecising style of translation was a later product of their Hellenic culture, and on that account postpone the date of the versions of Aristotle to the very close of the fifth or beginning of the sixth century. I fail to see any cogency in this argument. On the contrary, we might expect the independent style to be the later development of the two; and on purely literary grounds I should be inclined to attribute these versions to the age of Prohaeresius, the Armenian Professor of Rhetoric at Athens, whose figure is so familiar to us from the pages of Eunapius.

§ 4. The other evidence must now be considered. In all the MSS., except a few comparatively late ones, the text of Aristotle is not given alone and continuously, but in short sections, each of which is followed by its appropriate commentary. The following questions then arise. Whose is this commentary thus preserved in Armenian? Is it a translation of a Greek original? If so, were the text and the commentary translated by the same hand and at the same time?

§ 5. So far as the style is concerned we may ascribe the translation both of text and of commentary to the same hand. The slight differences of language between them may be explained on the ground that the text reflects Aristotle's Greek, while the commentary reflects a Greek original written at least seven centuries later than Aristotle. The citations also of the text embedded in the Armenian commentary agree on the whole with the version of the text, and, where they differ a little, we can suppose that the Greek commentator himself was not quoting his Greek

with strict accuracy. Indeed there is such a general correspondence between the Armenian text and the Armenian commentary, that it is not easy to conceive of their having been translated at different times and by different hands.

§ 6. Yet there are difficulties in this view. For example, in the De Interpretatione, p. 16a. 27, all the Armenian MSS. except the Codex Ticinus add after *οὐδέν ἐστιν* words equivalent to *ἀλλ' ἴσως εἰσὶ κατὰ φύσιν φωναὶ γεγραμμέναι ἀλλ' ὅμως ὀνόματα οὐκ εἰσίν.* These words should certainly not stand in the text, since no Greek MS. contains them and the Pavia MS. rejects them. On the other hand the commentary seems to imply these words, for it runs thus: *զի ըստ շարադրութեան զանուանսն, այլ ոչ ըստ բնութեան կամի գոլ բազումս. յաղագս այսորիկ յառաջագոյն ասացաւ: Յիշէ սակայն և աստանօր զձայնս ոմանս լեալս՝ և ընդ գրով անկեալս, այլ սակայն ոչ ևս անուանս.* This may be rendered thus: *ὅτι κατὰ συνθήκην τὰ ὀνόματα ἀλλ' οὐ κατὰ φύσιν βούλεται εἶναι πολλὰ, περὶ τούτου προείρηται: ἀλλ' ὅμως μέμνηται καὶ ἐνταῦθα περὶ φωνῶν τινῶν γενομένων καὶ γεγραμμένων, ἀλλὰ μὴν οὔπω ὀνομάτων.* This passage is in all the Armenian MSS., including that of Pavia. It cannot, however, be adduced as a proof that the Armenian text and commentary were translated independently of one another. That the interpolation must have crept into some Armenian texts of Aristotle from the commentary is clear from its absence from the Codex Ticinus; nor does the commentary itself necessarily involve a text in which the words stood. Even if it did, the inconsistency might have lain in the twofold Greek original of text and commentary.

§ 7. Assuming, therefore, that the version of the text is coeval with that of the commentary, can we fix the date and authorship of the latter? In these Armenian commentaries upon the Categories and the De Interpretatione, there are singularly few allusions of such a kind as to fix the date of the composition of the Greek original. There is one indication, however, of the date of the Version, which has been pointed out to me by my friend Dr. Baronean of Manchester. A certain Vardan is adduced in the commentary as a type of bravery; the Vardan thus referred to can hardly be other than the king of that name who perished in war against the Persians, A.D. 451. If, therefore, the name is not an

interpolation, the Armenian commentary, and the version of the text which coheres therewith, cannot be put back earlier than the middle of the fifth century.

§ 8. We come next to the evidence of subscriptions in the Armenian MSS. On this we can build little, for although in all later MSS. these treatises are stated to have been translated and commented upon by the great and unrivalled philosopher David, yet the MS. of Pavia, which far outweighs all the rest in authority, contains no such statement. In it the version and commentary are simply headed: 'the Categories of Aristotle,' and after the Categories follows, without the loss of any space and without any title at all, the version with commentary of the De Interpretatione. From the silence of this manuscript we might infer that the ascription of these versions and commentary to the great and unrivalled philosopher David was a comparatively late myth; and our inference is raised to a certainty, if we compare the Armenian soi-disant commentary of David with the commentaries entitled in the Greek Codices ἀπὸ φωνῆς Δαβίδ. These Greek commentaries of David are, at least so far as extend the citations of them in vol. 4 of the Berlin Aristotle, wholly unrecognisable in the Armenian commentary on the Categories and De Interpretatione.

§ 9. This conclusion is confirmed by the evidence of citations and references in early Armenian writers.

It is only late Armenian traditions, just as it is only subscriptions in the late manuscripts, which attribute to David Invictus the commentaries upon and the translations of the Categories and De Interpretatione. The same can be said of the last two of the following writings and translations, which we find in Armenian, all of them attributed to David Invictus:—

(1) The Definitions of Philosophy written against Pyrrhon. This is known in Greek as τὰ προλεγόμενα τῆς φιλοσοφίας ἀπὸ φωνῆς Δαβὶδ τοῦ θεοφιλεστάτου καὶ θεόφρονος φιλοσόφου[1].

(2) A version of the Isagoge of Porphyrius and the commentary of David thereon.

[1] See Berlin Aristotle, vol. iv, p. 12, and Cramer's Anecdota Parisiensia.

(3) A considerable fragment of a commentary on the Analytics of Aristotle. This version is made from a Greek commentary written, it would seem by the same David, in the fourth or fifth century.

(4) The version of Dionysius Thrax with commentary. This seems to be by the same hand which rendered the Categories and De Interpretatione.

(5) The versions of the so-called Aristotle De Mundo and De Uirtutibus.

§ 10. In the early part of the eighth century Stephanus of Siunik seems to have written a commentary upon the grammar of Dionysius[1], unless indeed we should take the evidence in the sense that the version of the Grammar was actually his, which seems impossible. In the same writer we find a definite reference to the Davidis Prolegomena[2]. It is as follows: 'Of what kind then is our nature, we have learned in the most special way from the mighty David, who so stoutly combats the Academics and Pyrrhonists, who strive to destroy the essence of philosophy.'

We again meet with allusions to the several versions above enumerated in the first half of the eleventh century, in the correspondence of Gregory Magistros, allusions of such a kind as to prove that they were all of them in his day in circulation in Armenia. This Gregory received the title of Duke of Mesopotamia at the hands of Constantine Monomachus, and died in the year 1058. He mentions them in a letter sufficiently interesting to be quoted at length; it is addressed to his two pupils Basil and Elisha, and runs thus: 'I heard that our Vicar of God has given you Aristotle, and I desire you to send it to me; for it is meet that you should first study and wholly possess yourselves of grammar along with translation; and after this of rhetoric with complete division of the three heads. Next you should gain a knowledge of the definitions of both Plato and Aristotle, as well as of the Pythagorean determinations and maxims. But before that again you must be completely versed in the Old and New Testaments and in the mythology (or poetry) which

[1] Catalogue des anciennes traductions Arméniennes (siècles iv–xiii). Venice, 1889, by P. P. Carékin, p. 395.

[2] Histoire Littéraire de l'Arménie Ancienne (siècles iv–xiiii). Venice, 1886, p. 301.

is spread over many and divers places. You should also, in a spirit of sound and fervent reflection, peruse the dialectical parts of Homer and of the afore-mentioned Plato; and likewise gain a knowledge of all other inventions and books, for a philosopher will claim knowledge and disavow ignorance in all subjects; especially in what is within reach of the four arts, arithmetic, music, geometry and astronomy. It is enough to have pursued these subjects so far. If the collection of Aristotle be that which is called "on the Heavenly Bodies and the Sphericity of the Earth," or "on the Ordinance of Life," in which he mentions also the analysis of qualities and classification of affections called reflective, then send it to me. But if it should be merely the treatise of Porphyry, defining in answer to the enquiry of Chrysaorios the five predicaments, which are the following: genus, species, differentia, proprium, accidens; or the eight, which are scope, utility, meaning of title, order, mode of teaching and so forth; or the ten categories of the Stagirite: substance, quality, quantity, relation, where, when, situation, having, doing, suffering—the like of all these I have no need to ask you to send me from afar; for these treatises have already been in my possession ever since I was a stripling.'

The above letter is to be found in a MS. collection of this writer's letters preserved in the library at Munich. On page 39 of the same MS. Gregory refers to 'the Athenian Categories,' by which no doubt he means those of the Stagirite; on page 235 he quotes the Isagoge, and on page 45 he cites the Prolegomena Davidis. There can be no doubt that this writer refers to these treatises in their Armenian and not in their Greek dress. It is significant that he does not mention David Invictus in connection with the versions of Aristotle. On p. 186 of this MS. he does indeed mention that he had found an ancient Armenian version 'of Olympiodorus whom David mentions[1]'; and on p. 209 of the same Munich MS. he seems to refer to David in a passage in which he is asserting the claims of Armenian writers of Philosophy to be considered original thinkers and not mere translators of Greek books. We have seen that Stephanus of Siunik, three centuries earlier attributed the Prolegomena to David. We have already dwelt on the fact that the Pavia MS. does not mention David as translator or commentator. We

[1] I.e. in The Prolegomena Davidis, pp. 143 and 164 of the San Lazaro edition.

may infer that before the eleventh century the Versions of the Categories and De Interpretatione and the commentaries thereon were not known as David's.

§ 11. Who was this David whose name is borne by the Prolegomena Philosophiae and the Commentary of the Isagoge in Greek and Armenian alike? Of what race was he? When did he live and where?

Here are questions to which Valentine Rose believes that he has found a partial answer in a manuscript life of Saint David of Thessalonica purchased from the Blenheim Library by the Prussian Government and now in Berlin. From this tract, which Rose published at Berlin in 1887, we learn that David was a holy and ascetic man, a worker of miracles, who late in life went to Byzantium and there had an interview with the Emperor and Empress, on whom his age and sanctity made a great impression. Similar stories are told of the Armenian philosopher by native historians[1]. We learn from them that David, after completing his studies at Athens, repaired to the Court at Byzantium and in the presence of the Emperor confuted the heathen philosophers. The interesting point, however, in regard to this Greek Saint is that even according to Greek accounts he was probably an Armenian. Thus Rose cites Johannes Moschi to the effect that this David was by race a native of Mesopotamia and in the Menologion of the Emperor Basilius a day in June is dedicated to the memory of 'our Holy Father David of Thessalonica who came from the East.' The Greek accounts, however, make no mention of the philosophical attainments of David which appear so prominently in the Armenian traditions; and Rose suggests that late in life David gave up the carnal pursuit of Pagan wisdom and betook himself to the self-mortifying life of the Christian ascetic.

§ 12. A more reliable answer is furnished by a treatise preserved in a manuscript at Edschmiadzin and called the գիրք էակաց (the Book of true beings). This manuscript gives the subscription of an older book from which it was copied as follows:—'Mambre and Paulus and Abraham composed discourses full of no mean thoughts: and after a long time was written this book, just as God has handed it down unto us.

[1] Compare the account quoted in the History of Armenian Literature by P. P. Carékin of Venice, p. 299.

In this time, in the year, namely, of the Armenians 76 (=A. D. 629), I, Gourgén, chartulary of Great Armenia, and spatharius of the holy rulers of Pourh (պռուղյ), was owner of this book. But it is to be noticed, in the ancient subscription of this book on true beings, that it was written, in a translation from Greek into Armenian by command of the Lord John Catholicos of the Armenians, of the Gabelenatzik (see Moses of Chorene, History Bk. 2, ch. 7), in the year of the Armenians 25 (=A. D. 578). This is testified to by Sarkis the Arabian, a bishop, with true testimony. Blessing, praise and glory and honour to Father, Son and Holy Ghost, now and for ever.'

Here then we have a Greek source rendered into Armenian as early as A. D. 578, but itself how much older we do not know; though from its contents its composition must be dated about 530 A. D. It is entitled: 'The controversy of the holy teachers of the Armenians, Moses and David, with the heretics who separated the natures'; and, as this title implies, the bulk of the writing consists of a long and tiresome anti-Nestorian argument supposed to have been delivered at the Council of Ephesus. This argument is preceded and followed by historical matter relating to the spread of the new Greek learning in Armenia. From the exordium we learn that David Invictus, called the philosopher, was one of five Armenian students, who were at the beginning of the fifth century sent, at the invitation of Theodosius, to Constantinople in order to study Greek and translate the Scriptures into Armenian. He was accompanied by Moses the Grammarian, Mambre the Philosopher, Abraham the Rhetor and Paulus. After a brief interlude of study at Constantinople, David was despatched by the Greek Emperor to Armenia, his native country, to superintend the refortification of Carni, near Erivan, an old strong place of which Tacitus relates the siege by the Romans, and which in the preceding century had been rebuilt by the Armenian King Tiridates. Returning thence to Constantinople David once more solicited the Emperor that he might be sent to study at Athens; his request was granted and he was installed at Athens along with his compatriots under the particular patronage and protection of the Emperor. There, by a strange anachronism he is made to consort with Basil of Caesarea and the Gregories. By Gregory of Nyssa and his brother Nazianzenus, the divine, David was actually invited to occupy

the chief professorial chair of Philosophy at Athens, and both he and Moses remained as teachers in Athens for a space of 30 years. Then followed their great refutation of Nestorius at Ephesus in A.D. 431, and their arguments then delivered form the bulk of the book. After the Council the Emperor sent them home, laden with presents—among which was a portion of the true cross—and armed with the many books which during their stay in Greece they had translated into their native language. Returning to Great Armenia they found their orthodox countrymen engaged in that death-struggle for their faith with Azkert, the Persian King, in which fell Vardan the Brave. This was in the year 451 A.D., twenty years later than the Council of Ephesus. 'Then' the narrative continues 'Moses and David were anxious not to show themselves in the land of Armenia, but desired to live secretly and in hiding, because they were Athenians and already old, and the land of Armenia was undone. Moses disguised himself as a beggar and retired to a village in the plain, while his companions David, Mambre, Paulus and Abraham pushed on to Erivan, where they were honourably welcomed by the lord Giut an old fellow-student of Moses, and now Catholicos of the Armenians. Better days were in store for Moses also; he was sought for and found, and in spite of his protest, that he was now a stranger after so many years spent in Hellas, he was ordained an Archbishop. He forthwith began and wrote his history of Armenia, his exposition of Grammar, and also a hymnal for the use of the churches. Open teaching of his countrymen was denied him in that cruel time. David now wrote his book of definitions (Prolegomena Philosophiae) and also his exposition of Grammar, and they both opened the stores which they had so long before begun to accumulate.'

In this curious tract there are anachronisms arising out of the desire of its writer to minimise the intellectual indebtedness of the Armenians to the Greeks. But after discounting that, there is no reason to doubt that during the first half of the fifth century there lived an Armenian at Athens named David who was a professional teacher of philosophy. The story of his return to Armenia with Moses is also very probable. In the middle of the century the Persian rulers forbade Greek books and learning in Great Armenia, on political grounds, because they were

jealous of any alliance between a country in vassalage to themselves and the Greek Empire. This proscription of Greek letters checked and crushed Armenian literary development almost in its first outburst, but by severing the intellectual ties which bound the race to Constantinople and Athens, it contributed to found the independence of their national Church. The Greek Commentaries on Aristotle and on Porphyry which we have under the title *ἀπὸ φωνῆς Δαβίδ* may very well be the work of this Armenian teacher who spent 30 years in Athens between 406 and 451 A. D.

§ 18. But the Commentaries upon the Categories and De Interpretatione remain an enigma. In the hope that some Aristotelian may be able to identify them I now append some specimens of it. In my rendering of it I set a note of interrogation where I am not certain of the meaning and leave blanks where the text is broken.

BEK. ED.
PAGE.

1 a. 1. *ὁμώνυμα γίγνεται κατὰ δύο τρόπους, κατὰ τύχην ἢ κατὰ διάνοιαν. διάνοια δὲ κατ' ἀξίωμα* (?), *κατὰ μνήμην, κατ' ἐλπίδα, κατ' εὐχὰς, κατ εἰκόνα, καθ' ὁμοιότητα . . . . ἢ κατὰ συζυγίας στέρησιν ὥσπερ μονοχίτων . . . . ὥσπερ ἀθλητής.*

Compare the above with the 'Anonymi in Aristotelis Categorias Paraphrasis,' published among the Commentaria in Aristotelem Graeca, vol. xxiii. part ii, pp. 1, 2. The Armenian seems to be the barest summary of that paraphrase. Compare also the Berlin Aristotle, vol. iv. p. 42 b. 13 in a Scholium of David: '*φέρε εἴπωμεν τὴν διαίρεσιν τῶν ὁμωνύμων. τούτων τὰ μέν εἰσιν ἀπὸ τύχης.*' But note that what follows in the Greek is very diffuse and unlike the Armenian.

BEK. ED.
PAGE.

1 a. 6. *συνώνυμα δι' ἐκεῖνο λέγεται, ὅτι εἰ καὶ διαφορὰ ἐν τοῖς ὀνόματος μορίοις, ἓν καὶ ταὐτὸ σημαίνει κατὰ τὸν τῆς οὐσίας λόγον, ὥσπερ ἀφ' ἑνὸς καὶ πρὸς ἕν.*

1 a. 12. *διασαφεῖ τὴν παρωνομασίαν κατὰ τρεῖς τρόπους· τὸ συμφωνεῖν μὲν τὸν πρῶτον φθόγγον, διαφέρειν δὲ τὴν ὑστάτην συλλαβήν. ὁρισμος* (?) *τοῦ πράγματος, σπουδαῖος καὶ σπουδαιότης.*

1 a. 16. *ὡς διπλοῦ ὄντος τοῦ λόγου, τὸ μὲν γὰρ ἐν διανοίᾳ, τὸ δὲ ἐν προφορᾷ.*

τὸ προφορᾷ μὲν, ἔστι φωνὴ σημαντική· τὸ δὲ διανοίᾳ, νόημα καὶ εἰκὼν πραγμάτων. Ἰστέον ὅτι οὐκ ἀεὶ αἱ φωναὶ ἢ νοήματα ἕπονται πράγμασιν· ἀλλὰ ἐνίοτε τὰς φωνὰς μὲν συμβαίνει εἶναι ἁπλᾶς, τὰ δὲ νοήματα σύνθετα· οἷον τρέχω ἢ ἀναγιγνώσκω· ἐνίοτε δὲ αἱ μὲν φωναὶ συνθέται, τὰ δὲ νοήματα ἁπλᾶ· οἷον εἴ τις εἴποι ἄνθρωπον ζῷον, λογικὸν θνητόν· ἀλλ' ἔστιν ὅτι αἵ τε φωναὶ ἁπλαῖ καὶ τὰ νοήματα· οἷον Σωκράτης ἢ Ὅμηρος. ἔστι δὲ καὶ ὅτι αἵ τε φωναὶ συνθέται καὶ τὰ νοήματα. οἷον Σωκράτης φιλοσοφεῖ ἢ Ὅμηρος ποιεῖ.

With the above compare the Anonymi Paraphrasis p. 5, ll. 2–15.

Let us omit a few intervening scholia and translate the Commentary on the Categories 1 b. 25–2 a. 10. To save trouble I render it into English, occasionally using the Greek form of a technical phrase:—

BEK. ED. PAGE.

1 b. 25–2 a. 10. 'He takes in hand the second classification of beings, as we called it above. At present he does not go into the ten genera, because he before divided (beings) into two: into substance (οὐσία) and into accident (συμβεβηκός). Substance is of a single kind (ἁπλᾶ τὸ εἶδος), but not so accident. Rather this is multifarious (πολύτροπον); and in order according to the kinds which naturally belong in it (κατὰ τὰ ἐν αὐτῷ πεφυκότα γένη) does he make division of it. Of these kinds the names differ, but the substance is one. If then all are put together, they make up the number ten; from which fact, as we said before, our treatise received its title.

'We must make up our minds that what he says, the words namely: τῶν κατὰ μηδεμίαν συμπλοκὴν λεγομένων ἕκαστον ἤτοι οὐσίαν σημαίνει ἢ ποιόν or some other of the ten categories, that we must needs subject these words to an examination not of their sounds only, but of the thoughts they contain. For if we follow the mere sounds, we shall not with any the more exactitude know the manner of the saying. To take an example—τρέχω, here is a simple sound. But the thought contained is complex. For it contains within itself the pronoun, e.g. 'I,' since it makes no difference whether we say τρέχω or ἐγὼ τρέχω. In the same way if anyone should

think of (the word) μουσικός, as meaning a single thing, because the sound is single. For it does not really mean a single thing (ἕν τι). For if you examine what μουσικός is, you will find two things, and not one. For μουσικός means a man skilled in musical sounds. Consequently μουσικός consists of man and of art together, and is clearly therefore two and not one. But if anyone chooses to say: "Why did he take such an example?" let him know that he did not himself for his own instruction (κυρίως) use examples at all, but merely that he might be easily understood by learners. Such words as these he appends (?). He mentions affirmation and negation—at once, wishing to inform us (?). For he is pleased to omit for the present about premiss. For it is necessary that every affirmation and negation should be a syllogistic premiss, and that a premiss should be either true or false. Consequently affirmation or denial will either be true or false, as he himself said.'

This extremely simple commentary is unrecognisable among the scholia on this passage which are given in the Berlin Aristotle, vol. iv.; among which scholia are given extracts from the Greek Commentary of David.

Let us take one more example of the Armenian commentary, that which expounds the opening words 16 a. 1, 2 of the De Interpretatione. It is as follows:—

'We stated once before, that the aim of the whole of this logical treatise is to arrive at demonstrative syllogisms. But, since there are many fallacies in syllogisms, we must be acquainted with each of them. For, through a knowledge of the others, we reach the demonstrative syllogism. But it is impossible to recognise either one or the other of the said syllogisms, unless we first learn, what syllogism is. But syllogism itself involves premisses or propositions; and a premiss is either καταφατικός or ἀποφατικός, or is λόγος τις.

'It were best to begin with teaching about speech (λόγος) and its parts, and after that to pass to the teaching (διδασκαλία) of

premisses, which is what he himself does in this treatise. For in defining, τί ὄνομα, τί ῥῆμα καὶ λόγος, he passes to the exposition of κατάφασις and ἀπόφασις and of ἀποφαντικὸς λόγος, of which premisses are made up.

'But what will be the meaning of his opening words? For he says: πρῶτον δεῖ θέσθαι. We know that this word πρῶτον is used in two ways. Either in relation to someone, as for example that one must first read a particular poem and then examine its thoughts; or in relation to many, as if they should say, first before all one must possess Homer's poems, and then after that all the others which follow; and this is the sense in which the word "first" is here used, in the sense namely of "before everything." Δεῖ as if it were πρέπει. Now δεῖν is of two kinds, either κατὰ τὸ ἀναγκαῖον or κατὰ τὸ χρήσιμον. Here it is used in the former sense as equivalent to "it is necessary." But θέσθαι again has three senses. Either as if in a place, as in a man or in a city; or as when we call by a name, for position (θέσις) is another phrase for calling by a name (? ὀνοματόκλησις); or as when we define. This was specially the sense which θέσθαι had for the ancients, and it is the one in which the philosopher here uses it, namely the sense of defining. Collecting then all our results, let us see what our exposition comes to. The words "πρῶτον δεῖ θέσθαι" may be set forth thus. Before all it is necessary to define what is a term and what a verb and so forth. For a knowledge of all these in the way of definition will assist us in our quest after premisses.

'But why, we would know, in this place has the teacher observed one order, while in the sequel he arranges his teaching differently. Surely it is not according to their (? true) order that he has here ranked ἀπόφανσις and κατάφασις and ἀπόφασις before λόγος. But because their confused nomenclature is in us a source of ignorance, for this reason he takes us into the midst and wishes by means of names familiar to us, such as are λόγος and ὄνομα and ῥῆμα, to acquaint us with the extremes and manifest our ignorance of the mean. And that

the terms are out of order is quite clear, for he has set ἀπόφασις before κατάφασις, in order that we may not suppose that he is here proceeding κατὰ τάξιν, but only in the way which utility prescribes.

'But to any one who should ask, why he only mentions the noun and verb and not also other parts of speech, it must be answered that it is so, because alone and in a paramount sense (κυρίως) the parts of speech are noun and verb; whereas, of the other parts usually so called in teaching children, some fall under the noun and others under the verb. Under the noun—as pronoun or adverb, for any one on examination will find it so. But the participle under the verb, while all the rest of them subserve various uses. Just as in a ship things have each their peculiar use, for example glue and flax for fastening, nails for rivetting the joints, red paint for decorating it; yet none of these are called the ship, but are catachrestically referred to the ship. So with speech, some elements serve to tie and pin together its component parts, as for instance the conjunction, some to complete it as the preposition; not in the way of making it more perfect, but as making it clear and illumining it have the other so-called parts of speech their several uses in respect of speech, though they should not therefore be considered really parts of it.'

The beginning of the above scholion resembles that of John Italus given in the Berlin Aristotle, vol. iv. 24 b. 30 ff. The disquisition on the use of θέσθαι echoes the more elaborate scholion of Ammonius printed in the Berlin Aristotle, iv. 98 a. 24 ff. The enquiry why Aristotle propounds in the order ἀπόφασις κατάφασις κ.τ.λ. the objects of his enquiry echoes, though it is not identical with, the commentary ad locum of Syrianus; for we read in the foot-note vol. iv. 99 b. of the Berlin Aristotle as follows:—'Boeth. ii. p. 287: Syrianus vero, cui Philoxenus cognomen est, hoc loco quaerit cur proponens prius de negatione, post de affirmatione pronuntiaverit.' Syrianus, so far as we can judge from Boethius' reference gave quite other and deeper reasons than those which our Armenian commentator gives. Neither do the other references

to the lost commentary of Syrianus given in Boethius' commentary on the De Interpretatione tally with the Armenian Commentary.

§ 14. If the Armenian Commentary is not that of David, and this is certain, several allied questions arise regarding it. Is it a translation at all and not rather an Armenian Commentary written on a preexisting version of Aristotle's Text? If it be a translation of some Greek commentary, then was it made along with or before or after the version of the text was made?

That we have here a version from Greek seems certain on at least two grounds. Firstly, its style is unmistakably that of a version from Greek. Secondly, there are references in it to other books of Aristotle which were accessible to a Greek writer, but probably inaccessible—since they were never translated—to an Armenian writer composing a commentary in his own language. I give some examples of such references. In the § of commentary on 16 a. 3–9, in explanation of the words in l. 9: *ἄλλης γὰρ πραγματείας*, we read as follows:—

> '*Πάλιν αὖ εἰπὼν περὶ σημείων, ἃ δὴ πραγμάτων ἢ νοήματος ἢ φωνῆς εἰς τὴν ἀρχὴν ἀνατρέχει ὅτι ὧν τούτων σημεῖα πρώτων παθήματα τῆς ψυχῆς ταὐτά, οἷον εἰ ὅσα ὡσαύτως ἐνοήθη* (or *ὅστις ὡσ. ἐνόησεν*), *ὁ τὰ νοήματα ἔχων, καθόλου κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τὸν τοῦ ἀρχετύπου ἐκδέχεται τύπον ὅς ἐστι παθήματα, αὐτίκα ἀντιστρέφων τὸν λόγον, παντὶ τῷ ἔχοντι τοὺς αὐτοὺς τύπους καὶ νοήματα, οἱ αὐτοί εἰσιν ἀρχέτυποι πᾶσιν ἅ ἐστι πράγματα. ὥστε νοήματα καὶ πράγματα, ἃ δύναται εἶναι τὰ αὐτὰ πᾶσι, φύσει ταῦτα ῥηθείη. αἱ δὲ φωναὶ καὶ γραφόμενα ἀδύνατα πᾶσιν εἶναι τὰ αὐτά. ἕνεκα τοῦ ὕστερον γενέσθαι τοῦτο καὶ ὅτι οὔκ ἐστι τούτου τοῦ τόπου ἡ περὶ τοῦ νοήματος ζήτησις, ἠναγκάσθη σμικρόν τι λαβεῖν πρὸς τὸ χρησιμὸν αὐτοῦ. Τὴν δὲ τελειοτέραν διδασκαλίαν, ὅτι οἷον δὴ ὁμοιώματα ἂν εἴη τὰ νοήματα, ἐν τῷ τρίτῳ βιβλίῳ, ὅτε περὶ τῆς ψυχῆς λέξει, ῥηθήσεται. φυσικῆς γάρ ἐστι φιλοσοφίας ὡς οἱ περιπατητικοί, ἢ θεολογικῆς, ὡς οἱ πλατωνικοί, ἀλλ' οὐχὶ ταύτης πραγματείας ἡ τοιαύτη θεωρία.*'

Again in the Commentary on 16 a. 14–18 we read:—

> '*ἀλλ' ἐπειδὴ ἐζήτει περὶ ἀληθείας ἢ ψεύδους τῶν μερῶν τοῦ λόγου, ὅτι ὥσπερ τὰ νοήματα οὕτως ἔχουσιν αἱ φωναί, οὐ μόνον ἐνταῦθα, ἀλλὰ*

καὶ ἐν τοῖς μετὰ τὰ φυσικὰ φησὶν οὕτως ὅτι τἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος τὴν ἀρχὴν μὲν ἀπὸ τῶν νοημάτων ἔλαβεν, μετὰ δὲ τοῦτο καὶ ἐν φωναῖς ἀποφαίνεται. πράγματα γὰρ ἀδύνατα πρὸς οἱονδήποτε αὐτῶν σαλεύειν, ἀλλὰ τὸν ἀεὶ χρόνον τὸ ἓν ἔχει ἀκινήτως. Διατάξας τοῦτο ὅτι τὸ ἀληθεύειν καὶ τὸ ψεύδεσθαι ἐν συμπεπλεγμένοις γίγνεται, ἀλλ' οὐκ ἐν ἁπλαῖς φωναῖς, μετὰ τοῦτο μεταλλάττει εἰς διδασκαλίαν ὀνόματος καὶ ῥήματος καὶ τῶν ἄλλων, ὅσων ἐμέμνητο.'

So in § of commentary on 17 a. 1–15 Plato is referred to as holding the opinion that speech is in us φύσει, because it is the instrument of reason; and the argument of Aristotle is represented as being directed against Plato. Other passages might be cited in which Aristotle's other works are referred to in a way which proves the commentator to have been a Greek to whom they were accessible and not an Armenian paraphrast of an already existent version of the text.

§ 15. But if the latter alternative is rejected, how shall we explain: firstly, the general identity in form of citations of the text imbedded in the commentary with that text itself? For instance in the commentary on 16 a. 3–9 above cited the unusual reading ὧν τούτων σημεῖα πρώτων is repeated from the text. Secondly, how account for the entire absence of references to other commentators? For most commentaries of the fifth century abound with such references friendly or polemical. One can only account for the former circumstance by supposing that the text and commentary were rendered at one and the same time and by the same hand from a Greek original in which also text and commentary went side by side. The occasional slight differences of citations which exist in the Armenian may also have been in the Greek. For example the words 10 a. 25: *Թերևս, և այլ ինչ երևեսցի յեղանակ՝ որակութեան* (=καὶ ἄλλος ἄν τις φανείη τρόπος ποιότητος), are cited thus in the accompanying commentary: *Թերևս և այլ երևեսցի տեսակ որակութեան* (=καὶ ἄλλο ἂν φανείη εἶδος ποιότητος). Here we may merely have a piece of loose citation in the original Greek. Such cases might be multiplied indefinitely.

I have only chanced on one passage in the commentary, as to which one feels that it cannot be translation from the Greek, and in this case we may suppose the Armenian translator to have made so

obvious an addition. It refers to the words 10 b. 5–9 and is as follows:—

> 'And secondly, although we may have the name of a quality (*ποιότης*) and though the man who is such (*ποιός*) may participate in the things (*μετέχει τῶν πραγμάτων*), yet the participation may not have a name formed *παρωνύμως* from the quality in question. As for example from առաքինութիւն (=*ἀρετή*) one is called քաջ (=*σπουδαῖος*). For in the Greek tongue there is a quality called *ἀρετή*, but the corresponding "such"(*ποιός*) is not առաքինի (=virtuous), but քաջ (=*σπουδαῖος*). Or rather, if you look out for a true equivalent, our word փոյթ is such[1]. But in the Greek tongue *σπουδή* is not the original term used, so that a man is called *σπουδαῖος* because he has *σπουδή*, neither, although they have in use *ἀρετή* as the quality, is the person who owns the quality called *παρωνύμως* a man who is *ἀρεταῖος*, but you have one name for the quality, to wit, *ἀρετή*, and another for him that has it, to wit, *σπουδαῖος*.'

Cannot this passage be explained as a note added by the translator himself to clear up a passage in the text which would otherwise have been obscure to his countrymen?

§ 16. The other question regarded the absence of all references to other commentators. Can we explain this by supposing this to be a very early commentary? May not names of other commentators be absent from it, because the commentators in question had not yet written? It is impossible that this should be so, and if any significance be attached at all to such absence of references, it must rather be taken as a sign that the author of this commentary is expounding his text to pupils who knew nothing of other famous teachers like Alexander, Themistius, Maximus, Kallimachus, Olympiodorus; references to whom are frequent in the Armenian versions of David's commentary on the Isagoge and Prolegomena, and in the fragmentary commentary on the Analytics. On such pupils learned references would have been thrown

[1] For քաջ means brave rather than ethically virtuous, and փոյթ is a better equivalent for *σπουδαῖος*, for it means 'careful, sedulous, anxious to do right.'

away. Perhaps then we have here an indication that the commentary was originally composed for the instruction of native Armenians.

§ 17. But in that case why should it have been first composed in Greek? It would perhaps meet all the difficulties, if we supposed that an Armenian teacher, living in Athens or Antioch or Caesarea and familiar with the rest of Aristotle's writings and with Greek philosophy in general, had translated the Aristotelian text, and at the same time written this commentary for the use of his compatriots who had not the same advantages as himself. We might then explain the version-like character of the Armenian as merely the style in which an Armenian, saturated with Greek learning, would write. He might even have composed it first in Greek and then turned his own Greek into Armenian.

§ 18. I cannot persuade myself that some such view is not the true one. We know for instance that Prohaeresios, the rhetor, teacher of Julian, of Basil and of Gregory Nazianzen, was an Armenian from the borders of Persia; furthermore that when he was professor at Athens 'all Pontus and the neighbouring nations, sent their scholars to him, admiring him as a peculiar ornament of their country (*ὥσπερ οἰκεῖον ἀγαθόν*)[1].' To him, with as much certainty as to any one, may be attributed these versions of Aristotle along with the commentary. Such a supposition harmonises well with the early tradition, which I have quoted, that David Invictus was senior to and as a teacher paramount over Basil and Gregory Nazianzen. May not Armenian tradition have confused Prohaeresios,—whose Armenian name we know not—and who actually taught these famous men, with David, author of the prolegomena and commentary on the Isagoge, who lived nearly a hundred years later?

§ 19. No importance can be attached to the absence in these commentaries on Aristotle of all references indicative of Christian authorship. Neither are they found in David's commentary on the Isagoge or in his prolegomena. But the absence of such references has its proper significance. It might appear that all these Armenian commentaries and versions were the work of a school of translators quite apart from and perhaps antagonistic to the school of SS. Mesrop and Isaac. How that school treated profane works in translating them into Armenian, we see

[1] See Eunapius. Life of Prohaeresios.

in the translation made by Moses of Chorene of the rhetoric of Aphthonius. In the latter version all the illustrations are drawn from the Bible and all allusions to Pagan mythology are carefully omitted.

§ 20. Let us recapitulate the evidence on various points.

(1) That this Armenian commentary on the Categories and De Interpretatione is not by David Invictus. In proof of this we know (α) that the Greek commentary ἀπὸ φωνῆς Δαβὶδ has nothing in common with it. (β) That the Prolegomena Philosophiae are ascribed in an Armenian book of the year 580 A.D. to David Invictus; while the work on the Categories and De Interpretatione is not. Similar evidence is furnished by Stephanus of Siunik, early in the eighth, and by Gregory Magistros early in the eleventh century. (γ) The MS. of Pavia, of unique authority in deciding such a question, does not mention David. The brief colophon at the end of the book in the first hand is merely to this effect: 'The wisdom of the master and text of the lovely wisdom, the teacher called deacon (Sarkavag), elaborated unto correctness of the letter. What was worthy he rendered without grudge and freely.' I take the above to mean that this teacher called Deacon was the copyist of the Pavia MS. and not the author of the commentary.

(2) That the commentary was translated along with the text and not before or after it. Or if not a translation at all, then it was composed by the translator of the text, and went with it from the first.

This is almost certain because (α) all the MSS., the Pavia Codex among them, give the text and the commentary in alternate sections. (β) The style and wording of the two are too closely allied for them to have been written apart.

(3) As to the date. This cannot be fixed with precision. (α) The reference to Vardan as the typically brave man points to the latter half of the fifth century. If we ascribe an earlier date we must set this reference down as a change wrought in the text by Armenian patriotism. (β) The best evidence

is that of the text of Aristotle reflected in the version. This text, especially in the case of the De Interpretatione where we can test it, is nearly allied to the text which Boethius used. Compare for instance the readings of the following passages: 16 a. 6; 16 a. 25; 17 a. 11; 17 a. 30 17 b. 7, 8; 17 b. 14; 18 a. 8; 18 a. 35; 18 b. 25; 18 b. 33; 18 b. 39; 19 a. 4; 19 a. 20; 19 b. 12; 19 b. 15; 19 b. 25; 19 b. 30; 20 a. 31; 20 b. 36; 21 a. 18; 21 a. 22; 21 b. 18; 21 b. 21; 23 a. 11; 23 a. 21; 23 a. 25; 23 a. 31; 23 b. 21; 24 b. 6; 24 b. 8. Karl Meiser, the editor of the accurate text of Boethius' Commentary, calls attention in Fleckeisen's Jahrbücher (vol. 117), to many characteristics of the Boethian text, which are attested also by the Armenian. There can be therefore no doubt but that the Armenian Version represents a Greek text of Aristotle at least as old as the fifth century. It may also be noticed that the Arabic version of the Categories edited by J. Th. Zenker, at Leipsic, in 1846, has some affinities with the Armenian. Zenker notes the variants implied by the Arabic at the foot of each page. The following are recognisable in the Armenian: 2 a. 5, add *ἢ καταφάσει*; 2 a. 38, omit *κατηγορηθήσεται τὸ ζῷον*; 3 a. 20, omit *ὡσαύτως*; 3 b. 26, omit *γάρ*; 3 b. 29, omit *ἢ τριπήχει*; 3 b. 35, omit *καὶ ἧττον*; 4 b. 13, omit *πάθους*; 5 b. 8, *καὶ καθ' αὑτὰ πόσα*; 6 a. 22, *πέντε ἢ τρία λέγεται*; 8 b. 28, *μονιμώτερον εἶ. κ. πολυχρονιώτερον*; 9 a. 30, omit *καὶ στρυφνότης*. Most of these variants, however, appear in one or more of Waitz' MSS.

§ 21. Let us now consider how the versions collated in this work satisfy the second of the conditions specified in § 2, namely, that of being so literal as really to reflect the Greek Texts from which they were made. They all satisfy this condition in a very complete manner. The only exception is the rendering of the De Mundo, and most of the variations of that are corruptions due to its widespread use as a school-book. It is enough to quote the words of Adalbert Merx on this point. True, they were written about the Armenian Version of Dionysius Thrax, but they hold good equally of these versions; and in defining the proper way in which to make use of these Armenian versions they leave nothing to

be desired. I ¢uote from Dionysii Thracis ars Grammatica, edidit Gustavus Vhlig. Lipsiae, 1883. Merxii disputatio De Interpretatione Armeniaca, p. lxiii :—

> ‘Iam qua ratione Armenius usus sit in interpretando Dionysio explanemus. Interpretis indolem facili negotio describeremus, si eum non verborum modo verum syllabarum fere ac litterarum tenacem diceremus, tamen exili hac definiendi ratione haud contenti satius duximus exemplo prolato demonstrare, quam inierit viam. Quod ubi lectores perpenderint bene intellegent quinam eius sit usus et quae auctoritas in exercenda re critica. Quem ad finem prima duo capita Graece et Armeniace descripturi sumus adiecta insuper enarratione singularum vocum, immo syllabarum Armeniacarum, ita concinnata, ut quoad fieri poterit littera litterae respondeat. Quam enarrationem Latinam, in qua perpendenda lectores rogo ut Ciceronis male sint memores, si quis cum textu Graeco contulerit, non poterit non intellegere satis accurate posse statui, quamnam lectionem Graecam Armenius expresserit.’

Instead of the chapter from the Grammar given by Merx let us take a passage from the De Interpretatione :—

17 a. 8.

Ἔστι	δὲ	εἷς	πρῶτος	λόγος	ἀπο-φαντικὸς	κατά-
և	է,	մի,	առաջին	բան	բաց-երևական·	ստոր-

φασις,	εἶτα	ἀπό-φασις·	οἱ δ' ἄλλοι	πάντες
ասութիւն,	ապա	բաց-ասութիւն:	իսկ այլքն	ամենեքեան,

συν-δέσμῳ	εἷς·	ἀνάγκη δὲ	πάντα	λόγον	ἀπο-
շաղ-կապաւ,	մի:	բայց հարկէ	զամենայն	բան	բաց-

φαντικὸν	ἐκ-ρήματος	εἶναι	ἢ	πτώσεως
երևական·	նարտա-բայէ	գոլ,	կամ	տապալմանէ:

ῥήματος·	καὶ	γὰρ	ὁ-τοῦ-ἀνθρώπου	λόγος,	ἐὰν	μὴ
	և	քանզի	մարդոյն	բան,	թէ	ոչ

τὸ-ἔστιν	ἢ	ἦν	ἢ	ἔσται	ἢ	ἄλλο	τι
զէն,			և կամ	լինիցին,	կամ	զայլ	ինչ

τῶν τοιούτων	προστεθῇ,	οὔ-πω	λόγος	ἀπο-φαντικός.
զայսպիսեացն	առդիցէ,	չև-ևս	բան	բաց-երևական:

In his corresponding example from the Grammar of Thrax, Merx adds a Latin Version interlineally. I omit it, as it adds nothing to the force of the example. In the above extract, notice that the order of the Greek is kept, except,

(1) in rendering *δέ* or *γάρ*; the former being rendered by *բայց* or *և* according as it has an adversative force or is merely equivalent to *καί*.

(2) in rendering the article. In the Armenian the article is rendered by the suffix *ն*.

The changes in the Greek involved by the above version can be detected at a glance. They are the omission of *ῥήματος*, of *ἢ ἦν* and the reading *ἄλλο τι τῶν τοιούτων* for *τι τοιοῦτον*.

And again, p. lxvii, Merx writes as follows :—

'Haec igitur est indoles interpretationis Armeniacae : Graeca, syllabam fere syllaba reddens, Armenius expressit, raro sensum respexit, particulas vero, quibus sermo eius patrius caret modo omisit, modo liberius reddidit. Moneo vero lectores, ne censeant voces ab interprete fictas in usum linguae non esse receptas, immo eodem modo uti insulsae Latinorum interpretationes, qui *μετοχήν* *participium*, *αἰτιατικήν* *accusativum*, *γενικήν* *genetivum* reddere non erubuerunt, ab omnibus sunt receptae, ita et voces ab interprete grammaticae Dionysianae ad normam Graecam formatae deinde in numerum vocum usitatarum intraverunt. Iam si quis Armeniaca, nulla Graeci archetypi habita ratione, eo modo in aliam linguam transtulerit, ut quae in lexicis habentur vocabulorum technicorum explicationibus utatur, neque explicare dictionem et indolem Dionysii Armeniace redditi, nec rem criticam iuvare censendus erit. Eundem enim si recte intellexerit, sensum ex Armenio atque ex Graeco eliciet. Itaque ipsum textum Armeniacum in quamlibet linguam convertere omnino inutile est; ea potius ratione Armenius est tractandus, ut singula verba ad textum Graecum accuratissime excutiantur.'

§ 22. The third condition proposed above in § 2 was that we should possess a *pure* text of the version. The texts of the Armenian Categories and De Interpretatione which I have collated and used are the following :

(*a*) Printed. An edition of the philosophical and other works of David Invictus was published at Venice, A.D. 1833, by the Mechitarist Press. In this edition, pp. 359–408, is found the treatise on the ten Categories unaccompanied by the commentary. The subscription runs: *կատարեցաւ տասն ստորոգութիւնն ասացեալ յեռամեծէն յարիստոտէլէ որ ասի ըստ յունարէն ձայնի կատիղորիաս*, 'Expliciunt decem categoriae quae dicuntur maximi Aristotelis quae dicuntur Graeca lingua Categoriae.' The title of the treatise is simply: *ստորոգութիւնք արիստոտելի*, 'Categoriae Aristotelis.' There is here no mention of David, but there follows, pp. 409–458, the same treatise from 9 b. 28 to end, each paragraph being now followed by its section of commentary. The title is: *ստորոգութիւնք արիստոտելի թարգմանեալ և մեկնեալ ի դաւթէ*, 'Categoriae Aristotelis translatae et commentario ornatae a Davide.'

The first part of the commentary was missing in the Venice MSS., but is supplied in most of the MSS. hereafter to be described as collated by myself.

To this Venetian printed text I allude in my Appendix II as V. It is based from pp. 349–408 on three codices, one of which in large cursive is dated 859 Armenian = A.D. 1411, another in small cursive is dated 1136 Armenian = A.D. 1688, while the third in small cursive is undated. From pp. 409–458 of the Venice Edition the text together with commentary is printed, and for this part the first of these three MSS. was alone available. It should be noticed that in the earlier codex the text and commentary go together, and that in the later MSS. only is the text found unaccompanied by the commentary. In the same Venice edition the text of the De Interpretatione is printed pp. 461–486. The title is: *սկիզբն և նախադրութիւն գրոցն որ ասի ըստ յունեայ պէրիարմէնիաս և Հայերէն յաղագս մեկնութեան արդադրեալ ի մեծ իմաստնոյն արիստոտէլէ* = 'Beginning and preface of the book which is called in Greek *περὶ ἑρμηνείας* and in Armenian about interpretation set forth by the great philosopher

Aristotle.' It is followed, pp. 487–553, by the same text, accompanied paragraph by paragraph by the commentary, which is, however, missing from 17 a. 25–20 b. 14. This is entitled: *պերիարմենիաս արիստոտելի թարգմանեալ և մեկնեալ ի դաւթէ*=' περὶ ἑρμηνείας of Aristotle translated and explained by David.'

The Manuscripts used are nearly the same as for the Categories, viz.: for text alone, small cursive of 1688 and small cursive of A.D. 1710; for text with commentary the large cursive of A.D. 1411 alone.

The separate readings of these MSS. are sometimes exhibited, but without classification, in the margin of the printed text. To these I allude in Appendix II and elsewhere as Vo.

§ 23. (β) We now come to the manuscript sources of Paris, Jerusalem and Pavia. In the Bibliothèque Nationale I consulted various MS. texts, especially two, Fonds Arméniens 105 and 106, alluded to in Appendix II as D and E, but in the collation simply as Paris MSS. or P. MSS. The text of the Categories unaccompanied by commentary occupies ff. 89–118 of 105. The text accompanied by the commentary is given ff. 252–356 of 106. Of these No. 106 is the older, probably of the fifteenth century, but the worst written; No. 105 is somewhat later, and is more neatly written.

The same MSS. contain the De Interpretatione. No. 106 gives text with commentary ff. 97–164; No. 105 gives the text alone ff. 119–135 v.

Both these MSS. attribute version and commentary alike to David.

§ 24. After collating these MSS. in 1887 I was still conscious of there being left in the version many variants from the Greek merely due to corruptions of copyists or to corrections made upon medieval Latin versions. In hope of eliminating these and acquiring a purer text I went to Jerusalem in the year 1888, and there collated the two oldest codices preserved in the Patriarch's library of the Convent of St. James. These two Codices I refer to in my collation as J. MSS. or J. 401 and 1291. In Appendix II I refer to No. 1291 as B, to No. 401 as C. The latter of these seemed to me to be the older of the two. In it the folio

containing the last § of commentary on the Categories is missing. Both MSS. are undated, but judged by the writing 401 may belong to the fourteenth century. I regret that my notes containing a fuller description of these Jerusalem MSS. were lost while travelling. In the same year I examined the MSS. of Edschmiadzin, but found that they added nothing to the recension of the text of the version already made from the MSS. of Paris and Jerusalem.

§ 25. On this recension I based the collation printed pp. 1–50 of this book. When these pages were already printed I visited Pavia, where I had heard that there was in the Library of the University a Codex of David Invictus. The differences of this text from all the others were so considerable that I made a wholly fresh collation and was compelled to add as an appendix the many additions and corrections supplied by it to the Armenian text with which I had hitherto worked. In Appendix II, I print this Pavian text itself, reproducing as far as possible all its peculiarities of spelling, punctuation and accentuation. This Codex I now proceed to describe more in detail. It consists of two volumes, 130 D 42, 43. With the exception of a few quaternions in the first volume it is written on thick cotton paper, very glossy and white. The size of page is 10 x 6¾ inches. On an average four lines of writing fall within one linear inch. A facsimile of this MS. is added at the end of this book. It seems to have been bound as at present in the fifteenth century. Of several quaternions the first or last folio is missing, as if the book had been read at first in loose quaternions. There is no date in either volume. The hand in which the commentary of David on the Isagoge of Porphyrius and the Categories and De Interpretatione with commentary are written out seems not later than A.D. 1300 and not earlier than A.D. 1100. This copyist could also write an uncial hand, in which he often completes the end of a line. In one place he actually digresses for half a page into small uncials. The spelling is that which is met with in Codices of the ninth and tenth and presumably older centuries. Thus instead of the later orthography *է, էր, էին, էակ, եթէ, ունէին, օ, էառ* (= *ἔλαβεν*), we find, though not invariably, *ե, եր, եին, եակ, եթե, ունեին, աւ, եառ*; sometimes *երկկանկուն* for *երկկանգուն*; *յաւետ* and *այղ* frequently for *յաւէտ* and *այլ*. Also *երբեք* is sometimes

written for երբէք as in 19 b. 36, դեպ for դէպ. There are few abbreviations and none except the accustomed ‿թ̄ի and ‿թ̄ե for ‿թիւն and ‿թեան. The punctuation of this MS. was difficult to reproduce in print, especially the difference between two small points set together and two larger points. Both round and square dots are used, also heavy and lighter commas. Round commas frequently occur above the line and also heavier square topped commas. The double point occurs both on the line level with the writing and where there is more of a pause above the line. The single point is sometimes round, sometimes square, and comes either below, abreast of or above the line. Often from poverty of type the double point in my printed text represents two short horizontal dashes, one above the other, in the original. Occasionally triple points occur. The punctuation is peculiarly full and ample and adapted to the end of bringing out the sense of what is written. The writing is often almost continuous; and the whole system of punctuation employed seems to have been copied exactly from an older book written continuously, in which the stops served to separate the words. I cannot otherwise account for the frequent diastole or comma above the line, used where there is no elision or hiatus. Words which in later texts were written as a single whole are sometimes divided by a comma, e.g. գրեթե is always written գրե, թե. Prepositions are frequently written together with the words they precede; and occasionally a hyphen is drawn under a compound word. The auxiliary է (= ἐστιν) is very often joined to the participle which precedes it.

The spelling of the MS. is not quite uniform and such variations as there are I have observed in printing it. Some of these variations may be mistakes of the copyist no doubt, but others may have a philological value. I have merely tried to reproduce in print the text of the MS. In copying it for the printer I have mostly separated words which were written continuously, but have tried to avoid any other change. In printing the text of the version from the Pavian Codex no pains have been spared to reproduce the accents, which are very characteristic. In few Armenian manuscripts are the words accentuated with so much care and fulness. In a few cases, as for instance 16 a. 13, the accent is drawn horizontally, instead of vertically, and this I have tried to keep. The subject of the ancient Armenian accent is an obscure one and in modern

editions they are not printed. I hope that my care in reproducing the accentuation may be of use to philologists interested to determine the nature of the old Armenian accent.

§ 26. The following is a list of the contents of this Manuscript:

In the first volume (i) In an old hand, not the same as, but contemporary with the hand which wrote out the whole of vol. ii, is a list of Greek Botanical terms written in Armenian characters with their vulgar Armenian equivalents. (ii) In the same hand Philo's dictionary of Old Testament names. This is entitled: 'These sounds of the Hebrew names were translated into the Greek tongue by Philo, the successor of the Apostles.' This seems to be an earlier form of Philo's dictionary than any we have in Greek or Latin. The hand in which are written (i) and (ii) I call A_1. (iii) In a later hand, which we may call C, and on coarser paper follow the treatises of Aristotle De Mundo and De Uirtutibus. The beginning of the former is missing. (iv) The Isagoge of Porphyry in yet another hand, which I call B, older than C, but younger than A or A_1. (v) The commentary of David on the Isagoge. The beginning of this is in hand B, but the bulk of it is in the hand A which wrote vol. ii. This part of the book is much damaged by damp. The end again of David's commentary is in yet another and very peculiar hand which I call A_2. This hand is perhaps contemporary with A, and imitates Greek writing in adding breathings at the beginning of all words which commence with vowels. (vi) An old translation in hand A_1 of a commentary on the Categories, beginning lost. (vii) The old Armenian version of Euclid, Book I as far as the 3rd Proposition with diagrams. This is also in hand A_1.

Volume ii contains the Categories and De Interpretatione in the fine bold and ancient hand which I call A. In the margin and text are interspersed, chiefly in hand C, later readings of the Armenian, drawn it is sometimes stated, 'from the books of the Franks.' With few exceptions all the readings of the Venice text and of the other manuscripts which I have added in my apparatus criticus are thus added in hand C, an attempt having been often made to obliterate the true text. The contemporary hand A_1 adds a few corrections in the text or margin, which I have been careful to notice at the foot of the page. Perhaps it is the

same hand, if it is not actually the first hand, which sets a punctum delens here and there. Corrections by A_1 must have been drawn from Greek MSS. of the fifth century. For example, it is this hand which in 19 B 8 sets a point over *οὐ*, so making the variant: "*ὄνομα μὲν λέγω, ἀλλ' ἀόριστον ὄνομα,*" where the reading of all Greek codd. is: *ὄνομα μὲν οὐ λέγω, ἀλλ' ἀόριστον ὄνομα.* The same hand seems to have written in most of the chapter headings which are in red. A few of the corrections made in red I have not known whether to ascribe to A_1 or to C writing archaically. All readings in the hand C are corruptions of the text, and the value of the Pavian Codex lies just in this, that its text carries us back behind all these medieval corruptions to the bedrock of the fifth century version. I hesitated to notice the variants from the codex of the printed edition and of the other MSS., so universally bad are they. I only at last added them at the foot of the page by way of showing to what corruption the old Armenian texts were in the middle ages and under Frankish influences liable. This illustrates also the necessity of getting back to an earlier stratum of the text. The same care is to be observed in using for critical purposes the Armenian Bible.

§ 27. Of the history of this Codex before the sixteenth century nothing is known. At the beginning of that century it belonged to Pero di Beccarisi, one of the noble family of that name at Pavia. A little later it belonged to Theseus Ambrosius ex comitibus Albonesii of Pavia, one of the earliest pioneers of Oriental Studies in Italy and author of the 'Introductio in Chaldaicam linguam, Syriacam, atque Armenicam, et decem alias linguas. Excudebat Papiae. Ioan. Maria Simoneta Cremoneñ. In Canonica Sancti Petri in Coelo Aureo. Sumptibus et Typis, autoris libri. Anno a Virginis partu. 1539. Kal. Martij.' Some of the Armenian examples in this Introductio are taken from this very manuscript and are to be found e.g. on pp. 144, 156, 165, 166. It is the 'Antiquissimus Aristotelis liber, Armenicis literis scriptus' to which Theseus Ambrogius refers on p. 168. So also on p. 144 he writes: 'In antiquissimo libro Armenicis literis scripto, in quo Porphirii Praedicabilia, et parua Aristotelis Logicalia, literis et lingua Armenica scripta continentur reperto,' and proceeds to give the transliteration of the Hebrew alphabet to be found in vol. i of this MS.

He also gives readings of Porphyry and Aristotle only to be found in this MS., and even prints in one case a note which is to be found written in the margin of this MS. by a late hand. In the University Library at Pavia are three other Armenian MSS. which belonged to Theseus Ambrogius, and in them he has written his name and titles in Armenian letters. They are only Church books of late date. The interlinear Latin glosses frequent in these and also in the versions of Porphyry and Aristotle are no doubt in his handwriting.

§ 28. The second group of versions, those of the De Mundo and De Uirtutibus must now be considered. The antiquity of these is less certain than that of the first group, and the earliest notice we have of them is in the Letters of Gregory Magistros already referred to in § 10. He asks his pupils to send him the Aristotle which they had received in case it be the collection entitled: 'on the heavenly bodies and the sphericity of the earth,' or 'on the ordinance of life' in which is given an analysis of the qualities and classification of affections termed reflective. The treatises thus referred to may well be the De Mundo and De Uirtutibus. Judged by their style these versions seem to belong to the eighth or ninth century.

Much of the version of the De Mundo is no less literal than that of the Categories, and must undoubtedly represent a Greek original considerably different from the text printed in the Berlin Aristotle; but owing to the fact that these two books were much used as text-books of philosophy in the middle ages their text has undergone the most wholesale corruption. I even hesitated to print the variants of the Armenian, because most of them were so evidently due to corruptions of the version itself, and I doubt whether after all it was worth the while. Even those which I have printed are but a selection, for it was impossible to adhere to the plan, which I followed in the case of the De Interpretatione and Categories, of giving every variant implied by the Version.

In the autumn of 1891, when pp. 51–71 of my collation were already printed, I chanced to find in an old and uncially written Codex of the Conventual library of Edschmiadzin, under the title of: 'Aristotle about God,' a text of the Version extending from p. 397 b. 16, διὸ καί . . .

to the end of the treatise, far superior to any I had before met with. The Codex in question is numbered 2050 in the Catalogue of Gharenian printed at Tiflis 1863, and 2093 in the handlist of the convent. It is on paper and was written in the island of Aghrthamar near Van A.D. 1223. In it the Version is not attributed to David Inuictus.

A fresh comparison with the Greek of this last half of the version as given in this Codex shows how wholesale is the corruption which has beset the vulgar text, printed in the Venice edition, and found in all the other Codices which I have seen. For example the following notes in the collation printed pp. 62–71 need to be omitted :—

p. 63. Notes on 397 b. 34, 398 a. 1, 398 a. 13, 398 a. 14.
p. 64. Notes on 398 a. 14, 398 a. 16, 398 a. 18, 398 a. 21, 398 a. 22.
p. 65. Notes on 398 b. 21, 398 b. 23, 398 b. 30, 398 b. 31.
p. 66. Notes on 399 a. 12, 399 a. 19, 399 a. 25.
p. 67. Notes on 399 b. 22, 99 b. 23, 400 a. 1, 400 a. 3, 400 a. 6.
p. 68. Notes on 400 b. 12, 400 b. 13, 400 b. 17, 400 b. 23, 400 b. 26.
p. 70. Notes on 401 b. 6, 401 b. 8, 401 b. 11, 401 b. 16.
p. 71. Notes on 401 b. 28, 401 b. 29.

In all these passages the Codex mentioned agrees with the Greek. In many other passages it necessitates a recasting of my printed notes, for example in the following :—

p. 62. 397 b. 18. *τὰ καὶ δι' . . . . . . τῇ γε οὐσίᾳ*] Here the Armenian indicates no change. The words *τῇ μὲν θείᾳ δυνάμει πρέποντα καταβαλλόμενοι λόγον, οὐ μὴν τῇ γε οὐσίᾳ* are indeed rendered in the sense 'divinam potentiam significantes (*συμβαλλόμενοι*), non autem essentiam,' but this may be a bit of paraphrase.

p. 63. 398 a. 10. *οὐκ*] Here the Codex also omits *οὐκ*, but requires the words *ἐπὶ τοῦ μεγάλου βασιλέως* to be read in the next clause after *ἀλλ' οἷον*.

p. 64. 398 b. 5. *ἐπιτελεῖν ἃ βούλοιτο*] Here the Codex retains *ἐπιτελεῖν*, but omits *ἃ βούλοιτο*.

p. 65. 398 b. 26. Here the Codex involves: *ἔστι δὲ οἷς καὶ ἐναντίας· καίτοι τῆς πρώτης ἐνδέσεως εἰς κίνησιν ἑτεροίας γενομένης.*

p. 66. 399 b. 12. Here the Codex translates as if the text ran somehow thus: *ὅπερ οὐδαμῶς ἐστὶν ἐμπόδιον, οὔτε κινεῖ πρὸς διάνοιαν ἡμᾶς ἀπιστίας.*

p. 67. 399 b. 18. Here the Codex involves: *νόμων κόσμος καὶ πολιτείας.*

p. 68. 400 b. 18. Here the only change involved is *ἀποδώσων* instead of *σιτησόμενος.*

p. 68. 400 b. 24. Here the Codex omits *ὄντως*, but indicates no other difference.

p. 69. 400 a. 15. The Codex omits *παῖς* and *ἀτέρμονος* but reflects no other change.

p. 69. 400 a. 19. The Codex involves *ἐπὶ τῶν καρπῶν* for *ἀπὸ τῶν καρπῶν*, but really reflects no other difference.

p. 70. 401 b. 9. The Codex has *αἰτίαν* instead of *οὐσίαν*, but for the rest agrees with the Greek text.

p. 71. 401 b. 23. The Codex involves: *ἐστιν οὐκ ἄλλο τι πλὴν ἐκ θεοῦ.*

p. 71. 401 b. 26. The Codex here agrees with the vulgar text except in adding the words *νόμος καὶ* before *τιμωρός.*

In a few passages where I have by an asterisk indicated a corruption in the vulgar Armenian text, the Codex gives us the true text, e.g. p. 66. 399 a. 19, *φερωνύμως* is rendered literally բեր. անունաբես, for which in the vulgar text an unintelligent scribe has written բարերարութեամբ. So p. 66. 399 a. 31 the Codex reads նշանակէ which I had suggested as underlying the corruption of the vulgar text. Similarly in the passage 400 b. 23 (p. 68) the Codex has միում for իւրում, as suggested in my note.

In the original text of the version as preserved in this Codex there were faults which later copyists corrected; e.g.

in 398 a. 27 *ἀσίας* was rendered as if it were *οὐσίας*;
in 398 b. 9 *κινεῖν* was rendered as if it were *κρίνειν*;
in 401 a. 11 *τὴν γῆν* seems to have been rendered as if it were *πληγήν*, for I cannot otherwise explain the word զանիլ which here stands in the Codex.

In spite of these and other imperfections I believe this version ultimately reflects a very old text of this interesting Stoic treatise, and

there is more than one passage where it reflects the reading which Apuleius seems to have had.

§ 29. The trivial tract De Uirtutibus seems to have been rendered into Armenian about the same date as the De Mundo. For the collation of this printed pp. 72–75 I had no better Armenian text than that printed in the Venice edition, from which none of the MSS. I had found either in Pavia, Jerusalem, or Edschmiadzin materially differed. In the Vatican Library in the spring of 1892 I found an older copy of it than any I had before met with in the Cod. Arm. III. fol. 456 v.–fol. 461 r. This Codex is beautifully written on fine parchment and dates from the early part of the thirteenth century; the orthography and occasional lacunae left by the scribe where he could not decipher his original prove that it was copied from a much more ancient manuscript. But the text of this Vatican MS. differs but slightly from the printed text. There are only three passages in which it corrects the Venice text. They are the following:—

1250 a. 23. *καθ' ἣν . . . ἀπολαύσεις*] The Vatican text involves: *καθ' ἣν αἱροῦνται τὰς φαύλας ἡδονὰς κωλύοντος τοῦ λογισμοῦ.*

1250 b. 18. The Vatican MS. reads *առ իրս տարբերեալս* of which I had suspected the Venice text to be a corruption.

1251 a. 23. The Vatican MS. omits *μὴ* before *κωλύοντος* thus agreeing with the Greek text.

These two tracts De Mundo and De Uirtutibus are printed in the Venice edition of Koriun, Mambre and David pp. 603–635. In the MSS. they are always entitled 'Letters of the Sage Aristotle to Alexander Emperor, Description of the Universe and Concerning Virtues.' The Venice text of both is based on six MSS. of which three are in large cursive hand and bear the dates 767, 1047, 859 of the Armenian era, corresponding to A. D. 1319, 1599, 1411 respectively. Their Mechitarist editor regards them on grounds of style as belonging to the fifth century, the golden age of Armenian literature. I myself would put them later. In any case they are neither by the same hand which translated the Categories and De Interpretatione nor by the hand which rendered the Isagoge, to the version of which we must now turn our attention.

§ 30. The Isagoge is printed in the Venice edition of 1833, mentioned above, and had already been printed forty years earlier by the Armenians of Madras. The Venice text of the Isagoge is based on six MSS., two of which, written in large cursive hand, belong to the years A.D. 1319 and 1411. The commentary of David upon the Isagoge was printed from the same two MSS. The Isagoge occupies pp. 227–250 of the Venice edition, David's commentary upon it pp. 251–356. This commentary is, except the beginning and end, written out in the first hand in the Codex Ticinus, and we have therefore a thoroughly reliable text of the bulk of it. The same cannot be said for the Isagoge itself. Of all the texts I have seen that given in hand B[1] in the Codex Ticinus is the purest and helped me most in freeing the text of the corruptions of copyists. But it unfortunately only comprises the text printed on pp. 227–239 of the Venice edition. The last ten pages 240–250 of that edition it does not contain. I collated the printed text also with a Tiflis MS. of the fourteenth century, with a Paris MS. (No. 106 Fonds Arméniens), with a well written Edschmiadzin Codex and with the printed text issued at Madras in the year 1793. The latter was printed from an old MS. brought from Ispahan in Persia. A comparison of all these sources convinces me that the version has been much tampered with and perhaps corrected from Western Sources. In making the collation given p. 76 ff. of this book, I have, as a rule, only noticed those variants in which all these texts agreed. But at the best the Armenian text of this tract represents a bad family of the Greek MSS. and I have not ventured to encumber my volume with it, though such was my original intention.

About the age of this version it is difficult to speak with certainty. It was probably made contemporaneously and by the same hand with the version of the Greek commentary ἀπὸ φωνῆς Δαβίδ which accompanies it. The version is perfectly literal like those of the Categories and De Interpretatione, but has grammatical peculiarities which preclude us from supposing that it was by the same hand as those. I am inclined to ascribe it to the seventh century; but if good reasons could be given for ascribing it to the hand of the teacher David himself, the style and language are not such as to counterweigh them.

[1] See § 26 of these Prolegomena.

§ 31. The Armenian version of David's commentary on the Isagoge needs to be used to supplement the Greek MSS. of it in preparing any critical text. It is a shorter text than that which is printed in vol. iv. p. 16 ss. of the Berlin Aristotle, shorter, not through condensation, but through omission of much that is in the Greek text as we now have it. Thus, if the Greek text be taken as printed in the Berlin Aristotle, we find in the first section alone the following omissions:—

Brandis Scholia, Berlin Aristotle, vol. iv.
p. 16 b. 43–17 a. 4. *κεφάλαια δὲ . . . ἔχουσιν*] omit.
p. 17 a. 9. *ὁ σκόπος*] omit.
p. 17 a. 10–16. *καὶ ἔξιν . . . λέγεσθαι*] omit.
p. 17 a. 19. *εὐλόγως*] omit.
p. 17 a. 24, 25. *βουλόμενος . . . ἐκεῖ*] omit.
p. 17 b. 3–5. *ὡς ὅταν . . . ὄνομα*] omit.
p. 17 b. 19–22. *καὶ γὰρ διὰ . . . τὸ σύγγραμμα*] omit.
p. 17 b. 25, 26. *ὥσπερ . . . γινώσκομεν*] omit.

All these instances taken from so small a range of the treatise seem to prove that Brandis' text is a conflate one, formed by joining in extracts from some other commentary. For the Armenian commentary has every appearance of being complete in itself, and except for the omissions is a literal word for word rendering of the Greek, exactly similar to the version of the Categories or De Interpretatione.

§ 32. In the premature collations which follow from pp. 1 to 76 of this book I have added an asterisk, wherever I suspected the Armenian text to be corrupt. In the collation also of the Porphyry which follows from pp. 76 to 87 these asterisks are of necessity frequent. I must beg any reader who may consult my pages to do so having in his hand those editions of the Greek with which I have worked. Otherwise the frequent references to the apparatus criticus of the several editors will seem tiresome and fruitless. My aim all through has been simply to throw light upon the past history of the Greek text. In the case of the Categories and De Interpretatione it is possible to determine through the medium of the Armenian the exact character of a probably fourth century text as clearly and accurately as if we had before us a manuscript of that age.

§ 33. In conclusion I must thank the many friends who have en-

couraged me in this work. First and foremost is Professor Margoliouth, who first incited me to learn Armenian and pointed out to me some of the work which an Armenian student may help to accomplish. To more than one Armenian friend I owe thanks; to the Rev. S. Baronean, of Manchester, who has helped me to weed out many typographical errors, I am under special obligations. This is the first book printed in Armenian types at the Clarendon Press, and I transcribed for the printer the entire text of the Pavian MS. In my anxiety to have the Armenian text free from such errors I fear that I have often neglected to make the Greek citations as correct as they should be. I must thank the monks of the Armenian convents at Jerusalem and Edschmiadzin for the readiness with which they allowed me access to their libraries and the assistance they rendered me in making my collations of the Armenian text. To the learned librarian of the University of Pavia my thanks are in an especial manner due for the kindness with which he responded to my wish that his unique manuscript of the Armenian text might be sent to the Bodleian Library in order that I might consult it.

LIST OF ABBREVIATIONS EMPLOYED IN FOLLOWING COLLATIONS.

A. T. = Armenian Translation or Translator.

David = Armenian Translator.

J. = Jerusalem.

P. = Paris.

W. = Waitz Aristot. Organon, Lipsiae, 1844.

Bkk or Bek = Aristotelis Opera edidit Academia Borussica.

* before or after a word or before and after a clause indicates that the Armenian text is corrupt.

[ ] Greek words bracketed thus are the equivalents of words in the Version which are deemed corrupt.

? indicates a doubt whether the variant to which it is prefixed is to be ascribed to the Translator's Greek Text.

ERRATA.

Page 1, l. 20, *for* 95 *read* 105; l. 25 *for* 9 *read g*.
Page 2, l. 7, read *γνώριμον . . . πάντως*; l. 10, *ἀπλᾶ*.
Page 3, l. 6, read *գոլ*; l. 22, *for* 95 *read* 105; l. 26, *յաղագս*; l. 33, *for* 95 *read* 105; l. 36, *for* 96 *read* 106; l. 34, *մարդն*.
Page 4, l. 22, *τόδε*.
Page 7, l. 28, *անշարժք*.
Page 9, l. 12, *եռակի*; l. 14, *ὥσπερ*.
Page 10, l. 31, *ἀριθμός*.
Page 11, l. 6, *առինչի*.
Page 14, l. 2, omit second *καί*; l. 25 *read ἐνίας*; l. 34, *ἦν*.
Page 16, l. 2, *ἀναγκαῖον*.
Page 17, l. 28, *γεγονέναι*; l. 29, *ἦν*.
Page 18 last line, *զաւրութեան*.
Page 23, l. 18, *ἄλλα*.
Page 25, l. 23, *χερσαῖον*.
Page 26, l. 6, *for r. c. read* rec.
Page 29 last line, *οὐδέ*.
Page 32, l. 3, *for ἐπί read ἔτι*.
Page 35, l. 30, *παντί*.
Page 38, l. 15, *ὁ* twice.
Page 43, l. 12, *for c. k. read C. K.*; last line, *ἀλλήλαις*.
Page 50, l. 4, *ἐκεῖναι*; l. 6, *ἐκείνη*.
Page 51, ll. 6, 7, *ἐκεῖνον*; l. 14, *զայս*.
Page 52, l. 29, *առնակ*.
Page 53, l. 6, *συναναχορεύει*.
Page 55, l. 31, *ἀτμός*.
Page 56, l. 3, *ἐκπιεσμόν*; l. 4, *συντιναγμόν*; l. 7, *συντιναγμῷ*.
Page 57, l. 20, *for* 22 *read* 23.
Page 59, l. 22, *πορθμόν*; l. 31, *ἐγκέκραται*; l. 34, *σύμπαν*.
Page 61, l. 26, *ἀλλήλοις*; l. 32, *θέλῃ*.
Page 62, l. 32, *οὐσίαν*.
Page 66, l. 7, *ἡμίσει*; l. 23, *θέλῃ*.
Page 67, l. 24, *βέβαιος*.
Page 69, l. 2, *εἰσί*.
Page 70, ll. 12, 13, *παντός*.
Page 72, l. 9, *λογισμοῦ*.
Page 73, l. 12, *παντί*.
Page 74, l. 6, *λογισμοῦ*; l. 24, *χάριτος*; last line, *ἀτυχήματα*.
Page 75, l. 8, *φαύλους*.
Page 76, l. 1, *εἰσαγωγή*.
Page 80, l. 18, *σχεδόν*.

For the errata in the appendices see end of Book.

PART I.

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΙ.

ED. BEK.
PAGE.

1 a. 1. *ὄνομα*] **անուանքն = τὰ ὀνόματα.* In ll. 3 and 6 the singular *ὄνομα* is retained. J. 401 has *անուանք = ὀνόματα* without *τά*. *անուն = ὄνομα* should probably be read.

1 a. 1. *μόνον κοινόν*] *միայն հասարակ* = either *μόνον κοινόν* or *μόνα κοινά*, by preference the former.

1 a. 2. *λόγος ἕτερος*] *բանն գոյացութեանն այլ = λόγος τῆς οὐσίας ἕτερος*, which is likewise translated in 1 a. 4, 6, and 9. The A.T. thus agrees with the codices.

1 a. 4. *τις ἀποδιδῷ*] *բացատրեսցէ ոք = ἀποδιδῷ τις.*

1 a. 5. *τί ἐστιν αὐτῶν ἑκατέρῳ τὸ ζῴῳ εἶναι*] *զինչ է նոցա երկաքանչիւր *ուրուք կենդանին գոլ = τί ἐστιν αὐτῶν ἑκατέρου τὸ ζῷον εἶναι.* The idiom *τὸ ζῴῳ εἶναι* admits of being rendered in Armenian, but the A.T. neglects the dative both here and in 7 a. 36. But J. 401 implies *ἑκατέρῳ* (*ումուք*).

1 a. 5. *ἴδιον ἑκατέρου λόγον*] *յատուկ իւրաքանչիւր ումեք բան = ἴδιον ἑκατέρῳ λόγον.*

1 a. 6. *ὁ λόγος*] *ըստ անուանն բան գոյացութեն = ὁ κατὰ τοὔνομα λόγος τῆς οὐσίας.* So Codices.

1 a. 7. *ὁ γὰρ ἄνθρωπος καὶ ὁ βοῦς*] *քանզի մարդն և արջառն*, which translates Waitz' text; so J. MSS., but Paris MS. 95 omits these words, as if Greek ran *οἷον ζῷον, ὅ τε ἄνθρωπος καὶ ὁ βοῦς κοινῷ ὀνόματι προσαγορεύεται κ. τ. λ.*

Cp. MS. E. mentioned by W., which also omits *ὅ τε ἄνθρωπος καὶ ὁ βοῦς*. The Arm. versions give no hint of *τούτων γὰρ ἑκατέρου* found in *n. f.* or of *ταῦτα γάρ* found in 9.

1 a. 9. *καὶ ὁ λόγος δέ*] *և բան ?* = either *καὶ ὁ λόγος* or *ὁ δὲ λόγος*, "*δέ* rec. *h.*, om. *A. c. a. d. g.*" (W.)

1 a. 10. τί ἐστιν αὐτῶν] զինչ նոցա = τί αὐτῶν, omitting ἐστι.

1 a. 12. τῇ πτώσει] *հոլովիւ = πτώσει, omitting article.

1 a. 19. After νικᾷ] A.T. includes here in text a scholion printed at foot of page 360 of Ven. Ed., of which the following is a translation:—οἱονεὶ λόγου διπλοῦν τὸ εἶδος τὸ μὲν ἐν τῇ διανοίᾳ τὸ δὲ ἐκ στόματος. τὸ δὲ ἐκ στόματος φωνὴ σημαντική ἐστι, τὸ δὲ ἐν τῇ διανοίᾳ νόημα καὶ φαντασία (picture) πραγμάτων. γνωριμὸν δὲ ὅτι οὐ παντῶς αἱ φωναὶ καὶ τὰ νοήματα ἀκολουθοῦσιν ἀλληλοῖν, ἀλλ' ὅτὲ μὲν ταῖς φωναῖς συμβαίνει εἶναι ἁπλαῖς νοήμασι δὲ συνθέτοις, οἷον τρέχω ἢ καὶ ἀναλέγω, ὁτὲ δὲ αἱ μὲν φωναὶ σύνθετοι τὰ δὲ νοήματα ἅπλα, οἷον εἴ τις λέγοι τὸν ἄνθρωπον ζῷον, λογιστικόν, θνητόν. ἐνίοτε δὲ αἵ τε φωναὶ ἁπλαῖ καὶ τὰ νοήματα, οἷον Σωκράτης ἢ Ὅμηρος. ἐνίοτε δὲ φωναί τε συνθέται καὶ τὰ νοήματα, οἷον ὁ Σωκράτης φιλόσοφός ἐστι, Ὅμηρος ποιητής ἐστι.

1 a. 27. τὸ τί] այս ինչ = *this* particular, cp. τουτὶ τό in *g*. τὸ τί would be translated ոմն, as in ll. a. 25, b. 4.

1 a. 28. τῷ σώματί ἐστιν] է ըն մարմնի = ἐστι τῷ σώματι, so *f.g*.

1 b. 4. καθ' ὑποκειμένου λέγεται] զենթակայէ ասի translates Waitz, who omits τινός of *n.g*. retained by Bkk.

1 b. 4. καί] կամ = ἤ found in *u.f.g*.

1 b. 6. ὑποκειμένου λέγεται] so A.T. omitting τινος of *u*.

1 b. 8. ἔνια οὐδὲν κωλύει εἶναι] ոչ ինչ նոցա արգելլէ գոլ = nothing of them prevents to be = οὐδὲν αὐτῶν κωλύει εἶναι, cp. *e*. and *C.g*.

1 b. 9. ἐστί.] են, և զենթակայէ ոչ զումեքէ ասի = ἐστί, καθ' ὑποκειμένου δὲ οὐδενὸς λέγεται, of *A.C.d.e.f.g.h.*, rec. *B*. So J. MSS. Paris MS. 95 however has է simply and omits the rest with W. P. 105, 106 retain. Thus the bulk of the Arm. MSS. are in favour of retaining the words. The Arm. codd. make the further addition after ասի (= λέγεται) of the words: գոյացութիւն ոչ ՚նենթակայում է և ոչ զենթակայէ. իսկ պատահումն ՚իհարկէ գոլ ՚նենթակայումն բայց ենթակայի եւ անկար է = οὐσία οὐκ ἐν ὑποκειμένῳ ἐστι οὐδὲ καθ' ὑποκειμένου. ἀλλὰ τὸ συμβεβηκὸς ἐξ ἀνάγκης ἐν ὑποκειμένῳ ὑποκειμένου δὲ ἀδύνατον εἶναι.

1 b. 12. ἄνθρωπος] մարդն = ὁ ἄνθρωπος. So *g*., pr. *C*.

1 b. 14. κατηγορηθήσεται τὸ ζῷον] կենդանին ստորոգեսցի = τὸ ζῷον κατηγορηθήσεται. So *C.u.f.g*.

1 b. 16. *τῶν ἑτέρων γενῶν*] *յայլոց սեռից* renders this as against *τῶν ἑτερογενῶν* found in *A. B. C. d. e. g.*, pr. *n. h.*

1 b. 17. *τῷ εἴδει*] *տեսակքն* = *τὰ εἴδη*.

1 b. 18. *διαφοραί*] *տարբերութիւնքն* = *αἱ διαφοραί*; so *d.*

1 b. 18. *οἷον*] omitted in A.T. So *A. e. u. n. f. g.*

1 b. 20. *τῷ δίπους εἶναι*] *երկոտանի գոլ* looks as if the translator had *τὸ δίπους εἶναι* found in *d.*, pr. *h.*

1 b. 22. *τῶν ὑπ' αὐτά*] **զընդմիմեամբքն*, which = *τῶν ὑπ' ἄλληλα*. But the right reading *զընդինքեամբք*, which = *τῶν ὑπ' αὐτά*, is found in J. 1291.

1 b. 24. A.T. adds Title of new section: *ստորոգութիւնքն* = *αἱ κατηγορίαι*.

1 b. 25. *τῶν*] *իսկ յայնցանէ* = *τῶν δὲ* or *τῶν δή*.

1 b. 29. *τρίπηχυ*] *քառականգուն* = of four cubits.

2 a. 1. *ἐν ἀγορᾷ, ἐν Λυκείῳ*] A.T. reverses order.

2 a. 4. *τέμνει, καίει . . . τέμνεται, καίεται*] *հատանել, այրել . . . . հատանիլ, այրիլ* = *τέμνειν, καίειν . . . τέμνεσθαι, καίεσθαι*; so in nearly all the codices.

2 a. 5. *καταφάσει*] A.T. inserts *և բացասութեան* = *καὶ ἀποφάσει*, before *λέγεται*. Cp. codd.

2 a. 6. A.T. again agrees with codd. in adding *καὶ ἀπόφασις* before *γίνεται*.

2 a. 6. *τῇ δὲ πρὸς . . . συμπλοκῇ*] so Venetian edition of David, which runs *յառ միմեանս սոցա շարամանութե*, but Paris MS. 95 runs *առ մ: ս: շարամանութի*, which would imply *ἡ δὲ πρὸς ἀλ. τ. συμπλοκή*; so also J. MSS.

2 a. 7. A.T. adds *καὶ ἀπόφασις* before *ἤτοι*. So codd. *A. B. C. d. f. h.*

2 a. 10. Here A.T. adds Title of new section: *յաղագս գոյացութեան* = *περὶ οὐσίας*.

2 a. 11. *δέ*] A.T. omits; "om *e.*, pr. *g.*"

2 a. 12. *ἐστιν*] so Venice text and P. 95 and 106, also J. 1291, but Paris 105 and J. 401 read *ասեմ* = *λέγω*.

2 a. 15. *ἐν οἷς εἴδεσιν αἱ πρώτως οὐσίαι λεγόμεναι ὑπάρχουσιν*] *յորում տեսակք նախապէս· գոյացութեանցն են*, which = *ἐν ᾧ εἴδη τῶν πρώτως οὐσιῶν ὑπάρχει*. Paris MS. 95 is illegible almost, certain words having been erased. I could only clearly discern the following *ըստ . . . որում տեսակք . . . . նախապէս*, which would mean *καθ' ὃ εἴδη . . . . πρώτως*. Paris MS. 96 reads the same as

Venice text, only *ըստ* is written in margin in original hand but small, with the words *այս է անհետիցն*, which may mean: this has been destroyed, or this is untraceable. J. 401: *ըստ որում*=καθ' ὅ. J. 1291 implies ἐν ᾧ. Thus all the Arm. MSS. agree in translating: εἴδη τῶν πρώτως οὐσιῶν, rather than εἴδεσιν αἱ πρώτως οὐσίαι. It may be noticed that in a former passage 1 b. 17 τῷ εἴδει was translated by *տեսակքն*=τὰ εἴδη.

2 a. 21. ὁ ἄνθρωπος] *մարդ*=ἄνθρωπος without article, "ὁ om. *C. u.*" Too much reliance must not be placed on the absence of the suffix *ն*, which marks the definite article in Armenian, because it is so easily omitted by Armenian copyists. I therefore only notice its absence where there is MS. authority for its omission in the Greek also.

2 a. 22. γε] A.T. omits.

2 a. 23. τὸν γὰρ ἄνθρωπον] *քանզի մարդն*=ὁ γὰρ ἄνθρωπος.

2 a. 23. κατηγορήσεις] *ստորոգեսցի*=κατηγορηθήσεται.

2 a. 24. καὶ ὁ λόγος δὲ ὁ τοῦ ἀνθρώπου] *և բան մարդոյն*=καὶ λόγος τοῦ ἀνθρώπου or καὶ λόγος ὁ ἀνθρώπου, "δὲ et τοῦ om. *e*," "alt. ὁ om. *n*."

2 a. 25. ἄνθρωπός ἐστι.] *մարդ և կենդանի է*=ἄνθρωπος καὶ ζῷόν ἐστι. So *C. d. e. u. f. g. h.*, rc. *A. B. n.*

2 a. 30. ποτε] A.T. omits. So *B. u. d. e. a.*, pr. *h.*

2 a. 31. τό] *այս ինչ*=τοῦτό τι or τοδέ τι or τουτί.

2 a. 36. καθ' ἕκαστα] *իւրաքանչիւր ումեքէ*=καθ' ἕκαστο.

2 a. 37. κατηγορεῖται] *ստորոգեսցի*=κατηγορηθήσεται.

2 a. 38. κατηγορηθήσεται τὸ ζῷον] A.T. omits. So *C. n. e.*

2 b. 1. τῶν τινῶν ἀνθρώπων] *մարդոյ*=ἀνθρώπου.

2 b. 3. ἐν τινί] *ըն մարմնի ումեմն*=ἐν σώματί τινι. So *g.*

2 b. 4. λέγεται] comes in A.T. after οὐσιῶν in b. 5. So *C. n. a. h.*

2 b. 6. After εἶναι A.T. adds *քանզի այլքն ամենայն կամ զենթակայից զս-ոցանէ ասին, և կամ յենթակայս 'ի սոսա են:* which is an exact translation of: πάντα γὰρ τὰ ἄλλα ἤτοι καθ' ὑποκειμένων τούτων λέγεται ἢ ἐν ὑποκειμέναις αὐταῖς ἐστιν, which words are added also in *A. B. C. u. a. g. n. e. f.*

2 b. 7. μᾶλλον οὐσία] A.T. puts these words after γένους at end of clause and inserts *է*=ἐστίν after οὐσία. So *e.*

2 b. 11. ἀποδιδούς] A.T. omits. So *u.*

2 b. 12. A.T. has the order *ἀποδιδοὺς ἢ ζῷον*. So *C.f.*
2 b. 17. *οὐσίαι*] *գոյացութիւնք առաջինք*=*οὐσίαι πρῶται*. So *d.e.g.h.n.*
2 b. 18. *αἱ πρῶται οὐσίαι*] so Venice text: *առաջինք գոյացութիւնք*, but J. 401 and 1291 read *առաջին գոյացութիւն*=*ἡ πρώτη οὐσία.*
2 b. 19. pr. *τὸ εἶδος*] *տեսակքն*=*τὰ εἴδη*; but P. 105 and 106 read *տեսակն* =*τὸ εἶδος*.
2 b. 24. *ἀποδώσεις*] *բացատրեսցէ ոք*=*ἀποδώσει τις*, cp. *n.u.*
2 b. 26. *τῶν πρώτων οὐσιῶν*] *առաջին *գոյացութիւնքն*, which=*αἱ πρῶται οὐσίαι*. Perhaps we should read *գոյացութեանցն*, which would render the Greek.
2 b. 29. *τῶν ἄλλων*] *'ի պատահմանցն այլոցն*=*τῶν συμβεβηκότων τῶν ἄλλων*.
2 b. 31. *τὴν πρώτην οὐσίαν*] *զառաջին գոյացութիւնսն*=*τὰς πρώτας οὐσίας*.
2 b. 32. After *εἶδος* A.T. inserts *առաւել*=*μᾶλλον*.
2 b. 33. After *γνωριμώτερον* A.T. inserts *առաւել*=*μᾶλλον*.
2 b. 36. *τρέχει*] *ընթանալ*=*τρέχειν*. So *A*.
2 b. 36. *τῶν ἄλλων ταῦτα μόνα*] *միայնք սոքա յայլոցն*, which=*μόνα ταῦτα τῶν ἄλλων*, changing the order with *u*.
3 a. 5. *ἄνθρωπον καὶ ζῷον*] *զմարդն և զկենդանին*=*τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸ ζῷον*.
3 a. 7. *κατά*] omitted in A.T.
3 a. 9. *τῶν δὲ δευτέρων οὐσιῶν*] *իսկ երկրորդ գոյացութիւնն*=*ἡ δὲ δευτέρα οὐσία*, nom. sing.
3 a. 10. *φανερὸν μὲν οὕτως ὅτι οὐκ εἰσὶν . . .*] *երևելի է, զի այսպէս է, զի և ոչ մի յենթակայում է*, which would=*φανερόν ἐστιν ὅτι οὕτως ἐστίν, ὅτι οὐδεμία ἐν ὑποκειμένῳ ἐστίν*. *οὐδεμία* is read instead of *οὐκ εἰσίν* in *e.*; "*οὐδεμία ἐστὶν u.* corr. *C.*"
3 a. 16. *κατηγορεῖσθαί ποτε*] *երբէք ստորոգիլ*=*ποτε κατηγορεῖσθαι*. So *n*.
3 a. 17. *τὸν δὲ λόγον*] *իսկ բանին*=*τοῦ δὲ λόγου*.
3 a. 20. *ὡσαύτως*] A.T. omits, "om. *g*., pr. *n*."
3 a. 20. *ἂν εἴη*] *է*=*ἐστίν*.
3 a. 20. *ἢ*] A.T. omits. So *u.n.e.*
3 a. 21. *τοῦτο οὐσίας*] *գոյացութեան է այս*=*οὐσίας ἐστὶ τοῦτο*.
3 a. 24. *ἐν τῷ ἀνθρώπῳ*] *եթէ ըն մարդոյ*=*εἰ ἐν ἀνθρώπῳ*.
3 a. 27. *λέγεται*] *ասիցի*, which perhaps implies *λέγοιτο*.
3 a. 29. *τὰ μέρη*] *մասունք*?=*μέρη* simply.
3 a. 29. *τῶν οὐσιῶν*] *գոյացութեանն*=*τῆς οὐσίας*.
3 a. 30. *ὄντα*] *մասն ըն*=*μέρος ἐν* or *μέρος* simply.

3 a. 32. *ἐλέγετο*] *ասին*=*λέγεται*, but the *է* in *ասէին*=*ἐλέγετο* may have dropped out.

3 a. 32. *τὰ ὡς μέρη*] *իբրու մասունքն*=*ὡς τὰ μέρη*.

3 a. 32. *ἔν τινι*] so Venice text. Paris 105 in text and Paris 106 marginally read *իբոլորն յումեք*=*ἐν ὅλῳ τινι*.

3 b. 3. *τὸ εἶδος τὸν τοῦ γένους*] *տեսակքն զսեռիցն*=*τὰ εἴδη τὸν τῶν γένων*.

3 b. 5. *καί*] so A.T. simply, omitting *πάντα* which Bkk. keeps from *A.C.g.b.*

3 b. 7. *γε*] omitted in A.T., which however often omits it. *γέ* is here omitted in *A*.

3 b. 7. *συνώνυμα ἦν ὧν*] *փաղանուն է որոյ*=*συνώνυμόν ἐστιν οὗ*.

3 b. 10. *ἐπί*] A.T. omits. So *B*.

3 b. 15. *ἄνθρωπον*] *ոք մարդ*=*τις ἄνθρωπον*. But P. 95, 105, 106, J. 1291 omit *ոք*=*τις*.

3 b. 16. *ἡ πρώτη οὐσία*] so Ven. Text and all MSS. except J. 401, which has *առաջին գոյացութեան*=*τῆς πρώτης οὐσίας*.

3 b. 18. *οὐχ ἁπλῶς δέ*]=*բայց ոչ վայրապար*. Thus Ven. Text agrees, but P. 105, 106, J. 401 omit *բայց* and so omit *δέ*.

3 b. 26. *γάρ*] A.T. omits and reads from *οἷον* in l. 25 down to *ἐναντίον* in l. 26 as a single clause, without any note of interrogation after *ζῴῳ*. Cp. *b*. and *u. e.*, "*γὰρ* om. pr. *C*."

3 b. 26. *οὐδέ γε τῷ ἀνθρώπῳ ἢ τῷ ζῴῳ οὐδέν ἐστιν ἐναντίον*] omitted in A.T.

3 b. 28. *πολλῶν*] omitted in A.T.

3 b. 29. *ἢ τριπήχει*] omitted in A.T. So *B. b. d. f. h. n. u.*

3 b. 31. A.T. reads *εἶναι ἐναντίον* instead of *ἐναντίον εἶναι*. But J. 1291 has order of Waitz.

3 b. 32. *ποσῶν*] omitted in A.T.

3 b. 35. *καὶ ἧττον οὐσία*] A.T. omits.

3 b. 38. After *ἑαυτοῦ* A.T. adds *յաւէտ*=*μᾶλλον*.

4 a. 1. *τὸ λευκόν ἐστιν ἕτερον* is the order of A.T. So *C. n. u. e. f. g.*

4 a. 1. *μᾶλλον λευκόν*] A.T. does not insert *καὶ ἧττον*, which Bkk. keeps from *f. g.* and rc. *A*.

4 a. 1. *καὶ καλὸν . . . λέγεται*] A.T. omits. So also *n*.

4 a. 4. A.T. has order *λέγεται εἶναι*.

4 a. 8. *ἐστὶν οὐσία*] *գոյացութեանն են*=*τῆς οὐσίας ἐστί*, but J. 401 *գոյա-ցութիւն էն*=*οὐσία ἐστι*.

4 a. 9. *ἧττον*] *զնուազն*=*τὸ ἧττον*. So *C. u. f. g. h. a. b. d. e.*

4a. 12. *οὐκ*] *ոչ զուրուք* = *οὐδενός*. So *n. a. e. g.*

4a. 12. *τὸ τοιοῦτο*] omitted in A.T., "om. *C.* et pr. *B. d. n.*"

4a. 13. *ὄν*] A.T. omits. So *e.*

4a. 14. *ἐστιν*] A.T. takes after *ταὐτόν*.

4a. 14. *τῷ ἀριθμῷ*] *թուով*? = *ἀριθμῷ* simply. So *C. n.*

4a. 14. *ἔσται*] *է* = *ἐστί*.

4a. 15. *τῷ ἀριθμῷ*] ? A.T. omits *τῷ* as in 4a. 14, "fort. pr. om. *h.*"

4a. 16. *οὐκ*] A.T. retains this, "del. *n.*"

4a. 23. Bk. *τῶν ἐναντίων εἶναι δεκτικά*] *յայսպիսեացն գոլ իբրու ներհակաց ընդունական* = *τῶν τοιούτων εἶναι ὥσπερ ἐναντίων δεκτικά*. *A. B.* read *τοιούτων*. J. 401 and Paris MSS. 105 and 106 omit everything after *εἶναι* and imply simply: *τῶν τοιούτων εἶναι.*

4a. 25. *λόγος*] A.T. omits. So *n. a.*

4a. 26. *ἐπὶ τῆς δόξης*] *կարծիքն* = *ἡ δόξα*.

4a. 27. *ψευδῶς δοξάσει τὴν αὐτὴν ἔχων περὶ αὐτοῦ δόξαν.*] *ստաբար կարծիքն եղիցի յաղագս նորա* = *ψευδῶς ἡ δόξα ἔσται περὶ αὐτοῦ.*

4a. 30. *αὐτά*] **այնքան զի* = *τοσαῦτα ἅτε*; but *այնքան զի* may be a corruption of *ինքեանք* = *αὐτά*.

4a. 31. *γενόμενον*] **յեղեալ* = "having been changed or altered;" but we should read *եղեալ* = *γενόμενον*, for the use of *յեղափոխեալ* = *μετάβαλλοντα* just before would suggest to any Armenian copyist *յեղեալ* instead of *եղեալ*.

4a. 33. *ἕκαστον αὐτῶν*] *իւրաքանչիւրոց* **իրքն* = *ἑκάστων τὰ πράγματα*. J. MSS. have preserved the true reading *ինքն* = *αὐτό*. If we can suppose *իւրաքանչիւր որ ինքն* to have stood, the Greek would be *ἕκαστον αὐτό*. *αὐτό* is read in *C. g. h. n.*

4a. 34. *ἐστιν*] *ասի* = *λέγεται*.

4a. 35. *ἀκίνητα*] *անշարժք և անխաղացք*, which = *ἀκίνητα καὶ βέβαια*, but the latter may have been added by David to bring out *ἀκίνητα*.

4b. 3. Bk. *ἂν εἴη*] *է* = *ἐστι*.

4b. 4. *τὸν λόγον καὶ τὴν δόξαν*] A.T. has the order: *τὴν δ. κ. τ. λόγον*. So *a. n.*

4b. 5. *δεκτικὰ τῶν ἐναντίων εἶναι*] *ընդունական ներհակացն գոլ ասէ* = *δεκτικὰ τῶν ἐναντίων εἶναι φάσκει*, cp. *n.*; which has *φάσκειν δεκτικά*.

4b. 5. *οὐκ ἔστιν ἀλ. τ.*] *բայց ոչ է այս ճշմարիտ* = *οὐκ ἔστι δὲ τοῦτο ἀληθές*. So "*n. a.*, pr. *C.*, fort. pr. *B.*"

4 b. 6. *οὐ τῷ αὐτὰ . . . λέγεται*] **ոչ վասն իւրեանց ընդունական ներհակացն գոլ ընդունականք ասին, որպէս թէ ընդունել ինչ* = *οὐ τῷ αὐτὰ δεκτικὰ τῶν ἐναντίων εἶναι δεκτικὰ λέγεται, ὥστε δέχεσθαί τι.* It looks as if *δέχεσθαί τι* had got misplaced and put too late in the sentence in David's Greek.

4 b. 8. *γεγενῆσθαι*] *եղանելն* = *γίνεσθαι.* So *C. h.*

4 b. 9. *εἶναι*] omitted in A.T.

4 b. 10. *οὐ*] *այլ ոչ* = *ἀλλ' οὐ.*

4 b. 10. *τῷ αὐτὰ δεκτικά*] *վասն իւրն ընդունական* is decisive against this reading of Waitz, but is equally compatible with *τῷ αὐτὸς δεκτικός* or *τῷ αὐτὸν δεκτικόν.* As however in 4 b. 13 David translates *τῷ αὐτή* by *վասն իւրն*, he probably read *τῷ αὐτός.* Bk. reads *τῷ αὐτὸς δεκτικός*, found in *g. n.* and "fort. pr. *B.*" *f.* retains *τῷ αὐτὸν δεκτικόν.*

4 b. 11. *οὐθέν*] A.T. omits.

4 b. 12. *γινομένου*] *եղելոյ* is 2nd aor. partic. = *γενομένου.*

4 b. 13. *πάθους*] A.T. omits, "pr. om. *n.*"

4 b. 14. *εἶναι*] A.T. omits. So *n. e.*

4 b. 17. *ταὐτὸν καὶ ἕν*] The order of A.T. is *ἓν κ. ταὐτόν*; but P. 105, 106, J. 401, agree with Waitz' order.

4 b. 17. *δεκτικὸν εἶναι τῶν ἐν.*] A.T. takes after *μεταβολήν.*

4 b. 19. After *εἰρήσθω*] A.T. adds Title: *յաղագս քանակի* = *περὶ τοῦ πόσου.*

4 b. 21. *καὶ τὸ μὲν . . . ἐχόντων θέσιν*] **և այնք որք դիրն ունին առ միմեանս յիւրեանց մասանց բաղկացան, և է որք ոչ յայնցանէ են, որ* (? *որք*) *զդիրն ունին* = "And those which have position towards one another are composed of parts themselves (or ? in themselves), and there are some which are not of those which have position;" in Latin, "et illa quae positionem habent inter se ex (or in) ipsis partibus constant, et est quae non ex illis sunt quae positionem habent." We may only infer that David's Greek ran: *καὶ τὰ μὲν . . . τὰ δέ*, as in the later passage 5 a. 15, 16, which David renders accurately.

4 b. 22. *διωρισμένον*] *տարորոշեալն* = *τὸ διωρισμένον.*

4 b. 23. A.T. retains *οἷον* twice, which *n.* omits in first place and *A. n. u. d. e. b. a.* in second.

4 b. 23. *συνεχὲς δέ*] A.T. has *և շարունակն* = *τὸ δὲ συνεχές.*

4 b. 26. *εἰ*] A.T. omits.

4 b. 27. *μόριον*] *մասնկունք*=*μόρια*. So *g*.

4 b. 27. *πρὸς οὐδένα*] *եւ առ ոչ մի ինչ*=*πρὸς οὐδένα δέ* or *καὶ πρὸς οὐδένα*.

4 b. 30. A.T. has order: *λαβεῖν κοινὸν ὅρον*. So *b. n.*

4 b. 34. *αὐτόν*] *զնոյն զինքն*=*τὸν αὐτὸν αὐτόν*, eundem ipsum.

4 b. 37. *καθ' αὑτήν*] *ըստ ինքեան ուրոյն*=*καθ' αὑτὴν ἰδίᾳ* or *χωρίς*.

5 a. 3. *πρός τινα κοινόν*] *առ մի իմն*=*πρὸς ἕνα τινα*.

5 a. 6. After *συνάπτει* the following is added in the Armenian Text: *եւ է աւելատարամակայքն եւ զնուազիցն ունել զսահման: իսկ նուազքն ոչ եւս, որպէս եւ մարմնոյն ասացաւ հասարակ սահման գոլ մասանց զգիծն կամ զմակերեւութիւնն: իսկ մակերեւութեանն եւ ոչ եւս սահման եղիցի մարմին. քանզի ոմն եռակի, իսկ ոմն երկակի* =*ἔστι δὲ τὰ πλείονας ἔχοντα διαστάσεις* (dimensions) *καὶ τῶν ἐλάττονας ἔχειν ὅρον. τὰ δὲ ἐλάττονας οὐκέτι, ὥσπερ καὶ τοῦ σώματος ἐλέγετο κοινὸν ὅρον εἶναι τῶν μορίων τὴν γραμμὴν ἢ τὴν ἐπιφάνειαν· τῆς δὲ ἐπιφανείας οὐκέτι ὅρος ἔσται τὸ σῶμα. τὸ μὲν γὰρ τριπλασίως τὸ δὲ διπλασίως.*

The above is the translation of a Greek Scholion.

5 a. 14. A.T. has order: *συνάπτει αὐτοῦ τὰ μόρια*. So *C. h.*

5 a. 24. Should not *մակայել*, here used to translate *ἐπιδεῖξαι*, be *մակայայտնել*?

5 a. 25. *ποῖά γε πρὸς ἄλληλα*] **որք առ որս*=“which to which,” *ἃ πρὸς ἅ*. Perhaps we should read *ոյք առ ոյս*=*τίνα πρὸς τίνα*.

5 a. 34. *ἔστιν ἔτι*] *եւս գոյ*=*ἔτι ἔστιν*. So *n*.

5 a. 38. *ταῦτα μόνα*] A.T. has order: *μόνα ταῦτα*.

5 b. 3. *ἡ κίνησις πολλή*] *զշարժումն շատ*=*τὴν κίνησιν πολλήν*, which the passage demands.

5 b. 5. *ἢ οὕτω πως ἀποδιδούς*] *թէ այսպիսաբար ինչ օրինակաւ բացատրեսցէ* =*εἰ οὕτω πως ἀποδοίη* or *ἀποδώσει*.

5 b. 8. *φήσεις*] *ասասցէ*=*φήσει*, so “*h. d.* corr. *c.*”

5 b. 8. *ποσὰ καθ' αὑτά*] *եւ ըստ ինքեան քանակք*=*καὶ καθ' αὑτὰ ποσά*. So *A. e. f. n.*

5 b. 12. *διπήχει ἤ*] A.T. omits.

5 b. 14. *γάρ*] A.T. omits and does not punctuate after *τινί* in l. 13.

5 b. 16. *ποσόν*] *քանակին*=*τοῦ ποσοῦ*, but J. 401 has *քանակ*=*ποσόν*.

5 b. 17. *τῷ*] A.T. does not translate *τῷ*, yet retains infinitive *վերաբերիլ*= *ἀναφέρεσθαι*.

5 b. 18. οἷον] որպէս զի = οἷον εἰ.

5 b. 20. πρὸς ἕτερον] այլ առ այլ = ἕτερον πρὸς ἕτερον.

5 b. 20. εἴ γε καθ' αὑτό] եթէ էր ինքն ըստ ինքեան = εἴ γε ἦν αὐτὸ καθ' αὑτό.

5 b. 21. ἐλέγετο] A.T. omits.

5 b. 24. καὶ ἐν μὲν τῇ οἰκίᾳ πολλούς, ἐν δὲ τῷ θεάτρῳ ὀλίγους πολλῷ πλείους ὄντας] և ՚ի տեսարանին սակաւս, իսկ ՚ի տան բազումս = καὶ ἐν τῷ θεάτρῳ ὀλίγους ἐν δὲ οἰκίᾳ πολλούς. The A.T. omits πολλῷ πλείους ὄντας altogether.

5 b. 32. φαίη τις] լիցի = εἴη. So *n. u. b. e. f. E.*

5 b. 35. ποτε] A.T. omits, "del. *n.*, om. *e.f.*"

5 b. 35. ἅμα τὸ αὐτό] A.T. has order τὸ αὐτὸ ἅμα; but J. 401 has order of W.

5 b. 38. χρόνον] *օրինակի would = pattern, type, and is perhaps a corruption of ժամանակի = χρόνον.

6 a. 1. τῆς οὐσίας] գոյացութեանցն = τῶν οὐσιῶν.

6 a. 3. ἀλλ' . . . ἀλλ'] A.T. seems to omit the first ἀλλ'.

6 a. 8. εἶναι] գոլ ինչ = εἶναί τι. So *A.f.*

6 a. 10. μή] ոչ ոք = μή τις. A.T. omits τις before ἐρεῖ.

6 a. 10. ἐρεῖ] ասասցէ գոլ = ἐρεῖ εἶναι; but J. 401 omits գոլ = εἶναι.

6 a. 15. ἐοίκασι] *անուանեցին = have named. The Armenian for ἐοίκασι would be երևեցան.

6 a. 22. πέντε ἢ τρία] Հինգ քան երեք ասին = πέντε ἢ τρία λέγεται. λέγεται is added in *a. u.* marg. *g.*, Ambros. Q 87, *b. n.* Marc. 211.

6 a. 22. τὰ τρία] Հինգն = τὰ πέντε. So *A. C. d. e. q. h. n. u. E. a. b.* Marc. 211. Also Bkk.

6 a. 23. pr. χρόνος] ժամանակքն = οἱ χρόνοι. So *a. b. n. g. E.*

6 a. 23. χρόνος εἶναι λέγεται] ժամանակք ասին = χρόνοι λέγονται.

6 a. 23. τῶν εἰρημένων] սոյց ասացելոցն = τούτων τῶν εἰρημένων.

6 a. 28. καὶ ἀριθμὸς καὶ ἴσος καὶ ἄνισος λέγεται καὶ χρόνος καὶ ἴσος καὶ ἄνισος] և թիւ և ժամանակ զոյգ և անզոյգ ասի = καὶ ἀριθμὸς καὶ χρόνος ἴσος καὶ ἄνισος λέγεται. P. 105 and 106, J. 401 further omit և ժամանակ = καὶ χρόνος, as if the Greek ran simply: καὶ ἄριθμος καὶ ἴσος καὶ ἄνισος λέγεται, omitting the rest of the sentence: καὶ χρόνος καὶ ἴσος καὶ ἄνισος, words omitted also in *b.*

6 a. 31. μή ἐστι] են ոչ = ἐστι μή read in *n. u.* or ἐστιν οὐ read in *C. d. h.*

6 a. 31. ἂν δόξαι ἴσα τε καὶ ἄνισα λέγεσθαι] So V.T. which reads թուեսցին զոյգ և անզոյգ ասիլ, but P. 105 and 106 and J. 401 omit թուես‿

ցին and read *ասի* not *ասիլ*, as if *ἂν δόξαι* were absent and *λέγεται* stood for *λέγεσθαι*.

6 a. 33. *ὁμοία*] *նմանք և աննմանք* = *ὁμοία καὶ ἀνομοία*. So *a. b.* corr. *u.*, but J. 401 and Paris MSS. 105 and 106 agree in omitting *καὶ ἀνομοία*.

6 a. 35. After *λέγεσθαι* A.T. adds Title: *յաղագս առինչի* = *περὶ τοῦ πρός τι*.

6 a. 36. *δέ*] A.T. omits.

6 a. 38. *μεῖζον τινὸς γὰρ λέγεται μεῖζον*] *քանզի ուրուք մեծ ասի* = *τινὸς γὰρ μεῖζον λέγεται*. *C. e. f. g. h. n. u.* omit *μεῖζον*.

6 a. 39. Order of words in A.T. is *ἑτέρου λέγεται τοῦθ' ὅπερ ἐστίν*. So *n. u.*

6 b. 2. *τοιαῦτα*] *այսպիսիք ասին* = *τοιαῦτα λέγεται*.

6 b. 4. *αὐτὰ ἅπερ*] *այս որ ինչ?* = *ταῦτα ἅπερ*.

6 b. 4. After *λέγεται* A.T. inserts *և կամ որպէս զիարդ և է, այլազգ առ այլ* = *ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως πρὸς ἕτερον*.

6 b. 9. *πρός τι*] *առ այլ* = *πρὸς ἕτερον*.

6 b. 9. *τὸ ὅμοιον*] *նման?* = *ὅμοιον* simply.

6 b. 12. *ἡ δὲ θέσις*] *և դրութիւնքն* = *αἱ δὲ θέσεις*. So *g.*

6 b. 12. *ἀνακεῖσθαι*] *ընկողմանելն?* = *ἀνακέκλισθαι*, "corr. *A.*" The A.T. uses the same word in 6 b. 11.

6 b. 21. *ὅμοιον γὰρ καὶ ἀνόμοιον μᾶλλον καὶ ἧττον λέγεται, καὶ ἴσον καὶ ἀνισαίτερον*] *քանզի նմանն յաւէտ և նուազ ասի. և անհանգիտագոյնն յաւէտ և նուազ ասի* = *τὸ ὅμοιον γὰρ μᾶλλον καὶ ἧττον λέγεται. καὶ τὸ ἀνισαίτερον μᾶλλον καὶ ἧττον λέγεται*. Thus the A.T. confirms Waitz in his preference here of *e.* to the other codices.

6 b. 22. *τῶν πρός τι*] *առինչ* = *πρός τι* simply. So *A. B. C. d. g. h. n. u.* See Waitz' note on the passage.

6 b. 23. *ὄν*] *է* = *ἐστι*. A.T. also inserts *և* = *τε* or *δέ* or *καί* at beginning of clause, so that it should run *ἑκάτερον δὲ αὐτῶν πρός τί ἐστι*.

6 b. 23. *τινί*] *ուրուք* = *τινός*.

6 b. 23. *τὸ ἄνισον*] *անզուգագոյնն* = *τὸ ἀνισαίτερον*.

6 b. 24. *τινὶ ἄνισον*] *ուրուք անզուգագոյն* = *τινὸς ἀνισαίτερον*.

In defending his preference of *ἀνισαίτερον* in 6 b. 22 Waitz says: videtur enim Aristoteles innuere quod aequalitatis quidem non sint gradus, inequalitas vero et augeri possit et minui. Why then does he retain *καὶ ἴσον* in l. 22 and read in ll. 23, 24 *ἄνισον* for *ἀνισαίτερον* of *b. e.*?

6 b. 24. Bk. reads in this passage: *καὶ τὸ ἀνόμοιον τινὶ ἀνόμοιον*, of which A.T. gives no hint.

6 b. 24. After *δέ* A.T. has *առինչքն* = *τὰ πρός τι*. So *C.e.f.g.h.u.b.* also Bk.

6 b. 24. *ἧττον*] *զնուազն* = *τὸ ἧττον*. So *C.d.e.f.q.a.b.u.*

6 b. 25. *λέγεται μᾶλλον καὶ ἧττον*] *ընդունի զյաւելուն և զնուազն* = *ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον*. So *A.c.d.f.*, but J. MS. 401 reads: *ոչ ասին յաւելու և նուազ* = *οὐ λέγεται μᾶλλον καὶ ἧττον*.

6 b. 25. second *διπλάσιον*] A.T. omits.

6 b. 28. *ἀντιστρέφοντα*] *Հակադարձան* = *τὰ ἀντιστρέφοντα*.

6 b. 31. *ἐλάττονος*] *նուազին ասի* = *τοῦ ἐλάττονος λέγεται*.

6 b. 32. *μείζονος*] *մեծի ասի* = *μείζονος λέγεται*.

6 b. 34. *ἐπιστητοῦ*] *մակացելոյն* = *τοῦ ἐπιστητοῦ*.

7 a. 2. *πτερά*] *թև* = *πτερόν* singular.

7 a. 3. *τὸ πτερόν*] *թև* = *πτερόν* simply.

7 a. 4. *τὸ πτερόν*] *թև* = *πτερόν* simply.

7 a. 7. *τὸ πηδάλιον*] *քեղի* ? = *πηδάλιον* simply.

7 a. 8. *οἰκεία*] *ընտանի է* = *οἰκεία ἐστιν*.

7 a. 8. *γίνεται*] A.T. omits.

7 a. 11. *πλοῖον*] A.T. omits.

7 a. 16. *οἷον ἡ κεφαλὴ οἰκειοτέρως ἂν ἀποδοθείη κεφαλωτοῦ ἢ ζῴου*] so Ven. Text; but J. 1291 reads *Հիզան գլուխ եթէ ընդանեաբար բացատրեսցի գլխաւորի այլ ոչ կենդանւոյ* = *οἷον ἡ κεφαλὴ εἰ οἰκειοτέρως ἀποδοθείη κεφαλωτοῦ ἀλλ' οὐ ζῴου*.

7 a. 19. *λαμβάνοι*] *առցէ* = *λάβοι*. *A.C.d.e.f.g.h.*

7 a. 20. *τοῖς πρὸς ἅ*] *յայնցանէ որք առ սոսա* = *ἀπ' ἐκείνων ἃ πρὸς αὐτά*. This translation may have arisen out of *τοῖς πρὸς αὐτὰ ἀντιστρέφουσι*, which *A.C.d.q.h.n.* corr. *B.*

7 a. 21 and 22. A.T. omits *τό* before *πτερωτόν* and *πηδαλιωτόν*.

7 a. 23. *ἀντιστρέφοντα*] *Հակադարձան* = *τὰ ἀντιστρέφοντα*.

7 a. 24. *αὐτό*] A.T. omits.

7 a. 25. *τῶν ὁμολογουμένως*] *որք են 'ի խոստովանիցելոցն* = *ἅ ἐστι τῶν ὁμολογουμένων*.

7 a. 28. *καὶ μὴ πρὸς αὐτὸ ὃ λέγεται*] *և ոչ իցեն առ որս ասինն* = *καὶ μὴ ᾖ πρὸς ἃ λέγεται*, "and if there should not be things in relation to which it is spoken." Codex *n.* reads *μὴ ᾖ πρός*.

7 a. 31. *τι*] A.T. omits. So *e.n.*

7 a. 32. ὅ] որս = ἅ.

7 a. 33. A.T. has order: τούτου μόνου.

7 a. 34. ἀεί] A.T. omits.

7 a. 34. πρὸς αὐτό] առ սա միայն = πρὸς τοῦτο μόνον; but J. 401 omits μόνον. The other MSS. retain.

7 a. 35. περιαιρουμένων] և պարարարձեցելոցն = καὶ περιαιρουμένων.

7 a. 36. ἁπάντων] A.T. omits.

7 a. 36, 37. δίποδι . . . δεκτικῷ . . . ἀνθρώπῳ] As in 1 a. 5, David neglects the datives.

7 a. 37. δεκτικῷ] ընդունական գոլ = δεκτικὸν εἶναι.

7 a. 38. τοῦ δεσπότην εἶναι] տեառնն = τοῦ δεσπότου. εἶναι is omitted.

7 b. 1. πρὸς ὅ ποτε] առ որս = πρὸς ἅ, omitting ποτε.

7 b. 3. ῥηθήσεται] *ասի = λέγεται, but J. 1201: ասասցի = ῥηθήσεται.

7 b. 5. τὸ δεσπότῃ αὐτῷ] *տէրն սմա = τὸ δεσπότην αὐτῷ. It is odd that David should use δεσπότην and yet retain dat. αὐτῷ. *A.C.d.e.f.q.h.* read δεσπότην αὐτόν.

7 b. 6. γὰρ ἔτι] A.T. omits this γάρ, so that the clause becomes apodosis to preceding one.

7 b. 7. δοῦλος] ծառայն = ὁ δοῦλος. So *a*. But I would not affirm that wherever David attaches the final ն there was a definite article in his Greek text. The suffix ն always gives to that noun, verb, or adverb to which it is attached a definite reference to something or someone, but not always such a reference as the Greek definite article would give.

7 b. 8. πτερωτῷ] here again David uses accus. case. So *C.a.g.* pr. *b.f.*

7 b. 8. γάρ] A.T. omits; cp. on 7 b. 6.

7 b. 10. λέγεται] C. F. Neumann (in Journal Asiatique, Feb. 1829), in an article on David's translations of Aristotle, remarks that in this passage the Paris Codex adds բարն before ասի, as if the Greek ran οἰκείως ὁ λόγος λέγεται. In fact the Paris codices agree here with the Venice Text in reading ընտանեբարն which = ὁ οἰκείως or τὸ οἰκείως. David consistently throughout this passage uses ընտանեբար to translate οἰκείως. Nor would λόγος be translated բար but բառ, or rather բան, for բառ is used for λέξις. David does not translate ποτε in this passage.

7 b. 14. ῥηθήσεται] ասին = λέγεται. So *A.C.d.q.h.*

7 b. 15. *τῇ φύσει*] *բնութեամբ*=*φύσει* simply. So in b. 23.
7 b. 17. *καὶ δεσπότου ὄντος δοῦλός ἐστι, καί*] A.T. omits. So *e. n.*
7 b. 19. *καί*] *և առհասարակ*=*καὶ κοινῇ*.
7 b. 20. *οὐκ*] *և ոչ*=*οὐδε*.
7 b. 25. λαμβάνομεν] *առնումք յետոյ*=*λαμβάνομεν ὕστερον*.
7 b. 31. *ἐπιστητόν*] *զմակացելին*=*τὸ ἐπιστητόν*.
7 b. 32. *μέν*] *քանզի*=*γάρ*.
7 b. 33. *αὐτὸς δὲ ἐπιστητόν*] *իսկ մակացելիս*=*τὸ δὲ ἐπιστητόν*; but J. 401 agrees with Waitz' text.
7 b. 34. *πολλά*] *բազումք ինչ*=*πολλά τινα*.
7 b. 35. *τῆς αἰσθήσεως*] **զգայութեանցն* implies *τῶν αἰσθήσεων*.
8 a. 1. *τῶν γὰρ αἰσθητῶν καὶ τὸ σῶμα*] A.T. omits, "om. *e*."
8 a. 5. *αἰσθητὸν δὲ ἔσται*] *բայց զգալին գոյ որպէս մարմին*=*τὸ δὲ αἰσθητόν ἐστι οἷον σῶμα*. So the Paris MSS. 105 and 106, and J. 401; but Venice Text takes order *ἔστι σῶμα οἷον*, like the codices *C. d. u. q.* *ἔστι* instead of *ἔσται* is read in *b. d.* pr. *C.* One P. MS. omits *σῶμα*.
8 a. 6. *ἐστίν*] A.T. omits.
8 a. 9. A.T. gives no hint of *ζῷον ἤ* found in *A. C. f. g.* but excluded by W.
8 a. 10. *συνίσταται*] *բաղկացեալ է*=*συνέστηκεν*. So *f.*
8 a. 11. *πρότερον*] *յառաջագոյն էացեալ*=*πρότερον ὄν* or *πρότερον ὕπαρχον*, "earlier created."
8 a. 14. *καθάπερ δοκεῖ, ἤ*] *թէ որպէս թուի*=*ἢ καθ. δ.*
8 a. 14. *κατά τινας τῶν δευτέρων οὐσιῶν*] *ըստ երկրորդաց ումանց գոյացութեանցն*=*κατὰ δευτέρας τινας* (or *ἔνιας*) *τῶν οὐσιῶν*.
8 a. 15. *τῶν πρώτων οὐσιῶν*] *ումանց առաջնոց գոյացութեանցն*=*τινῶν* (or *ἐνίων*) *τῶν πρώτων οὐσιῶν*.
8 a. 19. *ἀλλά τινος χείρ*] A.T. omits.
8 a. 20. *καί*] *և ոչ*=*οὐδέ*. The second *οὐ* is also translated.
8 a. 21. *τινος*] *ոմն*=*τις* or *ἤ τίς*.
8 a. 22 and 23. *ὁ ἄνθρωπος . . . ὁ βοῦς*] A.T. omits *ὁ*.
8 a. 23. *τὸ ξύλον*] A.T. omits *τό*.
8 a. 29. *ἀποδέδοται*] *բացատրեալ էր*=*ἀπεδόθη* or *ἀπεδίδοτο*.
8 a. 30. *ἐστὶ τὸ δεῖξαι*] *էր լուծանել*=*ἦν τὸ λῦσαι*. So *n.*
8 a. 33. *αὐτά*] *այսոսիկ*? rather=*ταῦτα* of *b. u. e. f.*
8 a. 34. *τοῦτό γέ ἐστι τὸ πρός τι*] *է այս առինչին*=*ἔστι τοῦτο τοῦ πρός τι.*

8 a. 35. αὐτοῖς εἶναι τὸ αὐτὰ ἅπερ ἐστίν] նոյնք որք ինչ ենն?=τὸ τὰ αὐτὰ ἅπερ ἐστίν.

8 a. 38. ἐξ αὐτῶν] յինքենէ=ἐξ αὐτοῦ. So *n.*

8 b. 1. τοῦτό πως] այն և զիարդն=τοῦτο καὶ πῶς.

8 b. 2. τοῦτο] A.T. omits and renders πως by զիարդ=πῶς.

8 b. 3. πως ἔχει] զիարդ ունի=πῶς ἔχει.

8 b. 5. οἶδεν] գիտասցէ=εἴσεται.

8 b. 6. εἶδεν] գիտէ=οἶδεν.

8 b. 6. διπλάσιον] կրկնապատկեալ=διπλάσιον ὄν.

8 b. 7. A.T. has order οὐδ' εἴ ἐστι διπλ. So *n.*

8 b. 9. εἰδέναι] գիտել *զայս = εἰδέναι τοῦτο, as if the clause καὶ ὅτου κάλλιόν ἐστιν depended on οἶδεν.

8 b. 9. οὐκ ἀορίστως] բայց եթէ անորոշակի=εἰ δὲ (or ἀλλ' εἰ) ἀορίστως.

8 b. 11. first γάρ] A.T. omits, making clause ὑπόλ. τὸ τ. γιν. apodosis of preceding clause.

8 b. 11. οὐκ] այլ ոչ=ἀλλ' οὐκ.

8 b. 11. A.T. has order: εἴσεται ἀκριβῶς. So *e. n.*

8 b. 14. ὃ ἂν εἰδῇ τις τῶν πρός τι ἀφωρισμένως, κἀκεῖνο πρὸς ὃ λέγεται ἀφωρισμένως εἰδέναι] *զի եթէ գիտասցէ ոք յառինչիցն սահմանաբար գիտասցէ։=ὅτι ἐὰν εἰδῇ τις τῶν πρός τι, ὡρισμένως εἴσεται. զի եթէ =εἴπερ in 12 b. 23, so it might=ἐάν περ here. J. 401 and Paris Codices 105, 106 read զի որ եթէ which would=ὅτι (or εἴ) ὃ ἐάν. Waitz in his apparatus criticus writes as follows: "ὅ] ὅτι B.—ἐάν *A. B. d.*" from which it appears that *B.* reads ὅτι ἐάν. Retaining որ of Paris 105, 106 I can make no sense of Armenian except by supposing that ἄν was translated by եթէ as if it=ἐάν, in which case David's Greek ran ὅτι ὁ ἂν εἰδῇ κ.τ.λ. This except for ὅτι is Waitz' reading. It is more likely that որ should have dropped out of the Venice Text than have been inserted in the Paris codices. ὡρισμένως is found in *u. e. n.* Had the Greek word been ἀφωρισμένως David would probably have used բացորոշեալ or բացորոշաբար to translate it. εἴσεται, which is certainly implied by գիտասցէ, requires some conjunction like ὅτι after ἀναγκαῖον to make any grammar at all. But I have met in David with no other example of the words Հարկաւոր է (=ἀναγκαῖόν ἐστι) followed by զի (=ὅτι). They

are always followed, as in Greek, by an infinitive mood. Could there have been in the Greek the anacolouthon ἀναγκαῖαν . . . εἴσεται, which the Armenian translator tried to surmount by introducing զի (=ὅτι)?

8 b. 15. τὴν δέ γε κεφαλὴν καί] իսկ զգլուխն եթէ ոք գիտասցէ կամ=τὴν δέ γε κεφαλήν, ἐάν τις εἰδῇ, ἤ.

8 b. 16. ἕκαστον] զիւրաքանչիւրն=ἕκαστα.

8 b. 17. ὅπερ ἐστίν] որ *են=ὅπερ (or rather ὅ) εἰσίν. են is a likely corruption of էն=ἐστίν.

8 b. 17. ἔστιν εἰδέναι] գիտասցէ=εἴσεται.

8 b. 19. ἔστιν] եղիցի=ἔσται.

8 b. 19. ἂν εἴη] են=ἐστι.

8 b. 20. ταῦτα] A.T. omits.

8 b. 22. After ἀποφαίνεσθαι A.T. inserts հրամանաւ պատասխանւոյ which means lit. with the mandate of a response, oracularly, χρησμολόγως. Obviously the gloss of an Armenian copyist or commentator.

8 b. 24. Here A.T. adds Title of new section: յաղագս որակի և որակութեան=περὶ ποίου καὶ ποιότητος.

8 b. 25. εἶναι] A.T. omits. So *n. e.*

8 b. 28. A.T. has order: μονιμώτερον εἶναι κ. πολυχρονιώτερον. So *C. e. a. n. u.*

8 b. 32. γένηται] ընկալցի=“should be received.”

8 b. 32. After ἄλλου and before τινὸς τοιούτου A.T. inserts պատճառէ= cause, αἰτίου.

8 b. 36. καὶ νόσος] A.T. omits the καί.

8 b. 37. ἄλλα] A.T. omits.

8 b. 39. γινόμενος] լեալ=γενόμενος. So *A. C. d. f.*

8 b. 39. εἰς] A.T. omits.

9 a. 2. διὰ χρόνου πλῆθος] բազում ամանակաւ=πολλῷ χρόνῳ or rather διὰ πολλοῦ χρόνου. Probably David had the reading διὰ πλείονος χρόνου found in pr. *g*.

9 a. 3. καί before ἀνίατος is omitted in A.T. David evidently understood the Greek as he had it to mean “become by nature (or habituated into being) incurable.”

9 a. 3. ἣν ἄν τις ἴσως ἕξιν ἤδη] զոր ահա ոք իբր ունակութիւն=ἣν ἂν ἤδη τις ὡς ἕξιν. So *n.*

9 a. 7. *διάκεινται*] *տրամանկայիլ*=*διακεῖσθαι.*
9 a. 13. *καί*] A.T. omits.
9 a. 14. *ἤ*] *և*=*καί.* So *n.*
9 a. 15. A.T. has order: *καὶ λέγομεν ἁπλῶς.*
9 a. 17. A.T. omits *ποιόν* before *λέγεται*, so confirming Waitz.
9 a. 18. After *φυσικήν* A.T. inserts *կամ անկարութիւն*=*ἢ ἀδυναμίαν.* So *A. B. C. f. g.*
9 a. 23. *τῷ ἀδυναμίαν . . . τυχόντων*] **վասն անզօրն լինել և դիւրաւ տալ տեղի հիւանդութեանց բնականս ինչ կրել*="by being incapable and easily giving place to diseases to suffer anything natural." *տալ տեղի* is elsewhere used by David to render *ἀναχωρεῖν.* In J. 401 *եւ դիւրաւ տալ տեղի հիւանդութեանց* is only added in margin, so that the text would=*τῷ ἀδυνάτους εἶναι φυσικόν τι πάσχειν.* Thus all Arm. MSS. omit in 9 a. 24 the words: *ῥᾳδίως ὑπὸ τῶν τυχόντων* of which *C.* omits *ῥᾳδίως* and *B. d. e.* omit *ὑπὸ τῶν τυχόντων.*
9 a. 27. *ἔχειν τοῦ αὐτοῦ τούτου*] *ունել և դիւրեաւ տեղի տալ սորին այսորիկ* =*ἔχειν καὶ ῥᾳδίως ἀναχωρεῖν τοῦ αὐτοῦ τούτου.* Here the phrase *տեղի տալ* recurs with the addition of *τοῦ αὐτοῦ τούτου,* which in A. 23 are preserved by *e.* and *g.* in conjunction therewith.
9 a. 30. *καὶ στρυφνότης*] A.T. omits.
9 a. 32. *δεδεγμένα αὐτά*] *ընդունականք սոցա*="receptive of these," perhaps points to *δεδεγμένα ταύτας* or *αὐτάς* read in *e.*
9 a. 33. *δεδέχθαι*] *ունելոյ*=*ἔχειν.* So also in l. 34.
9 a. 33. *κατ' αὐτάς*] *ըստ այսմիկ*?=*κατὰ τοῦτο.*
9 b. 1. A.T. reads in order *γλυκὺ . . . τὸ μέλι.*
9 b. 11. *γενονέναι*] *եղանիլ*=*γίγνεσθαι.*
9 b. 15. *ἐστιν*] *եղև*=*ἦν.*
9 b. 18. *γένοιτ' ἄν*] *եղեցի տրամադրութիւն*=*γένοιτ' ἂν διάθεσις.* So *C. e.*
9 b. 19. A.T. has order: *τὴν χροιὰν καὶ ὁμοίαν.*
9 b. 22. *ἐν τῇ κατὰ φύσιν συστάσει*] *ըստ բնութեան բաղկացութեան*?=*κατὰ φύσεως σύστασιν.*
9 b. 24. *τὸ αὐτὸ τοῦτο*] *այսպիսիս*=*τὸ τοιοῦτο.*
9 b. 25. *μὴ ῥᾳδίως ἀποκαθίστανται ἢ καὶ διὰ βίου παραμένουσι*] *ոչ դիւրաւ*

անդրէն հաստատեալ դառնայ, այլ առ կենօքն յարակայ մնան=*μὴ ῥᾳδίως ἀποκαθίσταται ἀλλὰ διὰ βίου παραμένουσι.*

The subject of *ἀποκαθίσταται* would be the same as that of *συμβέβηκεν* in l. 25.

David renders *ἀποκαθίστασθαι* by the same phrase in 9 b. 28, 10 a. 6, and 13 a. 30.

9 b. 27. *αὐταί*] *սորա* ?=*αὗται*, read in *C.*

9 b. 35. A.T. has order: *παθῶν τινων.*

9 b. 36. *ποιότητες*] Is it by a copyist's error that this word is repeated in the A.T. thus?—*որակութիւն, որակութիւնք ասին*=*ποιότης, ποιότητες λέγονται* as if the passage meant as follows: "those states which in our innate constitution, immediately certain feelings generate them, are and have become a *ποιότης*, these states are entitled qualities."

10 a. 1. After *ἔκστασις*] the A.T. adds *ափշութիւն*=*θαῦμα.* This is certainly a gloss on the word preceding *արտակացութիւնք.*

10 a. 3. *ἐκστάσεις*] *արտակացութիւնք ափշութեան*=*ἐκστάσεις θαύματος.* Perhaps the latter word is added in explanation of the former.

10 a. 4. *δυσαπάλλακτοι*] A.T. has *և դժուարաթափք*=*καὶ δυσαπάλλακτοι.*

10 a. 5. *τὰ τοιαῦτα*] *այնորիկ են*=*ταῦτα* (or *ἐκεῖνα*) *ἐστί.*

10 a. 5. *ποιοί*] *որակք ոմանք*=*ποιοί τινες.*

10 a. 7. *οὐ γάρ*] *քանզի ոչ եւս*=*οὔδε γάρ.* So *C. i.*

10 a. 9. *πεπονθέναι*] *վասն կրելն*=*τῷ πεπονθέναι.* So *C. d. g. i.*

10 a. 14. The A.T. in reading *վասն եռանկիւնին . . . գոլ* confirms W. in reading *τῷ γὰρ τρίγωνον . . . εἶναι.*

10 a. 15. *καμπύλον*] *ծուռն գոլ*=*καμπύλον εἶναι.*

10 a. 18. *τι*] A.T. omits.

10 a. 19. A.T. has order: *τινα μᾶλλον.* So *e. n.*

10 a. 22. *πως*] A.T. omits.

10 a. 26. *τοσοῦτοι*] *սորա*=*οὗτοι.*

10 a. 30. *παρωνύμως λέγεται*] *է յարանուանաբար ասիլն*=*ἔστι τὸ παρωνύμως λέγεσθαι.*

10 a. 30. *λευκός*] *սպիտակն*=*ὁ λευκός*, so below A.T. implies *ὁ γραμματικός, ὁ δρομικός, ὁ πυκτικός*, which *C. n. e. f.* insert in each case.

10 a. 35. *κατὰ δύναμιν φυσικήν*] *ըստ զօրութեան* * *մրցականութեան* (J.

1291) = *κατὰ δύναμιν πυκτικήν* (or rather *πυκτική*). V.T. has *մրցականութիւն* = the art of wrestling. The Arm. Com., however, reads *φυσικήν* here.

10 b. 2. A.T. inserts *և* = *καί* before *ταῖς*. So *C. n.*

10 b. 3. *κατά*] *որք ըստ* = *οἱ κατά*, "who according to . . ."

10 b. 4. A.T. has order: *ἐπιστήμη λέγεται.*

10 b. 4. δ'] *քանզի* = *γάρ*.

10 b. 7. After *σπουδαῖος* A.T. inserts *ասի* = *λέγεται.*

10 b. 9. *τῆς ἀρετῆς*] *յառաքինութենէն առաքինի*, i.e. from virtue virtuous, for Armenian does not lack a word like the Greek.

10 b. 10. *παρωνύμως*] *յարանուանաբարքս* = *τὰ παρωνύμως*. So *C. q. n. u.* But J. 1291 agrees with Waitz' Text.

10 b. 11. *ἄλλως*] *այդպէս* = *οὕτως* or some such word.

10 b. 12. *κατά*] *և ըստ* = *καὶ κατά*.

10 b. 14. *δέ*] omitted in A.T. which begins new sentence with *ὡσαύτως*.

10 b. 17. *ἐναντίον ποιοῖς οὖσιν*] *ներհական է, թէպէտ և որակք են* = *ἐναντίον ἐστι καίπερ ποιοῖς οὖσιν.*

10 b. 18. *τὸ λοιπὸν ἔσται ποιόν*] *այլքն եղիցին որակք* = *τὰ λοιπὰ ἔσται ποιά.*

10 b. 20. *ἡ δικαιοσύνη τῇ ἀδικίᾳ*] **արդարութեան անիրաւութիւն* = *δικαιοσύνη ἀδικία.*

10 b. 20. Before *ἐναντίον*] A.T. inserts *և սպիտակութեան սևութիւն* = *καὶ λευκότητι μελανία.*

10 b. 24. *ποῦ*] *ուրն* = *τὸ ποῦ*. So *C. b. e. f. g.*

10 b. 28. *δίκαιον*] *արդարագոյն* = *δικαιότερον*. So *A. e.*

10 b. 28. *μᾶλλον*] *յաւէտ և նուազ* = *μᾶλλον καὶ ἧττον*. So *C. q. f.*

10 b. 29. *ἔτι ἐνδέχεται λευκότερον γενέσθαι*] *ընդունի և սպիտակագոյն ևս եղանիլ* = *ἐνδέχεται καὶ λευκότερον ἔτι γίνεσθαι*. So *C.* and *g.*

10 b. 31. *λέγεται*] *ասասցի* = *λέγοιτο*. So *B. i. d. u.* corr. *g.*

10 b. 34. *δεῖν*] A.T. omits. *C. e. f. n. u.* also omit.

10 b. 35. *ὑγίειαν*] *ողջութիւն ասին* = *ὑγίειάν φασι*. So *C. e. f.*

10 b. 35. After *δικαιοσύνην*] A.T. adds *ἧττον*. So *C. e. f.* which also add *ἔχειν.*

11 a. 2. *λεγόμενα*] *ասիցեալք որակքն* = *λεγόμενα τὰ ποιά.*

11 a. 6. After *μᾶλλον* A.T. adds *և զնուազն* = *καὶ τὸ ἧττον*. So *C. e.*

11 a. 9. A.T. reads *μᾶλλον* before *ῥηθήσεται*. So *C. n.*

11 a. 13. After *μᾶλλον* A.T. adds *և նուազ* = *καὶ ἧττον*.

11 a. 14. *οὐ πάντα οὖν τὰ ποιὰ ἐπιδέχεται*] A.T. has *ապա ոչ ընդունին որակութիւնք* = *οὐκ οὖν ἐπιδέχεται τὰ ποιά*. *πάντα* is omitted. So *C. f. e. n.*

11 a. 17. *οὐκ ἔστι κατ' ἄλλο οὐδέν*] *է և ոչ ըստ միում իրիք ?* = *ἔστι κατ' οὐδέν*.

11 a. 18. *καὶ ἀνόμοιον*] A.T. omits.

11 a. 20. A.T. has order: *μὴ φήσῃ τις ἡμᾶς*.

11 a. 21. A.T. has *ποιησαμένους τὴν πρόθεσιν*.

11 a. 23. *ἐλέγομεν*] A.T. omits. "om. *d.* et pr. *C.* rec. marg. *n.*"

11 a. 24. *πρός τι*] *առինչիցն* = *τῶν πρός τι*.

11 a. 29. *καί*] A.T. omits.

11 a. 30. *οὐ*] A.T. *այլ ոչ* = *ἀλλ' οὐ*. So in l. 31.

11 a. 33. *ταῖς καθ' ἕκαστα*] *ըստ այսոցիկ* = *κατ' αὐτάς* or *κατὰ ταύτας*.

11 a. 34. A.T. has order: *ἔχειν τινα τῶν κ.τ.λ.*

11 a. 38. A.T. has order: *αὐτὸ τοῖς γένεσιν*. So *C. g.*

11 b. 1. After *καταριθμεῖσθαι*] A.T. inserts Title: *յաղագս առնելոյ և կրելոյ* = *περὶ τοῦ ποιεῖν καὶ πάσχειν* and omits *δέ* after *ἐπιδέχεται*.

11 b. 5. A.T. reads *γὰρ καὶ μᾶλλον καὶ ἧττον*.

11 b. 6. *θερμαίνεσθαι*] *տրտմելն* = *τὸ λυπεῖσθαι*. So *C. f. e.*

11 b. 12. *ὅσα*] *որ* = *ὅσον*. So *i.*

11 b. 15. *τὰ εἰρημένα*] *յառաջասացեալքն* = *τὰ προειρημένα*.

11 b. 16. After *εἰρημένα*] A.T. adds Title: *յաղագս հակակայց* = *περὶ τῶν ἀντικειμένων*.

11 b. 16. *ἀντικεῖσθαι* is confirmed by A.T. which reads *հակակայիլ*.

11 b. 21. A.T. omits article before *ἡμίσει, ἐναντία, κακόν, ἀγαθῷ*. Before the two last *u* omits it.

11 b. 22. *τά*] A.T. omits. So *C. d. n. g. u.*

11 b. 26. *τὸ διπλάσιον*] *կրկնապատիկն կիսոյն* = *τὸ διπλ. τοῦ ἡμίσεος*. So *C. f. e.* "corr. *n.*"

11 b. 29. *πρὸς τὸ ἀντικείμενον λέγεται τὴν ἐπιστήμην*] *առ հակակայեալ մակացութիւնն ասի* = *πρὸς ἀντικείμενον τὴν ἐπιστήμην λέγεται*. Codices *A. d. e.* omit *τό* after *πρός*.

11 b. 30. *τὸ γὰρ ἐπιστητὸν τινὶ λέγεται ἐπιστητὸν τῇ ἐπιστήμῃ*] A.T. omits.

11 b. 32. *ἑτέρων λέγεται*] A.T. omits.

11 b. 36. A.T. has order: *ἀγαθὸν λέγεται*.

12 a. 1. κατηγορεῖται] ստորոգիլ և = κατηγορεῖσθαι καί.
12 a. 3. A.T. has order: πάντως ἀνὰ μέσον.
12 a. 12. A.T. has order: ὑπάρχειν αὐτῶν. So *n.*
12 a. 16. ὧν ἂν κατηγορῆται] զոյց ստորոգին perhaps implies ὧν κατηγορεῖται. So *n. u.*
12 a. 17. γέ τι] A.T. omits. So *e.*
12 a. 19. A.T. implies τοῦ σπουδαίου, առաքինւոյն. So *n.*
12 a. 21. A.T. implies τοῦ λευκοῦ καὶ τοῦ μέλανος.
12 a. 22. τοιαῦτα χρώματα] գոյնք = χρώματα simply. So *n. u.*
12 a. 23. τῇ δ' ἑκατέρου τῶν ἄκρων ἀποφάσει] բայց * երկաքանչիւրովքն ծայրիցն ապասութեամբ ? = τῇ δ' ἑκατέρᾳ τῶν ἄκρων ἀποφάσει.
12 a. 25. καὶ οὔτε δίκαιον] ոչ արդարն = τὸ οὔτε δίκαιον.
12 a. 26. λέγεται μέν] A.T. omits.
12 a. 27. περὶ ὀφθαλμόν] ասին զակամբ = λέγονται περὶ ὀφθαλμόν.
12 a. 28. περὶ τοῦτο] *զի զնովաւ = ὅτι περὶ τοῦτο. Perhaps զի has crept in from the զնովաւ which follows.
12 a. 28. A.T. has order: πέφυκεν ἡ ἕξις. So *C. f. q. n. u.*
12 a. 29. ἕκαστον τῶν τῆς ἕξεως δεκτικῶν] զիւրաքանչիւր զունակութեանն ընդունողն = ἕκαστον τὸ τῆς ἕξεως δεκτικόν.
12 a. 29. δέ] քանզի = γάρ.
12 a. 30. ὑπάρχειν, καὶ ὅτε πέφυκεν ἔχειν μηδαμῶς ὑπάρχῃ] գոլ, և ոչ միով իւիք ոչ գուցէ (J. 1291 ունիցի) = ὑπάρχειν μηδαμῶς μὴ ὑπάρχῃ (or acc. to J. 1261 ἔχῃ). In *e.* ἔχει is read instead of ὑπάρχῃ in A. 31.
12 a. 35. τὴν ἕξιν] երեսս = τὴν ὄψιν.
12 a. 39. A.T. has order: ταὐτὸν ἡ τυφλότης.
12 b. 1. A.T. has οὐδαμῶς ἄνθρωπος οὐ λέγεται = և ոչ միով իւիք մարդ ոչ ասի.
12 b. 2. τὸ ἐστερῆσθαι] և պակասիլն = τό τε ἐστερῆσθαι.
12 b. 9. καί] կամ = ἤ.
12 b. 13. ἀντίκειται] A.T. omits.
12 b. 14. τὸ ὑφ' ἑκάτερον πρᾶγμα] որք ընդ երկաքանչիւրովք 'ի սոցանէ իրք են = τὰ ὑφ' ἑκάτερον τούτων πράγματα.
12 b. 20. λέγοιτ' ἄν] ասի = λέγεται.
12 b. 21. τυφλότης δὲ ὄψεως οὐ λέγεται] A.T. omits.
12 b. 23. κἀκεῖνο] *առ այն = πρὸς ἐκεῖνο or ? ἐκείνῳ.

12 b. 25. *ὄψις*] A.T. omits.

12 b. 30. *τούτων γάρ*] *և սոցա* = *τούτων δέ* or *καὶ τούτων*. J. 1291 has *իսկ սոցա* = *τούτων δέ*.

12 b. 30. A.T. has order: *ἀναγκαῖον ἦν*. So *C. n.*

12 b. 30. *ἀνὰ μέσον*] *ընդ մէջ ինչ* = *ἀνὰ μέσον. τι.*

12 b. 34. *τούτων γὰρ ἀνὰ μέσον τι οὐδέν*] **իսկ զընդ* (P. 106 *ընդ*) *միջոցն ոչինչ.* This should mean: *τῶν δὲ ἀνὰ μέσον οὐδέν.* If we could suppose that an *ինչ* has dropped out before *ոչինչ* the Greek equivalent of the passage would become: *τῶν δὲ ἀνὰ μέσον τι οὐδὲν κωλύει ὑπάρχειν* (sc. *τῷ δεκτικῷ*), "but nothing prevents some one of the intermediate inhering (in the recipient)." As the Armenian stands, however, the sentence can only mean: "But nothing prevents it being true of (*ὑπάρχειν*) those which are *ἀνὰ μέσον*."

12 b. 36. A.T. has order: *μὴ ἦν ἀναγκαῖον θάτερον ὑπάρχειν.*

12 b. 37. *εἰ μή*] *և ոչ* = *καὶ μή* or *μὴ δέ.*

12 b. 37. *ὑπάρχει*] *գուցէ* implies *ὑπάρχοι.*

12 b. 37. *οἷον*] *Հիզան բնութեամբ* = *οἷον φύσει.*

12 b. 38. *ἐπὶ δὲ τούτων ἀφωρισμένως ἀναγκαῖον θάτερον ὑπάρχειν*] *և 'ի վերայ այսց հարկաւոր է զոմն յընդունականին գոլ և բացորոշաբար հարկաւոր է զմինն գոլ* = *ἐπὶ δὲ τούτων ἀναγκαῖον ἐστί τι τῷ δεκτικῷ ὑπάρχειν, καὶ ἀφωρισμένως ἀναγκαῖόν ἐστι θάτερον ὑπάρχειν.* *e.* inserts *τῷ δεκτικῷ.*

12 b. 39. *ἀφωρισμένως*] A.T. omits.

12 b. 39. *καί* before *οὐχ*] Ven. Text retains, other Arm. MSS. omit as in 13 a. 2.

13 a. 2. *ὑπάρχει*] *գոլ* = *ὑπάρχειν.* But J. MSS. *գոյ* = *ὑπάρχει.*

13 a. 2. *καὶ οὐχ*] A.T. omits *καί.*

13 a. 4. After *ἀληθές*] Ven. Text add *է* = *ἐστί.* J. 1291 adds *իցի* = *ἔσται.*

13 a. 4, 5. After *ἀναγκαῖον*] Ven. Text adds *է* = *ἐστι.* J. 1291 adds *էր* = *ἦν.*

13 a. 6. *ἔχον*] *ունել* = *ἔχειν.* So *g.* Perhaps here and in ll. 10 and 12 the Arm. MS. had the abbreviation *ուն̃ել* = *ἔχον.*

13 a. 8. *ὧν τι ἔστιν ἀνὰ μέσον*] *ոյց ընդ մէջ է* = *ὧν ἀνὰ μέσον ἐστι.* Omitting *τι.*

13 a. 8. *ἀναγκαῖον γάρ ποτε*] *և հարկաւոր է երբեք* = *καὶ ἀν. ἐστί ποτε.*

13 a. 9. *ὑπάρχειν*] *գոլ բացորոշաբար* = *ὑπάρχειν ἀφωρισμένως.*

13 a. 10. *τότε ἢ τυφλὸν ἢ ὄψιν ἔχον*] *և յայնժամ կոյր և կամ երեսս ունել* = *τότε τυφλὸν ἢ καὶ ὄψιν ἔχειν.* *C. n.* have *ὄψιν ἔχειν.*

13 a. 11. *καὶ τούτων*] *սա* = *τοῦτο.*

13 a. 12. *ἔχον ὄψιν εἶναι*] *երեսս ունել ասիլ* = *ὄψιν ἔχειν λέγεσθαι.*

13 a. 14. *ἀλλὰ τισί*] The Armenian versions, except Paris 106, add a gloss here, and P. 106, instead of *τισι*, writes *և ոմանց զմիջոցն*, which might mean *καί τισι τὰ τῶν μέσων.*

The Venice MSS. and Paris 105 insert, instead of the words *ἀλλά τισι καὶ τούτοις ἀφωρισμένως τὸ ἕν*, the following: *այլ և* (*ոմանց* P. 106) *զմիջոցն ։ իսկ ունակութեան և պակասութեան ընդունականին ոչ հարկ է զայլս ոմանս ընդունել, զի ոչ է միջոց, այլ զմինն, և ոչ սոցա բացորոշաբար զմինն*, which = *ἀλλὰ καί τισι τὰ τῶν μέσων* (?)· *ἕξεως δὲ καὶ στερήσεως τῷ δεκτικῷ οὐκ ἀνάγκη ἐστι ἀλλά τινα δέχεσθαι, εἰ μή ἐστι μέσων, ἀλλὰ θάτερον* [or *τὸ ἕν*] *καὶ οὐ* (omitted in P. 106) *τούτοις* (omitted in J. 401) *ἀφωρισμένως τὸ ἕν.* This looks like the translation of a Greek gloss.

13 a. 20. *ὑπάρχει*] *գուցէ* implies *ὑπάρχοι.*

13 a. 20. *τῷ πυρὶ θερμῷ*] *հրոյ ջերմն* ? = *πυρὶ τὸ θερμῷ.* "*πυρὶ τὸ*" is read by *e. n.*, "corr. A., rec. B. C."

13 a. 21. *γενέσθαι*] *լինել* = *γίνεσθαι.*

13 a. 21. *δυνατόν*] *կարէ* perhaps implies *δύναται.* So *n.* Likewise in l. 23.

13 a. 22. A.T. has order: *θερμὸν ψυχρόν.* So *d.*

13 a. 25. Had David read *κἂν* he would have probably used *և*, but he does not. Cp. *n. u. g. f.*

13 a. 29. *αὐτόν*] A.T. omits. So pr. *n.*

13 a. 30. *εἰς τὴν ἐναντίαν ἕξιν*] *'ի ներհակութեան ունակութիւն* = *εἰς ἐναντιότητος ἕξιν.*

13 a. 34. After *ἀδύνατον* A.T. adds *փոփոխումն լինել* = *μεταβολὴν γίνεσθαι.*

13 a. 35. *φαλακρὸς ὢν πάλιν*] *կնտացեալ ոք* = *φαλακρός τις ὤν*, omitting *πάλιν.*

13 a. 36. *ἔφυσεν*] *բուսոյց երբեք* = *ἔφυσέν ποτε.* But J. 401 omits *երբեք* = *ποτέ.*

13 b. 4. *ἀεί*] A.T. omits.

13 b. 6. *οὐδέτερον*] *և ոչ մի 'ի սոցանէ* = *οὐδέτερον αὐτῶν.*

13 b. 7. *ὡς τὰ πρός τι*] *քանզի սոքա իբր առինչքն* = *αὐτὰ γὰρ ὡς τὰ πρός τι.*

13 b. 11. *ἐστιν*] *ասին* = *λέγεται.*

13 b. 19. αὐτοῦ μὴ ὄντος ὅλως τοῦ Σωκράτους] *զի նորա ոչ եղեալ բոլորովին Սոկրատայն սուտ է = ὅτι αὐτοῦ μὴ ὄντος ὅλως τοῦ Σωκράτους ψευδές ἐστι. Here զի . . . սուտ է = ὅτι . . . ψεῦδος ἐστί may be a repetition by a copyist of words from preceding sentence.

13 b. 20. A.T. has order: ἕξεως καὶ τῆς στερήσεως.

13 b. 20. μὴ ὄντος τε ὅλως οὐδέτερον ἀληθές, ὄντος τε οὐκ ἀεὶ θάτερον] եղեալ և ոչ եղեալ, ոչ է մինն = ὄντος καὶ μὴ ὄντος οὔκ ἐστι θάτερον.

13 b. 22. τῷ τυφλὸν εἶναι] կոյրն գոլ? = τὸ τυφλὸν εἶναι. So *n*.

13 b. 23. A.T. has order: θάτερον οὐκ ἀναγκαῖον. So *u*.

13 b. 26. ἔχειν] զնա ունել = αὐτὸν ἔχειν. So *C. e. n.*

13 b. 30. καί] կամ = ἤ. A.T. omits Σωκράτην with *C.*

13 b. 33. μόνων] A.T. omits.

13 b. 36. τοῦτο δὲ δῆλον] և *սոքա յայտնին = ταῦτα δὲ δηλοῦται.

13 b. 37. τῇ καθ' ἕκαστον ἐπαγωγῇ] ըստ իւրաքանչիւր իւրեանց մակածու-թեան = τῇ καθ' ἕκαστον αὐτῶν ἐπαγωγῇ.

13 b. 37. After νόσος A.T. inserts և արդարութեան անիրաւութիւն = καὶ δικαιοσύνῃ ἀδικία.

14 a. 3. κακὸν ὄν] է չար = ἐστὶ κακόν. *C.* omits ὄν.

14 a. 4. ἐναντία] is translated mechanically by ներհականք as if it were neuter plural.

14 a. 7. ἔτι ἐπί] և ևս = ἔτι δέ without ἐπί.

14 a. 12. A.T. has order: τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν ἀμφότερα.

14 a. 15. A.T. omits first ἤ.

14 a. 24. ἐν γένει] սեռի միում = γένει ἑνί.

14 a. 25. A.T. adds Title: յաղագս նախկնի = περὶ τοῦ προτέρου.

14 a. 36. κατά] որ ըստ = ὃ κατά. So *n*.

14 a. 37. τῶν λόγων] այլոց = τῶν ἄλλων.

14 a. 38. A.T. omits τό.

14 b. 1. After τάξει. A.T. adds զի սկզբունք նախկինք են քան զտեսու-ածսն դասիւ = ἅνπερ ἀρχαὶ πρότεραι τῶν θεωρημάτων τῇ τάξει. So *i*. J. MSS. show a slight variation in this addition which they, like the P. MSS., receive: namely, J. 401, instead of զի, has և քանզի and J. 1291 has քանզի և; either of these might = καὶ γάρ.

14 b. 5. εἶναι τῇ φύσει δοκεῖ] գոլ. այլ ոչ բնութեամբ այս թուի = εἶναι, ἀλλ' οὐ φύσει τοῦτο δοκεῖ.

14 b. 6. ἀγαπωμένους ὑπ' αὐτῶν προτέρους φάσκειν παρ' αὐτοῖς εἶναι] *սիրեցեալն ինքեանց նախկինս իւրեանց ասեն գոլ = ἀγαπωμένους ἑαυτῶν (= themselves) προτέρους αὐτῶν (= them) φασιν εἶναι. The construction requires ասել = φάσκειν in fin. to be read instead of ասեն. If this change be made, the Armenian gives some sense. ὑπό and παρά are omitted.

14 b. 9. A.T. has order: τοῦ προτέρου τρόποι.

14 b. 10. A.T. implies καὶ παρά in և քան. So *n*.

14 b. 11. προτέρου] նախկնին = τοῦ προτέρου. So *C*.

14 b. 11. τῶν γὰρ ἀντιστρεφόντων] քանզի և է յայնց որք հակադարձին = καὶ γὰρ ἔστι τῶν ἀντιστρεφόντων. But as λέγοιτ' ἄν in b. 13 is translated the ἔστι is not wanted and է has probably crept in.

14 b. 13. τῇ φύσει] A.T. omits.

14 b. 17. εἰ γὰρ ἀληθὴς ὁ λόγος ᾧ λέγομεν ὅτι ἔστιν ἄνθρωπος, ἔστιν ἄνθρωπος] A.T. omits.

14 b. 18. ἔστι δέ] և էր = ἦν δέ.

14 b. 20. φαίνεταί πως] երևի իմն իբրև = φαίνεταί πως ὡς or οἷον.

14 b. 23. A.T. inserts Title: յաղագս համանգամայնց = περὶ τῶν ἅμα.

14 b. 24. λέγεται] են = ἔστι. A.T. omits δέ.

14 b. 31. οὐδέτερον] A.T. omits and implies οὐδετέρῳ δέ.

14 b. 35. διαίρεσιν] տարբերութեան = διαφόραν.

14 b. 37. γένους] սեռէ ելով may = γένους ὄντα. So *B. C. u. n.*

14 b. 38. After ἔνυδρον A.T. adds և 'ի ցամաքայինն = καὶ εἰς τὸ χερσόν.

15 a. 1. τοιαῦτα] այսոքիկ = ταῦτα.

15 a. 1. καὶ ἕκαστον τῶν τοιούτων] և *սոքա իւրաքանչիւր = καὶ ταῦτα ἕκαστον. սոքա should perhaps be սոցա = τούτων.

15 a. 2. οἷον τὸ πεζόν] հետևակ կենդանին = τὸ πεζὸν ζῷον, omitting οἷον.

15 a. 4. τῶν εἰδῶν ἀεί] միշտ քան զտեսակսն = ἀεὶ τῶν εἰδῶν.

15 a. 9. A.T. has τοῦ εἶναι immediately after αἴτιον. So *C*.

15 a. 12. A.T. has Title: յաղագս շարժութեան = περὶ κινήσεως.

15 a. 13. δέ] A.T. omits.

15 a. 14. A.T. has order: ἡ κ. τ. μεταβολή, ἀλλοίωσις.

15 a. 15. αἱ μὲν οὖν ἄλλαι] արդ հինգ այնք = αἱ μὲν οὖν πέντε.

15 a. 19. ἡ] էր = ἦ, "was": a mechanical blunder.

15 a. 19. τὸ ἀλλοιούμενον] այլայլել = ἀλλοιοῦσθαι.

15 a. 20. ἀλλοιοῦσθαι] այլայլութիւնն = τὴν ἀλλοίωσιν.

15 a. 22. *ἡμῖν οὐδεμιᾶς τῶν ἄλλων*] մեզ. *քանզի և ոչ միոյ այլոց = *ἡμῖν· οὐδεμιᾶς γὰρ τῶν ἄλλων.* քանզի = *γάρ* breaks the consecutiveness of the Armenian and is clearly an echo of the քանզի which begins the next sentence.

15 a. 26. *καί*] A.T. omits and reads for *ἤ* : և = *καί.*

15 a. 29. *ἔδει*] A.T. omits. "*r. c.* add *n.*"

15 b. 1. *κίνησις ἠρεμίᾳ*] շարժութեան դադարութիւն = *κινήσει ἠρεμία.*

15 b. 1. *ταῖς δὲ καθ' ἕκαστα αἱ καθ' ἕκαστα*] իսկ ըստ իւրաքանչիւրոցն = *ταῖς δὲ καθ' ἕκαστα.* The A.T. seems to have dropped out *αἱ καθ' ἕκαστα.*

15 b. 4. *ἠρεμία· μάλιστα δ' ἔοικεν ἀντικεῖσθαι ἡ πρὸς τὸν ἐναντίον τόπον μεταβολή*] դադարութիւն մանաւանդ երևեցաւ հակակայիլ. և թերևս արդեօք 'ի ներհական տեղին փոփոխութիւն = *ἠρεμία μάλιστα ἔοικεν ἀντικεῖσθαι· καὶ εἰ ἄρα πρὸς τὸν ἐναντίον τόπον μεταβολή.* The sense of A.T. is : "to change of place rest in a place seems to be especially opposed and, if as may well be the case, change is to an opposed place, it is also opposed." I have assumed that the words և թերևս արդեօք = *καὶ εἰ ἄρα* which "del. vult ante ἡ *n.*;" for they are used as = *καὶ εἰ ἄρα* in 5 d. 10 and 11 a. 28.

15 b. 6. *τῇ δὲ λοιπῇ τῶν ἀποδοθεισῶν κινήσεων*] իսկ այլայլութեանն բացատրեցելոյ շարժութեանցն = *τῇ δὲ ἀλλοιώσει ἀποδοθείσῃ τῶν κινήσεων.*

15 b. 9. *ἤ*] A.T. has *այնմ = *ἐκείνῃ.* կամ would render *ἤ.*

15 b. 12. *ἀντικείσεται*] հակակայեսցէ implies future.

15 b. 13. *τῇ κατὰ τὸ ποιὸν κινήσει ἡ κατὰ τὸ ποιὸν ἠρεμία ἢ ἡ εἰς τὸ ἐναντίον τοῦ ποιοῦ μεταβολή*] ըստ որակին դադարութեան ներհականն որակին փոփոխութիւն = *τῇ κατὰ τὸ ποιὸν ἠρεμίᾳ ἡ ἐναντία* (or *τὸ ἐναντίον*) *τοῦ ποιοῦ μεταβολή.*

If we could suppose—what is easy—that 'ի had dropped out before ներհականն we should read *ἡ εἰς τὸ ἐναντίον τοῦ π. μ.*

It may be noted that in *n.* the first hand omits the words in l. 13 *ἡ κατὰ τὸ ποιὸν ἠρεμία ἤ.*

15 b. 16. A.T. has Title : յաղագս ունելոյ = *περὶ τοῦ ἔχειν.*

15 b. 17. *δέ*] A.T. omits.

15 b. 17. *γάρ*] A.T. omits.

15 b. 18. *ἢ ἄλλην τινὰ ποιότητα*] կամ ըստ այլոյ ինչ որակութեան = *ἢ κατ' ἄλλην τινὰ ποιότητα.*

15 b. 25. ἔχειν] ունի = ἔχει. λέγεται is omitted.

15 b. 28. λεγόμεθα δέ] A.T. omits.

15 b. 29. A.T. reads τοῦ ἔχειν after ἀλλοτριώτατος.

15 b. 30. τῷ ἔχειν] ունելոյս implies this reading.

15 b. 32. After κατηρίθμηνται] A.T. adds և հաշուեալք եղեն այսոքիկ = καὶ οἱ νομιζόμενοι ἦσαν οὗτοι.

The Armenian translator ends thus: "End of the Ten Categories composed from the Great Master Aristotle and called in the Greek tongue Categorias."

PART II.

ΠΕΡΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ.

THE Venetian Text of 1833 was prepared from the three MSS. already mentioned in the preface to the collation of the Ten Categories.

I have checked the Venice Text by collating with it the Paris MSS. 105 and 106, and the Jerusalem MSS. 401 and 1291.

The Venice edition, also the Paris Codices, have the following Title: "Beginning and Preface of the writing which is called in Greek: Περὶ Ἑρμηνείας and in Armenian about interpretation, produced by the great thinker Aristotle."

To which P. 105 and 106 add the words: "translated and interpreted by David."

16 a. 6. *ὧν μέντοι ταῦτα σημεῖα πρώτως, ταὐτὰ πᾶσι παθήματα*] բայց որոց այսոքիկ նշանակք առաջնոցն սոքին ամենեցուն *նոյն կիրք = *ὧν μέντοι ταῦτα σημεῖα τῶν πρώτων τὰ αὐτὰ πᾶσι τὰ αὐτὰ* (?) *παθήματα.*

16 a. 8. *ἤδη ταὐτά*] ահա սոքա = *ἤδη ταῦτα*; but J. 1291 reads սոքին = *τὰ αὐτά* or *ταὐτά.*

16 a. 10. *ὁτὲ μέν*] is omitted by the A.T.

16 a. 10. *ἤδη*] A.T. omits.

16 a. 11. *ᾧ*] *որոց = *οἷς*. Perhaps որոյ, = *ᾧ*, is the right reading.

16 a. 12. A.T. has order: *τὸ ἀληθές τε καὶ τὸ ψεῦδος.*

16 a. 13. *τὰ μὲν οὖν ὀνόματα αὐτά*] արդ սոքին իսկ անուանքս = *ταὐτὰ μὲν οὖν τὰ ὀνόματα*, "eadem ergo nomina."

16 a. 14. *τῷ ἄνευ σ. κ. δ. νοήματι*] *առանց շարադրութեան և տրոհութեան յիմացուածն* = *τοῖς ἄνευ σ. κ. δ. νοήμασι.*

16 a. 15. *ἢ τὸ λευκόν, ὅταν μὴ προστεθῇ τι· οὔτε γὰρ ψεῦδος οὔτε ἀληθές πω. σημεῖον δ' ἐστὶ τοῦδε· καὶ γάρ*] *կամ սպիտակ. և յորժամ ոչ առդիցի ինչ չև ևս է, ոչ սուտ և ոչ ճշմարիտ. բայց նշանակք միայն են այսորիկ ։ եւ քանզի* = *ἢ τὸ λευκόν· ὅταν δὲ μὴ προστεθῇ τι οὔπω ἐστὶν οὔτε ψεῦδος οὔτε ἀληθές· σημεῖα δὲ μόνον ταῦτα. καὶ γάρ.*

16 a. 15. Paris 95, 105, and J. 401 omit *և* before *յորժամ*, so that the Greek would run: *λευκὸν ὅταν μή*, without *καί*.

16 a. 17. *ἀληθὲς ἢ ψεῦδος*] *ճշմարիտ ինչ կամ սուտ* = *ἀληθές τι ἢ ψεῦδος.* So *g*.

16 a. 18. *ἢ μὴ εἶναι*] *կամ զոչն գոլ* = *ἢ τὸ μὴ εἶναι.* So *g*.

16 a. 19. Before *ὄνομα*] A.T. has Title: *յաղագս անուան* = *περὶ ὀνόματος.*

16 a. 21. *αὐτό*] A.T. omits. So *g. f.* pr. *n*.

16 a. 24. A.T. has order: *ἐν ἐκείνοις μὲν γὰρ οὐδαμῶς τὸ μέρος.* So *n. f. e.*

16 a. 26. *τὸ κέλης οὐδέν. τὸ δὲ κατὰ συνθήκην*] *եղանակին ։ իսկ ըստ շարադրութեան* = *τὸ κέλης· κατὰ συνθήκην δέ.* *f. E. e. d. n. u. G.* omit *οὐδέν.*

16 a. 27. After *οὐδέν ἐστιν* the Arm. versions add: *և թէպէտ են ըստ բնութեան ձայնք ընդ գրով անկեալ, սակայն անուանք ոչ ասին* = "but perhaps there are by nature sounds written, which yet are not called names," *ἀλλ' ἴσως εἰσὶ κατὰ φύσιν φωναὶ γεγραμμέναι ἀλλ' ὅμως ὀνόματα οὐκ εἰσίν.* These words are commented on in the Arm. Commentary.

16 a. 32. The A.T. confirms W. in omitting the words: *ὅτι ὁμοίως ἐφ' ὁτουοῦν ὑπάρχει καὶ ὄντος καὶ μὴ ὄντος* found in *C. e. f. u. g.*

16 b. 1. *ὅσα τοιαῦτα*] *որքան միանգամ այլ ինչ այսպիսիք* = *ὅσα ἄλλα τοιαῦτα.* So *C.*

16 b. 1. *ὀνόματος*] *անուանց* = *ὀνομάτων.* So *f.*

16 b. 1. *λόγος δέ ἐστιν αὐτοῦ τὰ μὲν ἄλλα κατὰ τὰ αὐτά, ὅτι δὲ μετὰ τοῦ ἔστιν*] *և բան է սորա այլն ամենայն ըստ նմին և հանդերձ էիւն* = *λόγος δέ ἐστιν αὐτοῦ τὸ ἄλλο πᾶν κατὰ τὸ αὐτὸ μετὰ δὲ τοῦ ἔστιν.*

16 b. 4. *Φίλωνός ἐστιν*] *փիլոնի է* = *Φίλωνί ἐστιν.*

16 b. 4. *οὐδὲν γάρ πω*] *քանզի չև ևս* = *οὔδε γάρ πω.*

16 b. 6. Before ῥῆμα] A.T. has Title: *յաղագս բայի* = περὶ ῥήματος.

16 b. 9. τὸ νῦν ὑπάρχειν] *զայժմ գոյն* = τὸ νῦν ὑπάρχει. So *e*.

16 b. 10. A.T. confirms W. and Codices in reading καθ' ἑτέρου λεγομένων as against ὑπαρχόντων of Ammonius.

16 b. 11. τῶν καθ' ὑποκειμένου ἢ ἐν ὑποκειμένῳ] **ենթակայից և կամ ՚ի ենթակայողաց ասիցելոցն է*] ὑποκειμένου ἢ καὶ ἐν ὑποκειμένῳ λεγομένων ἐστί.

Probably *ենթակայից* is a copyist's error for *զենթակայէց* = τῶν καθ' ὑποκειμένου. The Arm. Com. implies *զենթակայէց*.

16 b. 17. τοῦ ῥήματος] *բայի* ? = ῥήματος simply.

16 b. 18. προσσημαίνει] *նշանակէ* = σημαίνει.

16 b. 18. τὰ δέ] *իսկ նա* = τὸ δέ. So *E. e*.

16 b. 20. ὁ λέγων] *զոր ասէն* = ὁ λέγει, "what he says." The whole clause in the Armenian = "for what he says stops the intellect." ὁ λέγων would = *որ ասէն*.

The Arm. Com. however seems to imply ὁ λέγων.

16 b. 22. οὐδὲ γὰρ τὸ εἶναι ἢ μὴ εἶναι] *քանզի ոչ եթէ գոլն կամ ոչն գոլ* = οὐδὲ γὰρ ἐὰν τὸ εἶναι ἢ τὸ μὴ εἶναι, as if εἴπῃς were understood from succeeding clause. The Arm. Com. paraphrases the passage thus: *ոչ միայն գոլն և ոչ գոլ ոչ նշանակեն զիրն, այլ եթէ և զնոյն ինքն զէակն ասասցես, ոչ ճշմարտէ և ոչ ստէ* = οὐ μόνον τὸ εἶναι καὶ μὴ εἶναι οὐ σημαίνει τὸ πρᾶγμα, ἀλλ' ἐὰν καὶ αὐτὸ καθ' αὑτὸ τὸ ὂν εἴπῃς οὐκ ἀληθεύει οὔδε ψεύδεται. This rather implies omission of ἐάν or ἄν. But the Arm. Com. is not a reliable witness of what stood in the Arm. Version of the text.

16 b. 23. A.T. implies order: οὐδ' ἂν ψιλὸν αὐτὸ καθ' αὑτὸ τὸ ὂν εἴπῃς.

16 b. 24. ἣν ἄνευ τῶν συγκειμένων] **որոյ առանց շարադրեցելոցն* = ἧς ἄνευ τῶν συνθεμένων. But J. 1291 reading = ἥν.

16 b. 26. Before λόγος] A.T. has Title: *յաղագս բանի* = περὶ λόγου.

16 b. 30. οὐχί] *ոչ եթէ* = οὐκ εἰ or οὐκ ἐάν.

16 b. 31. ἐν τῷ μῦς τὸ ὗς] *ներ թակն ակն* ? = ἐν τῇ σφῦρα ὗρα; for *թակ* = "hammer" according to the dictionaries. The Arm. commentator, or rather the Armenian translator of the Greek Commentary, certainly understood *թակն* as meaning "the mouse" and not "the hammer," for he writes thus: *թակն ասելով տեսակ իմն*

անբան կենդանւոյ նշանակէ = "in saying Թակն he means a certain kind of irrational animal." Neumann, Revue Asiatique for 1829, in his article on the Armenian David, takes Թակն as = σφῦρα; but he could not have read the commentary on the passage.

17 a. 11. ῥήματος] A.T. omits.

17 a. 11. ὁ τοῦ ἀνθρώπου] վասն մարդոյն բան = ὁ περὶ ἀνθρώπου λόγος. "Codices add λόγος."

17 a. 11. ἢ ἦν] A.T. omits.

17 a. 12. ἤ τι] կամ զայլ ինչ = ἢ ἀλλό τι.

17 a. 13. δι' ὅτι δέ] և վասն զի. Here he implies δέ rather than δή. The A.T. does nothing here to make clear the reading in the Greek.

The words և վասն զի in 17 a. 18 render ἐπειδή; in 17 a. 38 render ἐπεὶ δέ; in 17 b. 22 διὸ καί. They might also render δι' ὅ τι δέ, if զի be used interrogatively, for they would then mean "but because of what?" "cur autem?"

17 a. 13. τὸ ζῷον] կենդանի? = ζῷον simply.

17 a. 14. τῷ σύνεγγυς εἰρῆσθαι] 'ի շարադասելոյ = τῷ συντέταχθαι or συντάσσεσθαι. Perhaps շարադասելոյ is a corruption of շարասելոյ which would render the Greek text.

17 a. 15. A.T. has order: τοῦτο πραγματείας. So *e. f. n.*

17 a. 18. δηλοῦντά τι] յայտնել ինչ = δηλοῦν τι. The A.T. means: "since we cannot say that one thus reveals anything by voice so as to etc."

17 a. 27. A.T. transposes the clauses thus: ἐπεὶ δὲ ἔστι καὶ τὸ ὑπάρχον ἀποφαίνεσθαι ὡς ὑπάρχον καὶ τὸ μὴ ὑπάρχον ὡς μὴ ὑπάρχον καὶ τὸ ὑπάρχον ὡς μὴ ὑπάρχον καὶ τὸ μὴ ὑπάρχον ὡς ὑπάρχον. In Armenian: և վասն զի է և զիքն երևեցուցանել իբրև զիք, և զչիքն իբրև զչիք, և զիքն իբրև զչիք, և զչիքն իբրև զիք:

17 a. 30. καὶ περὶ τοὺς ἐκτὸς δὲ τοῦ νῦν χρόνους] և շուրջ զարտաքոյսն այժմու ամանակին (P. 95 ամանակիս) = καὶ περὶ τοὺς ἐκτὸς τοῦ νῦν χρόνου. *B. C. E. G.* read χρόνου. *g* omits δέ, but the A.T. seldom renders δέ thus used. See note on 22 a. 8.

17 a. 31. ἀπέφησε] ապուսեացն որ = ἀπέφησέ τις. So *n.*

17 a. 33. τοῦτο] այսպէս = οὕτως.

17 a. 35. τὴν τοῦ αὐτοῦ κατὰ τοῦ αὐτοῦ] զսորին այսորիկ զնմանէ ? = τὴν τοῦ αὐτοῦ τούτου κατὰ τοῦ αὐτοῦ.

17 a. 36. ἄλλα] այլք ես = alia etiam, perhaps ἄλλα ἔπι.

17 a. 36. προσδιοριζόμεθα] հակորոշեմք = ἀντιδιοριζόμεθα.

17 a. 38. τὰ δὲ καθ' ἕκαστον] և ոմանք ըստ իւրաքանչիւրցն ? = τὰ δὲ τῶν καθ' ἕκαστον.

17 b. 1. ἀνάγκη δέ] A.T. omits δέ.

In 2 b. 3 ἔν τινι τῶν καθ' ἕκαστα is rendered by: ըն ումեմն յիւրաքանչիւրսն.

In 11 a. 32 αἱ καθ' ἕκαστα by: ըստ իւրաքանչիւրքն.

In 11 a. 34 τῶν καθ' ἕκαστα ἐπιστημῶν τινα by: ինչ ըստ իւրաքանչիւրոցն հանճարոց.

In 17 b. 1 καλλίας τῶν καθ' ἕκαστον by: Կալլիաս ըստ իւրաքանչիւրցն.

In 17 b. 3 τῶν καθ' ἕκαστον after ὑπάρχει is rendered: զըստ իւրաքանչիւրցն (in J. 401 իւրաքանչիւրոցն).

In 20 a. 24 ἐπὶ τῶν καθ' ἕκαστον is rendered: ի վերայ իւրաքանչիւրցն.

In 17 b. 28 ἐπὶ τῶν καθ' ἕκαστα is rendered by: ի վերայ ըստ իւրաքանչիւրցն.

In 17 a. 40 καθ' ἕκαστον (λέγω) is rendered simply: իւրաքանչիւրցն, which is irregular.

In 17 b. 40 τῶν καθ' ἕκαστά τινος is rendered: ըստ իւրաքանչիւրցն ումեքէ. In 18 a. 31 ἐπὶ τῶν καθ' ἕκαστα is rendered: մակ ըստ իւրաքանչիւրցն (J. 401 -ոցն). Similarly in 18 a. 33.

In the version of Porphyry Isagoge in 6. 20 (Busse Ed.) τὰ κατὰ μέρος καὶ καθ' ἕκαστα is rendered: ըստ մասնաւորքն և ըստ իւրաքանչիւրք. The general rule followed in the above passages seems to be this: that David in the suffixes -քն, -ցն, and -ոցն translates the article only in its forms τά, τῶν, τοῖς, while he takes no account of whether καθ' ἕκαστον or καθ' ἕκαστα be used, rendering both alike by: ըստ իւրաքանչիւր, which properly = καθ' ἕκαστον.

I conclude from the analogy of the above renderings that David read τῶν καθ' ἕκαστον in 17 a. 38.

17 b. 2. ὑπάρχει τι ἢ μή] իք կամ չիք = ὑπάρχει ἢ μὴ ὑπάρχει.

17 b. 4. τι] A.T. omits.

17 b. 4. ἔσονται ἐναντίαι αἱ ἀποφάνσεις] *եղիցի ներհական բացերևութիւն* = ἔσται ἐναντία ἀπόφανσις. But P. MS. reads ներհականք = ἐναντίαι, without however altering the number of the other two words.

17 b. 7. αὗται μέν] A.T. omits. So *g*.

17 b. 8. ποτέ] A.T. omits. So *n*.

17 b. 9. λέγω δὲ τὸ μὴ καθόλου ἀποφαίνεσθαι ἐπὶ τῶν καθόλου] և ասեմ զըստ բոլորէն երևոցել ի վերայ ոչ զբոլորէցն = λέγω δὲ τὸ καθόλου ἀποφαίνεσθαι ἐπὶ τῶν μὴ καθόλου.

17 b. 11. κέχρηται] վարիլ = κεχρῆσθαι.

17 b. 12. τὸ γὰρ πᾶς] քանզի ոչ ամէն = οὐ γὰρ πᾶς or οὐ πᾶς γάρ.

17 b. 13. καθόλου κατηγορεῖν] ոչ ըստ բոլորէն ստորոգել = οὐ καθόλου κατηγορεῖν.

17 b. 14. ἀληθής] A.T. omits. *B.* has it in margin.

17 b. 15. τὸ καθόλου κατηγορεῖται] ստորոգի զբոլորէն = κατηγορεῖται τὸ καθόλου.

17 b. 17. A.T. implies: ἀντιφατικῶς rather than ἀποφατικῶς.

17 b. 18. ὅτι] A.T. omits and its reading զոչ ըստբոլորէ might = τὸ οὐ καθόλου.

17 b. 20. ἐναντίως] ներհակ would rather = ἐναντίας of *b*.

17 b. 21. A.T. confirms W. in omitting πᾶς ἄνθρωπος λευκὸς οὐδεὶς ἄνθρωπος λευκός. Bkk. retains from *A*.

17 b. 22. διό] և վասն զի = et quoniam "and for as much as," "and for that."

17 b. 25. οἷον] A.T. omits, but in further omitting ποτε and ἅμα ἀληθεῖς εἶναι confirms W.

17 b. 26. After λευκός] A.T. adds: քանզի ոչ ամէն ոչ զըստ բոլորէն նշանակէ = οὐ πᾶς γὰρ οὐ τὸ καθόλου σημαίνει. The same words occurred in 17 b. 12.

17 b. 28. ἐπὶ τῶν καθ' ἕκαστα] 'ի վերայ ըստ իւրաքանչիւրցն սոյնպէս = ἐπὶ τῶν καθ' ἕκαστα ὡσαύτως.

17 b. 28. οὐκ ἔστι Σωκράτης λευκός] Սոկրատէս ոչ սպիտակ = Σωκράτης οὐ λευκός.

17 b. 30. A.T. has order: ἡ μὲν ψευδής, ἡ δὲ ἀληθής.

17 b. 40. ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ] *ապոսմնել; perhaps a corruption of ապ + abl. case of սոյն.

18 a. 1. ἢ ὡς] և = simply καί; "alt. ἤ om. *f*. del. *B. C.*"

18 a. 3. *οὐχ ἡ ἀντικειμένη*] *ոչ հակակայ* ? = *οὐκ ἀντικειμένη*.

18 a. 8. *μία κατάφασις μιᾷ ἀποφάσει*] *մի բացասութիւն միում ստորասութեան* = *μία ἀπόφασις μιᾷ καταφάσει*. Cp. *A. n. u.*

18 a. 9. *ἀντιφατικῶς*] *բացերեւակի* = *ἀποφαντικῶς*.

18 a. 9. *αἱ ἐναντίαι ἄλλαι*] *ներհականք այլք* = *ἐναντίαι ἄλλαι*.

18 a. 13. *ἤ*] *կամ* = *ἤ*, "or;" a mechanical blunder.

18 a. 15. *οὐκ*] *և ոչ* = *καὶ οὐκ* or *οὐδέ*.

18 a. 17. *ἔστι*] A.T. omits.

18 a. 18. *κεῖται*] *կայցէ* ? = *κείσεται*. A.T. also implies *ἐξ ὧν δὲ μή*.

18 a. 18. After *κατάφασις*] A.T. introduces *և ոչ մի բացասութիւն* = *οὐδὲ μία ἀπόφασις*. So *A. d. g. i.*

18 a. 21. *οὐδὲν γὰρ διαφέρει τοῦτο εἰπεῖν ἢ ἔστιν ἵππος καὶ ἄνθρωπος λευκός*] *քանզի ոչ ինչ տարբեր է ասել թէ իք ձի մարդ սպիտակ և կամ թէ իք ձի սպիտակ և իք մարդ սպիտակ* = *οὐδὲν γὰρ διαφέρει εἰπεῖν ὅτι ἔστιν ἵππος ἄνθρωπος λευκὸς ἢ ὅτι ἔστιν ἵππος λευκὸς καὶ ἔστιν ἄνθρωπος λευκός*. *B. C.* read *ἢ ὅτι* in a. 21.

18 a. 25. *ἤτοι πολλὰ ἢ οὐδὲν σημαίνει*] *բազում նշանակէ կամ ոչ ինչ* = *πολλὰ σημαίνει ἢ οὐδέν*.

18 a. 25. *ὁ τὶς ἄνθρωπος ἵππος*] *ոք ձի մարդ* = *ὁ τὶς ἵππος ἄνθρωπος*.

18 a. 27. A.T. has order: *ἀντίφασιν εἶναι*; so *q. f. n.*

18 a. 28. A.T. omits *ἀνάγκη*. J. 401 retains it however.

18 a. 29. A.T. has order: *ἀληθῆ εἶναι ἢ ψευδῆ*.

18 a. 31. *εἶναι*] A.T. omits; so *n.*

18 a. 32. *τῶν καθόλου μὴ καθόλου λεχθέντων*] *ըստ բոլորեցն ասիցելոց և ոչ զբոլորէ* = *τῶν καθόλου λεχθέντων καὶ μὴ καθόλου* (or *μὴ καθόλου δέ*).

18 a. 33. *τούτων*] *սորա* = *τούτου*.

18 a. 34. *ἤ*] *և* = *καί*; so *A. n.*

18 a. 35. First *ὑπάρχειν*] *կամ գոլ* = *ἢ ὑπάρχειν*.

18 a. 35. *ὥστε εἰ*] *զի եթէ* rather = *εἰ γάρ*, found in *e. f.*; *ὥστε* is always rendered *ապա ուրեմն* or *մինչ*.

18 a. 37. *κατάφασις*] *ստորասութիւն և բացասութիւն* = *κατάφασις καὶ ἀπόφασις*; so *A.*

18 a. 38. *ὑπάρξει*] *են* = *ὑπάρχει*; so *g.*

18 a. 39. Second *ὅτι*] A.T. omits.

18 b. 2. *ἢ οὐ λευκόν*] *կամ ոչ իք սպիտակ* = *ἢ οὐκ ἔστι λευκόν*.

18 b. 2. ἦν] է=ἔστι.

18 b. 2. καὶ εἰ μὴ ὑπάρχει ψεύδεται] եթէ ոչ, սուտ է=εἰ μή, ψεύδεται.

18 b. 4. First ἤ] A.T. omits. So *B. E. a.*

18 b. 5. ἢ ψευδῆ] A.T. adds after these words և եթէ այս ոչ=εἰ δὲ τοῦτο μὴ (or οὐ).

18 b. 6. ἢ οὐκ ἔσται] և ոչ որ ոչ եղիցին=οὐδὲ ὃ οὐκ ἔσται, "nor what shall not be."

18 b. 7. ὁ φὰς ἀληθεύει] որ ստորասեացն ճշմարիտէ=ὁ καταφὰς ἀληθεύει.

18 b. 9. οὕτως ἢ μὴ οὕτως] այսպէս և ոչ այնպէս=οὕτως καὶ μὴ οὕτως.

18 b. 11. εἰπεῖν] ասել յառաջագոյն=προειπεῖν.

18 b. 11. ἀεί] A.T. omits.

18 b. 12. εἰπεῖν] A.T. implies προειπεῖν as in b. 11.

18 b. 15. ἀναγκαῖον] հարկաւորապէս էր=ἀναγκαίως ἦν.

18 b. 20. συμβαίνει] պատահեսցէ=συμβήσεται.

18 b. 21. ἀληθές] ճշմարիտ էր=ἀληθὲς ἦν.

18 b. 21. ὅτι λευκὸν καὶ μέγα, δεῖ] եթէ սպիտակ և [ոչ սպիտակ] սեաւ պարտ է[ր]=ὅτι λευκὸν καὶ [οὐ λευκὸν] μέλαν [ἔ]δει. *i.* reads μέλαν. J. 1201 omits οὐ λευκόν and implies δεῖ instead of ἔδει. All Arm. Codd. agree in implying μέλαν.

18 b. 22. εἰ δὲ ὑπάρξει εἰς αὔριον ὑπάρξειν εἰς αὔριον. εἰ δὲ μήτε ἔσται μήτε μὴ ἔσται αὔριον] եթէ գոլ 'ի վաղիւ, և եթէ եղոցել 'ի վաղիւ, և եթէ ոչ գոլ 'ի վաղիւ, ոչ եղոցել 'ի վաղիւ, և եթէ ոչ եղիցի, և ոչ ոչն եղիցի 'ի վաղիւ, which would=εἰ ὑπάρχειν εἰς αὔριον καὶ εἰ ὑπάρξειν εἰς αὔριον, εἰ δὲ μὴ ὑπάρχειν εἰς αὔριον οὐχ ὑπάρξειν εἰς αὔριον, εἰ δὲ μὴ ἔσται μήτε τὸ μὴ ἔσται εἰς αὔριον. But J. 1291 implies exactly W.'s reading, only reading εἰ δὲ ὑπάρχειν instead of εἰ δὲ ὑπάρξει.

18 b. 25. After γενέσθαι] A.T. adds ναυμαχίαν.

18 b. 30. ἀλλὰ πάντα εἶναι καὶ γίνεσθαι] այլ ամենայնին *չգոլն և լինելն=ἀλλὰ πάντι τὸ μὴ εἶναι καὶ γίνεσθαι. Perhaps չգոլն should be զգոլն=τὸ εἶναι.

18 b. 35. ἔσεσθαι] եղիցի=ἔσται.

18 b. 37. ἢ μὴ εἶπον] և եթէ ոչ ասացին=καὶ εἰ μὴ εἶπον.

18 b. 38. κἂν μὴ ὁ μὲν καταφήσῃ τι ὁ δὲ ἀποφήσῃ] թէպէտ և ոմն ոչ ստորասիցէ և ոմն ոչ բացասիցէ=κἂν ὁ μὲν μὴ καταφήσῃ, ὁ δὲ μὴ ἀποφήσῃ. "τι om. *e. n.*"

18 b. 39. *διὰ τὸ ἀποφαθῆναι ἢ καταφαθῆναι*] վասն ստորասելոյն կամ բացասելոյն = *διὰ τὸ καταφάναι ἢ ἀποφάναι*. So *a.*, cp. *E.*
The Armenian, however, is not incompatible with *καταφαθῆναι ἢ ἀποφαθῆναι*; for the active infinitive is often written in the passive sense, though we should have expected the passive form to be here used.

19 a. 2. *ἀναγκαῖον*] և հարկաւոր = *καὶ ἀναγκαῖον*.

19 a. 3. *γενέσθαι*] եղանել կամ ոչ եղանել = *γενέσθαι ἢ μὴ γενέσθαι*.

19 a. 4. *ὅ τε γὰρ ἀληθῶς εἶπέ τις ὅτι ἔσται*] քանզի յորժամ ճշմարտապէս ասասցէ ոք, եղիցի = *ὅτε* (when) *γὰρ ἀληθῶς εἴποι* (or *ἐρεῖ*) *τις, ἔσται*, or rather: *ὅταν γὰρ ἀληθῶς εἴπῃ τις ἔσται.*

19 a. 5. *τὸ γινόμενον*] զեղեալն = *τὸ γενόμενον*. So *e. n. u.* corr. *B.*

19 a. 6. *εἰπεῖν ἀεὶ ὅτι ἔσται*] եթէ միշտ եղիցի = *ὅτι* (or *εἰ*) *ἀεὶ ἔσται* omitting *εἰπεῖν*.

19 a. 7. A.T. has order: *ἀρχὴ ἔστιν.*

19 a. 9. *ἔστιν ἐν τοῖς μὴ ἀεὶ ἐνεργοῦσι τὸ δυνατὸν εἶναι καὶ μὴ ὁμοίως· ἐν οἷς ἄμφω ἐνδέχεται*] է, յորս ոչն միշտ ներգործել կարն գոլ, և ոչ 'նորս երկոքին ներընկալեալ լինին = *ἔστιν, ἐν οἷς τὸ μὴ ἀεὶ ἐνεργεῖν τὸ δυνατὸν εἶναι, καὶ μὴ ἐν οἷς ἄμφω ἐνδεχόμενα γίνεται* (? *ἐνδέχεται*). *ὁμοίως* is a correction in *n.*

19 a. 12. *οἷον*] A.T. omits.

19 a. 16. *διατμηθῆναι*] հատանել սա = *διατμηθῆναι αὐτό.*

19 a. 18. *ἅπαντα*] ամենայն ինչ = *ἅπαν τι.*

19 a. 20. *ἡ κατάφασις ἢ ἡ ἀπόφασις*] կամ ստորասութիւն կամ բացասութիւն = *ἢ κατάφασις ἢ ἀπόφασις.*

19 a. 21. *θάτερον, οὐ μὴν ἀλλ'*] միւսն ընտիր և միւսն ոչ եղեալ, այլ = *θάτερον ἔξοχον θάτερον δὲ οὐ γενόμενον, ἀλλὰ κ.τ.λ.* ընտիր, which I render *ἔξοχον* = selected, picked, chosen, perhaps *ἐξαίρετον.*

19 a. 25. *μὴ εἶναι*] ոչ գոլ հարկ = *μὴ εἶναι ἀνάγκη*. Cp. *e.*

19 a. 25. A.T. has order: *ἅπαν τὸ ὄν.*

19 a. 26. *ὅτε ἔστι*] այլ յորժամ է = *ἀλλὰ ὅτε ἐστί*; այլ could also = *ἄλλο.*

19 a. 28. *ἅπαν*] ամենայնն = *τὸ ἅπαν.*

19 a. 31. *ἔσεσθαι*] լինոցելն ? = *τὸ ἔσεσθαι.*

19 a. 31. A.T. implies *τὴν ναυμαχίαν αὔριον*; so *E. n.*

19 a. 31. *οὐδὲ μὴ γενέσθαι*] և ոչ ոչ եղանելն ? = *οὐδὲ τὸ μὴ γενέσθαι.*

19 a. 35. A.T. has *ὁμοίως ἔχειν ἀνάγκη.*

19 a. 36. *ἐπὶ τοῖς μὴ ἀεὶ οὖσιν ἢ μὴ ἀεὶ μὴ οὖσιν*] *'ի վերայ սայց, ոչ միշտ են, և ոչ միշտ չեն = *ἐπὶ τοῖς μὴ ἀεὶ εἰσὶ ἢ μὴ ἀεὶ μὴ εἰσί*; a rendering which takes *οὖσιν* as if it were 3 pl. pres. indic. *εἰσίν*. որք = *ἅ* has perhaps dropped out after սայց. If it be supplied, the A.T. will exactly render the Greek Text.

19 a. 36. *τούτων γάρ*] քանզի և սայց = *καὶ τούτων γάρ*.

19 a. 37. *θάτερον μόριον*] *'ի միասին = together, *simul*; perhaps a corruption of զոմն մասն = *θάτερον μόριον* or of similar words.

19 a. 38. *μᾶλλον*] ոչ առաւել = *μὴ μᾶλλον* or *οὐ μᾶλλον*.

19 a. 39. *τὴν ἑτέραν, οὐ μέντοι ἤδη ἀληθῆ ἢ ψευδῆ. ὥστε*] զոմն, կամ սուտ. մինչ = *τὴν ἑτέραν ἢ ψευδῆ ὥστε*. The words *οὐ μέντοι ἤδη ἀληθῆ* are omitted.

19 b. 1. *καί*] կամ = *ἤ*.

19 b. 5. *ἡ κατάφασις σημαίνουσα*] կամ ստորասութիւն նշանակելով և կամ բացասութիւն = *ἢ κατάφασις σημαίνουσα ἢ καὶ ἀπόφασις*.

19 b. 6. *τοῦτο δέ ἐστιν ἢ ὄνομα*] և է այս անուն = *ἔστι δὲ τοῦτο ὄνομα*. "*C. e.* pr. *d.* omit *ἤ*."

19 b. 6. *καί*] A.T. omits. "*καί* rc. *n.* om. *a.*"

19 b. 7. *τὸ δὲ ὄνομα εἴρηται καὶ τὸ ἀνώνυμον*] բայց զինչ անուն և անանուն ասացեալ է = *τί δὲ ὄνομα καὶ ἀνώνυμον εἴρηται*. "editi plerique *τί δὲ . . . καὶ τί*." But P. MSS. and J. 401 and 1291 read: բայց անունն ասացեալ է անանուանն = *τὸ δὲ ὄνομα εἴρηται τοῦ ἀνωνύμου*.

19 b. 9. *ἓν γάρ πως σημαίνει καὶ τὸ ἀόριστον, ὥσπερ καὶ τὸ οὐχ ὑγιαίνει οὐ ῥῆμα ἀλλ' ἀόριστον ῥῆμα, ἔσται πᾶσα κατάφασις*] քանզի ոչ մի ինչ նշանակէ անորոշելի անուն, որպէս և ոչն ողջ է՝ ոչ բայ է։ ամենայն ստորասութիւն = *οὐ γὰρ ἕν τι* (or *πως*) *σημαίνει ἀόριστον ὄνομα, ὥσπερ καὶ τὸ οὐχ ὑγιαίνει οὐ ῥῆμα ἐστί. πᾶσα κατάφασις* κ.τ.λ.
Codex *e.* reads *ἀόριστον ὄνομα ὥσπερ*, and *n.* omits *καὶ τό* after *σημαίνει* in l. 9 and l. 10. "*ἀλλ' ἀ. ῥῆμα* rc. supra vs *n.*"

19 b. 12. *οὐδέ*] կամ = *ἤ*.

19 b. 13. *τὸ γὰρ ἔστιν*] քանզի է = *ἔστι γάρ*.

19 b. 15. *ἔσται*] A.T. omits. So *e. n.*

19 b. 15. *τὸ ἔστιν*] իք perhaps implies *ἔστιν* simply.

19 b. 19. *δέ*] A.T. omits, or does not translate. "om. *n.*" But *δέ* used thus is never rendered or hardly ever in the A.T.

19 b. 20. *λέγω δὲ οἷον*—19 b. 32. *οὕτω τέτακται*] In the A.T. this perplexed passage appears thus: *և ասեմ· որկէն՝ իք արդար մարդն* (P. MS. *մարդ*), *զիքն *երիցս ասեմ շարկանալ *անուան կամ անորոշելի *անուան ներ ստորասութեանդ. և ասեմ զի իքն կամ առ արդարն դիցի, և կամ առ ոչ արդարն. այսպէս և առ բացասութիւնն.*

Իսկ ապա վասն այսորիկ չորք այսոքիկ եղիցին. յորոց երկուքն առ ստորասութիւն և բացասութիւն կալցին ըստ կարգի, որպէս պակասութիւնքն, և երկուքն ոչ: և իմանամք զասացեալս արտաստորադրիցելոցս, իք արդար մարդ, ոչ իք արդար մարդ. իք ոչ արդար մարդ, սորա բացասութիւն՝ ոչ իք ոչ արդար մարդ. քանզի իքն աստանօր և ոչն իք՝ ընդ արդարումն և ընդ ոչն (P. *ոչ*) *արդարումն առդիցէ: արդ այսոքիկ որպէս 'ի վերլուծականս ասի, այսպէս դասեալ է:*

This implies the following:

λέγω δέ, οἷον ἔστι δίκαιος ὁ (P. MS. omits *ὁ*) *ἄνθρωπος, τὸ ἔστι τριῶν φημὶ συγκεῖσθαι ὀνόματος ἢ ἀορίστου ὀνόματος ἐν τῇ καταφάσει· λέγω δὲ ὅτι τὸ ἔστιν ἢ τῷ δικαίῳ προσκείσεται ἢ καὶ τῷ οὐ δικαίῳ· οὕτως καὶ περὶ* (or *πρὸς*) *τὴν ἀπόφασιν.*

ὥστε διὰ τοῦτο τέτταρα ταῦτα ἔσται, ὧν τὰ μὲν δύο πρὸς κατάφασιν καὶ ἀπόφασιν ἕξει κατὰ τὸ στοιχοῦν ὡς αἱ στερήσεις, τὰ δὲ δύο οὔ. νοοῦμεν δὲ τὸ λεγόμενον ἐκ τῶν ὑπογεγραμμένων, ἔστι δίκαιος ἄνθρωπος, οὐκ ἔστι δίκαιος ἄνθρωπος· ἔστιν οὐ δίκαιος ἄνθρωπος, τούτου ἀπόφασις οὐκ ἔστιν οὐ δίκαιος ἄνθρωπος· τὸ γὰρ ἔστιν ἐνταῦθα καὶ τὸ οὐκ ἔστι τῷ δικαίῳ καὶ τῷ οὐ δικαίῳ προσκείσεται. ταῦτα μὲν οὖν ὥσπερ ἐν τοῖς Ἀναλυτικοῖς λέγεται οὕτω τέτακται.

19 b. 21 and 19 b. 19. *τρίτον* is rendered *երիցս* = *τῶν τριῶν*, or perhaps *τριῶν* simply. Perhaps *երիցս* is a copyist's error for *երիրս* or *երրորդ* = *τρίτον*. But in any case in Arm. MSS. the numeral might be expressed by a simple letter of the alphabet, and a copyist giving it in full might easily blunder and write *երիցս* = "out of these three," or "three times," instead of *երիրս* = "the third." *անուան*, which occurs twice, and which = *ὀνόματος*, may well be here, as often, a corruption of *անուն* = *ὄνομα*. If both corrections be made the Greek would be: *τὸ ἔστι τρίτον φημὶ συγκεῖσθαι ὄνομα ἢ ἀόριστον ὄνομα ἐν τῇ καταφάσει,*

19 b. 25 and 30. A.T. agrees with codices in reading δικαίῳ.

19 b. 30. A.T. reads προσκείσεται before ταῦτα with *C. k. e.* Cp. *n.*

19 b. 31. A.T. reads λέγεται with codices.

19 b. 33. τούτου A.T. omits. So *n.*

19 b. 37. A.T. has order: δύο μὲν οὖν αὗται.

19 b. 38. προστεθέντος· ἔστι] առեդելոյ· որպէս է = προστεθέντος. οἷον ἔστι. But J. 401 omits որպէս = οἷον, which however "rc. *b.* corr. *n.*"

19 b. 39. ἔστιν οὐ δίκαιος οὐκ ἄνθρωπος—οὐκ ἔστιν οὐ δίκαιος οὐκ ἄνθρωπος] A.T. and P. MSS. omit. J. MSS. retain.

20 a. 2 and 3. ἔσονται] են = εἰσί in both cases. So *n.*

20 a. 3. προσχρώμεναι] առ վարեցեալք confirms this reading.

20 a. 8. πᾶς ἄνθρωπος] *ամենայնին այլ մարդոյ* = τοῦ παντὸς ἀλλ' ἀνθρώπου or τῷ παντὶ ἀλλ' ἀνθρώπῳ, for the genitive and dative are in Armenian the same.

20 a. 13. ἢ ὅτι καθόλου τοῦ ὀνόματος ἢ κατάφασιν ἢ ἀπόφασιν] *բայց զի զբոլորէ զանուանն կամ ստորասել կամ ապուսել = ἢ ὅτι καθόλου τὸ ὄνομα ἢ καταφάναι ἢ ἀποφάναι; cp. *e.* which has καταφήσειν ἢ ἀποφήσειν. Cp. ad 18 b. 39.

20 a. 18. ἔσονται οὔτε ἀληθεῖς ἅμα οὔτε] եղիցին ճշմարիտք համանգամայն ոչ = ἔσονται ἀληθεῖς ἅμα οὐκ.

20 a. 19. οἷον οὐ πᾶν ζῷον δίκαιον καὶ ἔστι τι ζῷον δίκαιον] ոմն կենդանի իք արդար, ոչ ամենայն կենդանի իք արդար = ἔστι τι ζῷον δίκαιον, οὐ πᾶν ζῷον ἔστι δίκαιον.

20 a. 20. τῇ μὲν πᾶς ἄνθρωπος οὐ δίκαιός ἐστιν ἢ οὐδείς ἐστιν ἄνθρωπος δίκαιος] այնմ, որ *ոքն ամենայն մարդ արդար է, կամ ոչ ոք է մարդ արդար = "illi quod—[aliquis] omnis homo justus—sit, aut non aliquis est homo justus:" in Greek: τῇ μὲν [τις] πᾶς ἄνθρωπος δίκαιος ἢ οὐδείς ἐστιν ἄνθρωπος δίκαιος.

The rendering of ἤ instead of ἡ seems to shew that we have here come on a bit of careless translation. ոք which I render τις is out of place. Perhaps it is a corruption of իք = ἔστιν or of ոչ = οὐ.

20 a. 23. οὐ] A.T. omits.

20 a. 23. φανερὸν δὲ ὅτι καί] երեւելի է զի = φανερόν ἐστιν ὅτι, omitting δέ and καί; *C. k. e.* omit καί.

20 a. 24. εἰ ἀληθές] ճշմարիտ. թէ = ἀληθές, εἰ.

20 a. 25. ὅτι καί] և = καί simply. "Buhle uncinis inclusit ὅτι."

20 a. 27. *οἷον*] A.T. omits.

20 a. 30. *αὕτη δέ*] *զի այս*=*αὕτη γάρ*.

20 a. 31. *αἱ δὲ κατὰ τὰ ἀόριστα ἀντικειμέναι*] *իսկ *անորոշակին հակակայքն՝?* =*αἱ δὲ τοῦ ἀορίστου ἀντικειμέναι*. *κατά* is untranslated.

20 a. 35. *τοῦ ἄνθρωπος*] *քան զայն որ ասացն մարդ*=*τοῦ εἰπόντος ἄνθρωπος*. So *A.ƒ.u.*, comp. *e*.

20 a. 39. A.T. has order: *τὸ δὲ πᾶς οὐκ ἄνθρωπος οὐ δίκαιος*.

20 b. 3. *ἐστι*] A.T. omits.

20 b. 4. *τοῦ μὲν γάρ*] *քանզի այնմ որ է*=*τῷ* (or *τῇ*) *μὲν γάρ*. Yet in b. 5 and b. 9 *τοῦ* is rendered rightly by the Armenian genitive *այնր*.

20 b. 8. A.T. has order: *λευκὸς ἄνθρωπος*. So *A.K.G.d.e.u.f.*

20 b. 11. *γίνεται*] *եղիցի*=*ἔσται*.

20 b. 14. *τὸ ἐκ τῶν πολλῶν δηλούμενον*] *'ի բազմացն բաղկացեալ*="constituted of many," *τὸ ἐκ πολλῶν* (or *ἐκ τῶν πολλῶν*) *συνεστηκός*.

Cp. 5 a. 15 *συνέστηκε* is rendered *բաղկացաւ*, which in the participle makes *բաղկացեալ*. *συγκειμένον* would equally translate the Armenian here.

20 b. 16. *ἐν ᾗ κειμένον*] *մի իցէ՝ որ կայցէն*=*ἐν ᾗ τὸ κειμένον*: literally *ἐν ᾗ τοῦτο ὃ κείσεται*, a form sometimes used by David to translate the Greek participle preceded by def. article.

20 b. 18. *ἐκ τούτων*] *սայց*=*τούτων* simply. *ի*=*ἐκ* has clearly dropped out.

20 b. 19. *ἐάν*] *եթէ և*=*ἐὰν καί*.

20 b. 24. *μιᾶς μόριον*] *միոյ է մասն*=*μιᾶς ἐστι μόριον*. So *C*, but the A.T. often inserts the copula, where there is no reason to suspect its presence in the Greek, for it is congenial to the Greek language, but not to the Armenian, to omit it.

20 b. 30. *ὁ ἄνθρωπος*] *մարդ?*=*ἄνθρωπος* simply.

20 b. 34. *ταῦτα*] A.T. omits.

20 b. 36. *εἰ γὰρ ὅτι ἑκάτερον ἀληθές, εἶναι δεῖ καὶ τὸ συνάμφω, πολλὰ καὶ ἄτοπά ἔσται*] *քանզի ոչ եթէ զինչ իւրաքանչիւրն իցէ, և երկոքին բազումք և անտեղիք հետեւին*=*οὐ γὰρ εἰ ὅ τι ἂν ἑκάτερον ᾖ καὶ ἄμφω πολλὰ καὶ ἄτοπα ἕπεται* (or *ὅ τι ἑκάτερον εἴη* would equally render the A.T.). In Latin: "non enim si quodcunque quodque sit et ambo multa et absurda sequuntur." "For, if what may be each be also both, many absurdities do not follow."

20 b. 39. *αὐτό*] A.T. omits. So *f. n.* and Boethiana versio.

20 b. 39. *ὥστε ἔσται ἄνθρωπος λευκὸς λευκός*] *իսկ ապա ամէն մարդն եղիցի սպիտակ*=*ὥστε πᾶς ἄνθρωπος ἔσται λευκός.*

21 a. 2. *καὶ Σωκράτης ἄνθρωπος. καὶ εἰ ἄνθρωπος καὶ δίπους, καὶ ἄνθρωπος δίπους*] Ven. Text has *և եթէ Սոկրատէս, մարդ. և եթէ մարդ՝ և երկոտանի*=*καὶ εἰ Σωκράτης, ἄνθρωπος, καὶ εἰ ἄνθρωπος καὶ δίπους.* But Paris 105 implies *καὶ Σωκράτης ἄνθρωπος καὶ ἄνθρωπος δίπους*, which is Waitz' reading, if in a. 3 we omit *καὶ εἰ ἄνθρωπος καὶ δίπους.*

21 a. 5. *ἁπλῶς*] *վայրապար*=*κενῶς* or *ματαίως.*

21 a. 6. *ὅπως δὲ θετέον, λέγομεν νῦν*] *և որպէս դրելիք ասասցուք այժմ*=*ὅπως δὲ θετέα λέξομεν νῦν.*

21 a. 8. *συμβαίνει*] *պատահեալ* (J. 1291 *պատահել*) *սովորեաց*?=*συμβαίνειν εἴωθε.*

21 a. 12. *τὸ λευκὸν μουσικόν*] *սպիտակն և երաժշտականն*=*τὸ λευκὸν καὶ τὸ μουσικόν.*

21 a. 12. *ἀληθὲς εἰπεῖν, ὅμως οὐκ ἔσται τὸ μουσικὸν λευκόν*] A.T. omits.

21 a. 13. *τὸ μουσικὸν λευκόν*] *սպիտակ և երաժշտականն*=*λευκὸν καὶ τὸ μουσικόν.*

21 a. 14. *τὸ λευκὸν μουσικόν*] *սպիտակն և երաժշտական*=*τὸ λευκὸν καὶ μουσικόν.* So *B.*

21 a. 17. *ἔστιν*] A.T. omits.

21 a. 18. A.T. has order: *τὸ δίπουν καὶ τὸ ζῷον.* So *u.*

21 a. 19, 20. A.T. exactly translates Waitz' Text, which is based on codex *n.*

21 a. 22. *ᾧ ἕπεται*] *զորոց զհետ երթայ*=*οἷς* or *ὧν ἕπεται*; *e.* reads *οἷς.*

21 a. 24. *ἤ*] *և*=*καί* or *δέ.*

21 a. 25. *μή*] *ոչն*?=*τὸ μή.*

21 a. 27. *τοῦ Ὁμήρου τὸ ἔστιν· ὅτι γὰρ ποιητής ἐστιν*] *ինքն զՀոմերոնէ, քանզի քերթող է*=*τὸ ἔστιν τοῦ Ὁμήρου· ποιητὴς γάρ ἐστιν.* *n.* has *τὸ ἔστιν τοῦ Ὁμήρου.*

21 a. 31. *ἀληθὲς ἔσται εἰπεῖν*] *և ճշմարիտ 'ի միասին էր ասել*=*καὶ ἀληθὲς ἅμα ἐστιν εἰπεῖν.* But J. 1291 omits *ἅμα.*

21 a. 33. A.T. has order: *αὐτοῦ οὐκ ἐστίν.* So *A. C. d. n.*

21 a. 35. A.T. has order: *καταφάσεις καὶ ἀποφάσεις.* So *f.*

21 a. 39. *καί*] *կամ*=*ἤ.*

21 b. 1. *τοῦ εἶναι ἄνθρωπον ἀπόφασις τὸ μὴ εἶναι ἄνθρωπον, οὐ τὸ εἶναι μὴ ἄνθρωπον, καί*] A.T. omits.

21 b. 2. *τὸ μὴ εἶναι λευκὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' οὐ τὸ εἶναι μὴ λευκὸν ἄνθρωπον*] *բացասութիւն, ոչ գոլ ոչ սպիտակ մարդ, այլ ոչն գոլ սպիտակ մարդ։* = *ἀπόφασις, οὐκ* (or *μὴ*) *εἶναι μὴ* (or *οὐ*) *λευκὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὸ μὴ* (or *οὐ*) *εἶναι λευκὸν ἄνθρωπον.*

21 b. 4. *κατάφασις ἤ*] *ստորասութիւն իցէ կամ* = *κατάφασις εἴη ἤ.*

21 b. 5. *ἄνθρωπον*] *մարդ, որ է անտեղի* = *ἄνθρωπον, ὅ ἐστιν ἄτοπον.*

21 b. 5. *εἰ δὲ τοῦτο οὕτως, καὶ ὅσοις*] *և եթէ այսպէս առնելի է զհակասութիւնսն ասեմ որքանից* = *εἰ δὲ οὕτως ποιητέον ἐστι τὰς ἀντιφάσεις λέγω ὅσοις.* *n.* omits *τοῦτο.* In the A.T. *առնելի* seems a corruption of *առդնելի.* If it be so we must read *προσθετέον* instead of *ποιητέον.* The converse error is found at 22 a. 10 where the J. 401 has *առդնելով* = *προστίθεντα* by mistake for *առնելով* = *ποιοῦντα.*

21 b. 7. *οὐ τὸ οὐκ ἄνθρωπος βαδίζει ἀπόφασις ἔσται*] *ստորասութեան, բացասութիւն ոչ գնայն ոչ մարդ* = *καταφάσεως, ἀπόφασις οὐ τὸ βαδίζει οὐκ ἄνθρωπος.*

21 b. 11. *τὸ δυνατὸν μὴ εἶναι ἀλλ' οὐ τὸ μὴ δυνατὸν εἶναι*] *ոչ կար ոչ գոլ, այլ ոչ կարն գոլ* = *οὐ* (or *μὴ*) *δυνατὸν μὴ* (or *οὐκ*) *εἶναι, ἀλλὰ τὸ μὴ δυνατὸν εἶναι* (or ? *ἀλλ' οὐ τὸ δυνατὸν εἶναι*).

The Arm. Com. here rendered into Greek runs thus: *καταφάσεως γὰρ τοῦ δυνατὸν εἶναι οὐκ ἔσται ἀπόφασις τὸ δυνατὸν μὴ εἶναι ἀλλὰ τὸ μὴ δυνατὸν εἶναι.* *քանզի ստորասութիւն* (? *-թեան*) *որ ասէ կարելի գոլ, ոչ եղիցի բացասութիւն կարելին ոչ գոլ, այլ ոչն կարելի գոլ.* However the Arm. Scholia cannot be accepted as paramount evidence of what should stand in the Armenian Text.

21 b. 12. *δύνασθαι καὶ εἶναι καὶ μὴ εἶναι*] *կար գոլ և կար ոչ գոլ* = *δυνατὸν εἶναι καὶ δυνατὸν μὴ εἶναι.*

21 b. 14. *λόγος δέ, ὅτι*] *և քանզի* = *καὶ γάρ.* *և քանզի* may be a corruption of *և բան զի*, which would exactly render the Greek *λόγος δὲ ὅτι.*

21 b. 15. *αὐτῷ καί*] *սորա* = *αὐτοῦ* without *καί.* Cp. *n.*

21 b. 18. *φάσεις*] *ստորասութիւնսն* = *καταφάσεις.*

21 b. 18. *οὐκ ἄρα τοῦ δυνατὸν εἶναι ἀπόφασις ἐστι τὸ δυνατὸν μὴ εἶναι*] *իսկ*

ապա ոչ ուրեմն այս բացասութիւն = οὐκ ἄρα αὕτη ἀπόφασις. Cp. *n.*, which omits τοῦ . . . μὴ εἶναι.

21 b. 19. ἐκ τούτων ἢ τὸ αὐτὸ φάναι] կամ արտասայց և զնոյն ստորասել = ἢ ἐκ τούτων καὶ τὸ αὐτὸ καταφάναι.

21 b. 20. Second καί] A.T. omits. So *E.d.f.* and "pr. *n.*"

21 b. 20. ἢ μὴ κατὰ τὸ εἶναι] կամ զգոլն = ἢ τὸ εἶναι.

21 b. 21. γίνεσθαι φάσεις] ոչ լինել ստորասութիւնս = μὴ γίνεσθαι καταφάσεις.

21 b. 22. εἰ οὖν] քանզի եթէ = εἰ γάρ.

21 b. 22. τοῦτ' ἂν εἴη] այս ահա եղիցի = τοῦτ' ἤδη ἂν εἴη.

21 b. 23. τοῦ δυνατὸν εἶναι τὸ μὴ δυνατὸν εἶναι] կարն գոլոյ, ոչ կար ոչ գոլ, այլ ոչն կար գոլ = τοῦ δυνατὸν εἶναι, οὐ δυνατὸν μὴ εἶναι ἀλλὰ τὸ μὴ δυνατὸν εἶναι. Comp. *c.k.f.*

21 b. 26. A.T. has order: ἀδυνάτου τε καὶ ἀναγκαίου.

21 b. 27. προσθέσεις] առադրութիւն = πρόσθεσις. But the suffix ք, which would mark the plural, may easily have dropped out.

21 b. 27. τὰ δ' ὑποκειμένα πράγματα] իսկ ենթակայ = τὸ δ' ὑποκειμένον or ὑποκειμένον δέ.

21 b. 30. διορίζουσαι] որոշելով = ὁρίζουσαι.

21 b. 31. τὸ εἶναι καὶ μὴ εἶναι] A.T. omits.

21 b. 33. εἶναι οὐ] գոլոյն ոչ = τοῦ εἶναι οὐ.

21 b. 34. First μή] A.T. omits. τό] A.T. omits.

21 b. 34. Second μὴ εἶναι] A.T. adds այլ ոչն կար գոլ = ἀλλὰ τὸ μὴ (or οὐ) δυνατὸν εἶναι. So Bkk.

Thus A.T. implies in b. 34 nearly what it implied in b. 23, viz.: τοῦ δὲ δυνατὸν εἶναι ἀπόφασις οὐ δυνατὸν μὴ εἶναι, ἀλλὰ τὸ μὴ δυνατὸν εἶναι. So *A.e.* Vat. 1022 rc. marg. *B.*

21 b. 36. καὶ μὴ εἶναι] և կարելի ոչ գոլ = καὶ δυνατὸν μὴ εἶναι.

21 b. 36. αἱ τοιαῦται, ἀλλὰ τὸ δυνατὸν εἶναι καὶ μὴ δυνατὸν εἶναι οὐδέποτε] այսպիսիքս, կարելի գոլ և կարելի ոչ գոլ, այլ *[ոչն կարելի գոլ, և կարելին ոչ գոլ, և ոչ կարելին ոչ գոլ],* և ոչ երբեք = αἱ τοιαῦται δυνατὸν εἶναι καὶ δυνατὸν οὐκ (or μὴ) εἶναι, ἀλλὰ [τὸ μὴ (or οὐ) δυνατὸν εἶναι καὶ τὸ δυνατὸν μὴ (or οὐκ) εἶναι καὶ τὸ μὴ (or οὐ) δυνατὸν μὴ (or οὐκ) εἶναι], οὐδέποτε. The words bracketed being irrelevant may be corrupt. Arm. MSS. agree with Ven. Text.

N. B. The words preceding ἀλλά, viz. δυνατὸν εἶναι καὶ δυνατὸν μὴ εἶναι, are read in *C.k.e.f.n.u.* rec. *d.* after ἀλλήλαις in b. 35.

G 2

Waitz ad 21 b. 35 writes:—"Si vero . . . servantur et vs. 37 τὸ δυνατὸν εἶναι καὶ δυνατὸν μὴ εἶναι post τοιαῦται, etc." This *is* the reading (except for τό before δυνατόν) of A.T., but W. does not mention it in his apparatus criticus or say in what MS. he read it.

22 a. 1. A.T. has order: ἀληθεύονται ἅμα, and reads the singular ճշմար-տի = ἀληθεύεται. But the suffix ն, which would mark the plural, may have dropped out. Anyhow A.T. implies ἀντίκεινται not ἀντίκειται in next clause.

22 a. 1. ἀντίκεινται γάρ. οὐδέ γε] *Թէ հակակայ են և թէ ոչ, սակայն would rather? = εἴτε ἀντίκειωται εἴτε οὐκ, ἀλλά. A.T. seems corrupt here.

22 a. 2. οὐ δυνατόν] ոչ կարելին = τὸ οὐ δυνατόν or οὐ τὸ δυνατόν.

22 a. 2. ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀληθεύονται] A.T. omits. So *n*.

22 a. 4. οὐ τὸ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι] ոչ հարկաւոր ոչ գոլ? = οὐκ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι, omitting τό.

22 a. 7. τὸ οὐκ ἀδύνατον] ոչն անկարելի? = τὸ μὴ ἀδύνατον; see note on 22 a. 35. If Aristotle wrote τὸ μὴ ἀδύνατον εἶναι in the preceding sentence, why in this, the succeeding and analogous sentence, should he change to τὸ οὐ?

22 a. 8. δέ] A.T. does not translate, but it is not therefore safe to argue its absence from the translator's Greek.

22 a. 8. καὶ μὴ εἶναι δεῖ] և զոչ գոլն միշտ պիտի = καὶ τὸ μὴ εἶναι ἀεὶ δεῖ.

22 a. 11. φάσεις] ստորասութիւնս և բացասութիւնս = καταφάσεις καὶ ἀποφάσεις.

22 a. 14. δέ] A.T. does not translate. Cp. on a. 8.

22 a. 14. γίνονται] եղիցին = ἔσονται or γενήσονται.

22 a. 15. τό] A.T. does not translate.

22 a. 16. First τό] A.T. does not translate.

22 a. 18. τὸ οὐκ ἀδύνατον] ոչն անկարելի? = τὸ μὴ ἀδύνατον vid. ad 22 a. 35. Here again τὸ μή has been used immediately before, and symmetry demands τὸ μή before ἀδύνατον, if it was used before ἀναγκαῖον.

22 a. 19. A.T. has order: τὸ ἀδύνατον εἶναι καὶ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι: "loc. mut. corr. *d*."

22 a. 21. A.T. has after μὴ εἶναι as follows: καὶ τὸ ἀδύνατον μὴ εἶναι καὶ ἀναγκαῖον εἶναι, as in a. 19. As before also *d*. "loc. mut. corr."

22 a. 22. ὡς λέγομεν] ասացեալս perhaps = τὸ λεγόμενον.

22 a. 24. The A.T. has the *ὑπογραφή* as follows:

δυνατὸν εἶναι	*οὐ δυνατὸν εἶναι*
δυνατὸν μὴ εἶναι	*οὐ δυνατὸν μὴ εἶναι*
ἐνδεχόμενον εἶναι	*οὐκ ἐνδεχόμενον εἶναι*
ἐνδεχόμενον μὴ εἶναι	*οὐκ ἐνδεχόμενον μὴ εἶναι*
ἀδύνατον εἶναι	*οὐκ ἀδύνατον εἶναι*
ἀδύνατον μὴ εἶναι	*οὐκ ἀδύνατον μὴ εἶναι*
ἀναγκαῖον μὴ εἶναι	*οὐκ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι.*

22 a. 32. A.T. has order: *τῷ δυνατῷ καὶ ἐνδεχομένῳ.*

22 a. 33. *ἀκολουθεῖ μὲν ἀντιφατικῶς*] *Հետեւի ոչ հակասութեամբ*=*ἀκολουθεῖ οὐ μὲν ἀντιφατικῶς.*

22 a. 35. *ἡ ἀπόφασις τοῦ ἀδυνάτου, τῇ δὲ ἀποφάσει ἡ κατάφασις· τῷ γὰρ οὐ δυνατῷ εἶναι τὸ ἀδύνατον εἶναι*] *բացասութիւն ոչ կարելին գոլ. իսկ բացասութիւն ստորասութեան, անկարելում գոլ, որ է ոչ անկարելին գոլ*=*ἡ ἀπόφασις τὸ οὐ δυνατὸν εἶναι. ἡ δὲ ἀπόφασις τῇ καταφάσει, τῇ* (or *τῷ*) *ἀδύνατον εἶναι, ἡ τὸ οὐκ ἀδύνατον εἶναι.*

Here I have rendered *ոչ կարելին գոլ* and *ոչ անկարելին գոլ* respectively *τὸ οὐ δυνατὸν εἶναι* and *τὸ οὐκ ἀδύνατον εἶναι.* The words might mean also *οὐ τὸ δυνατὸν* (or *μὴ τὸ δυνατὸν*) *εἶναι* and *οὐ* (or *μὴ*) *τὸ ἀδύνατον εἶναι*, but these would make nonsense. I am not so sure that the Armenian here could not represent *τὸ μὴ δυνατὸν εἶναι* and *τὸ μὴ ἀδύνατον εἶναι.* As a rule, however, these latter expressions are represented in the A.T. by *ոչն կարելի գոլ, ոչն անկարելի գոլ*; the negative particle here, rather than the adjective, taking the defining suffix. Thus *τὸ μή* is rendered *ոչն* in 21 b. 2, 21 b. 23, 22 a. 4, 22 a. 6, 22 b. 15, 22 b. 30, and elsewhere.

This is of course not conclusive that *ոչն* in such phrases might not represent *τὸ οὐ*, and in 22 a. 37 *τὸ οὐκ ἀδύνατον* is rendered by *ոչն անկարելին*, and in 22 a. 7 and 22 a. 18 *τὸ οὐκ ἀδύνατον μὴ εἶναι* is rendered *ոչն անկարելի ոչ գոլ*, though in these two passages I suspect that the A.T. read *τὸ μή.* He would not be likely to render *τὸ μὴ ἀδύνατον εἶναι* in contiguous passages by *ոչն անկարելի գոլ* and *ոչ անկարելին գոլ.* Wherever therefore I find the suffix *ն* attached to the adjective in these expressions I suspect that *τὸ οὐ* was read in the Greek,

as in 22 a. 35. In 22 a. 2 and 22 a. 36 the Greek retains *οὐ*; so in 22 b. 22, 22 b. 24. But the matter is doubtful, for, besides 22 a. 7, 22 a. 18, *τὸ οὐ* is also rendered by *ոչն* in 22 b. 15, 22 b. 26, while *τὸ μὴ ἀναγκαῖον* in 23 a. 19 is rendered *ոչ հար-կաւորն*, though perhaps here *τό* should not be read; nor is the expression quite parallel to those in question, any more than 18 b. 30 (*τὸ μὴ νοσεῖν Σωκράτην*=*ոչ հիւանդանալն Սոկրատայ*).

On the whole then it seems as if the Arm. translator translated expressions like *τὸ μὴ δυνατὸν εἶναι* by *ոչն կար գոլ*. But there is no certainty, for I also find four cases where the form *τὸ οὐ δυνατὸν εἶναι* is translated *ոչն կար գոլ*, and four cases where it is translated *ոչ կարն գոլ*.

22 a. 38. *ἔχει*] A.T. omits.

22 a. 39. *αἱ δ' ἀντιφάσεις χωρίς. οὐ γάρ ἐστιν ἀπόφασις τοῦ ἀνάγκη μὴ εἶναι τὸ οὐκ ἀνάγκη εἶναι*] *այս հակասութիւն զատ. քանզի բացասութիւն ոչ է հարկաւորն ոչ գոլ*=*αὕτη* (or *ἥδε*) *ἀντίφασις χωρίς. ἀπόφασις γὰρ οὐκ ἔστιν τὸ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι.*

22 b. 2. *τό*] A.T. does not translate.

22 b. 3. *τοῦ μὴ ἀκολουθεῖν*] *ոչն հետևել*=*τὸ μὴ ἀκολουθεῖν.* "*τὸ τοῦ τό* corr. *n.*"

22 b. 5. *ἀποδίδοται*] *բացատրեալ լինի*=" has been assigned," perf. pass. 3 sing. *ἀποδέδοται.*

22 b. 6. *εἶναι*] A.T. omits.

22 b. 6. *ἀλλὰ μὴ εἶναι*] So P. codices and J. MSS., but Ven. Text has *ἀλλ' ἀναγκαῖον μὴ εἶναι.*

22 b. 7. *ἐκεῖνα*] **այն*=*ἐκεῖνο.*

22 b. 8. *καὶ μὴ ταῦτα ἐξ ἐναντίας*] *և այսոքիկ ներհակք են*=*καὶ ταῦτα ἐναντία ἐστί.*

22 b. 11. *δυνατὸν εἶναι*] *կարելին գոլ*=*τὸ δυνατὸν εἶναι.*

22 b. 12. *μή, ἤ*] *ոչ իցէ*=*μὴ εἴη* or *μὴ ᾖ.*

22 b. 12. *φάναι*] *ստորասել*=*καταφάναι.*

22 b. 17. *οὐδέ*] A.T. omits.

22 b. 18. *ἀκολουθεῖ*] *ոչ հետևի*=*οὐκ ἀκολουθεῖ.*

22 b. 19. *τούτων δὲ ὁπότερον*] *իսկ սմա որ*=*τούτῳ δὲ ὁπότερον* (or rather *ὅ* simply).

22 b. 20. *οὐκέτι ἔσται ἐκεῖνα ἀληθῆ*] *և ոչ ևս եղիցի այն ճշմարիտ*=*οὐδ' ἔτι ἔσται ἐκεῖνο ἀληθές.*

22 b. 20. ἅμα γάρ] քանզի երկոքեան = ἄμφω γάρ. So *f*.

22 b. 20. δυνατὸν εἶναι] կարէն կարելի գոլ = δύναται δυνατὸν (or δυνατὰ) εἶναι. Thus the entire clause ran: ἄμφω γὰρ δύναται δυνατὰ εἶναι καὶ μὴ εἶναι.

22 b. 21. ἤ] և = καί.

22 b. 22. τὸ οὐκ] և ոչ here = καὶ τὸ οὐκ.

22 b. 24. γίνεται] եղիցի = ἔσται or γενήσεται.

22 b. 24. τῷ οὐ δυνατῷ εἶναι] ոչ կարելութեան ոչ գոլ = τῷ οὐ δυνατῷ μὴ εἶναι.

22 b. 25. ἐκείνῳ γὰρ ἀκολουθεῖ τὸ ἀδύνατον εἶναι καὶ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι] իսկ նմա հետեւի ոչն կարելին գոլոյ, հարկաւորն ոչ գոլ = ἐκείνῳ δὲ ἀκολουθεῖ τῷ οὐ (? μὴ) δυνατὸν εἶναι, τὸ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι. One Paris MS. reads նա = ἐκεῖνο. For the reading οὐ δυνατόν instead of ἀδύνατον cp. 22 a. 35.

22 b. 27. ἀκολουθοῦσί τε ἄρα καί] և հետեւին ուրեմն և. This confirms W. in retaining τε.

22 b. 28. A.T. has order: οὕτως τιθεμένων.

22 b. 31. A.T. has order: μὴ ταύτην. So *C*.

22 b. 31. ἀντίφασιν] այլ զհակասութիւնն = ἀλλὰ ἀντίφασιν or ἀλλὰ τὴν ἀντίφασιν.

22 b. 32. ἅπερ] այլ = ἀλλά or else δέ after ἄμφω. "δέ post ἄμφω *n*."

22 b. 35. τὸ ἀναγκαῖον εἶναι] և հարկաւորին գոլ = καὶ τοῦ ἀναγκαῖον εἶναι.

22 b. 36. φανερὸν δή] և երեւելի ? = φανερὸν δέ. So *e*.

22 b. 36. First ἤ] A.T. omits.

22 b. 37. καί] A.T. omits, and understands τὰ ἀντικειμένα as an accusative governed by δύναται.

22 b. 37. ἐφ' ὧν] ի վերայ ոմանց = ἐπὶ τινών or ἐπὶ ἐνίων.

22 b. 39. αἱ μὲν οὖν] քանզի = αἱ μὲν γάρ.

23 a. 1. αἱ αὐταί] *սոքա = αὗται, "these." սոքին would = αἱ αὐταί.

23 a. 3. ἔνια μέντοι δύναται καὶ τῶν κατὰ τὰς ἀλόγους δυνάμεις] բայց ոմանք կարեն յայնցանէ որք ըստ անբանին զօրութիւնք են = ἔνιαι μέντοι δύνανται καὶ τῶν κατὰ τὸ ἄλογον δυναμέων; literally: "aliquae tamen possunt et ex illis quae secundum irrationale potentiae sunt."

23 a. 4. δέξασθαι] A.T. omits. So *n*.

23 a. 6. After ἀντικειμένων] Ven. Text adds ἐστι δεκτική; but P. 105, 106, and J. MSS. have Waitz' Text.

23 a. 9. *δυνατὸν εἶναι ὅτι*] *կարելին գոլ. և ոչն, որ զի?*=*τὸ δυνατὸν εἶναι· τὸ δέ, ὅτι.* But J. 1291 omits *և ոչն որ*, and therefore agrees with Waitz' Text.

23 a. 10. *ὅτι*] *յորժամ*=*ὅτε*, "when."

23 a. 11. *εἶναι*] A.T. omits.

23 a. 11. *ὅτι*] *յորժամ*=*ὅτε*.

23 a. 13. *τὸ μὴ ἀδύνατον*] *կարելի*=*δυνατόν*. *e.f.* have *τὸ δυνατόν*.

23 a. 14. *ἐνεργοῦν*] *զներգործումն*=*τὸ ἐνεργοῦν*.

23 a. 16. *ὥστε ἐπεὶ τῷ ἐν μέρει τὸ καθόλου ἕπεται, τῷ ἐξ ἀνάγκης ὄντι ἕπεται τὸ δύνασθαι εἶναι*] *իսկ. վասն զի ներմասինցն զընդհանուրն հետևի այնմ 'ի հարկէն, *որում հետևի միշտն կարելի գոլ*=*ὥστε ἐπεὶ τοῖς ἐν μέρει τὸ καθόλου ἕπεται τῷ ἐξ ἀνάγκης [ᾧ] ἕπεται τὸ ἀεὶ δυνατὸν εἶναι.* J. 1291 omits *միշտն*=*τὸ ἀεί*. *որում* is probably a corruption of *ելում*=*ὄντι*.

23 a. 18. *καὶ ἔστι δὴ ἀρχὴ ἴσως*] *և է թերևս սկիզբն*=*καὶ ἔστι δ' ἴσως ἀρχή*. Perhaps the Greek ran: *καὶ ἔστι δ' ἡ ἀρχὴ ἴσως*.

23 a. 19. First *ἤ*] A.T. omits.

23 a. 20. *ὡς τούτοις ἀκολουθοῦντα*] *սոցապէս կարգաւ?*=*τούτοις πως ἀκολουθοῦντα*. The above is the reading of J. MSS. and P. 105. Ven. Text *այսպէս*=*οὕτως*.

23 a. 22. *ἐστιν, ὥστε*] **է իսկապէս*=*ἐστι κυρίως*. Here *է իսկապէս* is certainly a corruption of *է իսկ ապա*=*ἐστιν, ὥστε*.

23 a. 22. *πρότερα τὰ ἀΐδια*] *առաջին է յաւիտենականացն*=*πρότερον τὸ ἀΐδιον*.

23 a. 23. *δυνάμεως ἐνέργειαί εἰσιν*] *զօրութեանց. ներգործութեամբ միշտ են* =*δυνάμεων ἐνεργείᾳ ἀεί εἰσιν*.

23 a. 24. *ἅ*] A.T. omits.

23 a. 25. *ἐνέργειαί εἰσιν ἀλλὰ δυνάμεις μόνον*] *են ներգործութեամբ այլ զօրութեամբ միայն*=*εἴσιν ἐνεργείᾳ ἀλλὰ δυνάμει μόνον*.

23 a. 27. *πότερον δὲ ἐναντία ἐστίν*] *և մի որ ներհական է*=*ποτέρα δὲ ἐναντία ἐστίν*, so that the sense of the passage is: which of the two is contrary?

23 a. 27. A.T. has *τῇ καταφάσει ἡ ἀπόφασις*.

23 a. 28. *καί*] **թէ*=*ἤ*, "or," in this passage.

23 a. 30. *ἢ τό*] *կամ թէ*=*ἢ ὅτι*.

23 a. 31. A.T. has order: Καλλίας δίκαιός ἐστι—Καλλίας δίκαιος οὐκ ἔστι. Cp. *n*.

23 a. 32. τούτων; εἰ γὰρ τὰ μὲν ἐν τῇ φωνῇ] 'ի սոցանէ իցէ: քանզի ներ ձայնոջքն = τούτων ἂν εἴη (or ἔσται); τὰ μὲν γὰρ ἐν τῇ φωνῇ.

23 a. 37. ἡ εἰρημένη ἀπόφασις] ասացեալ բացասութիւնքն = αἱ εἰρημέναι ἀποφάσεις.

23 b. 2. A.T. has order: εἰ μία ἔστι.

23 b. 2. καθ' ὁποτέραν ἡ ἐναντία] ըստ որումն ումեք է ներհական = κατὰ ποτέραν ἔστιν ἐναντία;

23 b. 5. ἔσται] A.T. omits. So *C. n.*

23 b. 6. ἀλλ'] A.T. omits.

23 b. 7. τῷ ἐναντίως] ներհականումն hardly represents the Greek, but rather = τῷ ἐναντίου or possibly τῷ ἐναντίᾳ.

23 b. 7. εἰ δή] և եթէ rather = εἰ δέ.

23 b. 7. εἰ δὴ ἔστι μὲν τοῦ ἀγαθοῦ ὅτι ἐστὶν ἀγαθὸν δόξα, ἄλλη δ' ὅτι οὐκ ἀγαθόν, ἔστι δὲ ἄλλο τι ὃ οὐχ ὑπάρχει οὐδ' οἷόν τε ὑπάρξαι, τῶν μὲν δὴ ἄλλων οὐδεμίαν θετέον] և եթէ իք բարւոյն, զի բարի է, և (P. omits և) բարւոյ կարծիք. և է զի ոչ բարի է, և է այլ զի ոչ է. և ոչ կարէ գոլ, և կարելի է զայլոցն ոչ մի դնելի է: = εἰ δὲ ἔστι μὲν τοῦ ἀγαθοῦ, ὅτι ἀγαθόν ἐστι, [καὶ] ἀγαθοῦ δόξα, ἔστι δὲ ὅτι οὐκ ἀγαθόν ἐστι, ἔστι δὲ ἄλλο ὅτι οὐχ ὑπάρχει οὐδ' οἷόν τε ὑπάρξαι (or rather ὑπάρχειν) δυνατὸν δέ ἐστι, τῶν ἄλλων οὐδεμίαν θετέον ἐστί. Perhaps զայլոցն rather = κατὰ τῶν ἄλλων in the last line. Cod. *n.* reads ἔστιν for ἄλλη in l. 8 and omits δή in l. 9.

23 b. 17. μᾶλλον δὲ ἑκάστου ἀληθὴς ἡ καθ' ἑαυτό, καὶ ψευδής] և առաւել իւրաքանչիւրն ճշմարիտ, կամ ըստ ինքեանն, կամ ըստ պատահմանն. և սուտ = μᾶλλον δὲ τὸ ἕκαστον ἀληθὲς ἢ τὸ καθ' ἑαυτό, ἢ τὸ κατὰ συμβεβηκός, καὶ ψευδής.

23 b. 21. ἡ τοῦ ἐναντίου δόξα] ներհականին = ἡ τοῦ ἐναντίου, omitting δόξα, which "rec. *n.*"

23 b. 29. After οὐδαμοῦ] A.T. inserts և յոր ոչ է ներհականութիւն? = καὶ περὶ ὃ οὐκ (or μή) ἔστιν ἐναντιότης.

23 b. 30. τῇ ἀληθεῖ] ճշմարտութեանն = τῇ ἀληθείᾳ.

23 b. 31. A.T. has order: οἰόμενος ἄνθρωπον.

23 b. 36. γὰρ δή] ահա = ἤδη.

24 a. 1. ἐναντία] ներհականն = ἡ ἐναντία.

24 a. 1–24 a. 3. ψευδὴς γὰρ αὕτη. ὥστε καὶ ἡ τοῦ ἀγαθοῦ ὅτι οὐκ ἀγαθὸν τῇ τοῦ ἀγαθοῦ ὅτι ἀγαθόν] *քանզի ոչ ճշմարիտ է այս: Նաև այնք,

վասն զի բարին ներում (P. ներումն) բարւոյն, ներհական բարւոյն՝ զի ոչ բարին, սուտ. քանզի ճշմարիտ է այն. իսկ ապա և այնմ բարւոյն՝ զի ոչ բարին, եղիցի ոչ բարւոյն՝ զի բարին = οὐ γὰρ ἀληθὴς αὕτη· ἀλλ᾽ ἐκεῖναι, ἔπει (or διότι) ἡ (?) τὸ ἀγαθὸν ἐν τῇ (?) τοῦ ἀγαθοῦ, ἐναντίαι (or ἐναντία) τῇ τοῦ ἀγαθοῦ ὅτι οὐκ ἀγαθόν, ψευδὴς (or ψευδεῖς). ἀληθὴς γὰρ ἐκεινή· ὥστε καὶ τῇ τοῦ ἀγαθοῦ ὅτι οὐκ ἀγαθὸν ἔσται ἡ τοῦ μὴ ἀγαθοῦ ὅτι ἀγαθόν. Perhaps այնք should = ἐκείνη as կարծիք (δόξα) is a plural noun.

In the above J. 1291 implies: ἀληθὴς γὰρ αὕτη instead of ἀληθὴς γὰρ ἐκείνη. Otherwise the Arm. codices agree with Ven. Text.

24 a. 5. ὅτι πᾶν] *քանզի ամենայն usually = πᾶν γάρ.

24 a. 6. ἢ ὅτι] կամ թէ = ἢ ὅτι.

24 b. 5. A.T. has order: ὅτι οὐδεὶς ἢ οὐδέν.

24 b. 5. ἀντιφατικῶς] բացերևաբար = ἀποφαντικῶς.

24 b. 5. Second ἢ] A.T. omits.

24 b. 6. A.T. has order: ἀληθεῖ ἀληθῆ. The literal Greek rendering of A.T. here is: ἀληθείᾳ ἀληθείαν οὐκ ἐνδέχεται ἐναντίαν εἶναι οὔτε περὶ δόξαν οὔτε περὶ ἀντίφασιν.

24 b. 8. περὶ ταῦτα] առ ի նոյին ի համանգամայնան = περὶ τὰ αὐτὰ ἅμα (? τὰ ἅμα).

PART III.

ΠΕΡΙ ΚΟΣΜΟΥ.

TITLE. The Armenian Title runs: *Արիստոտէլի իմաստասիրի թուղթ առ Աղեքսանդրոս թագաւոր պատմութիւն յաղագս աշխարհի* = Ἀριστοτέλους φιλοσόφου ἐπιστολὴ πρὸς Ἀλέξανδρον βασιλέα ἱστορία περὶ κόσμου.

391 a. 4. *τὴν ἐν αὐτοῖς ἀλήθειαν*] *զիրին *ճշմարտութիւն* = *τὴν τοῦ πράγματος ἀλήθειαν.*

391 a. 9. *τὸν οὐράνιον ἔκεινον χῶρον*] *զսրբազանն զայն վայր* = *τὸν ἱερὸν ἔκεινον χῶρον.* "*ἱερόν* corr. *O*."

391 a. 11. *ἡ γοῦν ψυχὴ διὰ φιλοσοφίας*] *իմաստասիրութիւն* = *ἡ φιλοσοφία.*

391 a. 12. *ἐξεδήμησεν*] *հասեալ* = *ἀφίκετο* or *ἔφθασεν.*

391 a. 13. *τινα*] A.T. omits.

391 a. 14. *συνεφρόνησε*] *եբեր 'ի միասին* = *συνεφόρησε.* So *Q*, ambig. *R*.

391 a. 14. A.T. punctuates after *ῥᾳδίως.*

391 a. 16. *τοῦτο δὲ ἔπαθε, καθ' ὅσον οἷόν τε ἦν, πᾶσιν ἀφθόνως μεταδοῦναι βουληθεῖσα τῶν παρ' αὐτῇ τιμίων*] *զայս ինչ *իրաց. և որչափ հնար ինչ էր առ յինքենէ ամենեցուն առատապէս ետ զպատուականագունիցն ցոյցս.* = *τοῦτο πραγμάτων· καὶ καθ' ὅσον οἷόν τε ἦν τῶν παρ' αὐτῆς πᾶσιν ἀφθόνως ἐδίδου* (or *ἔδωκε*) *τῶν τιμιωτάτων ἀπόδειξιν.* P. reads *αὐτῆς*, and *իրաց* which = *πραγμάτων* may be a corruption of *կրեաց*, which = *ἔπαθεν.*

391 a. 21. *τὴν Ὄσσαν*] **զՆաւս քաղաք* = *τὴν Ναυσπόλιν*, "the city of Naus."

391 a. 21. *τὴν Νύσαν*] **զՆաւս լեառն* = *τὸ Ναῦς ὄρος*, "the mountain Naus."

391 a. 22. *οἰκτίσειεν ἂν τις τῆς μικροψυχίας τὰ τυχόντα ἐκπεπληγμένους*] There is here an evident lacuna in the A.T., which omits these words.

391 a. 24. A.T. has order: *ἐπὶ μικρᾷ θεωρίᾳ* and adds this gloss: *և ի սակաւ հոգացողութիւն գիտութեան* = "and upon slight solicitude for knowledge," *καὶ ἐπὶ σμικρᾷ ἐπιμελείᾳ γνώσεως.*

391 a. 26. The A.T. translates *οὐδέποτε—τῶν ἄλλων* thus: *զի ոչ երբէք սոցունց մակացու լեալք հարազատապէս, վասն այսր ընդ այլս ոմանս լինէին սքանչացեալք*=“For never having understood these genuinely, therefore they were wonderstruck at something else.” The Arm. translator therefore either lacked or neglected the *ἄν* in 391 a. 26.

391 b. 2. *οὐδενὸς ἄξια*] *ոչ միոյ իրի արժանի*=*οὐδενὸς λόγου ἄξια*, found in *P. Q.*

391 b. 3. *καὶ καθ' ὅσον ἐφικτόν*] *որչափ և հասանելի*=*καθ' ὅσον καὶ ἐφικτόν.*

391 b. 4. *θεολογῶμεν*] A.T. implies *καὶ θεολογῶμεν.*

391 b. 6. *τὴν τῶν μεγίστων ἱστορίαν*] *զպատմութիւնս որ վասն այդոցիկ է*=*τὴν περὶ ἐκείνων ἱστορίαν.*

391 b. 10. *λέγεται δὲ καὶ ἑτέρως κόσμος*] *այսպէս աշխարհ ասացեալ լինի*=*λέγεται δὲ οὕτως κόσμος.*

391 b. 11. *θεῶν*] *Աստուծոյ*=*θεοῦ.* So in 391 b. 12.

391 b. 13. *εἴληχε γῆ*] *երկիրս, որ և պատահեաց*=*γῆ, ἥπερ εἴληχε.* The partic. *οὖσα* would according to the A.T. depend on *εἴληχε.* Perhaps *εἶναι* should be read.

391 b. 14. *πεπερατωμένον· ἧς τὸ ἀνωτάτω θεῶν οἰκητήριον οὔρανος ὠνόμασται*] *աւարտեալ 'ի բարձրագոյնսն երկին լինի անուանեալ*=*πεπερατωμένον εἰς τὰ ἀνωτάτω οὔρανος ὠνόμασται.* The sense of A.T. is: “being limited upwards is called heaven.” Codex *R.* has *εἰς* for *ἧς*, perhaps as a correction. *θεῶν οἰκητήριον* is not translated.

391 b. 16. *δέ*] A.T. omits.

391 b. 24. *καλοῦνται δ' οὗτοι πόλοι*] *այն որ կոչեցեալն է երկիրն*=*ὁ γῆ καλούμενος.*

391 b. 25. *δι' ὧν εἰ νοήσαιμεν ἐπεζευγμένην εὐθεῖαν ἥν τινες ἄξονα καλοῦσι διάμετρος ἔσται*] **որում իմանամք համանման, զոր ոմանք սռնակ կոչեն, ուղիղն համաչափ իցէ*=*ᾗ* (to which) *νοοῦμεν ἀναλόγον ἥν τινες ἄξονα καλοῦσι τὴν εὐθεῖαν διάμετρος ἔσται.* “To which (earth) we conceive a straight line equally fitted, it will be diameter.” In this sentence something is needed to correspond to *εἰ* and the A.T. is clearly mutilated.

391 b. 12—392 a. 1. This whole passage, in order to conform with the A.T., would read somewhat as follows:

ταύτης δὲ τὸ μὲν μέσον, ἀκίνητόν τε καὶ ἑδραῖον ὄν, ἡ φερέσβιος γῆ, ἥπερ εἴληχε παντοδαπῶν ζῴων ἑστία τε οὖσα (? εἶναι) καὶ μήτηρ. τὸ δ' ὕπερθεν αὐτῆς, πᾶν τε καὶ πάντῃ πεπερατωμένον εἰς τὰ ἀνωτάτω, οὔρανος ὠνόμασται, πλήρης ὢν θείων σωμάτων, ἃ ἄστρα εἰώθαμεν καλεῖν· κινουμένου οὐράνου κίνησιν ἀΐδιον, μιᾷ περιαγωγῇ καὶ κύκλῳ συναχορεύει πάντα ταῦτα στοιχεῖα ἀπαύστως δι' αἰῶνος. τοῦ δὲ σύμπαντος κόσμου τε καὶ οὐρανοῦ σφαιροειδοῦς ὄντος καὶ κινουμένου, καθάπερ εἶπον, ἐνδελεχῶς δύο ἐξ ἀνάγκης καταντικρὺ ἀλλήλων ἀκίνητά ἐστι σημεῖα, καθάπερ τῆς ἐν τόρνῳ κυκλοφορουμένης σφαίρας, στερεὰ μένοντα καὶ περιάγοντα τὴν σφαῖραν, περὶ (potius *εἰς*) *ἃ ὁ πᾶς συνέχεται κόσμος. ὁ μὲν οὖν κόσμος ἐν κύκλῳ περιστρέφεται ὁ γῆ καλούμενος. ᾗ (εἰ) νοήσαιμεν ἀνάλογον (?), ἥν τινες ἄξονα καλοῦσι, τὴν εὐθεῖαν (? τῇ εὐθείᾳ), διάμετρος ἔσται τοῦ κόσμου, τοῦ σφαιρικοῦ γε καὶ περὶ ἐκεῖνο κυκλουμένου οὐράνου, μέσην μὲν ἔχουσα τὴν γῆν τοὺς δὲ δύο πόλους πέρατα.*

392 a. 1. A.T. adds *δύο* before *ἀκινήτων*. So *P*.
392 a. 6. After *αἴθεσθαι* A.T. inserts *ասացին* = *ἔφασαν*.
392 a. 12. *διέζωσται*] **տեսեալ լինին* = *διῶπται*.
392 a. 14. *ὄντα*] A.T. omits.
392 a. 15. *κύκλοις*] *վայրս 'ի բոլորէն շրջին* = *χώροις κυκλοφοροῦνται*.
392 a. 15. *αὐτῶν*] A.T. omits.
392 a. 18. *κινουμένων*] *շարժեալ* = *κινούμενον*. So *O*.
392 a. 19. *ἐν τοσούτοις*] *յայսպիսի* = *ἐν τοιούτοις*.
392 a. 21. *ἐν ἀλλήλοις*] A.T. omits.
392 a. 23. *ἔχει*] *ունելով* here implies *ἔχειν*, which "rc. *O*."
392 a. 23. *ταύτῃ*] *այսպէս : վերնագոյնն* = *ταύτῃ. ἀνωτάτω μέν*.
392 a. 25. *Διός*] **և Արամազդայ* = *καὶ Διός*.
392 a. 28. *ὃν*] *զոր ոմանք* = *ὃν οἱ μέν*.
392 a. 30. *τά τε*] *զայսոսիկ* = *ταῦτα*.
392 a. 30. *καὶ τὴν τῆς κινήσεως τάξιν*] A.T. omits.
392 a. 32. *ἔτι δέ*] *միշտ* = *ἀεί*.
392 b. 2. *ἀτάκτῳ*] *ապականացու տարրն* = *φθαρτῷ*.
392 b. 3. *διάττει*] **ասացեալ լինին* = *λέγονται* or *λέγεται*.
392 b. 6. *ὑπὸ δὲ κινήσεως*] *այլ ընդ* **վերնումն* = "under the higher part (or surface), underneath." *Q*. reads *ἐκείνης* for *κινήσεως*, which perhaps answers to the A.T.

392 b. 8. *ἀλεεινός*] **գեղեցկագոյն* = *καλλίων*. The A.T. may have had *եղկագոյն* = "somewhat or very warm," which would render *ἀλεεινός*.

392 b. 8. *ἐν δὲ τούτῳ τῆς παθητῆς ὄντι καὶ αὐτῷ δυνάμεως*] *իսկ սորա կրական գոլով զօրութեամբ* = *τούτου δὲ παθητοῦ ὄντος δυνάμει*. A.T. omits *καὶ αὐτῷ*.

392 b. 11. *ἀνέμων καὶ τυφώνων*] A.T. omits *καί*.

392 b. 12. *μυρίων τε γνόφων συμπληγάδες*] *և մգաց և մառախղաց խառնակմունք* = "and confusions of mists and fogs."

392 b. 17. *χλόαις*] *տեղովք* = *χώραις*.

392 b. 27. *πολλαί τε ἕτεραι πρὸς σύμπασαν τὴν θάλασσαν· καὶ γὰρ αὗται μεγάλαι τινές εἰσι νῆσοι μεγάλοις περικλυζόμεναι πελάγεσιν.*] The A.T. paraphrases this passage: *քանզի բազումք են յամենայն ծով կղզիք, և մեծքն ՚ի նոցանէ մեծովք շրջանակի ողողեալ են ծովօք, ընդ որս և տիեզերս.* = *πολλαὶ γὰρ ἐν πάσῃ θαλάσσᾳ νῆσοι· αἱ δὲ μεγάλαι αὐτῶν μεγάλοις περικλυζόμεναί εἰσι πελάγεσι, ἐν αἷς καὶ ἡ οἰκουμένη.*

392 b. 29. *ἡ δὲ σύμπασα τοῦ ὑγροῦ φύσις ἐπιπολάζουσα κατά τινας τῆς γῆς σπίλους τὰς καλουμένας ἀναπεφυκυῖα οἰκουμένας, ἑξῆς ἂν εἴη τῆς αἐρίου μάλιστα φύσεως*] *քանզի գիճային բնութիւն ջուրցն առ ոմամբք տեղօք յոյժ ծովացեալ և յինքեան ժողովեալ երևեցոյց զանուանեալս տիեզերք ։ և ՚ի կարգի իցէ թերևս ընդ օդային բնութեամբն ջուրն.* = *ἡ γὰρ τοῦ ὑγροῦ φύσις κατά τινας χώρας μάλιστα ἐπιπολάζουσα καὶ καθ' ἑαυτὴν συναχθεῖσα ἀνέφαινε τὴν λεγομένην οἰκουμένην. ἑξῆς δ' ἂν εἴη ἴσως τῆς ἀερίου φύσεως τὸ ὕδωρ.* The Arm. Version here seems to have been suggested by Arm. Version of Genesis i. 9.

392 b. 33. *τοῦ κόσμου*] A.T. omits.

393 a. 4. *ἀπέδειξεν*] *եցոյց բանս* = *ἀπέδειξεν ὁ λόγος*.

393 a. 6. *καὶ νάματα*] A.T. omits.

393 a. 7. *καὶ ἠπείρους*] A.T. omits.

393 a. 12. *καὶ ἐντός*] *՚ի ստորինս* = *ἐν τοῖς κάτω*, "in the lower parts."

393 a. 14. *ὧν αἱ μὲν Σποράδες αἱ δὲ Κυκλάδες*] *յոմանց Սփիւռ են կոչեցեալ, և յոմանց բոլոր կղզիք* = "by some called Sporades and by others Cyclades," *ὑφ' ὧν μὲν Σποράδες ὑφ' ὧν δὲ Κυκλάδες καλούμεναι*.

393 a. 15. *αἱ δὲ ἄλλως ὀνομάζονται*] *և ոմանք այլպէս գիտեն անուանել* = *ὑφ' ὧν δὲ ἄλλως ὀνομάζονται*.

393 a. 16. A.T. implies *ὁ περιρρέων*.

393 a. 24. δυχῶς] **երկաթի*=of iron; a copyist's error for *երկակի*=δυχῶς.

393 b. 2. *εἰσρέων*] *ծփեալ*=exundans of the Latin translation of Budaeus.

393 b. 4. A.T. has order: *διειληφὼς τὴν θάλασσαν Ἐρυθράν*.

393 b. 10. *καί*] A.T. omits.

393 b. 11. *τὴν γῆν*] A.T. omits.

393 b. 13. Ἰέρνη] *Վերնիա*, i. e. Vernia or *Βερνία*.

393 b. 14. *οὐκ*] A.T. agrees with Codices *O. P. Q. R.* in omitting.

393 b. 15. *λοξῇ πρὸς τὴν οἰκουμένην*] A.T. omits.

393 b. 16. *οὐκ ὀλίγαι δὲ μικραί*] *և այլք ոչ սակաւք*=*ἄλλαι δὲ οὐκ ὀλίγαι*.

393 b. 17. *περιεστεφάνωνται*] *պարփակեալ լինին կղզիք*=*περιεστεφάνωνται νῆσοι*.

393 b. 18. *τὴν οἰκουμένην ταύτην*] *այլ զտիեզերաց*=*τῆς δὲ οἰκουμένης*. A new sentence begins here in the A.T., which omits *ἧς*, as if the Greek ran thus: *τῆς δὲ οἰκουμένης ταύτης, ἣν δὴ νῆσον εἰρήκαμεν, κατὰ τὸ βαθύτατον [θαλάσσης] τῆς ἠπείρου πλάτος ἐστί κ.τ.λ.*

393 b. 19. *κατὰ τὸ βαθύτατον*] *'ի խորութիւն *ծովու*=*κατὰ τὸ βαθύτατον [θαλάσσης]*. *ծովու* must be an interpolation.

393 b. 21. *μάλιστα*] A.T. omits.

393 b. 25. *τινὲς δὲ ἀπὸ τοῦ ἰσθμοῦ*] *զոր ոմանք*="which some:" *ὅν τινες*; the words *ἀπὸ τ. ἰ.* are left out.

394 a. 4. A.T. omits *ἀεί*.

394 a. 11. *εἴ τι μὴ κατὰ τὰς ἑῴας ἐστίν*] *եթէ ոչ 'ի *սաստկութենէ ումեմնէ երեւեալ լիցի*=*εἰ μὴ κατὰ βίαν τινα φαίνοιτο*, "unless it has appeared from some violence or rigour."

394 a. 14. *νοτερὰ καὶ ἀτμώδης*] *խոնաւագոյն* = *νοτιώτερα* found in *P. R.* A.T. omits *καὶ ἀτμώδης*.

394 a. 15. A.T. omits *καὶ δρόσοι*.

394 a. 16. A.T. omits *καὶ ὄμβροι*.

394 a. 19. *ἀτμώδης*] *խոնաւ*=*νοτερά*, wet, moist, as in a. 14. In a. 27 *ἀτμώδης* is rendered by *գոլորշատեսակ* (=*ἄτμος*+*εἶδος*). Here *νοτερά* is implied by the words *ἄγονος ὕδατος* which follow. A.T. ignored *ἀτμώδης* in a. 14 also.

394 a. 21. *γίνεται δὲ ἤτοι ἐξ ἀρχῆς νέφους ἢ ἐξ ὑπολείμματος*] A.T. omits.

394 a. 24. *κατὰ σύστασιν λεπτὸν φερόμενον*] *բերեալ ըստ անօսր բաղկացութեան*=*φερόμενον κατὰ λεπτὴν σύστασιν*. *O. P. R.* read *λεπτήν*.

394 a. 25. *πάχνη δὲ δρόσος πεπηγυῖα δροσοπάχνη δὲ ἡμιπαγὴς δρόσος*] *և եղեամն է ցօղ թերասառոյց*=*πάχνη δὲ δρόσος ἡμιπαγής.*

394 a. 28. *κατ' ἐκπίεσμον*] *'ի թօթափմանէ*="from agitation or violent shaking, such as to dissipate and drive away"=*κατὰ συντίναγμον.*

394 a. 32. *συστρέμματα*] **թօթափմամբ*="by or through violent dissipation"=*συντινάγμῳ.*

394 a. 33. *νεφῶν πεπυκνωμένων*] *թանձրացեալ ամպոց*=*πεπαχνωμένων νεφῶν*, or perhaps *πεπαχυσμένων νεφῶν*, for in 394 a. 28 *πεπαχυσμένου* is rendered *թանձրացելոյ* and the cognate forms *πάχος* and *παχύτερα* are in a. 27 and a. 20 rendered *թանձրութիւն* and *թանձրագոյն.*

394 a. 33. *πρὸ τῆς εἰς ὕδωρ μεταβολῆς ἀνακοπέντων*] *Նախասառոյց ջուրն 'ի փոփոխմանէն հատումն առեալ*=*τὸ πρωτοπαγὲς ὕδωρ κατὰ μεταβολὴν* (or *ἐκ μεταβολῆς*) *ἀνακοπέν*, "the first frozen water through change assuming division." In 394 a. 26 *ἡμιπαγής* was rendered by *թերասառոյց*, by analogy with which *նախասառոյց* would=*πρωτοπαγής*, which is also implied in *σύμπηξις* of a. 35.

394 a. 36. *οὐδὲ ἠραιωμένου*] *այլ անգայտացեալ*=*ἀλλ' ἠραιωμένου.*

394 a. 36. *σφόδρα δὲ αὕτη καὶ ἀθρόα*] *վասն որոյ և այնպիսին յաճախ*=*διὸ καὶ ἡ τοιαύτη ἀθρόα.*

394 b. 1. *καὶ βρῖθος ἐκ πιλήματος εἰς καταφορὰν ταχυτέραν λαβόντος· παρὰ δὲ τὰ μεγέθη τῶν ἀπορρηγνυμένων θραυσμάτων οἵ τε ὄγκοι μείζους*] **'ի թաղկմանէ անգայտութեան 'ի սերտութիւն, և 'ի ստորաբերելն վասն թանձրութեան 'ի բաց պատառեալ բեկանի. և ըստ չափոյ թանձրութեանն լինի և մեծութիւնն**=*μανότητος εἰς πίλημα καὶ εἰς τὴν καταφορὰν διὰ παχύτητα ἀπορρηγνυμένη θραύεται· κατὰ δὲ μέτρον τῆς παχύτητος γίνεται καὶ μέγεθος.*

394 b. 10. *ἥ τε ἐν φυτοῖς καὶ ζῴοις καὶ διὰ πάντων διήκουσα ἔμψυχός τε καὶ γόνιμος οὐσία*] *որ 'ի տնկականս և 'ի կենդանիս և յամենայնի' որ շնչաւոր է և ծննդականն ընդ թափ անցանելով.* If we suppose *ἀναθυμίασις* to be still the subject of the sentence the A.T. may be rendered: *ἥ τε ἐν φυτοῖς καὶ ζῴοις καὶ διὰ πάντων διήκουσα τῶν ἐμψύχων τε καὶ γονίμων.*

There is no trace of *οὐσία* in the A.T. On the other hand,

if *οὐσία* is eliminated the feminines *ἡ* . . . *διήκουσα* . . . *ἔμψυχος* and *γόνιμος* can only be accounted for by understanding *ἀναθυμίασις*, for the use of which in this sense cp. Arist. de Anima I. 2. 19.

394 b. 12. *ἀέρι*] *եթերին* indicates *αἴθερι*.

394 b. 12. *πνεύματα*] *շունչքն 'ի չորոյն* = *πνεύματα ἐκ τοῦ ξηροῦ*.

394 b. 14. *ἀνέμων*] *յօդոց*? = *αὐρῶν*, as in b. 13. *Հողմ* is reserved for *ἄνεμος* in this passage.

394 b. 16. *οἱ δὲ κατὰ ῥῆξιν νέφους γινόμενοι καὶ ἀνάλυσιν τοῦ πάχους πρὸς ἑαυτοὺς ποιούμενοι*] *և որք 'ի պատառմանէ ամպոյ 'ի վերլուծումն թանձրութէ յինքեանս յաւելուն* = *οἱ δὲ κατὰ ῥῆξιν νέφους κατὰ ἀνάλυσιν τοῦ πάχους πρὸς ἑαυτοὺς προσποιούμενοι*. The word *յաւելուն* which I render by *προσποιοῦνται* means: "add to, augment." *πρὸς ἑαυτοῖς* is equally compatible with the A.T.

394 b. 19. *ῥαγέντος*] *որ* . . . *պատառեալ լինին* implies *ῥαγέντες*.

394 b. 21. First *δέ*] A.T. omits.

394 b. 22. *ὁ ἀπὸ τοῦ περὶ τὰς θερινὰς ἀνατολὰς τόπου πνέων*] *այն որ յամառնային յեղանակին յելէն արեւու շնչեալ լինի* = *ὁ περὶ τὰς θερινὰς τροπὰς ἐξ ἀνατολῆς πνέων*.

394 b. 22. A.T. omits *ἄνεμος*.

394 b. 23. *ἀπηλιώτης δὲ ὁ ἀπὸ τοῦ περὶ τὰς ἰσημερινάς*] *և որ 'ի հասարակօրին արեւելեան՝ ապելիոտ կոչի*? = *ὁ δὲ περὶ τὰς ἰσημερινὰς ἐξ ἀνατολῆς* (eastern) *ἀπηλιώτης καλεῖται*. Similarly in b. 24 A.T. seems to imply: *ὁ περὶ τὰς χειμερινὰς ἐξ ἀνατολῆς*.

394 b. 28. *καὶ τῶν βορεῶν*] *նոյնպէս և բոռէիցն* = *ὁμοίως καὶ τῶν βορεῶν*.

394 b. 29. *κατὰ τὸ μεσημβρινόν*] *և 'ի հիւսիսային մէջօրէին* = *καὶ κατὰ χειμερινὸν μεσημβρινόν*.

394 b. 33. *εὐρόνοτος—νότου*] The A.T. transposes this clause with the following one.

394 b. 33. *ἐπὶ θάτερα*] A.T. omits.

395 a. 3. *φερομένων*] A.T. omits.

395 a. 4. *ὀρνιθίαι*] **Հարաւայինք* = southern. A corruption of *Հաւայինք* = *ὀρνιθίαι*.

395 a. 4. *βορέαι εἰσὶ τῷ γένει*] **Ինքեանք բոռէք են* = [*αὐτοὶ*] *βορέαι εἰσί*.

395 a. 10. A.T. omits *δέ* after *ὅταν*.

395 a. 10. *πρηστὴρ χθόνιός ἐστιν*] *այլ պրեստէր որ կիզիչ ասի* = "But the

prester which is called burning." These last words are added to explain the foreign word "prester," which is transferred into the Armenian Text. *χθόνιος* is omitted.

395 a. 11. A.T. omits *δέ*.

395 a. 11. A.T. omits *καὶ ἔξωθεν*.

395 a. 12. *βιαίως*] A.T. omits.

395 a. 14. A.T. omits *ὥσπερ ἐν ὕδατι*.

395 a. 19. A.T. omits the words: *μάλιστα ὅταν τὸ μὲν τάχιστον ᾖ τῶν ὄντων*.

395 a. 23. *σφοδρὸν δὲ ἄλλως καὶ ἀθρόον*] *առ ի յոչ յուժգին հարկանել ամպոցն ?* = *παρὰ τὸ μὴ σφοδρὸν πλήττειν τῶν νεφῶν* or *τοῖς νέφεσι*, "owing to its not striking forcibly the clouds." This would explain why it is *ἡμίπυρον*. But *հարկանել* does not govern a genitive or dative, as here *ամպոցն*, so the infinitive *հարկանել* must be passive voice and the sense as follows: "through the not-being violently struck of the clouds," *παρὰ τὸ μὴ σφόδρα πλήττεσθαι τὰ νέφη*.

395 a. 26. *οἱ μὲν αἰθαλώδεις*] *որ մոխրատեսակ փոշի բերեն* = *οἱ μὲν αἰθαλώδη κόνιν φέροντες*.

395 a. 28. *κατασκήπτουσιν εἴς τι*] **Հատուածս առնեն ներգործութեամբն իւրեանց* = *κατασκήπτουσιν τῇ ἐνεργείᾳ αὐτῶν*.

395 b. 8. *καὶ οἷον ἄστρου ῥῦσις· πλατυνομένη δὲ κατὰ θάτερον.*] *և ի նմանութիւն գէջ բնութեան լայնացեալ երկաքանչիւր կողմանքն որ* = *καὶ οἷον ὑγροῦ φῦσις πλατυνομένη καθ' ἑκάτερον ὅ*, "and in the likeness of a wet nature broadening both sides, which is called comet," etc.

395 b. 11. *θεωροῦνται*] *լինին* = *γίνονται*.

395 b. 13. *ὧδε προσαγορευθεῖσαι. καὶ τὰ μὲν τούτων ἑσπέρια τὰ δὲ ἑῷα*] A.T. omits.

395 b. 22. *αἱ δὲ καὶ ῥέουσι πολλάκις ποταμοῦ δίκην*] *և այլք որ հոսեն բազում անգամ զհուրն գետօրէն* = *αἱ δὲ καὶ ῥέουσι πολλάκις τὸ πῦρ ποταμοῦ δίκην*.

395 b. 26. A.T. omits *πολλαχοῦ*.

395 b. 30. *συγγενές*] *տարազգակից* = *ἀσυγγενές* found in *P. Q.*

395 b. 31. *εὔκρατον*] A.T. omits.

395 b. 32. *ἔξεδρον γενόμενον*] A.T. omits.

395 b. 33. *πολλάκις δὲ πολὺ γενόμενον ἔξωθεν ἐγκατειλήθη τοῖς ταύτης κοιλώμασι*] *'ի սմանէ յոլով անցեալ ի փորոգս երկրի*=*ἐκ τούτου πολὺ παρελθὸν εἰς κοιλώματα γῆς*, "therefrom passing in mass into the hollows of the earth."

395 b. 34. *ἐξόδου μετὰ βίας*] A.T. omits.

395 b. 36. *πάθος*] A.T. omits.

396 a. 2. *κατ' ὀρθάς*] *ըստ սուր*=*κατ' ὀξείας*, as in a. 1.

396 a. 3. *οἱ δὲ συνιζήσεις ποιοῦντες εἰς τὰ κοῖλα χασματίαι*] A.T. omits.

396 a. 5. *ῥῆκται*] *ընկեցուցիչք*=projectors, casters forth.

396 a. 8. *οἱ δὲ ἀναπάλλοντες καὶ ταῖς εἰς ἑκάτερον ἐγκλίσεσι καὶ ἀναπάλσεσι διωρθοῦντες ἀεὶ τὸ σειόμενον*] **և այլք դողացուցանեն խոնարհեցուցանելով և վերստին շարժելով և միշտ 'ի շարժելն բերելով.* This seems to = *οἱ δὲ ἀναπάλλοντες ἐγκλίσεσι καὶ πάλιν σείοντες καὶ ἀεὶ εἰς τὸ σείειν φέροντες.*

396 a. 12. *μετὰ βρόμου*] *ժահահոտութեամբ*=with a stench, *μετ' ὀσμῆς*.

396 a. 16. *κεκρυμμένων*] A.T. omits.

396 a. 18. *χάσματά τε γὰρ γίνεται θαλάσσης καί*] A.T. omits.

396 a. 23. *ῥοαί τε καὶ δῖναι ταῖς τῶν πνευμάτων ἀνάλογον, αἱ μὲν ἐν μέσοις πελάγεσιν, αἱ δὲ κατὰ τοὺς Εὐρίπους τε καὶ πορθμούς.*] *և հոսմունք 'ի պտոյտս 'ի խառնելոյ հողմոցն 'ի խորսն, այն իսկ որ յեւրիպոս և ի պորթմոս լինին լեալ.*=*ῥοαί τε ἐν δίναις ἐκ τῆς συγκράσεως τῶν πνευμάτων ἐν τοῖς πελάγεσιν αἵγε κατὰ τὸν Εὔριπον καὶ πόρθμον γενόμεναι.* "And currents in eddies from the mixing of winds in the deeps, those which occur in the Euripus and Porthmos." In the above *'ի պտոյտս* (=*ἐν δίναις*) may be a corruption of *և պտոյտք*=*καὶ δῖναι.*

396 a. 28. *ἐν ἀέρι τε καὶ γῇ καὶ θαλάσσῃ κατὰ τὸ εἰκὸς αἱ τῶν παθῶν ὁμοιότητες*] These words have dropped out in Armenian rendering, which if turned into Greek for the whole passage from *τῶν στοιχείων* in a. 28 down to *φυλάττουσαι* in a. 32 makes some sense and would run thus: *τὰ στοιχεῖα ἐγκεκρᾶται ἀλλήλοις συνειρόμενα* (linked together) *καὶ συνιστάμενα εἰς ἓν καὶ ἐκείνων ἐπὶ μέρους ἡ φθορὰ τῇ συγκράσει γένεσις γίνεται ἄλλων τῶν ὄντων· καὶ τὸ συμπᾶν ἐν αὐτοῖς καὶ δι' αὐτὰ ἀνωλεθρόν τε καὶ ἀγένητον φυλάττουσι*: "The elements are intermixt with each other, being bound and compacted into unity; and of them the

partial destruction by mixture becomes generation of other existences. And the all in them and through them they preserve, undestroyed and increate." The A.T. runs thus: *Տարերքս խառնին առ միմեանս յօդեալ և բաղկացեալ ի միու- թիւն, և նոցա 'ի մասնէ ապականութիւնն խառնմամբն լինելու- թիւն լինի այլ էակացս. և ամենայնն 'ի նոսա և 'ի ձեռն նոցա անապական և անյեղ պահին ։* Read *անեղ* here.

396 a. 33. *καίτοι γέ τις*] *առ որ հայելով*=*πρὸς ὃ βλέπων τις.*

396 a. 33. *εἰ*] A.T. omits. "Om. *O. Q.* et fortasse *R.*" But then these MSS. read *συνεστηκώς* in a. 34, whereas A.T. implies *συνέστηκεν.*

396 a. 35. *οὐ πάλαι διέφθαρται καὶ ἀπόλωλεν*] **որոց կանխաւ խառնեալ գոյացան 'ի նոցանէ ամենայն հանդիպելոցս բազմութիւնք*=*ὧν πάλαι κεκραμένων ἐγένετο ἐξ αὐτῶν πάντα τῶν τυχόντων πλήθη.* Perhaps the Greek of the Arm. translator ran: *ὧν πάλαι κεκραμένων ἐγένετο ἐξ αὐτῶν πᾶν τῶν τυχόντων πλῆθος.* Of the words *οὐ πάλαι δι. κ. ἀπ.* there is no trace in the A.T., unless the translator read *οὗ* for *οὐ.*

396 b. 1. *ὡς κἂν εἰ πόλιν τινὲς θαυμάζοιεν*] A.T. has *զարմանալ սքանչելի թուի ումեք*=*πάλιν θαύμαζοι ἄν τις.*

396 b. 2. *ἐθνῶν*] *ազգացն *վարելն զսա*=*ἐθνῶν τὸ [ἄρχειν αὐτῶν].* The sense of the A.T. for the whole sentence is: "Again it appears wonderful to anyone, how out of opposed races the governing of them remains firm." *συνεστηκυῖα* seems to be omitted and the phrase *վարելն զսա* is odd.

396 b. 4. *ἀγνοοῦσι δέ*] *ո՞վ ոք ոչ գիտէ*=*ἀγνοεῖ δὲ τίς;*

396 b. 5. *ὁμοίαν*] A.T. omits.

396 b. 6. *ἀποτελεῖ διάθεσιν ὑποδεχομένη πᾶσαν*] *բացակատարի,* **և 'ի մի արա- մադրութիւն *նորա ամենեցուն պարունակի*=*ἀποτελεῖ, [καὶ εἰς μίαν] διάθεσιν [αὐτῆς* (or *αὐτοῦ*)] *πάντων ὑποδέχεται.*

396 b. 7. *ἴσως δὲ καὶ τῶν ἐναντίων ἡ φύσις γλίχεται, καὶ ἐκ τούτων ἀποτελεῖ τὸ σύμφωνον, οὐκ ἐκ τῶν ὁμοίων*] **նա զի և ներհականացն ա- խորժէ լինել միաբանութիւն. և զայս ախորժէ բնութիւնն*=*ἴσως δὲ καὶ τῶν ἐναντίων γλίχεται εἶναι τὸ σύμφωνον καὶ τούτου γλί- χεται ἡ φύσις.* Here again the A.T. seems to be mutilated.

396 b. 9. *ἀμέλει*] A.T. omits.

396 b. 10. *καί*] *ըստ այսմ և*=*οὕτω καί.* The sense of the A.T. seems to

be, that *as* nature joined male to female in order to constitute human society, *so* she produced out of opposites the harmony of the kosmos.

396 b. 14. *ἐγκερασαμένη φύσεις τὰς εἰκόνας τοῖς προηγουμένοις ἀπετέλεσε συμφώνους*] *խառնեալ, պատկեր 'ի ձեռն ասացելոցդ միաբանութեան բացակատարեաց* = *ἐγκερασαμένη τὰς εἰκόνας διὰ τῆς τῶν προηγουμένων συμφωνίας ἀπετέλεσεν.* The idea brought out in the A.T. is that of the various colours being harmonised in the picture, not of the harmony of the picture with the original. *φύσεις* is left out in the A.T.

396 b. 18. *γραμμάτων*] A.T. omits.

396 b. 19. *συνεστήσατο*] *շարադասեաց* = *συνετάξατο.*

396 b. 20. *συνάψειας οὖλα καὶ οὐχὶ οὖλα, συμφερόμενον καὶ διαφερόμενον, συνᾷδον· καὶ ἐκ πάντων ἕν, καὶ ἐξ ἑνὸς πάντα*] *շարալծեսցես ընդ բոլորից զոչ բոլորն. *որպէս զի զուգաբերեալ զուգերգողքն և տարերգողքն յամենեցունց մի, և'ի միոյ ամենայնն լիցի* = *συνάψειας οὖλα καὶ οὐχὶ οὖλα, ὥστε συμφερόμενα συνᾴδοντα καὶ διᾴδοντα ἐκ πάντων ἓν καὶ ἐξ ἑνὸς πάντα γένεσθαι.*

396 b. 24. A.T. omits words: *ἀρχῶν μία.*

396 b. 30. *γῆς*] **'ի հողմոյ* = *ἀνέμου*; a corruption of *'ի հողոյ* = *γῆς*.

396 b. 35. *τῆς δὲ ὁμολογίας ἡ ἰσομοιρία καί*] A.T. implies *τῆς δὲ ἰσομοιρίας.*

397 a. 2. *πρὸς τὰ θάτερα*] *առ ցուրտն* = *πρὸς τὰ ψυχρά.*

397 a. 2. *τῆς φύσεως ἐπὶ τῶν μειζόνων*] A.T. omits, and seems mutilated.

397 a. 3. *σωστικόν πως*] *կարօտ* = "in need of, requiring."

397 a. 4. *ὁμονοίας*] *միաբանութեան և օգնելոյ իրերաց* = *ὁμονοίας καὶ τοῦ βοηθεῖν ἀλλήλοις,* "of concord and of mutual utility."

397 a. 5. *ἣν γὰρ ἂν εἴποι τις, μέρος ἐστὶν αὐτοῦ*] A.T. omits.

397 a. 7. *ἀπὸ τοῦ κόσμου λεγόμενον κεκοσμῆσθαι. τίς δὲ τῶν ἐπὶ μέρους δύναιτ' ἂν ἐξισωθῆναι τῇ κατ' οὐρανὸν τάξει τε καὶ φορᾷ τῶν ἄστρων*] *և զզարդարումն սորա թէ կամեսցի ոք առնել գովասանութեամբ, 'ի մասնէ թերևս կարասցէ պատմել, այսինքն զերկնի դասումն, զբերումն աստեղաց* = *καὶ τὸν κόσμον αὐτῆς, ἐὰν θελῇ τις ἐξισωθῆναι, ἐπὶ μέρους ἴσως δύναιτ' ἂν ἱστορεῖν, λέγω τὴν κατ' οὐρανὸν τάξιν, τὴν φορὰν τῶν ἄστρων.*

397 a. 19. *ἐμπνεῖ*] *յայտնեալ լինի* = *ἐμφαίνεται.*

397 a. 22—a. 31. This passage is merely paraphrased in the A.T., which

in English runs thus: "And by means of these a moisture of just measure is bestowed on the earth, over which the fiery element kindling vivifies the whole by means of concord with earth. And hence is raised up from earth the foliage of all kinds of plants, irrigated with water and with fire made living; in their season budding forth they renew their kind, which fostering it (the earth) perfects, and again it collects them by yearly creation. Without growing old it watches over the nature of things. It is also sometimes shaken by earthquake and is inundated with flood, and by conflagration is in part consumed. All these things, it seems to me, are from the first good, which bestows on all eternal salvation."

397 a. 25. *περιοχουμένη ζῴοις*] *Հրով կենդանացեալ*="with fire made alive."

397 a. 27. *μυρίας τε φέρουσα ἰδέας καὶ πάθη*] A.T. omits and reads *և դարձեալ ժողովէ շրջաստեղծութեամբն*="and again amasses (or collects) by periodical creation."

397 a. 30. *πρὸς ἀγαθοῦ*] *յառաջին բարւոյն*=*πρὸς τοῦ πρώτου ἀγαθοῦ.*

397 a. 32. *κατὰ τὰ ῥήγματα τὰς ἀναπνόας ἴσχουσαι*] A.T. omits.

397 b. 2. *καὶ τῶν ἐπὶ μέρους*] *'ի ձեռն որոց բուսեալ մասունքն*="by the which quickened, the parts."

397 b. 9. *δὴ . . . εἰπεῖν*] *ասել պարտ է*=*δεῖ εἰπεῖν.* Comp. *O. P.*

397 b. 17. A.T. has order: *προήχθησαν εἰπεῖν ὅτι ταῦτα πάντα.* Cp. *P.*

397 b. 18. *τὰ καὶ δι' ὀφθαλμῶν ἰνδαλλόμενα ἡμῖν καὶ δι' ἀκοῆς καὶ πάσης αἰσθήσεως, τῇ μὲν θείᾳ δυνάμει πρέποντα καταβαλλόμενοι λόγον, οὐ μὴν τῇ γε οὐσίᾳ*] *այսինքն զի 'ի ձեռն աչաց և լսելեաց և ամենայն զգայութեանց նկատեմք յէսս զաստուածային զօրութեան նշանակ, սակայն ոչ զգոյացութիւնն*="that is to say, that by means of our eyes and ears and all our senses we contemplate in existences a symbol of divine power, but not the essence;" as if the Greek ran: *λέγω δὲ ὅτι δι' ὀφθαλμῶν καὶ δι' ἀκοῆς καὶ πάσης αἰσθήσεως ἰνδάλλομεν ἐν τοῖς οὖσι τῆς μὲν θείας δυνάμεως τὸ σύμβολον, οὐ μὴν τήν γε οὔσιαν.*

397 b. 27. *μάλιστα δέ πως αὐτοῦ τῆς δυνάμεως ἀπολαύει τὸ πλησίον αὐτοῦ σῶμα*] *այլ և 'ի զօրութենէ նորա առեալ լինին միշտ, որ մերձաւորագոյնն են.* A.T. thus omits *σῶμα*, and *ἀεί* is read for *αὐτοῦ*, as in *Q. R.*

397 b. 32. *καὶ πολλῆς μεστὰ ταραχῆς*] A.T. omits.

397 b. 32. *οὐ μὴν ἀλλά*] A.T. omits.

397 b. 33. *καὶ τὰ καθ' ἡμᾶς*] *և առ իւս որ առ մեզ է*=*καὶ ἐπὶ τὰ καθ' ἡμᾶς.*

397 b. 34. A.T. punctuates after *ἡμᾶς* and not after *συμβαίνει*, and inserts *սակայն*=*οὐ μὴν ἀλλά* before *κατὰ τὸ ἔγγιον*. In 387 b. 32 *οὐ μὴν ἀλλά* was omitted; here A.T. inserts it. Thus ll. 32–34 run thus according to A.T.: *εἶναι· καὶ καθ' ὅσον ἐπὶ πᾶν διικνεῖσθαι πέφυκεν ἡ θεία δύναμις καὶ ἐπὶ τὰ καθ' ἡμᾶς· ὁμοίως συμβαίνει καὶ τὰ ὑπὲρ ἡμᾶς· οὐ μὴν ἀλλὰ κατὰ τὸ ἔγγιον.*

397 b. 35. *τε καὶ πορρωτέρω*] A.T. omits.

398 a. 1. *κρεῖττον οὖν ὑπολαβεῖν ὃ καὶ πρέπον ἐστὶ καὶ θεῷ μάλιστα ἁρμόζον, ὡς ἡ ἐν οὐρανῷ δύναμις ἱδρυμένη καὶ τοῖς πλεῖστον ἀφεστηκόσιν, ὡς ἔνι γε εἰπεῖν, καὶ σύμπασιν αἰτία γίνεται σωτηρίας, μᾶλλον ἢ ὡς διήκουσα καὶ φοιτῶσα ἔνθα μὴ καλὸν μηδὲ εὔσχημον αὐτουργεῖ τὰ ἐπὶ γῆς. τοῦτο μὲν γάρ . . .*] **արդ լաւագոյն է կարծել, մանաւանդ զի և Աստուծոյ վայել է յարմարել զերկինս, ուր և սերտեալ է նորա զօրութիւնն. իսկ և այնոցիկ որ յոլովագոյն հեռացեալ են, միանգամայն ընդ նոցին լինի պատճառ փրկութեան, կամ իբրու ընդ թափ անցանելով, և կամ մանաւանդ հատանելով ուր գեղեցիկ ոչ է, և ոչ բարեձեւ: առաջին պատճառն զաշխարհ ինքնին գործեալ, և զոր առ երկրի են՝ ունի զօրութեամբ և ոչ թէ բնութեամբ հպեալ. քանզի այս ինչ* . . .*]=*κρεῖττον οὖν ὑπολαβεῖν, μάλιστα ὅτι καὶ θεῷ πρέπον ἐστί, ἁρμόζειν τὸν οὐρανόν· οὗ καὶ ἱδρυμένη ἐστι ἡ αὐτοῦ δύναμις. καὶ τοῖς δὲ πλεῖστον ἀφεστηκόσιν καὶ σύμπασι γίνεται αἰτία σωτηρίας ἤτοι ὡς διήκουσα ἢ καὶ μᾶλλον φοιτῶσα (?) ἔνθα καλὸν μή ἐστι μηδὲ εὔσχημον. Ἡ πρώτη αἰτία τὸν κόσμον αὐτουργεῖ καὶ τὰ ἐπὶ γῆς ἔχει δυνάμει οὐ δὲ ὅτι φύσει ἐγγύς. τοῦτο μὲν γάρ.*

In the above *φοιτῶσα* is rendered *հատանելով* which means "dividing" or "being divided." Probably a corruption of *հասանելով*="reaching, arriving at."

398 a. 10. *οὐκ*] A.T. omits.

398 a. 13. *αὐτὸς μὲν γάρ*] A.T. omits.

398 a. 14. *παντὶ ἀόρατος*] A.T. omits.

398 a. 14. *ἐπέχων βασίλειον οἶκον*] *ունելով տուն հաստատեալ*=*ἔχων οἶκον ἱδρυμένον* (or *βεβαιωμένον*), "having a house made firm."

398 a. 14. *καὶ περίβολον χρυσῷ*] *ոսկի պարսպօք*=*χρυσοῖς περιβόλοις.*

398 a. 16. *πυλῶνες δὲ πολλοὶ καὶ συνεχεῖς, πρόθυρά τε συχνοῖς εἰργόμενα σταδίοις ἀπ' ἀλλήλων θύραις τε χαλκαῖς καὶ τείχεσι μεγάλοις ὠχύρωτο*] *դրունս ունելով դրանդեօք պնդեալ և ամրացեալ ընդ դրամբքն պղնձօք մեծագունիւ փութով, ասպարիսաց չափովք հեռացեալք 'ի խոնարհագունիցն բնակութենէ* = "having gates fastened with foregates and fortified under brazen gates with great care, at a distance of stages set afar from dwelling of inferiors."

398 a. 18. *ἔξω δὲ τούτων ἄνδρες οἱ πρῶτοι καὶ δοκιμώτατοι διεκεκόσμηντο*] *և այսպէս յառաջին և 'ի վեհագոյն տեղին զետեղեալ նոցա, 'ի ծառայիցն*=" and thus being established in the first and supreme place, of them of the slaves."

The only point of relation here between the Greek and the Armenian lies in *πρῶτοι* and perhaps in *τούτων* which=*նոցա*. The drift of the Armenian rendering seems to be this: "And they (the kings) being thus set up in the first and supreme place, of their slaves some around the king are bodyguards and servants," etc.

398 a. 21. *ἑκάστου περιβόλου*] *ապարանիցն*=" of the palace."

398 a. 22. *αὐτὸς δεσπότης καὶ θεὸς ὀνομαζόμενος*] *'ի ձեռն նոցա*=*δι' αὐτῶν.*

398 a. 25. *πολέμων*] *քաղաքաց*=*πόλεων.*

398 a. 29. *καὶ βασιλεῖς δοῦλοι*] A.T. omits.

398 a. 30. *ἡμεροδρόμοι τε καὶ σκοποὶ καὶ ἀγγελιαφόροι φρυκτωριῶν τε ἐποπτῆρες. τοσοῦτος δὲ ἦν ὁ κόσμος καὶ μάλιστα τῶν φρυκτωριῶν κατὰ διαδοχὰς πυρσευουσῶν*] *որում և հպատակեն պատգամաբերքն ընթացիցն փոխատրութեամբ 'ի տուընջեան և 'ի գիշերի ժամուց հրատարակելով միմեանց*=" to whom also are subject bearers of tidings by means of succession of stages in day and night time communicating with each other."

398 b. 5. *ἐπιτελεῖν ἃ βούλοιτο*] A.T. omits.

398 b. 12. *διὰ τὴν ἀσθένειαν*] *վասն ներգոյ սոցունց տկարութեանց*=" on account of their inner (or natural) weaknesses," *διὰ τὴν ἐν αὐτοῖς ἀσθένειαν.*

398 b. 13. *ῥᾳστώνης καί*] A.T. omits.

398 b. 14. *ἀμέλει*] A.T. omits.

398 b. 18. *καὶ ὀφθαλμόν*] A.T. omits.

398 b. 18. *ἔστι δὲ ὅτε*] այլ պատճառ է այսր իրի զի = *ἔστι δὲ αἰτία τούτου ὅτι.* Perhaps the Greek ran simply *ἔστι δὲ ὅτι.*

398 b. 19. *τὰ μέρη μετά τινος εὐρυθμίας*] մասունքն առ իրեարս իւիք քաջայար-մարութեամբ են շարակայեալ = "the parts are linked with one another by some fair rhythm;" as if *συνέχεται* or some similar word stood in the Greek.

398 b. 21. After *δίδωσι* A.T. adds նախ 'ի մերձաւորսն = *πρῶτον εἰς τὰ πλησία.*

398 b. 23. *καὶ αὐτὸ πάλιν ἐκίνησεν ἄλλο σὺν κόσμῳ δρώντων μὲν πάντων*] և նոյն դարձեալ զմիւսն շարժէ, զարդարուն եղեալ նովաւ ամե-նեցուն = *καὶ αὐτὸ πάλιν ἄλλο ἐκίνησεν συγκοσμουμένων δι' αὐτοῦ πάντων κ.τ.λ.*, "all things being arranged together by him (i. e. the Deity) in a way befitting their respective constitutions."

The Codices *O. P. Q.* do not read *δρώντων μέν*, but incline to *δέον* or *δέων μετά*. Read perhaps *συγκοσμηθέντων.*

398 b. 25. *καὶ ἑτεροίας*] A.T. omits.

398 b. 26. *ἔστι δὲ οἷς καὶ ἐναντίας καίτοι τῆς πρώτης οἷον ἐνδόσεως εἰς κίνησιν μίαν γενομένης*] է և ներհակ. մանաւանդ առաջին շաղկապին առ 'ի շարժութիւն միւսոյն լինելով = *ἔστι καὶ ἐναντίας· καίτοι τῆς πρώτης ἐνδέσεως εἰς κίνησιν ἑτεροίας γενομένης.*

Codices *O. P.* read *ἐνδέσεως*, which also seems to fit in with the idea worked out in b. 20–24. In 399 a. 3 *καίτοι* is rendered by the same word մանաւանդ, which renders it likely that *καίτοι* also stood here in 398 b. 26. I render միւսոյն by *ἑτεροίας* rather than *ἑτέρας* because *ἑτεροίας* is found in 398 b. 25 unrepresented in the A.T. Perhaps the A.T. is corrupt, and we ought to have միւսոյն = *ἑτεροίας* in 398 b. 25, and the closely resembling word միոյն = *μίας* in 398 b. 27. A copyist may have omitted it in b. 25 and inserted it wrongly in b. 27 in place of միոյն.

398 b. 30. *ὁμοῦ*] A.T. omits.

398 b. 31. *γάρ*] A.T. omits.

398 b. 32. *ἀλλόμενον*] A.T. omits.

398 b. 33. *εἰς τὰ σφέτερα ἤθη καὶ νομούς*] A.T. omits.

398 b. 34. *οἰχήσεται πετόμενον*] *փչէ = "blows, exhales." A.T. is a corruption perhaps of Թռչի.

899 a. 1. ἔχει] A.T. omits. So *P*.
899 a. 2. ἀλλοῖαι] *այլոց* = ἄλλων.
899 a. 6. καὶ τὰς ἰδίας ἑκάστων κατασκευάς] A.T. omits.
899 a. 7. καὶ φθίνουσα] A.T. omits.
899 a. 9. τούτων] A.T. omits.
899 a. 10. A.T. omits τούτου καὶ τελευταῖος ὁ τοῦ Κρόνου λεγόμενος ἐν διπλασίονι, and has order: ὁ δὲ Διὸς ἐν ἡμισεῖ καὶ ἑξαπλασίονι. "om. pr. *O*."
899 a. 12. συνᾳδόντων καὶ χορευόντων κατὰ τὸν οὐρανὸν ἐξ ἑνός τε] A.T. omits.
899 a. 14. ἐτύμως] A.T. omits.
899 a. 16. ἔσθ' ὅτε] *համանգամայն* = ἅμα.
899 a. 19. φερωνύμως] **բարերարութեամբն* = "by means of benevolence." This curious mistake probably arose from κατὰ . . . τὸ ἐνδόσιμον being rendered *ներողութեամբն* = "by way of concession or yielding," which is one sense of the Greek, though here it means "by way of prelude or signal."
899 a. 20. ἀεί] A.T. omits.
899 a. 21. δὲ διττάς] *զիւրն* = "his," τὰς ἑαυτοῦ.
899 a. 21. ὁ παμφαής] *և ամենափայլ* = καὶ ὁ παμφαής.
899 a. 24. κατὰ καιρόν] A.T. omits.
899 a. 25. τά τε πάθη τὰ ἐν τῷ περιέχοντι συμβαίνοντα] *'ի պարունակեալն ամենայն պատահելով* = ἐν τῷ περιέχοντι πάντα συμβαίνοντα.
899 a. 31. σημήνῃ] **կամի, շարժէ* = θελῇ, κινεῖ. The A.T. may here be a corruption of *նշանակէ* which would = σημήνῃ.
899 a. 33. πᾶσα] A.T. omits.
899 a. 34. μυρίας ἰδέας ἀναφαίνουσά τε] A.T. omits.
899 b. 1. καιροῖς] A.T. omits.
899 b. 3. ὁ δὲ θώρακα ἐνδύεται, ὁ δὲ κνημῖδας ἢ κράνος ἢ ζωστῆρα περιτίθεται] *և ոմն զսուսերն և ոմն զսաղաւարտն* = ὁ δὲ ξίφος, ὁ δὲ κράνος.
899 b. 7. εἰς λόχον] *զտասունս իւր* = τὸν λόχον.
899 b. 7. εἰς τάξιν] *զդասն կազմէ* = τὴν τάξιν κοσμεῖ (or κατασκευάζεται).
899 b. 12. ὅπερ οὐδαμῶς ἐστὶν ἐμπόδιον οὔτε ἐκείνῃ πρὸς τὸ δρᾶν οὔτε ἡμῖν πρὸς τὸ πιστεῦσαι] *որ *զբնաւն ունի, և ոչ է պարտ շարժել մեզ առ 'ի մտածութիւն թերահաւատութեան.* = "who (or which) has the whole; and it need not move us to the idea of unbelief."

399 b. 15. *αὐτοῖς*] *իւրոյ* = *ἑαυτῆς.*
399 b. 18. *χρήσεις*] A.T. omits and implies *νόμων κόσμος καὶ πολιτεία.* Cp. *O.* and *P.* which insert *καί.*
399 b. 22. *ἔργων*] *գործոց իւրոց* = *ἔργων αὐτοῦ.*
399 b. 23. *τὰ γὰρ πάθη καὶ τὰ δι' ἀέρος ἅπαντα*] *քանզի երկին և որ գեր 'ի վերոյ քան զօդդ ամենայն ինչ* = *ὁ γὰρ οὐρανὸς καὶ τὰ ὑπὲρ ἀέρα ἅπαντα.*
399 b. 25. *κόσμον ἐπέχοντος*] *որ զաշխարհ արարեալ է և շարունակէ* = *κόσμον ποιήσαντος καὶ συνέχοντος.*
399 b. 25. *ἐξ οὗ*] A.T. omits.
399 b. 28. *οἰωνοί*] *էշք* = *οἱ ὄνοι,* "the asses!"
399 b. 29. *παραβάλλειν*] *նմանեցուցանելն* = *τὸ παραβάλλειν.*
399 b. 30. *τὸν κόσμον*] A.T. omits.
400 a. 1. *τῷ ἀγάλματι*] *ընդ պատկերին յօրինուած* = *τῇ ἀγάλματι τὸ ἐντυπωθέν.*
400 a. 3. *τε καὶ συγχεῖν*] *քանզի նովաւ լինէր շարունակեալ* = *τούτῳ γὰρ συνεχὲς ἦν.*
400 a. 3. *τοῦτον οὖν ἔχει τὸν λόγον ὁ θεὸς ἐν κόσμῳ, συνέχων τὴν τῶν ὅλων ἁρμονίαν τε καὶ σωτηρίαν*] *արդ այսու օրինակաւ աշխարհ յաստուած է շարունակեալ որ բոլորից է յօդաւորութիւն և փրկութիւն* = *κατὰ τοῦτον οὖν λόγον κόσμον ὁ θεὸς συνέχει τῶν ὅλων ὢν ἁρμονία τε καὶ σωτηρία.*
400 a. 6. *καθαρός*] A.T. omits.
400 a. 6. *βεβηκώς*] *հաստատեալ* = *βεβαῖος.*
400 a. 10. *ὁ ποιητής*] A.T. omits.
400 a. 14. *πέπταται ἀνέφελος λευκὴ δ' ἀναδέδρομεν αἴγλη*] A.T. omits.
400 a. 24. *καὶ πάθη*] A.T. omits.
400 a. 27. *πολλάκις*] *զքաղաքս* = *πόλεις.* So *O. Q.*
400 a. 28. *πνευμάτων καὶ τυφώνων*] *ուռուցիկ հողմոց* = *τυφώνων πνευμάτων.*
400 a. 30. *γενόμεναι*] **հեղեալ* = "being shed or scattered forth;" probably a corruption of *եղեալ* = *γενόμεναι.*
400 a. 32. *καὶ ἐκφυσήσασαι*] A.T. omits.
400 b. 1. *ἐξόχως*] A.T. omits.
400 b. 4. *παρέτρεψέ τε τοῦ φλογμοῦ*] A.T. omits.
400 b. 5. *καὶ ἐτήρησεν ἀβλαβεῖς ἅμα τοῖς γονεῦσι τοὺς νεανίσκους*] A.T. omits.
400 b. 10. A.T. has order: *ἄπονον ἄλυπόν τε.* So *P.*

400 b. 11. ἱδρυμένος] *սերտեալ զօրութեամբ*=ἱδρυμένος δυνάμει.

400 b. 12. περιάγει] *պարածածկէ*=“envelopes, enfolds”?=περιέχει.

400 b. 12. ὅπου βούλεται καὶ ὅπως ἐν διαφόροις ἰδέαις] *որ և կամեցեալ լինին զանազան տեսակք*?=ὅσαπερ βούλεται ἐν διαφόροις ἰδέαις.

400 b. 13. ἀμέλει καί] A.T. omits.

400 b. 16. θεσμοθέται δὲ εἰς τὰ οἰκεῖα δικαστήρια] A.T. omits.

400 b. 17. καί] A.T. omits.

400 b. 18. τὰ προσήκοντα, καὶ ὁ μέν τις εἰς τὸ πρυτανεῖον βαδίζει σιτησόμενος, ὁ δὲ πρὸς τοὺς δικαστὰς ἀπολογησόμενος] *'ի սոցանէ պատշաճի ումեմն 'ի պահանջարանն ընթանալ զի հատուցանէ, և ումեմն առ դատաւորն զի տացէ պատասխանի*=“of these it is proper for the one to go into the tribunal in order to indemnify and for the other (to go) before the judge that he may defend himself.”=τούτων πρόσηκόν ἐστι τῷ μὲν εἰς τὸ πρυτανεῖον βαδίζειν ἀποδώσοντι, τῷ δὲ πρὸς τοὺς δικαστὰς ἀπολογησομένῳ.

400 b. 20. ὁ δὲ εἰς τὸ δεσμωτήριον ἀποθανούμενος] A.T. omits.

400 b. 23. ἄλλοις] A.T. omits.

400 b. 23. κατὰ μίαν πρόσταξιν] *ըստ *իւրում հրամանի*=“according to their (or its) ordinance.” *իւրում* may be a corruption of *միում*=μίαν.

400 b. 24. σώζει τὸ τοῦ ποιήσαντος ὄντως] *'ի յողջ պահողաց զկամս օրինացն 'ի սմանէ*=τῶν σωζόντων τὴν βούλησιν τῶν νόμων ἐν αὐτῇ, “of the things which preserve whole the will of the law in it.”

400 b. 26. ὁμοῦ δὲ παιάνων τε καὶ στεναγμάτων.] **և այլ ամենայն գոյիւք*=ἄλλα δὲ πάντα (γέμει) τῶν ὄντων. Perhaps *գոյիւք*=τῶν ὄντων is a mutilation of *գուժիւք*=στεναγμάτων.

400 b. 28. λέγω δὲ τοῦδε τοῦ κόσμου] *ասացից արդեօք թէ և աշխարհի*=λέγοιμι ἂν καὶ κόσμου.

400 b. 28. ἰσοκλινής] *մի է*=εἷς ἐστίν.

400 b. 29. ἤ] *և ոչ*=οὐδέ.

400 b. 30. οἶμαι] A.T. omits.

400 b. 30. ἀναγεγραμμένων] A.T. omits.

400 b. 31. A.T. reads ἡγουμένου δὲ αὐτοῦ ἐμμελῶς (*և նորին առաջնորդելով ներդաշնակապէս*) omitting ἀεικινήτως and καί.

401 a. 1. καὶ περσέαι] A.T. omits.

401 a. 1. γλυκεραί] A.T. omits.

401 a. 2. ὁ ποιητής, τὰ δέ] *քերթողն, պտղովք են պիտանացու. իսկ այլ*=ὁ ποιητής, κάρπῳ εἰσι χρησιμαί, τὰ δὲ κ.τ.λ.

401 a. 3. πλάτανοι καὶ πίτυες καὶ πύξοι κλήθρη τ' αἴγειρός τε καὶ εὐώδης κυπάρισσος] *մայրք և տօսախք, սօճիք և նոճիք*=πίτυες καὶ πύξοι αἴγειρός τε καὶ κυπάρισσος.

401 a. 5. ὀπώρης] A.T. omits. ἄλλως] A.T. omits.

401 a. 7. καὶ μηλέαι] A.T. omits.

401 a. 11. τὴν γῆν] So Ven. Ed. which reads *հողով*, but P. 106 has *բանիւ* =λόγον.

401 a. 13. αὐτὸς νεοχμοῖ. καλοῦμεν] *մեք նորոգմունս անուանեմք ։ կոչեմք*= αὐτοὶ νεοχμώσεις ὀνομάζομεν. καλοῦμεν.

401 a. 13. παραλλήλως] *յարանունապէս*=παρωνύμως.

401 a. 15. Κρόνου δὲ παῖς καὶ χρόνου λέγεται διήκων ἐξ αἰῶνος ἀτέρμονος εἰς ἕτερον αἰῶνα·] *'*ի ժամանակի. քանզի և նա ժամանակէ. լինի ասացեալ ըստ հետևման և յաւիտեան. ընդ որով և յաւիտենականք.*=ἐκ Κρόνου ('*ի* should perhaps be *և*, when the meaning would be Κρόνου δὲ) καὶ γὰρ αὐτὸς χρόνος ἐστι. λέγεται διὰ τοῦτο (A.T.= by consequence) καὶ ἐξ αἰῶνος. καθ' ὃ καὶ αἰωνία (or αἰώνιοι). The words which I render καὶ γὰρ αὐτὸς χρόνος ἐστι may have been added by the Arm. translator to explain the play on Κρόνος and χρόνος. The rest is corrupt.

401 a. 16—401 a. 24. ἀστραπαῖός τε καὶ . . . καὶ μειλίχιος] The A.T. translates this passage, the copyists adding that it seems an interpolation though found in some exemplars. It is not, however, translated, but the Greek titles are merely set down in Armenian letters and severally explained.

401 a. 17. αἴθριος] is omitted in A.T.

401 a. 19. ἀπὸ τῶν καρπῶν πολιεὺς δὲ ἀπὸ τῶν πόλεων ὀνομάζεται] **վասն պտղոցն որ առեալ լինին 'ի քաղաքացն*=“on account of the fruits which are taken from the towns.”

401 a. 22. ξένιος] A.T. omits.

401 a. 25. ἐτύμως] *պատրաստապէս*=ἑτοίμως.

401 a. 26. A.T. omits αὐτός.

401 a. 28. ἀργικέραυνος· Ζεὺς κεφαλή, Ζεὺς μέσσα· Διὸς δ' ἐκ πάντα τέτυκται] A.T. omits.

401 b. 2. Ζεὺς ἄρσην—πόντου ῥίζα] A.T. omits.

401 b. 5. *Ζεὺς βασιλεύς*] A.T. omits here.

401 b. 5. *ἀργικέραυνος*] A.T. omits.

401 b. 6. *αὖθις φάος ἐς πολυγηθὲς ἐξ ἱερῆς κραδίης ἀνενέγκατο, μέρμερα ῥέζων.*] *դարձուցանէ 'ի լոյս յոյժ փոյթ նոցունց արարեալ*=*αὖθις ἐς φάος ἀνενέγκατο μέρμερα ῥέζων.*

401 b. 8. *οἶμαι δὲ καὶ τὴν ἀνάγκην οὐκ ἄλλο τι λέγεσθαι*] *այլ կամի ոչ այլ ինչ ասել*=*βούλεται δὲ οὐκ ἄλλο τι λέγεσθαι.*

401 b. 9. *οἱονεὶ ἀνίκητον οὐσίαν ὄντα, εἱμαρμένην δὲ διὰ τὸ εἴρειν τε καὶ χωρεῖν ἀκωλύτως*] *իբրու յանյաղթ պատճառ է զգոլն ամենայնի, և զի առանց խափանման ընդ ամենայն թափ անցանէ*=*οἱονεὶ ἀνίκητος αἰτία ἐστι τὸ εἶναι πάντος καὶ εἰ ἀκωλύτως διὰ πάντος διήκει,* or perhaps=*οἱονεὶ ἀνίκητον αἰτίαν οὖσαν τὴν οὐσίαν πάντος διὰ δὲ τὸ ἀκωλύτως διὰ πάντος χωρεῖν.*

401 b. 11. *πάντα*] A.T. omits.

401 b. 12. *μεμερίσθαι*] *զի մասնաւորէ զամենայն*=*μεμερίσθαι πάντα.*

401 b. 12. *ἑκάστῳ*] *իւրաքանչիւրում յէակացս*=*ἑκάστῳ τῶν ὄντων.*

401 b. 14. *αἶσαν δὲ ἀεὶ οὖσαν*] A.T. omits.

401 b. 14. *τὰ δὲ περὶ τὰς μοίρας καὶ τὸν ἄτρακτον*] *բարիոք և երեք մասունքն իմարմինէին*=*εὖ δὲ τὰ περὶ τὰς τρεῖς μοίρας τῆς εἱμαρμένης.*

401 b. 16. *κατὰ τοὺς χρόνους*] *ըստ երից ամանակաց*=*κατὰ τρεῖς χρόνους.* So *O.*

401 b. 16. *νῆμα δὲ ἀτράκτου τὸ μὲν ἐξειργασμένον τὸ δὲ μέλλον τὸ δὲ περιστρεφόμενον· τέτακται δὲ κατὰ μὲν τὸ γεγονὸς μία τῶν μοιρῶν, Ἄτροπος, ἐπεὶ τὰ παρελθόντα πάντα ἄτρεπτά ἐστιν, κατὰ δὲ τὸ μέλλον Λάχεσις (εἰς πάντα γὰρ ἡ κατὰ φύσιν μένει λῆξις), κατὰ δὲ τὸ ἐνεστὸς Κλωθώ, συμπεραίνουσά τε καὶ κλώθουσα ἑκάστῳ τὰ οἰκεῖα. περαίνεται δὲ καὶ ὁ μῦθος οὐκ ἀτάκτως.*] *Թելքն որ գործեալ և պարապեալ զանցեալն նշանակէ և որ դեռ մանեալ լինի, զներկայս. և որ տակաւին յաղէկատն է, զապառնին: և ի մասանց այտի է ինչ որ եղեւն և է որ լինի, որպէս տարածեալ թելն քերեալ լինի և ըղորկեալ. իսկ որ հանդերձեալ է լինել, թէ որպէս է հասանել, դժուարին է գիտել.*=“the thread which has been worked up and handled indicates the past, and that which is still being spun round the present, but that which is still on the spindle the future. But, of the parts, there is that which has been and that which is coming to be, just as the thread stretched out is removed and smoothed. But that

which is going to become, how it is to arrive, is difficult to know."

401 b. 23. *ἐστὶν οὐκ ἄλλο τι πλὴν ὁ θεός*] ***ոչ ումեք է գիտելի բայց միայն աստուծոյ***=*οὐκ ἄλλῳ τινί ἐστι γνώριμα πλὴν τῷ θεῷ.*

401 b. 26. *πορευόμενος· τῷ δὲ ἀεὶ ξυνέπεται δίκη τῶν ἀπολειπομένων τοῦ θείου νόμου τιμωρός*] ****Հետեւեցուցանելով տեսակաց: Վասն իրաւանցն պակասելոյ յԱստուծոյ պատուհասին***=πορευόμενος ἰδεῶν. ἕνεκα δίκης τῶν ἀπολειπομένων τοῦ θεοῦ τιμωρός.

401 b. 28. *ἧς*] ****Նոյնպէս***=ὁμοίως.

401 b. 29. *ἐξ ἀρχῆς*] ***ի նմանէ***=ἐξ αὐτῆς.

401 b. 29. *μέτοχος εἴη*] ***ընդունի շնորհս***=μετέχει χάριτος.

PART IV.

ΠΕΡΙ ΑΡΕΤΩΝ.

1249 a. 29. *καὶ τὰ ἔργα αὐτῶν*] A.T. omits.

1250 a. 19. *καὶ μάλιστα*] A.T. omits.

1250 a. 21. *περὶ μὲν τῆς ἀκρατείας οὐδέν· οὕτω δὲ σὺ δύνασαι ὁρίζειν*] A.T. omits. Bk. brackets.

1250 a. 23. *καθ' ἣν παρασύρουσι τῇ ἀλογίᾳ τὴν ἐπιθυμίαν ὠθοῦσαν ἐπὶ τὰς τῶν φαύλων ἡδονῶν ἀπολαύσεις*] *ըստ որում յօժարեալք լինին առ-յոռին հեշտութիւնս ոչ արգելլով բանականին* = *καθ' ἣν αἱροῦνται τὰς φαύλας ἡδονὰς μὴ κατέχοντος* (or *κωλύοντος*) *τοῦ λογίσμου.* Here *յօժարեալք լինին* might perhaps render *παρασύρονται*, but just before, in a. 21, it was used to render *αἱροῦνται.*

1250 a. 27. A.T. has order: *κέρδους ὀρέγονται τοῦ πανταχόθεν.*

1250 a. 32. *φευκτά*] *պարսաւելի* ≐ *ψεκτά.*

1250 a. 33. *ἀγχίνως*] *հմտութեամբ*? = *ἐμπειρίᾳ*; but in view of what immediately follows I think the A.T. is corrupt here.

1250 a. 34. *τὸ τὴν ἐμπειρίαν ἔχειν τῶν χρησίμων πάντων. ἡ μνήμη δὲ καὶ ἐμπειρία καὶ ἀγχίνοια ἤ τοι ἀπὸ τῆς φρονήσεως ἑκάστη αὐτῶν ἐστὶν ἢ παρέπεται τῇ φρονήσει· ἢ τὰ μὲν αὐτῶν οἷον συναίτια τῆς φρονήσεώς ἐστι, καθάπερ ἐμπειρία καὶ ἡ μνήμη, τὰ δὲ οἷον μέρη αὐτῆς, οἷον εὐβουλία καὶ ἀγχίνοια*] **յիշելն 'ի ժամու հմտութեամբ զպիտանացուն. այսինքն 'ի խոհեմութենէ. իբրու իւրաքանչիւր որք 'ի սոցունց հետեւեալ լինի խոհեմութեան, կամ մի ըստ միոջէ, կամ համանգամայն ամենայն:* = *μνήσασθαι ἐν καιρῷ ἐμπειρίᾳ τῶν χρησίμων· ἤ τοι ἀπὸ τῆς φρονήσεως· οἷον ἑκάστη*

αὐτῶν παρέπεται τῇ φρονήσει ἢ κατὰ μίαν ἑκάστη ἢ ἅμα πᾶσαι. The A.T. seems mutilated here.

1250 a. 40. *ὀλιγωρίας*] *արհամարհանս չափաւորս* = *ὀλιγωρίας μετρίας*.

1250 b. 2. *καὶ τὸ νίκης αἴτιον εἶναι*] *և յաղթութեան պատճառ գոլն որ ընդ նմա իցէն* = *καὶ τὸ νίκης αἴτιον εἶναι τῆς μετὰ αὐτοῦ*, "to be cause of the victory which may be with it."

1250 b. 4. *ἀνδραγαθίζεσθαι*] *և կարելն* = *καὶ τὸ δύνασθαι*.

1250 b. 5. *καὶ τὸ θράσος*] A.T. omits.

1250 b. 9. *καὶ τὴν δικαίαν ἄδειαν*] *յիրաւի 'ի վատափառութենէն* = *δικαίως τὴν ἀτιμίαν* (or *ἀδοξίαν*).

1250 b. 12. *δύνασθαι*] A.T. omits.

1250 b. 14. *καρτερεῖν*] *ժրանալն յամենայնի* = *καρτερεῖν ἐν πάντι*.

1250 b. 15. *τῆς κατὰ φύσιν ἐνδείας*] *բնական պիտոյից կարօտութեան* = *τῆς τῶν κατὰ φύσιν χρησίμων ἐνδείας*.

1250 b. 17. *τὰ νόμιμα καὶ τὸ σώζειν*] A.T. omits.

1250 b. 18. *ἐν τῷ διαφέροντι*] *առ իւրս ստաբար բերելս* = *ἐν τῷ ψευδῶς φέροντι*; the A.T. is certainly a corruption of *առ իւրս տարբերելս* = *ἐν τοῖς διαφέρουσι*.

1250 b. 27. *ἐν τῷ διαφόρῳ*] *'ի զանազանութիւնս զրկելոյն* ? = *ἐν ταῖς διαφοραῖς τῷ ἀδικουμένῳ*.

1250 b. 27. *τὸ μὴ λαβεῖν*] *ոչ առնուլն ինչ* = *τὸ μὴ λαβεῖν τι*.

1250 b. 29. *καὶ διαγωγὴν ἐχόντων ἡδεῖαν ἄνευ τοῦ λυσιτελοῦντος*] *յիւրոց ընչից իրաւացի առաւել քան զպատշաճն* = *τῶν αὐτοῦ χρημάτων δίκαιος μᾶλλον ἢ τὸ πρέπον* (? *δέον*). The A.T. is not consecutive and probably corrupt.

1250 b. 31. A.T. omits *ἤ* and has order: *τῶν ζῴων θρεπτικὸς ἴδιόν τι ἐχόντων θαυμαστόν*.

1250 b. 33. A.T. has order: *ἐλεητικὸν εἶναι*.

1250 b. 35. *καὶ τιμὴν καὶ ἀτιμίαν*] A.T. omits.

1250 b. 40. A.T. has order: *δυνάμενος ἀδικεῖσθαι*.

1250 b. 44. A.T. has order: *τὸ κακῶς βουλεύσασθαι* and omits *τὸ ὁμιλῆσαι κακῶς*.

1250 b. 44. A.T. has order: *τὸ κακῶς χρήσασθαι*.

1251 a. 2. *ἀμαθία ἀπειρία* is the order in A.T.

1251 a. 4. vide ad 1251 b. 15.

1251 a. 7. A.T. has order: *ὑπὸ λόγου καὶ ὑπὸ ἔργου*.

L

1251 a. 9. *πικρολογία*] զղջումն = *μεταμέλεια.*
1251 a. 16. *τοῦ ἤθους*] A.T. omits.
1251 a. 22. vide ad 1251 b. 15.
1251 a. 23. *κωλύοντος*] ոչ արգելլով = *μὴ κωλύοντος.*
1251 a. 23. A.T. has order: *τὸ αἱρεῖσθαι τὰς ἀπολαύσεις τῶν ἡδονῶν τοῦ λογίσμου μὴ κωλύοντος.*
1251 a. 25. *μὴ μετασχεῖν*] զոչ հաղորդելն = *τὸ μὴ μετασχεῖν.*
1251 a. 29. *τῇ ἀκολασίᾳ*] զեղխութեան հետեւեցան = *τῇ ἀκολασίᾳ ἠκολούθει.*
1251 a. 31. A.T. reads *πλημμέλεια* after *πατρίδα* in a. 33.
1251 a. 34. *τὸ διάφορον*] շահել = *κερδαίνειν.*
1251 a. 35. A.T. reads *ἑτέρους* after *παρασκευάζουσιν.*
1251 a. 36. *ἤ τις κερδαίνουσ' οὐδέν*] ոչ ինչ շահելով *երեւի = *οὐδὲν κερδαίνουσα* [*ἔοικεν*], "gaining nothing seems." *ὅμως ἀδικεῖ* is rendered exactly.
1251 a. 37. *ἔθη*] իրացն = "things"; a corruption of իրաւացին = *δίκαια.*
1251 b. 5. A.T. has order: *πανταχόθεν κερδαίνειν ζητοῦσι.*
1251 b. 7. *φειδωλία δ' ἐστὶ καθ' ἣν ἀδάπανοι γίνονται τῶν χρημάτων εἰς τὸ δέον· κιμβεία δ' ἐστὶ καθ' ἣν δαπανῶσι μέν, κατὰ μικρὸν δὲ καὶ κακῶς, καὶ πλέον βλάπτονται τῷ μὴ κατὰ καιρὸν ποιεῖσθαι τὸ διάφορον.*] ժլատութիւն է ըստ որում ծախեն ընդ. սակաւի չարաչար եւ վնասեալ լինին առանց շնորհից· իսկ անհաղորդութիւն է ըստ որում ընչիւք 'ի պատշաճն անծախողք լինին. = *φειδωλία ἐστὶ καθ' ἣν δαπανῶσι μὲν κατὰ μικρὸν δὲ καὶ κακῶς καὶ βλάπτονται ἄνευ χαρίτος. κιμβεία δ' ἐστὶ καθ' ἣν τῶν χρημάτων εἰς τὸ δέον ἀδάπανοι γίνονται.*
1251 b. 15. *ἀμετρία*] A.T. omits.
1251 b. 15. *βαρυθυμία*] A.T. translates this word exactly by ծանրամտութիւն, of which ծանր = *βαρύ* and մտութիւն = *θυμία.*

In 1251 a. 4 however *βαρυθυμία* is rendered by a word պղերգութիւն which = "indolence" and which is also used in 1251 a. 22 to render *ῥᾳθυμία.* We must infer that the translator read in 1251 a. 4 *ῥᾳθυμία* rather than *βαρυθυμία,* even though there *ῥᾳθυμία* best fits the sense.

1251 b. 19. *ὑπεξαίρεσθαι*] ամբարհաւաճելն ? = *ἐξαίρεσθαι.*
1251 b. 20. A.T. has order: *δύνασθαι ἐνεγκεῖν.*
1251 b. 22. *τὰ ὀλιγωρήματα*] հանդիպմունս = *τὰ τυχήματα.*

1251 b. 23. A.T. has order: *ὕβριν καὶ ἀτιμίαν καλεῖν.*

1251 b. 23. *καὶ τὰ δι' ἄγνοιαν ἢ λήθην γιγνόμενα*] *Թէպէտ և ճշմարտապէս յանգիտութենէ լինի հանդիպեալ* = *καὶ τὰ δι' ἄγνοιαν ἀληθῶς γιγνόμενα.*

1251 b. 26. *τὸ ποεῖν σπουδαίαν*] *փոյթ և առաքինի ունել* = *σπουδαίαν καὶ ἀγαθὴν ἔχειν.*

1251 b. 31. After *ἀγαθούς* A.T. inserts *և ատել զյոռիսն* = *καὶ μισεῖν τοὺς φαυλούς.*

1251 b. 34. After *ἀγαθή* A.T. inserts *յիշումն բարի* = *μνήμη ἀγαθή.*

1251 b. 37. *τῆς δὲ κακίας ἐστὶ τὰ ἐναντία*] *իսկ ընդհանուր չարութեան գործ և յատուկ և հետևութիւն ամենայն ասացելոց ներհակքն որք են 'ի պարսաւելեացն* = *ὅλως δὲ τῆς κακίας ἐστὶν ἔργον καὶ ἴδιον καὶ ἑπόμενον πάντα τῶν εἰρημένων τὰ ἐναντία ὄντα τῶν ψεκτῶν.*

PART V.

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ ΕΙΣΑΓΩΓΗ.

TEXT OF BUSSE.
PAGE. LINE.

1. 1. A.T. has simple title: *Πορφυρίου εἰσαγώγη*. But the Armenian commentary, in discussing the title, adds: *τοῦ φοίνικος τοῦ μαθητοῦ πλωτίνου τοῦ Λυκοπολίτου.*

1. 4. Second *καί*] A.T. omits. Also Com.

1. 9. *αὐτίκα*] *արդ աստէն իսկ վաղվաղակի* = *αὐτίκα οὖν.*

1. 10. *εἴ τε καὶ ἐν μόναις ψιλαῖς ἐπινοίαις*] *և թէ* (Com. *եթէ*) *միայն 'ի սոսկ մտածութեան.* Reading *եթէ* of which *և թէ* is no doubt a corruption, the above implies: *εἴ τε μόνον ἐν ψιλαῖς ἐπινοίαις.* In Cod. Tic. *եթէ* is read.

1. 15. *καὶ τούτων*] A.T. omits, but the Arm. Com. retains.

1. 22. *κατὰ ἀποτομὴν τὴν ἀπὸ τῶν ἄλλων*] *ըստ բացատրութեան զայլոցն* ? = *κατὰ ἀπόδοσιν τὴν τῶν ἄλλων.* But MS. *E.* has *յայլոցն*; which if we read, the meaning becomes: *κατὰ ἀπόδοσιν ἀπὸ τῶν ἄλλων.* The word *բացատրութիւն* is the usual equivalent of *ἀπόδοσις.*

2. 1. *εἴτε . . . εἴτε*] *կամ . . . և կամ* = *ἤτοι . . . ἤ.* So also David.

2. 4. *τίς*] A.T. omits.

2. 5. *καί*] A.T. omits. Omit *A.*[1] *B. L.* Boeth.

2. 6. *λέγονται*] A.T. omits.

2. 6. *οἱ ἐκ γένους κατάγοντες Ἡρακλέους*] *'ի Հերակլեայ 'ի վայր կոյս իջանելով սեռն* = *οἱ τὸ γένος κατάγοντες ἀφ' Ἡρακλέους.*

2. 8. *καί*] A.T. omits.

2. 9. *ὅ*] A.T. omits. Cod. Tic. implies *σχέσεως* for *ἀρχῆς* and omits words: *οἷον Ἡρακλέους.*

2. 10. *ἔφαμεν*] *և ասաց աք* = *καὶ ἔφαμεν* or *ἔφαμεν δέ.*

2. 12, 13. bis *τῶν ὑφ' ἑαυτό*] *ընդ սովաւցն* = *τῶν ὑπ' αὐτό.* So *B.*

2. 18. A.T. has *այն*=*τὸ τοῦτο*, which Busse retains.

2. 23. A.T. retains *μόνου*, but has *արդ զմիոյր միայնոյր ստորոգեցելոյն* =*τοῦ μὲν οὖν καθ' ἑνὸς μόνου κατηγορουμένου*. Similarly in 2. 17 A.T. translates *τῶν κατηγορουμένων* as if Greek were *τοῦ κατηγορουμένου*.

2. 23. *ταῦτα*] A.T. omits. "om. Dav. Boeth."

2. 25. A.T. has *τῶν εἴδει διαφερόντων*.

2. 27. *ἀλλήλων*] A.T. omits. "om. *A. B. L. a.*"

2. 28. A.T. has order: *ἵππου καὶ βοός*. So *C.*

3. 1. Cod. Tic. implies *ἀλλ. τῷ εἴδει* and omits *καί*. Cp. *C.*

3. 2. *μόνου*] A.T. omits.

3. 5. *διαφερόντων*] *զտարբերեցելոց տեսակաւ* = *διαφερόντων τῷ εἴδει*. "Add. *τῷ εἴδει c.* Paris 2051, supra Scr. *M*[2]. *A*[3]."

3. 5 and 7. *τῆς . . . διαφορᾶς . . . οἱ διαφοραί*] **զտարբերեցելոցն . . . տարբերքն*=*τῶν . . . διαφερόντων . . . τὰ διαφέροντα*.

3. 6. *κοινῇ*] A.T. omits.

3. 8. *γάρ*] A.T. omits. "om. *A.* (supplm.[3])"

3. 9. *οὐκ ἐν τῷ τί ἐστιν, φαμέν, κατηγορεῖται, ἀλλά*] A.T. omits. "*οὐκ . . . κατηγορεῖται* om. *A.*"

3. 10. *ἐστιν*] A.T. omits.

3. 16. *διαστέλλει*] *զատուցանէ զայս*=*διαστέλλει τοῦτο* or *αὐτό*. So *C. A*[2].

3. 17. *διαφορῶν*] **տարբերեցելոցն*=*διαφερόντων*.

3. 19. *πῶς ἔχον ἐστίν*] *զիարդ ունի*=*πῶς ἔχει*.

3. 19. *ἕκαστον ὧν κατηγορεῖται*] A.T. omits.

3. 21. *ἑκάστου*] *իւրաքանչիւրոցն*=*ἑκάστων*.

4. 4. *καί*] A.T. omits.

4. 6. *κατηγορούμενον*] *ստորոգի*=*κατηγορεῖται*. So in 4. 22.

4. 7. *ὅτι*] A.T. omits, though the sense needs it.

4. 7. *καί*] A.T. omits. So *B.*

4. 9. *καί*] omitted in Cod. Tic. So *C.*

4. 10. *ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται*] **տեսակ է որում սեռն ստորոգի*=*εἶδος ἐστὶν ᾧ τὸ γένος κατηγορεῖται*. The Arm. Com. has the same reading.

4. 13. *τοῦ εἰδικωτάτου*] *յատկագունին*=*ἰδιωτάτου*, which is generally adhered to in the rest of the treatise. Compare *A*[1], which has always *ἰδικωτάτου*.

It should be noticed that here and elsewhere the Arm. Com. translates *εἰδικωτάτου* and not *ἰδιωτάτου*.

4. 14. *τρόπον.*] A.T. punctuates not here, but after *κατηγορίαν* in 4. 15.

4. 15. A.T. renders *ἰδιώτατα.*

4. 16. A.T. renders *ἰδιωτάτων.*

4. 19. *ἄλλα, ἃ καί*] A.T. omits. "*ἄλλα, ἃ* om. Boeth."

4. 22. *καὶ αὐτή*] A.T. omits.

4. 32. *κατηγορούμενον*] A.T. omits, but implies *προσεχῶς* in *մերձաւորա-բար*. "*προσεχές* is read in Dav. which omits *κατηγορούμενον.*"

5. 1. *ἂν εἴη*] *ասի*=*λέγεται.*

5. 2. *γένος ἦν*] Cod. Tic. omits.

5. 3. After *εἶδος ὤν* Cod. Tic. adds *խոնարհագոյն քան զսա* = inferior quam illa. Boeth. has: "post quam non sit alia inferior species," as if the addition should be after *ἔστιν.*

5. 3. *εἰς εἴδη*] Cod. Tic. *εἶδος.*

5. 3. *μεθ' ὃ οὐκ ἔστιν εἶδος*] *յետ որոյ ոչ ինչ է տեսակ* = *μεθ' ὃ οὐδὲν ἔστιν εἶδος.*

5. 4. *καὶ τουτὶ τὸ λευκόν*] A.T. omits. "*καὶ τουτὶ τὸ λευκόν* om. Boeth."

5. 5. *ἂν εἴη*] A.T. omits.

5. 6. *τῶν μὲν πρὸ αὐτῶν . . . τῶν δὲ μετ' αὐτά*] *յառաջ քան զնոսայցն* . . . *զկնի սոսայցն?*=*τῶν μὲν πρὸ αὐτῶν . . . τῶν δὲ μετὰ ταῦτα.* So *A*[1]. *B. L.*

5. 8. A.T. has order: *λέγεται εἶναι αὐτῶν.*

5. 9. A.T. has order: *λέγεται εἶναι.*

5. 10. *τὰ ὑφ' ἑαυτό*] *որ ընդ նովաւն*=*τὰ ὑπ' αὐτό.* So *C.* and Dav. Com.

5. 11. *καὶ ὡς πρώτη*] *և առաջին*=*καὶ πρώτη.* So *B. C. L. a.* Boeth.

5. 12. *καί, ὡς ἔφαμεν, ὑπὲρ ὃ οὐκ ἂν εἴη ἄλλο ἐπαναβεβηκὸς γένος*] A.T. and Boeth. omit.

5. 13. *αὐτοῦ*] *քան զինքն ?*=*ἑαυτοῦ.*

5. 15. *ἀλλ' εἶδος μὲν λέγεται τῶν ἀτόμων*] *և տեսակ անհատիցն*=*εἶδος δὲ* (or *καὶ εἶδος*) *τῶν ἀτόμων.* Here "*λέγεται* om. *B. C. M.* Boeth."

5. 16. *πρὸ αὐτοῦ*] *քան զինքն ?*=*πρὸ ἑαυτοῦ.*

5. 17. *οὕτως*] *և այսպէս*=*καὶ οὕτως.*

5. 19. Alt. *ὃ*] Cod. Tic. omits.

5. 20. *ἔτι εἰς εἴδη*] *ի տեսակս: և ևս*=*εἰς εἴδη· ἔτι δέ.* So *B. M. C. a.*

5. 20, 21. *ὃ—κατηγορεῖται*] Cod. Tic. has *τὸ—κατηγορούμενον.* So *C.*

5. 21. A.T. has order: *εἴδη καὶ γένη.*

5. 23. *λαμβανόμενον*] *առեալք* = *λαμβανόμενα.* So *B. C.* L^3 and Boethius.

6. 1. *τοῦ γενικωτάτου*] *սեռականագոյնսն* = *τῶν γενικωτάτων.* So *B. C.*

6. 5. *ἕν*] Cod. Tic. omits. So *a.*

6. 9. A.T. has order: *ἦν πάντων κοινόν.*

6. 10. *ἡ κοινωνία*] *հասարակ* = *κοινόν.*

6. 13. *ἐστί*] *էին* = *ἦν.* So *B. C.*

6. 13. *διό*] *վասնորոյ* = *δι' ὧν.*

6. 15. *τὰ δὲ ἄπειρά φησιν ἐᾶν*] *և զանհունսն ասէր թողուլ* = *τὰ δὲ ἄπειρα ἔφη ἐᾶν.*

6. 17. *διαιροῦντας διὰ πλήθους*] *բաժանելով զնոսա միշտ ըստ բազումն* = *διαιροῦντας αὐτὰ ἀεὶ διὰ πλήθους.*

6. 18. *συναιρεῖν τὸ πλῆθος εἰς ἕν· συναγωγὸν γάρ*] *շարունակել զբազմութիւն. քանզի 'ի մի վայր ամփոփող* (so P. 106. Ven. Text *ամփոփէ*, which makes nonsense) = *συναιρεῖν τὸ πλῆθος· εἰς ἓν γὰρ συναγωγόν.*

6. 20. *τοὐναντίον*] *ներհակք* = *τὰ ἐναντία* or simply *ἐναντία.*

6. 20. *διαιρεῖ τὸ ἕν*] *բաժանեալ լինին* = *διαιρεῖται.* So *B.*

6. 22. *καὶ κοινός*] A.T. *καὶ κοινοί.*

6. 24. *αὐτῶν*] A.T. omits. "om. *C. M.* Boeth."

7. 1. *καί*] A.T. omits.

7. 2. *τὸ μὲν γένος*] *քան զի սեռն* = *ἐπεὶ τὸ γένος*, or rather = *τὸ μὲν γὰρ γένος* found in *M.*

7. 4. *ἤ*] A.T. omits. Arm. Com. retains. om. *M.* Boeth. Cod. Tic. has *αἰεί.* Cp. *C.*

7. 7. pr. *εἶναι*] A.T. omits.

7. 9. *τοῦ γενικωτάτου*] Cod. Tic. has *τῶν γενικωτάτων.*

7. 10. Cod. Tic. has order: *ἄνθ. εἰπεῖν.* So *C. M.*

7. 11. *τὸν Σωκράτην ζῷον*] *զՍոկրատէս մարդ կենդանի* = *τὸν Σωκράτην ἄνθρωπον ζῷον.*

7. 12. Cod. Tic. adds *καί* before *τὸ μέν.*

7. 13. First *καί*] A.T. omits. Cod. Tic. also omits *δέ.*

7. 18, 19. *τό . . . εἶδος . . . τὸ . . ἄτομον*] *տեսակքն . . . անհատքն* = *τὰ εἴδη . . . τὰ ἄτομα.* Cod. Tic. has *τὸ εἶδος . . . τὰ ἄτομα.*

7. 23. *ἄλλου ποτὲ τὸ αὐτὸ γένοιτο*] *այլոյ ուրուք եղիցի* = *ἄλλου τινὸς γένοιτο.* *A. C. M.* add *τινός* after *ἄλλου.*

7. 23. After γένοιτο A.T. adds ըստ մասնեայցն = τῶν κατὰ μέρος. So *A. C.*

7. 23. οὐκ ἂν ἐπ'] ոչ եւս մակ = οὐκέτ' ἂν ἐπ' or οὐ κἂν ἐπ'.

7. 24. A.T. has order: γένοιντο τῶν κατὰ μέρος. So *M.*

7. 24. αἱ αὐταί] A.T. omits. "om. *M.* Boeth."

8. 1. τὸ δὲ εἶδος καὶ ὅλον] եւ տեսակն բոլոր = τὸ δὲ εἶδος ὅλον, or καὶ τὸ εἶδος ὅλον.

8. 2. ἐν ἄλλοις] Cod. Tic. ἄλλων.

8. 5. καὶ τίνα καὶ γένη τὰ αὐτὰ καὶ εἴδη] եւ զինչ սեռք նոյնք որք եւ տեսակք = καὶ τίνα γένη τὰ αὐτὰ ἃ καὶ εἴδη. "καί ante γένη om. *C. M. a.* Boeth."

8. 12. ἐν ταῖς τοῦ πως ἔχειν ἑτερότησιν] Cod. Tic. seems to involve οὐκ ὡσαύτως ἔχοντος ἑτερότητα.

8. 13. τὸ ἕτερον] A.T. omits.

8. 14. οἷον] omitted in A.T. "om. *A. B. L.*"

8. 14. ἢ . . . ἤ] A.T. omits. Cp. *A.*, in which ἡ γλαυκότης καὶ ἡ γρυπότης καὶ οὐλή; and *C. M.*, which reads simply γρυπότης γλαυκότης.

8. 17. καθόλου μὲν οὖν πᾶσα] եւ գուցէ եթէ ընդհանուր ամենայն seems = ἴσως δὲ καθόλου πᾶσα, or σχέδον δὲ κ. π.

8. 20. A.T. has order: ἄλλο ποιοῦσαι. So *M.*

8. 21. Cod. Tic. has τὸ λογικόν for ἡ τοῦ λογικοῦ, and with *C* has order: παρελθ. διαφ.

9. 1. After ἐποίησεν Cod. Tic. adds καὶ εἶδος τοῦ ζῴου ἐποίησεν. So *B. C. L. M.* Boeth. Lem.

9. 2. Cod. Tic. reads αἱ δέ for ἡ δέ and omits ὥστε ἡ μὲν ἄλλο, the first hand noting omission in margin but not supplying it.

9. 3. τὰς ἄλλο ποιούσας διαφορὰς αἵ τε διαιρέσεις γίνονται τῷ γένων] ըստ այլաբարակս (այսորքիկ) բաժանմունք լինին ('ի) սեռիցն = τὰς ἄλλο ποιούσας (αὗται) αἱ διαιρέσεις γίνονται (ἐκ) τῶν γενῶν. "διαφοράς om. *C.* Dav. Boeth." Arm. Com. omits the words bracketed. The ἐκ however is added in Dav.

9. 5. Cod. Tic. has ἡ ἑτερότης . . . συνίσταται. So Boeth.

9. 11. A.T. has order: καθ' αὑτὰς ὑπάρχουσι.

9. 16. A.T. has order: λαμβάνονται λόγῳ. So *C. M.*

9. 18. A.T. has order: ἐπίτασιν καὶ ἄνεσιν λαμβάνουσι. So *M. a.*

9. 19. οὗ] որոց = ὧν.

9. 21. τὸ δὲ εἶναι] քանզի գոլն = τὸ γὰρ εἶναι.

9\. 22. A.T. has order: *γρυπὸν εἶναι ἢ σιμόν.*. So *M.*

9\. 22. *ἢ κεχρῶσθαί πως*] *կամ այլազգ օրինակ ինչ գոյն բերեալ* = *ἢ ἄλλως πως κεχρῶσθαι.*

10\. 2. *τὰ γένη*] *զսեռն* = *τὸ γένος*; but Arm. Com. has *զսեռսն* = *τὰ γένη.*

10\. 5. *ἡ μὲν τοῦ ἐμψύχου*] *զի շնչաւորին* = *ἡ γὰρ τοῦ ἐμψύχου.*

10\. 6. *συστατική*] *ենթակայական* = *ὑποστατική*. So *M.* also Dav. In 10. 10 and 12 A.T. rightly renders *συστατικαί* by *բաղկացականք.*

10\. 6. *τὸ ζῷον*] Cod. Tic. *τοῦ ζῴου.*

10\. 8. *τὰ γένη*] **զսեռն* = *τὸ γένος*; but *զսեռն* is a frequent corruption of *զսեռսն* = *τὰ γένη.*

10\. 11. *διαφορᾷ*] **զանազանութեամբք* = *διαφοραῖς.*

10\. 12. A.T. has order: *τοῦ λογικοῦ καὶ τοῦ θνητοῦ.* So *M. a.* Boeth.

10\. 14, 15. *τῆς ἀνωτάτω οὐσίας*] Cod. Tic. *ἡ ἀνωτάτω οὐσία.* So Boethius.

10\. 15. *διαιρετικῶν οὐσῶν*] *բաժանական եղոյր* = *διαιρετικῆς οὔσης.* So *B. C. L*[3]. *M.* Boeth.

10\. 15. *διαφορᾶς*] *զանազանութեամբ* = *διαφορᾷ.*

10\. 17. *ἡ δὲ ἔμψυχος καὶ ἀναίσθητος ἀπετέλεσαν τὸ φυτόν*] A.T. omits. So Boeth.

10\. 20. Cod. Tic. has *τὴν διαίρεσιν* and omits *ἀλλ'.*

11\. 2. Cod. Tic. reads: *ἔστι τούτων* and adds *οὐ* before *ποθέν.*

11\. 4. *ἔχει*] *ունել* = *ἔχειν*; but P. 106 has *ունի* = *ἔχει.*

11\. 4. *τὰς τῶν ὑφ' αὐτὸ διαφοράς*] *զընդդինքեամբն զանազանութիւնս*, perhaps = *τὰς ὑφ' αὐτὸ διαφοράς.* So *B.*

11\. 5. Cod. Tic. omits *καὶ οὕτως.*

11\. 6. *ἔσται*] A.T. omits.

11\. 9. *ἐστιν*] A.T. omits.

11\. 10. *τί μὲν γάρ ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ἐρωτωμένων ἡμῶν οἰκεῖον εἰπεῖν ζῷον, ποῖον δὲ ζῷον πυνθανομένων λογικὸν καὶ θνητὸν οἰκείως ἀποδώσομεν*] *քանզի զինչն հարցեցելոյ կենդանի, այլ ոչ եթէ բանական և մահկանացու ընտանեբար բացատրեսցուք* = *τί μὲν γὰρ ἐρωτωμένῳ ζῷον ἀλλ' οὐχ ὅτι λογικὸν καὶ θνητὸν οἰκείως ἀποδώσομεν.* The above is the reading of the majority of the Armenian texts, but the Cod. Tic. has *τί μὲν γὰρ ἐρωτωμένῳ ζῷον ἀλλ' οὐκ ἐν τῷ τί ἐστιν· τί μὲν γὰρ ἐρωτωμένῳ ζῷον ἀλλ' οὐκ ὅτι λογικὸν καὶ θνητὸν τὸ χωρίζειν πεφυκὸς τὰ ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος· τῷ αὐτῷ γένει ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος· τὸ λογικὸν γὰρ καὶ τὸ ἄλογον τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸν ἵππον ὄντα ὑπὸ τὸ*

αὐτὸ γένος τὸ ζῷον χωρίζει: ποῖον δὲ ζῷον πυνθανομένῳ λογικὸν θνητὸν οἰκείως ἀποδώσομεν. Here therefore are inserted words omitted below in ll. 18–21.

11. 13. ἢ ἀνάλογόν γε ὕλῃ καὶ εἴδει] կամ համեմատաբար տեսակաւ նիւթով = ἢ ἀναλόγως γε εἴδει ὕλῃ.

11. 13. after ὥσπερ add γάρ.

11. 15. εἰδικός] յատուկն = ἴδιος. *B. C.* have ἰδικός, see upon 4. 13.

11. 15. ἀναλόγου] համեմատաբար = ἀναλόγως.

11. 16. add καί before θνητόν.

11. 17. after ἄνθρωπος add λέγεται.

11. 18–21. διαφορά ἐστιν—καὶ οὕτως omitted in Cod. Tic. See above on l. 10.

11. 21. ἕκαστα] իւրաքանչիւրն = τὸ ἕκαστον. So *L. M. a.*

11. 21. ἄνθρωπος γὰρ καὶ ἵππος] A.T. omits. "om. Boeth. (?)"

11. 22. κατὰ μὲν τὸ γένος] զի ըստ սեռին = κατὰ μὲν γὰρ τὸ γένος.

11. 22. θνητά] A.T. omits and has order: ζῷα γάρ. So *a.*

11. 24. ἐσμεν] A.T. omits.

12. 2. φασι] ասել = φάναι.

12. 2, 3. τὴν διαφοράν] τῆς διαφορᾶς.

12. 3. συμβάλλεται καὶ ὃ τοῦ τί ἦν εἶναι τοῦ πράγματός ἐστι μέρος] բաղար-կոցէ և զինչ էրն գոլ և որ իրին է մասն = συμβάλλεται καὶ τὸ τί ἦν εἶναι καὶ ὃ τοῦ πράγματός ἐστι μέρος. The Arm. Com. also has: և զինչ = καὶ τὸ τί, the prefix զ marking out τὸ τί ἦν εἶναι as acc. case. *A. B. C. L. a.* add καὶ ὅ after εἶναι. A.T. and Arm. Com. seem to have rendered a Greek MS. in which καὶ ὅ was misplaced.

12. 7. ἦν] *է = ἔστι. But Cod. Tic. omits ἔστι altogether.

12. 8. αὐτῆς] A.T. omits.

12. 13. δέ] A.T. omits.

12. 17. ἐφ' οὗ] ὅτε.

12. 17. τὸ μόνῳ] և միայնումն = καὶ τὸ μόνῳ. So *B. C. a.*

12. 18. ἀεί] A.T. omits.

12. 19. ἀεί] ահա = ἤδη; in 12. 18 ἤδη stood for ἀεί "in lit. *M*[2]. Boeth. (fort. recte)."

12. 20. δέ] քանզի = γάρ. Cod. Tic. also omits καί before κυρίως.

12. 24. δέ] A.T. omits. "om. *B.* Dav."

12. 26. *τὸ μὲν οὖν καθεύδειν*] *քանզի քուննելն*=*τὸ μὲν γὰρ καθεύδειν*. Boeth. has "nam."
13. 4. *ἤ* before *ὅ*] A.T. omits. *ἐστίν*] A.T. omits.
13. 5. *ἐστιν*] A.T. omits.
13. 7. A.T. has *καί* before *διαφορᾶς*.
13. 9. A.T. reads as title: *յաղագս առէից հասարակացն և յատկից սեռիցն և տեսակաց և տարբերութեան, յատկի և պատահման*= *περὶ τῶν προσόντων κοινῶν καὶ ἰδίων τῶν τε γενῶν καὶ εἰδῶν καὶ διαφορᾶς ἰδίου καὶ συμβεβηκότος*. Comp. *C.* and Boeth.
13. 10. *δή*] A.T. omits. Also Boeth.
13. 12. *τῶν ὑπ' αὐτό*] *զընդինքեամբ*=*τῶν ὑφ' αὐτό*.
13. 14. *ἵππων τε καὶ βοῶν*] *ձիոյ և զարջառոյ*=*ἵππου τε καὶ βοός*. So *a*.
13. 15. A.T. has *ἵππου καὶ βοός*, as in l. 14. So *a*.
13. 17. *μόνον*] *միայն ստորոգի*=*μόνον κατηγορεῖται*. So *a*.
13. 22. *τῆς κοινωνίας*] *հասարակաց*=*τῶν κοινῶν*. So *M*. Boeth. has de communibus.
13. 23. *δέ*] A.T. omits.
14. 2. *τὰ ἄλογα*] *և զանասունն*=*καὶ τὸ ἄλογον*.
14. 2. A.T. has order: *θεὸν καὶ ἄνθρωπον*.
14. 3. *ὅσα τε*] *արդ որքանք միանգամ*?=*ἔτι ὅσα* read in *C.*
14. 4. *κατηγορεῖται*] *ստորոգեսցի*=*κατηγορηθήσεται*.
14. 4. *τοῦ ἐξ αὐτῆς εἴδους*] *զ՚ի նոցանէց տեսակացն*=*τῶν ἐξ αὐτῆς εἰδῶν*.
14. 5. *ὄντος*] A.T. omits.
14. 7. *καί*] A.T. omits. *τε*] A.T. omits.
14. 8. *οὐ μόνον δὲ τοῦ λογικοῦ*] A.T. omits.
14. 11. *ὡς γὰρ μὴ ὄντος*] *քանզի ոչ ելոյր*=*μὴ ὄντος γάρ*.
14. 11. A.T. has order: *ἄνθρωπος οὐδὲ ἵππος*.
14. 12. *οὕτως μή*] *այսպէս և ոչ*=*οὕτως καὶ μή*.
14. 12. A.T. has order: *τὸ λόγῳ χρώμενον*.
14. 13. *περὶ τῆς διαφορᾶς*] *յաղագս յատկից*=*περὶ τῶν ἰδίων*. So *B. M.* Boeth.
14. 18. *ἐπὶ τοῦ ἵππου μόνον*] *՚ի վերայ միայնոյր ձիոյ*=*ἐπὶ μόνου τοῦ ἵππου*. So *M. A.*
14. 21. *τοῦ γὰρ ζῴου τὸ μέν*] *քանզի կենդանւոյն որ է սեռ է ինչ որ*=*τοῦ γὰρ ζῴου γένους ὄντος* (or *ὅ ἐστι γένος*) *τὸ μέν*.
14. 21. *τὰ μὲν γένη πρότερα*] *սեռն յառաջագոյն*=*τὸ μὲν γένος πρότερον*.
14. 22. *τῶν ὑπ' αὐτά*] *քան զընդինքեամբն*·=*τῶν ὑφ' αὐτά*. So *A. M.*

15. 1. πᾶσαι] և ամենեքին = καὶ πᾶσαι.
15. 2. ἦν] *է = ἔστι.
15. 4. ἔτι γένος μὲν ἐν καθ' ἕκαστον εἶδος] Եւս զի սեռն մի է իւրաքանչիւրն տեսակի = ἔτι ἐπεὶ τὸ γένος μὲν ἕν ἐστι τοῦ καθ' ἕκαστον εἴδους.
15. 6. ζῴων] A.T. omits.
15. 7. Before ἡ διαφορά] A.T. adds և = καί, and omits δέ. "om. *C*."
15. 8. ἀρκείτω ταῦτα] շատ է այսքան = ἀρκεῖ τοσαῦτα. So *B*. *a*.
15. 9. In title: τῆς κοινωνίας] Հասարակաց = κοινῶν. Boeth. has de communibus. So *C*.
15. 10. δέ] A.T. omits.
15. 11. καί] A.T. omits.
15. 12. A.T. has order: δὲ καὶ αὐτοῖς.
15. 14. Title: περὶ τῆς διαφορᾶς τοῦ γ. κ. τ. εἴ.] յատկից սեռի և տեսակի վասն = ἰδίων γένους καὶ εἴδους πέρι. Boeth. has: "De propriis gen. et sp."
15. 18. καὶ συναναιροῦνται, ἀλλ' οὐ συναναιρούμενα] և շարաբառնան այլ ոչ շարաբառնին = καὶ συναναιρεῖ ἀλλ' οὐ συναναιρεῖται.
15. 19. πάντως] A.T. omits.
15. 20, 21. A.T. implies τῶν εἰδῶν κατηγορεῖται, omitting ὑφ' ἑαυτά.
15. 22. ὑπ' αὐτά] ընդինքեամբքն? = ὑφ' ἑαυτά.
16. 1. τῆς κοινωνίας] Հասարակաց = κοινῶν. So *M*. Boeth.
16. 2. δέ] A.T. omits.
16. 2. εἰ γὰρ ἄνθρωπος] քանզի մարդն = ὁ γὰρ ἄνθρωπος.
16. 3. A.T. has order: ἐπίσης τὸ γένος κατηγορεῖσθαι. So *M*.
16. 4. ἀτόμων] A.T. omits. "om. B^1. *C*. Boeth. (?)."
16. 7. ὧν] *որոյ = οὗ. որոյ would easily be corrupted from որոց = ὧν.
16. 8. τῆς διαφορᾶς] յատկից = ἰδίων. "Boeth.: de propriis."
16. 10. διαφοραῖς καὶ ἰδίοις] տարբերութեամբ և յատկաւ = διαφορᾷ καὶ ἰδίῳ.
16. 10. τὸ μὲν γένος] սեռքն = τὰ μὲν γένη.
16. 13. εἰ ζῷον twice] եթէ *որ կենդանի = εἰ ὃ ζῷον. որ = ὅ may be a corruption of ոք = τι. "ante ζῷον add. utrobique τι *a*. supra scr. *B*."
16. 13. εἰ δὲ ἄνθρωπος, γελαστικόν] A.T. omits.
16. 17. ἔστιν] իցէն = ἂν ᾖ.
16. 18. ὥστε καὶ ὧν ἐστιν ἴδια] որոց 'ի բաց բարձելոց = ὧν ἀναιρουμένων. "sic superscr. m^2. *B*."
16. 19. περὶ τῆς κοινωνίας τοῦ γένους καὶ τοῦ συμβεβηκότος] Հասարակաց

սեռի եւ պատահից յաղագս=κοινῶν γένους καὶ συμβεβηκότων πέρι. So *M.* and Boeth.

16. 21. A.T. has ἄν τε τῶν ἀχωρίστων ᾖ.

17. 3. Title: περὶ τῆς διαφορᾶς τοῦ γένους καὶ τοῦ συμβεβηκότος] յատկից սեռի եւ պատահից վասն=ἰδίων γένους καὶ συμβεβηκότων πέρι. Boeth. has de propriis.

17. 4. λαμβάνηται] առցես=λάβης. So *B.*

17. 5. A.T. has order: πρότερόν ἐστι τοῦ συμβεβηκότος τὸ ᾧ συμβέβηκε.

17. 8. ἡ δὲ τῶν γενῶν] իսկ սեռն?=τὸ δὲ γένος. իսկ սեռից would render the Greek and perhaps should stand, although in the de Interpretatione similar neglect in rendering phrases like ἡ τῶν γενῶν is met with.

17. 11. ἐν τῷ ποῖόν τι ἢ πῶς ἔχον] 'ի նորում որպիսիինչէն կամ զինչպէս ունի=ἐν τῷ ποῖόν τί ἐστιν ἢ πῶς ἔχει. "post τι add. ἐστιν *C. a.* Boeth.; ἔχει *C. L.* Boeth."

17. 12. αἰθίοψ] ագռաւն=ὁ κόραξ.

17. 15. καί] A.T. omits.

17. 16. ἑκάστου] յիւրաքանչիւրիցն=ἑκάστων or τῶν ἑκάστων.

17. 17. A.T. has order: τὰς πάσας γίνεσθαι.

17. 17. ἀλλ' οὐχ οὕτως ἔχει] A.T. omits. So Boeth.

17. 17. ἀεί] A.T. omits.

17. 20. After τέτρασι] A.T. adds: եւ երկուցն մի=τῶν δὲ δυοῖν μιᾷ, an obvious repetition.

17. 21. γένος διαφέρει] սեռն ուր ուրեք տարբերէ=γένος πῇ διαφέρει.

17. 22. After συμβεβηκότος] A.T. adds ասացեալ է=εἴρηται.

17. 23. A.T. has order: αὐτῆς τὸ γένος.

17. 25–27. πάλιν τὸ εἶδος—τοῦ εἴδους ἐλέγετο] A.T. throws these two clauses into one: դարձեալ տեսակն որովք տարբերէ քան զտարբերութիւն եւ քան զսեռն, ճառեցաւ՝ յորժամ ուրանօր տարբերութիւն ել (? եւ) սեռն քան զտեսակն եւ քան զտարբերութիւն իւր=πάλιν τὸ εἶδος πῇ διαφέρει τῆς διαφορᾶς καὶ τοῦ γένους ἐρρέθη ὅτε πῇ ἡ διαφορὰ καὶ τὸ γένος τοῦ εἴδους καὶ τῆς διαφορᾶς αὐτοῦ. Here I translate եւ, not ել which=εἶναι and out of which no sense can be got.

18. 1, 2, 3. λοιπὸν οὖν—καταλειφθήσεται] դարձեալ տեսակն եւ քան զյատուկն եւ քան զպատահումն ճառեսցի եւ լինի երկրորդ: արդ յատու-

Հետեւ ուր տարբեր է յատուկն քան զպատահումն ճառեսցի.=πάλιν τὸ εἶδος καὶ τοῦ ἰδίου καὶ τοῦ συμβεβηκότος ῥηθήσεται καὶ γίνεται δύο, λοιπὸν οὖν πῇ διαφέρει τὸ ἴδιον τοῦ συμβεβηκότος ῥηθήσεται.

P. 106 exhibits some variation in above passages. (i) It places after γίνονται τρεῖς in 17. 25 the words underlined equivalent to: πάλιν τὸ εἶδος down to γίνεται δύο; (ii) it supplies in the margin in a late hand the words: եւ սեռքն քան զտեսակն և քան զտարբերութիւնս equivalent to: εἶναι (? καὶ) τὸ γένος τοῦ εἴδους καὶ τῆς διαφορᾶς.

18. 5. λαμβανομένων] եղոցս=ὄντων or γινομένων.
18. 10. A.T. has κοινῶν εἴδους καὶ διαφορᾶς πέρι; so *M*. and Boeth.
18. 12. καί] A.T. omits.
18. 15. Title: περὶ τῆς διαφορᾶς τοῦ εἴδους καὶ τῆς διαφορᾶς] յատկից տարբերութեան և տեսակի=ἰδίων διαφορᾶς καὶ εἴδους. So *M*. Boeth.
18. 17. ποιόν] որակ ինչ=ποιόν τι. "add. τι *a*."
18. 21. ἀτόμων ἐστίν] A.T. omits. So *B*.
18. 21. τοῦ κατ' αὐτήν] այնր որ քան զնա.?=τοῦ ἢ αὐτήν. քան,=than, is clearly corrupt.
18. 23. θεοῦ] So A.T.
19. 1. ἀνθρώπου] մարդոյն=τοῦ ἀνθρώπου. "add. τοῦ Brand."
19. 2. A.T. has order: τι ἄλλο.
19. 3. ἵππος δὲ ἁπλῶς ὄνῳ] բայց և ընդ իշոյ=ἁπλῶς δὲ καὶ ὄνῳ.
19. 3. οὐκ] ոչ ևս=οὐκ ἔτι.
19. 4. In Title τῆς κοινωνίας] A.T. implies κοινῶν. So *M*. Boeth.
19. 6. ὑπὸ τῶν μετεχόντων] ընդունողացն=τῶν μετεχόντων simply, but ընդ =ὑπό may have dropped out before a word of which ընդ is the first syllable.
19. 10. In title τῆς διαφορᾶς] յատկաց=ἰδίων and has order: τῆς διαφορᾶς καὶ τοῦ ἰδίου.
19. 11. αὕτη] սեռ=γένος.
19. 12. καί] A.T. omits. "om. *M*. *a*. Boeth."
19. 12. A.T. reads θεοῦ, as always.
19. 14. ἂν ᾖ] էին=ἦν. So *A*. *a*.
19. 16. In title τῆς κοινωνίας] A.T. has κοινῶν. So *M*. Boeth.
19. 17. δέ] A.T. omits.
19. 18. Before πρός A.T. adds և=καί.

19\. 19. πᾶσι] A.T. omits. So *A. B. L. M. a.*
19\. 19. μέλαν] սեաւն գոլ = μέλαν εἶναι. So *M.*
19\. 21. δέ] A.T. omits.
20\. 1. After τὸν ἄνθρωπον A.T. adds և զաստուած = καὶ τὸν θεόν.
20\. 3. A.T. has order: δεκτικὰ εἶναι. So *M.*
20\. 8. A.T. has order: διαφορᾶς καὶ γένους διαφέρει.
20\. 9. πῇ τὸ γένος διαφέρει τῶν ἄλλων καὶ πῇ ἡ διαφορὰ διαφέρει τῶν ἄλλων] ուր ուրեք սեռն և տարբերութիւն տարբեր է յայլոց = πῇ τὸ γένος καὶ διαφορὰ διαφέρει τῶν ἀλλῶν. For similar compression of two clauses into one compare note on 17. 25.
20\. 11. τῆς κοινωνίας] A.T. implies τῶν κοινῶν. So *M.* Boeth.
20\. 13. ὅτι κατά] զըստ implies omission of ὅτι, but must be a corruption of զի ըստ = ὅτι κατά.
20\. 14. A.T. has order: γελᾶν πεφυκέναι.
20\. 14. ἐπίσης τε γάρ ἐστι] և զոյգ առգոյ = ἐπίσης δὲ (? τε) πρόσεστι.
20\. 15. τὰ εἴδη] տեսակն = τὸ εἶδος.
20\. 16. In title τῆς διαφορᾶς] յատկաց = ἰδίων. So *M.* Boeth.
20\. 17. δέ] A.T. omits, and before ἄλλων has և = καί. "add. καί *M.* Boeth."
20\. 18. A.T. has order: ἄλλων ἴδιον εἶναι. So *B. M. a.*
20\. 20. καί] A.T. omits. So *M. a.* Boeth.
20\. 22. A.T. has order: καίπερ πεφυκὼς ἀεὶ γελαστικὸς εἶναι.
20\. 23. ἔστιν δὲ εἴδους] ևս, տեսակոյրն = ἔτι τοῦ εἴδους.
21\. 1. καὶ διαφερόντων] տարբերութեանց = τῶν διαφορῶν. The converse mistake in the A.T. occurred in 3. 5, 7.
21\. 2. κατηγορούμενον εἶναι] is implied by ստորոգեալ գոլ.
21\. 4. τῆς κοινωνίας] A.T. implies κοινῶν. So *M.* Boeth.
21\. 6. σπάνιοι] դուն ուրեք = σπανίως.
21\. 8. περὶ τῆς διαφορᾶς τῶν αὐτῶν] վասն յատկաց տեսակի և պատահի = περὶ ἰδίων εἴδους καὶ συμβεβηκότος. So *M.* Boeth.
21\. 10. ποῖον ἢ πῶς ἔχον] զինչպիսի է կամ որպէս ունի = ποῖον ἢ πῶς ἔχει.
21\. 14. ἐπεισοδιώδη] is implied by յետամնականն.
21\. 16. ἔχοι ἄν] ունի = ἔχει. ἤ] A.T. omits. So *B.*
21\. 17. ἤ] և = καί.
21\. 20. A.T. implies κοινῶν as usual and omits ἀχωρίστου. So *M.* Boeth.
21\. 21. δή] A.T. omits.
21\. 22. ἐκεῖνα] այնց ? = ἐκείνων or ἐκείνοις.

21. 22. *θεωρεῖται*] *տեսակն*=*τὸ εἶδος*. An obvious corruption of *տեսանին*, which the Greek requires.

21. 22. *ἄνευ*] *'ի վերայ*=*ἐπί*.

22. 1. *οὕτως*] A.T. omits.

22. 1. *Αἰθίοψ*] *եթովպացին*=*ὁ Αἰθίοψ*.

22. 4. Title: *περὶ τῆς διαφορᾶς τῶν αὐτῶν*] *յաղագս յատկի և պատահի յատկութեանց*=*περὶ ἰδίου καὶ συμβεβηκότος ἰδιοτήτων*. Comp. *M.* Boeth.: *περὶ τῶν ἰδίων ἰδίου καὶ συμβεβηκότος*.

22. 5. *ἑνί*] A.T. omits; but *միոյ*=*ἑνί* may easily have dropped out after *միայնում*=*μόνῳ*.

22. 7. A.T. has order: *καὶ ἄνθρακι πρόσεστι*.

22. 8. *ἔστιν* before *ἐπίσης*] A.T. omits.

APPENDIX I.

ON THE CODEX TICINUS.

A collation of this manuscript with the Greek Text supplies the following additions to and omissions from the above collations.

§ I. ON THE CATEGORIES.

ED. BEK.
PAGE.

1 a. 1. Cod. Tic. has ὀνόματα.

1 a. 10. Cod. Tic. retains ἐστιν.

1 a. 11. Cod. Tic. has order ἀποδώσει λόγον. So *g*.

1 b. 4. Add τῆς γραμματικῆς after λέγεται.

1 b. 4. καί] Cod. Tic. reads ἢ καί.

1 b. 6. Adds τινός after ὑποκειμένου.

1 b. 9. Reads ἐστι simply, omitting καθ' ὑποκειμένου δὲ οὐδενὸς λέγεται. In the scholium introduced reads: ἐξ ἀνάγκης εἶναι ἐν ὑποκειμένῳ· ἄνευ γὰρ ὑποκειμένου εἶναι ἀδύνατον.

1 b. 15. Cod. Tic. has ὁ γάρ τις καὶ ἄνθρωπος καὶ ζῷον. Cp. *e*.

1 b. 22. Cod. Tic. has τῶν ὑπ' αὐτά.

1 b. 26. A. T. has order ἢ ποιὸν ἢ ποσόν.

1 b. 29. Cod. Tic. retains τρίπηχυ.

2 a. 6. τῇ] Cod. Tic. ἢ ἀποφάσει, τῇ.

2 a. 6. Implies τῇ δὲ πρὸς . . . συμπλοκῇ.

2 a. 12. Cod. Tic. has ἐστιν.

2 a. 15. Cod. Tic. renders Waitz' text exactly.

2 a. 28. κατηγορεῖται] Cod. Tic. κατηγορηθήσεται.

2 a. 37. Cod. Tic. has κατηγορεῖται.

2 a. 38. εἰ γὰρ κατὰ μηδενὸς τῶν τινῶν ἀνθρώπων] Cod. Tic. οὐ γὰρ εἰ κατά τινος τῶν τινῶν ἀνθρώπων.

2 b. 2. Cod. Tic. πάλιν καὶ τὸ χρῶμα.

2 b. 3. Cod. Tic. agrees with W. in reading simply ἐν τινί, not adding σώματι.
2 b. 7. Cod. Tic. has order of Waitz.
2 b. 18. Cod. Tic. αἱ πρῶται οὐσίαι.
2 b. 19. Cod. Tic. τὸ εἶδος.
2 b. 24. Cod. Tic. has ἀποδώσει without τίς.
2 b. 26. Cod. Tic. has τῶν πρώτων οὐσιῶν.
2 b. 31. Cod. Tic. has τὴν πρώτην οὐσίαν.
2 b. 33. Cod. Tic. has γνωριμώτερον simply without μᾶλλον.
3 a. 2. A. T. has οὕτω καί. So *g*.
3 a. 7. Cod. Tic. retains κατά.
3 a. 9. Cod. Tic. retains τῶν δὲ δευτέρων οὐσιῶν.
3 a. 10. Cod. Tic. implies φανερὸν μὲν καὶ οὕτως ὅτι οὐδεμία ἐστὶν ἐν ὑποκειμένῳ. So *u*, Corr. *C*.
3 a. 17. Cancel note.
3 a. 26. Cod. Tic. implies λέγεται. So *h*, pr. *n*.
3 a. 30. ὄντα] Cod. Tic. simply omits.
3 a. 32. Cod. Tic. implies λέγεται ὡς μέρη ὑπάρχοντα ἐν τινί.
3 a. 34. A. T. implies συνωνύμως ἀπ' αὐτῶν λέγ. π. γὰρ αἱ ἀπὸ τούτων.
3 a. 36. The A. T. implies κατὰ μὲν γάρ instead of ἀπὸ μὲν γάρ.
3 a. 39. καί] A. T. omits. So *n*.
3 b. 1. sec. καί] A. T. omits. So *A. B. e. f.*
3 b. 3. A. T. transposes εἰδῶν and γενῶν. So *nu*.
3 b. 7. Cod. Tic. implies συνώνυμα . . . ἐστιν ὤν.
3 b. 8, 9. Cod. Tic. omits ἀπό in both lines. Ven. Text retains.
3 b. 10. Cod. Tic. retains ἐπί.
3 b. 15. Cod. Tic. reads ἄνθρωπον simply without adding τίς.
3 b. 18. Cod. Tic. has οὐχ ἁπλῶς, omitting δέ.
3 b. 20, 21. Cod. Tic. has τὴν οὐσίαν in both lines.
3 b. 27. Cod. Tic. orders the words thus: οὐ δὲ τοῦτο ἴδιον τῆς οὐσίας. Cp. *A. e. f.*
3 b. 28. γάρ] A. T. omits. So *e. f. n. a.*
3 b. 38. Cod. Tic. does not add μᾶλλον.
4 a. 4. Cod. Tic. has order of Waitz: εἶναι λέγεται.
4 a. 6. Cod. Tic. omits καὶ ἧττον. So *e*.
4 a. 8. Cod. Tic. has οὐσία ἐστίν.
4 a. 30. Cod. Tic. has αὐτά.
4 a. 31. Cod. Tic. has γενόμενον.
4 a. 33. Cod. Tic. has ἕκαστον αὐτὸ μεταβολήν.
4 a. 34. Cod. Tic. retains ἐστιν.

4 b. 1. A. T. reads *γίγνεται* for *λέγεται*.
4 b. 3. Omit "Bk" in text of Collation.
4 b. 4. *εἰ δή*] A. T. *εἰ δέ*. So *e. f. g. u.*, corr. *C. n.*
4 b. 5. Cod. Tic. does not add *φάσκει*, but agrees with W. in reading *δεκτικὰ τῶν ἐναντίων εἶναι*.
4 b. 6. Cod. Tic. exactly renders Waitz' text in this passage.
4 b. 9. Cod. Tic. adds *ἤ* before *ἀληθής*.
4 b. 10. A. T. implies *δέ* instead of *γάρ*.
4 b. 17. Cod. Tic. has *ταὐτὸν καὶ ἕν*, the order of W.
4 b. 22. Cod. Tic. has *διωρισμένον* simply, without *τό*.
4 b. 23. Cod. Tic. omits second *οἷον*, and retains *συνεχὲς δέ*.
4 b. 26. Cod. Tic. retains *εἰ*.
4 b. 27. Cod. Tic. implies *τῶν δέκα μόρια ἐστι, πρὸς οὐδένα κοινόν κ. τ. λ.* So *g*.
5 a. 3. Cod. Tic. retains *πρός τινα κοινόν*.
5 a. 6. *πρὸς ἅ*] A. T. implies *πρὸς ἥν* of *n*, or *πρὸς ὅν* of *C. h.*
5 a. 12. Cod. Tic. *πρὸς τὸν αὐτὸν κοινὸν ὅρον*.
5 a. 14. Cod. Tic. has order of W: *αὐτοῦ τὰ μόρια συνάπτει*.
5 a. 15. A. T. has *ἔτι δὲ πάλιν*, instead of *ἔτι δὲ τὰ μέν*.
5 a. 17. *οἷον τὰ μέν*] A. T. implies *τὰ μὲν γάρ*.
5 a. 21. A. T. has order *θέσιν τινα ἔχει*.
5 a. 24. Cancel note.
5 a. 26. A. T. introduces by some mistake the words *τὰ τοῦ τόπου* after *οὐδέ* and before *τὰ τοῦ χρόνου*.
5 a. 34. *ἀλλ' εἴρηται τε*] A. T. implies *εἴρηται γάρ*.
5 b. 3. Cod. Tic. retains *καὶ ἡ κίνησις πολλή*.
5 b. 16. Cod. Tic. has *ποσόν*.
5 b. 16. Cod. Tic. omits *αὐτό*.
5 b. 18. Cancel note.
5 b. 32. *ἀναφέρεται*] A. T. implies *ἀναφέροντα*. So *h*, pr. *C. n. d.*
5 b. 35. *ἑαυτοῖς*] Cod. Tic. *ἀλλήλοις*.
5 b. 35. Cod. Tic. has order *ἅμα τὸ αὐτό*.
6 a. 1. Cod. Tic. implies *ἐπὶ τῆς οὐσίας*.
6 a. 10. Cod. Tic. has *ἐρεῖ* simply.
6 a. 14. *τῷ μέσῳ*] Cod. Tic. implies *τῶν μέσων*. So *e*.
6 a. 15. Cod. Tic. has *ἐοίκασι*, after which it omits *δέ*.
6 a. 22. Cod. Tic. has *οὐδὲ τὰ τρία τῶν τριῶν*.
6 a. 23. *χρόνος εἶναι λέγεται*] Cod. Tic. *χρόνος λέγονται*. Here *εἶναι* is omitted in *u. n. f. g.*

6 a. 23. τῶν εἰρημένων] so Cod. Tic. without adding τούτων.
6 a. 25. pr. καί] A. T. omits. So *u. f.* pr. *n.*
6 a. 28, 29. Cod. Tic. omits καὶ χρόνος καὶ ἴσος καὶ ἄνισος, but otherwise agrees with text of W. So *b*, cp. *e. u. f. g.*
6 a. 31. Cod. Tic. has ἂν δόξαι . . . λέγεσθαι, with Waitz.
6 a. 33. Cod. Tic. has ὁμοία simply.
6 b. 4. αὐτὰ ἅπερ ἐστίν] Cod. Tic. τοῦθ' ὅπερ ἐστίν. So *e. n.*
6 b. 4. A. T. omits εἶναι. So *n.*
6 b. 7. Cod. Tic. omits εἶναι. So *n.*
6 b. 15. Cod. Tic. implies ἡ before ἐναντιότης and perhaps omits ἐν.
6 b. 16. A. T. reads ὄν after τι. So *e. n.*
6 b. 19. A. T. seems to imply οὐδὲ τὰ τῶν τοιούτων οὐδενί.
6 b. 21–24. Cod. Tic. has ὅμοιον γὰρ μᾶλλον καὶ ἧττον λέγεται· καὶ ἀνισαίτερον μᾶλλον καὶ ἧττον λέγεται, ἑκάτερον αὐτῶν πρός τι ὄν· τό τε γὰρ ὅμοιον τινὶ ὅμοιον λέγεται καὶ τὸ ἀνισαίτερον τινὶ ἀνισαίτερον· οὐ πάντα δὲ τὰ πρός τι κ. τ. λ.
6 b. 23. "τινί] [illegible] = τινός." Cancel this note; and in note on l. 24 read τινί for τινός.
6 b. 25. Cod. Tic. has λέγεται μᾶλλον καὶ ἧττον.
6 b. 28. A. T. omits δέ.
6 b. 29. A. T. has order λέγεται δοῦλος. So *e. n.*
6 b. 30. A. T. adds λέγεται before δεσπότης. Cf. *e. g. d.*
6 b. 31. Cod. Tic. implies διπλασίου ἦν ἥμισυ.
6 b. 31. ἐλάττονος] so Cod. Tic. without either τοῦ or λέγεται.
6 b. 32. μείζονος] so Cod. Tic. without λέγεται.
7 a. 25. τῶν ὁμολογουμένως] Cod. Tic. τῶν ὁμολογουμένων.
7 a. 32. Cod. Tic. has ὅ.
7 a. 33. τούτου μόνου is also in *e. n.*
7 a. 34. Cod. Tic. implies ἀπεδόθη, οἰκείως πρὸς αὐτὸ ῥηθήσεται.
7 a. 34, 35. Cod. Tic. implies οἷον εἰ δοῦλος πρὸς δεσπότην λέγεται, περιαιρουμένων κ. τ. λ. So *n.*
7 a. 36, 37. Cod. Tic. has τὸ δίποδι εἶναι καὶ τὸ ἐπιστήμης δεκτικῷ εἶναι ἀνθρώπῳ. Cp. *n. e.*
7 a. 38. Cod. Tic. has τοῦ δεσπότην εἶναι.
7 a. 39. Cod. Tic. has λέγεται in place of ῥηθήσεται, and ῥηθήσεται in place of λέγεται. Cp. *B. C. d.*
7 b. 1. Cod. Tic. has πρὸς ὅ, omitting ποτε.
7 b. 3. Cod. Tic. has ῥηθήσεται.
7 b. 4. γάρ] A. T. implies οὖν or δή, and also omits ὁ and τό. ὁ om. *e.*
7 b. 6. Cod. Tic. retains γάρ before ἔτι.

7 b. 7. Cod. Tic. implies δοῦλος simply without ὁ.
7 b. 8. Cod. Tic. retains γάρ.
7 b. 17. The omission should not include the second καί.
7 b. 19. Cancel note.
7 b. 20. Cod. Tic. implies οὐκ simply, not οὐδέ.
7 b. 25. Cod. Tic. has λαμβάνομεν simply without ὕστερον.
7 b. 27. A. T. perhaps implies γενομένην.
7 b. 33. Cod. Tic. and J. 401 favour the reading αὐτὸ δὲ τὸ ἐπιστητόν. *B. n. u. e.* have αὐτό. *C. d. f.* add τό.
7 b. 34. ἔσται] A. T. ἔστιν. So *c.*, corr. *n.* Cancel note upon πολλά.
8 a. 5. Cod. Tic. has τὸ δὲ αἰσθητὸν ἔστιν, οἷον, σῶμα.
8 a. 7. τῷ αἰσθητικῷ] A. T. τῷ ζῴῳ.
8 a. 9. A. T. has order: τοῦ εἶναι αἴσθησιν.
8 a. 14. Cod. Tic. has καθάπερ δοκεῖ, ᾗ.
8 a. 14. Cod. Tic. has κατά τινας τῶν δευτέρων οὐσιῶν.
8 a. 20. Cod. Tic. instead of καὶ ἡ τὶς κεφ. has simply οὐδὲ κεφ., but like the Ven. Text retains οὐ before λέγεται.
8 a. 21. Cod. Tic. retains τινος.
8 a. 29. Cod. Tic. retains ἀποδέδοται.
8 a. 30. Cod. Tic. has ἐστὶ τὸ λῦσαι.
8 a. 32. Cod. Tic. along with the Jerusalem and Paris MSS. end the sentence with the words ταὐτὸν ἐστί and begin a new paragraph with τῷ (or τὸ) πρός τί πως ἔχειν, and introduce a space of commentary between.
8 a. 34. Cod. Tic. has ἔστι τοῦτο τὸ πρός τι.
8 a. 35. Cod. Tic. involves no departure from text of W.
8 b. 3. A. T. implies πρός τι πῶς ἔχει.
8 b. 4. A. T. has order οἷον εἰ τόδε τι οἶδε, and Cod. Tic. has an inexplicable reading which would imply in the Greek ἀφωρισμένος ἐστι instead of ἀφωρισμένως.
8 b. 5. A. T. has order ὅτου ἐστι διπλάσιον.
8 b. 9. Cod. Tic. retains οὐκ ἀορίστως δέ.
8 b. 11. Cod. Tic. retains γὰρ τὸ τοιοῦτο γίνεται, οὐκ ἐπιστήμη.
8 b. 14, 15. Cod. Tic. implies ὃ ἐὰν εἰδῇ τις τῶν πρός τι ὡρισμένως, κἀκεῖνο πρὸς ὃ λέγεται ὡρισμένως εἴσεται.
8 b. 16. Cod. Tic. has ἕκαστον.
8 b. 17. Cod. Tic. has ὅπερ ἐστίν.
8 b. 36. Cod. Tic. retains καὶ νόσος.
9 a. 7. Cod. Tic. has διακεῖνται.

9 a. 23. Cod. Tic. has νοσώδεις δὲ τῷ δύναμιν ἔχειν φυσικὴν τοῦ μηδὲν πάσχειν. ὁμοίως δὲ κ. τ. λ., thus omitting ῥᾳδίως ὑπὸ τῶν τυχόντων.

9 a. 27. Instead of τῷ ἀδυναμίαν ἔχειν τοῦ αὐτοῦ τούτου Cod. Tic. involves τῷ δύναμιν ἔχειν κἀκεῖνο μὴ ῥᾳδίως διαιρεῖσθαι τοῦ αὐτοῦ τούτου.

9 a. 32. Cod. Tic. has τὰ γὰρ δεδεγμένα ποιὰ λέγεται, omitting αὐτά altogether. Om. *B. d. i.*

9 b. 1. Cancel note in text, and instead of it read thus: "A. T has γλυκύ in place of μέλι, so that sentence runs thus: οὔτε γὰρ τὸ γλυκὺ τῷ πεπονθέναι τι λέγεται γλυκύ."

9 b. 16. τῶν] A. T. seems to omit.

9 b. 19. Cod. Tic. retains order Καὶ τὴν χροιὰν ὁμ.

9 b. 20. A. T. has order παθῶν τινων.

9 b. 22. Cod. Tic. implies reading of W., except perhaps omitting ἐν.

9 b. 22. A. T. seems to involve μελανίαι γεγένηνται.

9 b. 24. A. T. has order διὰ μακρὰν νόσον; τὸ τοιοῦτον is in *C.* and Vat. 238.

9 b. 25. ἤ] Cod. Tic. καί.

9 b. 25. Cod. Tic. has μὴ ῥᾳδίως ἀποκαθίσταται ἢ καὶ διὰ βίου παραμένουσι.

9 b. 32. A. T. perhaps involves προσπεπονθέναι instead of πεπονθέναι.

9 b. 35. Cod. Tic. retains order τινων παθῶν.

9 b. 36. Cod. Tic. has ποιότητες ποιότητες λέγονται.

10 a. 4. Cod. Tic. does not add καί.

10 a. 15. ἤ] A. T. implies καί.

10 a. 22. Cod. Tic. retains πως.

10 a. 27. αἱ εἰρημέναι] A. T. has αἱ προειρημέναι.

10 a. 28. A. T. omits ἄλλως.

10 a. 30. Cod. Tic. has παρωνύμως λέγεται with W.

10 b. 9. Cod. Tic. has τῆς ἀρετῆς simply.

10 b. 10. Cod. Tic. has τὰ παρωνύμως.

10 b. 11. Cod. Tic. has ἄλλως.

10 b. 18. Cod. Tic. has τὸ λοιπὸν ἔσται ποιόν.

10 b. 20. Cod. Tic. has τῇ δικαιοσύνῃ ἡ ἀδικία.

10 b. 23. A. T. has ἐφαρμόζει with *g. n.*

10 b. 31. Cod. Tic. omits καὶ ἧττον. So *B.* and pr. *A.*

11 a. 3. καὶ τὸ ἧττον] Cod. Tic. omits.

11 a. 6. Cod. Tic. does not add καὶ τὸ ἧττον.

11 a. 8. ἢ τόν] A. T. has καὶ τόν. So *C. e.*, corr. *n.*

11 a. 9. A. T. implies τὰ δὲ μὴ ἐνδεχόμενα, or perhaps ἐπιδεχόμενα. The same word is used as rendered ἐπιδέχεται, ἐπιδέχεσθαι, and ἐπιδεχόμενα in ll. 3, 6, and 7.

But, it should be added, this same word is the usual Arm. equivalent of *ἐνδέχομαι*.

11 a. 13. A. T. has *μᾶλλον* simply, not adding *καὶ ἧττον*.

11 a. 16. A. T. has *μόνας* after *ποιότητας*.

11 a. 24. *τῶν πρός τι* is read in *C. e. f.*

11 a. 29. Cod. Tic. retains *καί*.

11 a. 30. Cod. Tic. has *οὐ* simply, not *ἀλλὰ οὐ*. So in l. 31.

11 a. 30 alt. *γραμματική*] Cod. Tic. has this in margin in first hand, but in text has *ἐπιστήμη*.

11 a. 37. A. T. seems to involve *ἀτοπώτερον*.

11 b. 1. A. T. omits *δέ* after *ἐπιδέχεται*. So *e. n. i. q.*

11 b. 2. pr. *καί*] Cod. Tic. omits. So *e.*

11 b. 6. *θερμαίνεσθαι*] Cod. Tic. has *λυπεῖσθαι* without *τό*.

11 b. 27. *τινὸς γὰρ διπλάσιον*] A. T. omits. *n.* om. *διπλάσιον*.

11 b. 30. Cod. Tic. retains words *τὸ γὰρ ἐπιστητὸν κ. τ. λ.*

11 b. 36. Cod. Tic. has order of W.

11 b. 38—12 b. 2. A. T. omits *δέ*, and Cod. Tic. reads *ὅσα τῶν ἐναντίων ἐστί**, *τοιαῦτά ἐστιν ὥστε ἐν οἷς πέφυκε γίνεσθαι ἢ ὧν κατηγορεῖσθαι, ἀναγκαῖον αὐτῶν θάτερον ὑπάρχειν, οὐ* οὐδέν ἐστιν ἀνὰ μέσον.*

12 a. 6. A. T. has order: *ἢ ὑγίειαν ἢ νόσον.*

12 a. 6. A. T. has order: *καὶ ἄρτιον δὲ καὶ περιττόν.*

12 a. 9. A. T. has order: *οὔτε ἀρτίου καὶ περιττοῦ.*

12 a. 13. A. T. has order: *λευκόν ἐστιν ἢ μέλαν.*

12 a. 13. A. T. implies *οὐ φαῦλον δὲ καὶ σπ.*, or *οὐδὲ φ. κ. σπ.*

12 a. 14. *κατηγορεῖται μὲν καὶ κατ'*] Cod. Tic. *κατηγόρηται μὲν κατ'*, while the Venice Text implies *ὃ κατηγόρηται κατ'*. *e.* om. *καί*.

12 a. 23. A. T. has order: *ἀποδοῦναι τὸ ἀνὰ μέσον.*

12 a. 28. Cod. Tic. has *περὶ τοῦτο* simply.

12 a. 29, 30. Cod. Tic. has *ἕκαστον τῶν τῆς ἕξεως δεκτικῶν, ὅταν ἐν ᾧ πέφυκεν ὑπάρχειν, ὅτε* (or ? *ὅταν*) *ὃ πέφυκεν ἔχειν μηδαμῶς μὴ ὑπάρχῃ.*

12 a. 35. A. T. has order: *τὸ ἔχειν τὴν ὄψιν.* *C. e. n.* have same order, but read *ἕξιν.*

12 a. 39. Cod. Tic. adds *καί* before *ἐστερῆσθαι*.

12 b. 6. A. T. has order: *κατάφασιν καὶ ἀπόφασιν.* So *n.*

12 b. 7. A. T. has order: *κατάφασις καὶ ἀπόφασις.* So *n.*

12 b. 9. It should be remarked that *ἤ* is read for *καί* in *C. n.*

12 b. 23. Cod. Tic. has *κἀκεῖνο* simply.

12 b. 27. Cod. Tic. omits *δῆλον*.

12 b. 28. ὤν] First hand in Cod. Tic., also J. 1291 read ὅ, which in Cod. Tic. is corrected by an ancient hand into ὤν. Ven. Text has ὤν.

12 b. 30. Cod. Tic. simply omits γάρ; also omits τι after μέσον.

12 b. 30. ὤν] Cod. Tic. implies ὤν δέ. Thus acc. to Cod. Tic. l. 30 would run: τούτων οὐδὲν ἦν ἀνὰ μέσον, ὤν δὲ θάτερον ἀναγκαῖον ἦν τῷ κ. τ. λ.

12 b. 33. A. T. implies οὐ γὰρ λευκὸν οὔτε μέλαν πᾶν εἶναι τὸ δεκτικόν, omitting ἀνάγκη.

12 b. 37. Cod. Tic. retains εἰ μή simply.

12 b. 38. ἐπὶ δὲ—ὑπάρχειν] Cod. Tic. retains text of Waitz.

12 b. 39. καὶ before οὐχ] Cod. Tic. omits.

13 a. 2. Cod. Tic. retains ὑπάρχει.

13 a. 8. Cod. Tic. has ἀλλ' οὐδ' ὤν ἀνὰ μέσον ἐστίν, ἀναγκαῖόν ποτε παντί. Cp. *n*.

13 a. 9. Cod. Tic. has ὑπάρχειν simply.

13 a. 11. καὶ τούτων] Cod. Tic. καὶ τοῦτο.

13 a. 14. ἀλλὰ τισί] so Cod. Tic. simply.

13 a. 24. Cod. Tic. omits καί.

13 a. 34. Cod. Tic. does not add μεταβολὴν γίνεσθαι.

13 a. 35. τις] Cod. Tic. implies οὔτις.

13 a. 36. Cod. Tic. has ἔφυσεν simply.

13 b. 3, 4. A. T. has order: ἀναγκαῖον εἶναι θάτερον ἀληθές, still omitting ἀεί.

13 b. 11. Cod. Tic. retains ἐστιν.

13 b. 18. Cod. Tic. involves οὔτε γὰρ τὸ νοσεῖ Σωκράτης οὔτε τὸ ὑγιαίνει ἀληθὲς ἐστίν, αὐτοῦ μὴ ὄντος ὅλως τοῦ Σωκράτους ψεῦδος.

13 b. 20. Cod. Tic. omits καὶ τῆς ἕξεως and words τε ὅλως οὐδέτερον ἀληθές, ὄντος τε, and also reads ἐστι instead of ἀεί after οὐκ in l. 21.

13 b. 25. ὅλως] A. T. implies ἁπλῶς.

13 b. 30. Cod. Tic. retains καί.

13 b. 33. Cod. Tic. involves ὥστε ἐπὶ ἀλλήλων ἴδιον.

13 b. 36. Cod. Tic. retains τοῦτο δὲ δῆλον.

13 b. 37. Codices *C. g. e. n.* also make this addition.

14 a. 20. γένη] Cod. Tic. has γένος.

14 a. 24. Cod. Tic. retains ἐν γένει.

14 a. 26. A. T. has πρῶτον μὲν γὰρ καί. So *e. n. u.*

14 a. 36. Cod. Tic. has κατά simply, but adds τό before πρότερον, with *A. d. e. i. u.*

14 b. 4. A. T. has παρὰ τὰ προειρημένα. So *g*.

14 b. 5. Cod. Tic. retains εἶναι τῇ φύσει δοκεῖ.

14 b. 9. A. T. omits σχεδόν. So *n*. It should be added that Codd. *e. n.* have order: τοῦ πρ. τρόποι.

14 b. 10. A. T. perhaps implies instead of καὶ ἕτερος εἶναι the following: ἕτερος ἔτι εἶναι.

14 b. 11. Cod. Tic. has τῶν γὰρ ἀντιστρεφόντων simply.

14 b. 24. Cod. Tic. simply omits δὲ λέγεται.

14 b. 25. A. T. omits ἐστιν. So *n*.

14 b. 38. Read in note χερσαῖον for χερσόν.

15 a. 4. The order of A. T. ἀεὶ τῶν εἰδῶν is read in *C*.

15 a. 5. A. T. omits ἐστι. So *e. n.*

15 a. 9, 10. Cod. Tic. has μηδαμῶς δὲ αἴτιον τοῦ εἶναι τῷ ἑτέρῳ ἐστί.

15 a. 14. Cod. Tic. retains order of W.

15 a. 15. Cod. Tic. has αὗται μὲν οὖν αἱ κινήσεις.

15 a. 17. Cod. Tic. has τῆς κατὰ τόπον μεταβολῆς by a copyist's error.

15 a. 19. Cod. Tic. retains ἀλλοιούμενον, but for τινά implies τινάς.

15 a. 20. Cod. Tic. retains ἀλλοιοῦσθαι.

15 a. 29. Read in note "rc add *n*."

15 b. 1. Cod. Tic. retains κίνησις ἠρεμίᾳ.

15 b. 6. Cod. Tic. retains τῇ δὲ λοιπῇ τ. ἀπ. κιν.

15 b. 7. Cod. Tic. adds τι after εἶναι. So *C. f.*

15 b. 9. ἢ τὴν εἰς τ. ἐ. τ. π. μεταβολήν] Cod. Tic. τῇ εἰς τ. ἐ. τ. π. μεταβολῇ. So *A. B. e. u.* pr. *d. n.*

15 b. 13. Cod. Tic. has τῇ κατὰ τὸ ποιὸν ἠρεμίᾳ ἢ εἰς τὸ ἐναντίον τοῦ ποιοῦ μεταβολή.

§ II. ON THE DE INTERPRETATIONE.

16 a. 6. Cod. Tic. has ὧν μέντοι τούτων (a simple corruption in Arm. of ταῦτα) σημεῖα πρώτων, ταὐτὰ πᾶσι κ. τ. λ. Boeth.: "quorum autem haec primorum."

16 a. 8. Cod. Tic. retains ἤδη ταὐτά.

16 a. 10. Cod. Tic. retains ὁτὲ μέν.

16 a. 10. Cod. Tic. retains ἤδη.

16 a. 11. ᾧ] Cod. Tic. like V. T. has οἷς.

16 a. 14. Cod. Tic. retains reading of W.

16 a. 15. Cod. Tic. has ἢ τὸ λευκόν, ὅταν μὴ προστεθῇ τι οὔπω ἐστὶν οὔτε ψεῦδος οὔτε ἀληθές· σημεῖον δὲ ἐστὶ τοῦδε. καὶ γὰρ κ. τ. λ.

16 a. 19. A. T. omits μὲν οὖν.

16 a. 25. A. T. implies ἀλλ' οὐδενὸς κεχωρισμένου. So Boeth.: "sed nullius separati."

16 a. 26. Boethius also omits οὐδέν, reading "ut in equiferus ferus. Secundum placitum vero."

16 a. 27. Cod. Tic. omits the scholion added in other texts.
16 b. 1. Cod. Tic. implies *ἀλλὰ πτῶσις ὀνόματος*. Cod. *A* has *πτῶσις*.
16 b. 4. *οὐδὲν γάρ πω*] The A. T. rather implies *οὐδέ πω γάρ* than *οὐδὲ γάρ πω*.
16 b. 6. Cod. Tic. omits *δέ* with *g*, and adds *τὸ* before *μέρος*.
16 b. 11. Erratum. Read in second line of note "*Ŀ=ὑποκειμένων*."
16 b. 12. *λέγω*] A. T. *λέγομεν*. So 17 a. 39.
16 b. 20. Cod. Tic. retains *ὁ λέγων*.
16 b. 24. Cod. Tic. retains *ἦν*.
17 a. 11. Cod. Tic. has *ὁ τοῦ ἀνθρώπου λόγος*. Boethius agrees with A. T. throughout this passage: "ex verbo esse vel casu. Etenim hominis ratio."
17 a. 12. *ἤ τι τοιοῦτον*] Cod. Tic. implies *ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων*.
17 a. 14. Cod. Tic. implies *οὐ γὰρ τῷ σύνεγγυς δὴ εἰρῆσθαι*.
17 a. 30. Cod. Tic. reads comma before, not after, *ὡσαύτως*, and A. T. omits *καί* before *ὃ κατέφησε*. So Boeth. "et quod quis negaverit."
17 a. 33. Cod. Tic. omits *καί*, but retains *τοῦτο*.
17 a. 36. In note on *ἄλλα* read *ἔτι* for *ἔπι*.
17 a. 40. Cod. Tic. for *իւրաքանչիւրցն* has *իւրաքանչիւրըն*, the regular equivalent of *καθ' ἕκαστον*.
17 b. 4. Boethius omits *τι*.
17 b. 4. Cod. Tic. has *ἔσονται ἐναντίαι αἱ ἀποφάνσεις*.
17 b. 7. Boeth. omits *αὗται μέν*: "quando autem in universalibus non universaliter, non sunt contrariae."
17 b. 8. Boeth. omits *ποτέ*: "est esse contraria."
17 b. 13. *καθόλου κατηγορεῖν τὸ καθόλου*] Cod. Tic. implies *τὸ καθόλου κατηγορεῖν καθόλου*.
17 b. 14. Boethius also omits *ἀληθής*: "nulla enim adfirmatio erit, in qua."
17 b. 17. Cod. Tic. implies *καὶ ἀποφάσει λέγω*, though the first hand suspects *καί*.
17 b. 18. Cod. Tic. retains *ὅτι οὐ καθόλου*.
17 b. 20. Cod. Tic. retains *ἐναντίως*.
17 b. 22. Cod. Tic. omits words: *οὐδεὶς ἄνθρωπος δίκαιος*.
17 b. 28. Cod. Tic. does not add *ὡσαύτως*.
17 b. 28, 29. Cod. Tic. omits words: *οὐκ ἔστι Σωκράτης λευκός*.
17 b. 32. alt. *καί*] Cod. Tic. omits. So *G*.
17 b. 33. pr. *καί*] Cod. Tic. omits.
17 b. 40. *ἡ κατάφασις*] Cod. Tic. has this in margin in first hand, but in text *ἡ ἀπόφασις*.
17 b. 40. Cod. Tic. has *ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ*.
18 a. 1. Cod. Tic. has *ἢ ὡς καθόλου ἢ ὡς μὴ καθόλου*.

18 a. 3. Cod. Tic. has οὐκ ἡ ἀντικειμένη.

18 a. 5. Cod. Tic. has τῇ δὲ τὶς ἄνθρωπος ἡ οὐδεὶς ἄνθρωπος λευκός, omitting first λευκός.

18 a. 8. Boeth. partly agrees with A. T. "uni negationi una adfirmatio."

18 a. 15. Cod. Tic. has simply οὐκ.

18 a. 21. Cod. Tic. has οὐδὲν γὰρ διαφέρει εἰπεῖν ὅτι ἔστιν ἵππος καὶ ἄνθρωπος λευκός, ἢ ὅτι ἔστιν ἵππος λευκὸς καὶ ἔστιν ἄνθρωπος λευκός. Thus in l. 21 Arm. omits the words τοῦτο and ἤ, perhaps reading ὅτι in place of latter, and in l. 22 omits τοῦτο δὲ οὐδὲν διαφέρει τοῦ εἰπεῖν, and in l. 23 introduces ἢ ὅτι before ἔστιν ἵππος λευκός.

18 a. 28. Cod. Tic. omits ἀνάγκη.

18 a. 32. Cod. Tic. has τῶν καθόλου λεχθέντων, μὴ καθόλου. So *e*.

18 a. 32. Cod. Tic. omits δέ after εἴρηται.

18 a. 34. Note refers to first ἤ.

18 a. 35. Boeth. reads "nam si hic quidem," etc., so agreeing with A. T.

18 a. 37. Cod. Tic. has κατάφασις simply.

18 b. 2. Cod. Tic. retains ἢ οὐ λευκόν.

18 b. 2. Cod. Tic. retains ἦν.

18 b. 3. Cod. Tic. reads καὶ εἰ μή, ψεύδεται, omitting ὑπάρχει, but retaining καί.

18 b. 5. Cod. Tic. has ἢ ψευδῆ simply.

18 b. 6. ἢ οὐκ ἔσται] Cod. Tic. has ἢ οὐκ οὐκ ἔσται.

18 b. 9. Cod. Tic. retains οὕτως ἢ μὴ οὕτως.

18 b. 21. Cod. Tic. has ὅτι λευκὸν καὶ μέλαν, δεῖ.

18 b. 22. Cod. Tic. implies εἰ δὲ ὑπάρχειν εἰς αὔριον, ὑπάρξειν εἰς αὔριον· εἰ δὲ μὴ ἔσται μήτε μὴ ἔσται εἰς αὔριον, οὐκ ἂν εἴη τὸ κ.τ.λ. Thus the only real change implied is of ὑπάρξει into ὑπάρχειν in l. 22, which reading is found in *d. u*, and the addition of εἰς before αὔριον in l. 23 as found in *C. E. e. u*.

18 b. 25. Boeth. also adds ναυμαχίαν.

18 b. 26. A. T. has order ταῦτα ἄτοπα.

18 b. 33. Cod. Tic. omits τοδί after ἔσται. So also Boeth.

18 b. 37. Cod. Tic. retains ἢ μὴ εἶπον.

18 b. 38. Cod. Tic. retains text of W, only omitting τι. Boeth. also omits τι.

18 b. 39. Boeth. seems to have read διὰ τὸ καταφάναι ἢ ἀποφάναι, for he renders "propter negare vel adfirmare."

19 a. 2. Cod. Tic. does not add καί.

19 a. 4. Cod. Tic. has ὅτε γὰρ ἀληθῶς εἴπέ τις, ὅτι ἔσται. Boeth. also renders "quando enim."

19 a. 6. Cod. Tic. retains εἰπεῖν ἀεὶ ὅτι ἔσται.

19 a. 7. δή] A. T. δέ.

19 a. 9. Cod. Tic. agrees with Waitz except that it omits *ὁμοίως* and implies *ἐνδεχόμενα γίνεται* rather than *ἐνδέχεται*. Boethius omits *ὁμοίως*.

19 a. 18. Omit note ad loc.

19 a. 20. Boethius also has "vel adfirmatio vel negatio."

19 a. 21. Cod. Tic. implies no alteration of text of W.

19 a. 26. Cod. Tic. has *ὅτι ἔστι τὸ ἁπλῶς εἶναι κ. τ. λ.*

19 a. 28. *εἶναι μέν*] Cod. Tic. *εἶναι δέ*.

19 a. 28. Cod. Tic. has *ἅπαν* simply.

19 a. 36. Cod. Tic. retains *τούτων γάρ* simply.

19 a. 37. Cod. Tic. retains *θάτερον μόριον*.

19 a. 38. Cod. Tic. has *μᾶλλον* simply.

19 a. 39. Cod. Tic. implies *τὴν ἑτέραν, οὐ μέντοι ταύτην ἀλ. ἢ ψ. ὥστε*.

19 b. 7. Cod. Tic. agrees with text of W.

19 b. 8. *ὄνομα μὲν οὐ λέγω*] *անուն ոչ ասեմ* in Cod. Tic. The punctum delens set over *ոչ* by first hand implies that *οὐ* is to be omitted.

19 b. 9. Cod. Tic. has *ἓν γάρ πως σημαίνει τὸ ἀόριστον ὄνομα, ὥσπερ καὶ τὸ οὐκ ὑγιαίνει οὐ ῥῆμα ἐστί· πᾶσα κατάφασις*.

19 b. 12. Boethius renders *οὐδέ* by "vel," as if he read *ἤ*.

19 b. 15. Boethius also omits *ἔσται*.

19 b. 20. *λέγω δὲ οἷον* — 19 b 32. *οὕτω τέτακται*] Cod. Tic. agrees with text of W. throughout except for following small differences:—

- b. 22. Read in order *ταῦτα ἔσται*.
- b. 25. Read *δικαίῳ* for *ἀνθρώπῳ* twice. So Boethius.
- b. 27. Omit *ἀπόφασις τούτου*.
- b. 28. Omit *οὐκ ἔστι δικ. ἄν*.
- b. 30. Read *δικαίῳ* for *ἀνθρώπῳ* twice and set *προσκείσεται* at end of clause after *τῷ οὐ δικαίῳ*. So Boethius.
- b. 31. Read *λέγεται* instead of *εἴρηται*.

20 a. 8. Cod. Tic. retains *πᾶς ἄνθρωπος*.

20 a. 10. Cod. Tic. adds *τὸ ὄνομα* after *καθόλου*.

20 a. 13, 14. Cod. Tic. has *ἢ ὅτι καθόλου τοῦ ὀνόματος ἢ καταφάναι ἢ ἀποφάναι*.

20 a. 14. *τὰ δὲ ἄλλα*] A. T. has *τὰ δὴ ἄλλα* or *τὰ ἄλλα οὖν*. Boethius "ergo cetera."

20 a. 17. A. T. omits *ἐστι*.

20 a. 19. *αἱ δὲ ἀντικειμέναι*] Cod. Tic. *οὔτε* (or *οὐδὲ*) *αἱ ἀντικειμέναι*.

20 a. 23. Cod. Tic. retains *οὐ*.

20 a. 23. Cod. Tic. has *φανερὸν δὲ ὅτι*, retaining *δέ* but rejecting *καί*.

20 a. 24. Cod. Tic. retains order *εἰ ἀληθές*.

20 a. 25. Cod. Tic. retains *ὅτι καί*.

20 a. 31. καί] A. T. has ἤ. So Boethius "nomina vel verba."
20 a. 32. A. T. implies ἀπόφασις instead of ἀποφάσεις.
20 b. 3. Cod. Tic. retains ἐστι.
20 b. 4. Cod. Tic. retains τοῦ μὲν γάρ.
20 b. 19. Cod. Tic. has ἐάν simply.
20 b. 32. Cod. Tic. omits τῶν before χωρίς.
20 b. 34. Boethius also omits ταῦτα: "et ut unum" is his rendering.
20 b. 36. The Cod. Tic. implies, as it would seem, the following: εἰ γὰρ μή, ὅ τί τις ἑκάτερον εἴη, καὶ ἄμφω, πολλὰ καὶ ἄτοπα ἕπεται. Boethius has "si enim, quoniam alterutrum dicitur, et utrumque dicitur, multa et inconvenientia erunt." From which Karl Meiser (Jahrbücher für classische Philologie von Fleckeisen, Band 117, p. 252) infers that Boethius read εἰ γάρ, ὅτι ἑκάτερον, καὶ τὸ συνάμφω. The reading εἰ γὰρ μή was beyond doubt in the Armenian translator's Greek text.
20 b. 39. ὥστε ἔσται ἄνθρωπος λευκὸς λευκός] Cod. Tic. has ὥστε ὁ (or τὸ) ἄνθρωπος ἔσται λευκός.
21 a. 2. καὶ Σωκράτης—δίπους] Cod. Tic. has καὶ Σωκράτης, ἄνθρωπος· καὶ ἄνθρωπος καὶ δίπους.
21 a. 5. Cancel note on ἁπλῶς.
21 a. 6. λέγειν ἄτοπα] Cod. Tic. implies ψεύδεσθαι ἄτοπα.
21 a. 11. Cod. Tic. omits τό. So *n*.
21 a. 12. οὐδ' εἰ τὸ λευκὸν μουσικόν] Cod. Tic. has εἰ δὲ τὸ λευκὸν μουσικόν. In the Cod. Tic. there is a lacuna between τὸ and λευκόν, where one letter has been erased. What the letter was cannot be seen, but there is no room for the equivalent of οὐ to have stood there. Like the Ven. Text the Cod. Tic. omits the words immediately following.
21 a. 13. Cod. Tic. retains τὸ μουσικὸν λευκόν.
21 a. 14. Cod. Tic. retains τὸ λευκὸν μουσικόν.
21 a. 18. Boethius has order of A. T. "in homine bipes et animal."
21 a. 22. Boethius, like the A. T., implies οἷς ἕπεται: "quando in adiecto quidem aliquid oppositorum inest quae consequitur contradictio."
21 a. 25. Cod. Tic. omits μή altogether.
21 a. 31. Cod. Tic. has καὶ ἀληθές ἐστιν εἰπεῖν.
21 b. 1, 2. Cod. Tic. implies τοῦ εἶναι ἄνθρωπον ἀπόφασις μὴ εἶναι ἄνθρωπον, τὸ μὴ εἶναι λευκὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' οὐ τὸ εἶναι μὴ λευκὸν ἄνθρωπον. It therefore omits the words οὐ τὸ εἶναι μὴ ἄνθρωπον, καὶ τοῦ εἶναι λευκὸν ἄνθρωπον doubtlessly through the similar endings. In this as in other passages where omissions in the Cod. Tic. are clearly due to this cause, the

Venice Text is a record of attempts to patch up a meaning out of the mutilated passage.

21 b. 5. The Cod. Tic. agrees with Ven. Text except in this, that λέγω is added, though in first hand, in margin.

21 b. 6. προστίθεται] A. T. implies προστιθείη.

21 b. 11. τὸ δυν. μ. ε. ἀλλ' οὐ τ. μ. δ. ε.] The Cod. Tic. has οὐ μὴ δυνατὸν εἶναι ἀλλὰ τὸ δυνατὸν μὴ εἶναι.

21 b. 12. Cod. Tic. has δυνατὸν εἶναι καὶ μὴ εἶναι.

21 b. 18. Boethius agrees with A. T. and *n.* "non igitur est ista negatio."

21 b. 19. Cod. Tic. reads ἐκ τούτων ἢ τὸ αὐτὸ καταφάναι.

21 b. 20. Cod. Tic. retains ἢ μὴ κατὰ τὸ εἶναι.

21 b. 21. Cod. Tic. reads γίνεσθαι καταφάσεις. So Boethius, "fieri adfirmationes."

21 b. 23. τοῦ δυνατὸν εἶναι τὸ μὴ δυνατὸν εἶναι] Cod. Tic. has τοῦ δυνατὸν εἶναι, τὸ μὴ δυνατὸν εἶναι, ἀλλὰ τὸ μὴ (or οὐ) δυνατὸν μὴ εἶναι, the last clause of which the first hand, it seems, corrected into ἀλλὰ οὐ τὸ δυνατὸν μὴ εἶναι, which reading is in *C. K. f.*

21 b. 25. Perhaps the A. T. implies ἐνδεχομένου εἶναι.

21 b. 27. Cod. Tic. retains τὰ δ' ὑποκειμένα, but rejects πράγματα.

21 b. 28, 29. The Cod. Tic. repeats by a dittology the words τὸ μὲν λευκὸν τὸ δ' ἄνθρωπος, οὕτως ἐνταῦθα τὸ μὲν εἶναι καὶ μὴ εἶναι ὡς ὑποκειμένον γίνεται.

21 b. 34, 35. Cod. Tic. reads τοῦ δὲ δυνατὸν μὴ εἶναι ἀπόφασις οὐ τὸ μὴ (or οὐ) δυνατὸν εἶναι ἀλλὰ τὸ μὴ (or οὐ) δυνατὸν μὴ εἶναι. This is the reading of *A. K. e.* rec. marg. *B.*

21 b. 36. αἱ τοιαῦται κ. τ. λ.] Cod. Tic. nearly agrees with the Ven. Text and would thus run in Greek: αἱ τοιαῦται, δυνατὸν εἶναι καὶ δυνατὸν οὐκ (or μὴ) εἶναι, ἀλλ' οὐ τὸ δυνατὸν εἶναι καὶ τὸ δυνατὸν μὴ εἶναι, οὐ τὸ δυνατὸν μὴ εἶναι, οὐδέποτε.

22 a. 1. ἀντικεῖνται γάρ· οὐδέ γε.] Cod. Tic. agrees with text of W. in exhibiting this reading.

22 a. 4. οὐ τὸ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι.] Cod. Tic. implies οὐ τοῦ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι, which is perhaps a slip in rendering.

22 a. 6. καὶ τοῦ ἀδύνατον εἶναι] Cod. Tic. seems to retain just this reading.

22 a. 7. τοῦ δὲ ἀδύνατον μὴ εἶναι] Cod. Tic. seems to involve τοῦ δὲ ἀδυνάτου μὴ εἶναι.

22 a. 8. καὶ μὴ εἶναι δεῖ] Cod. Tic. has καὶ μὴ εἶναι ἀεὶ δεῖ.

22 a. 9. A. T. has full stop after ὑποκειμένα.

22 a. 10. ποιοῦντα] Cod. Tic. and a Jerusalem MS. have here առդնելով = προστίθεντα. In note on 21 b. 5 I conjectured that առդնելով προστίθεντα

was in the present passage a copyist's error for առնելով=ποιοῦντα, but the version of Boethius makes this doubtful. It runs: "negationem vero et adfirmationem haec facientem ad unum adponere." As to which Karl Meiser (in Fleckeisen's Jahrbücher, vol. 117, p. 253) remarks: "dies lässt im Griechischen statt πρὸς τὸ εἶναι καὶ μὴ εἶναι erwarten πρὸς ἓν (oder τὸ ἕν?) συντάττειν (oder vielmehr προστιθέναι?)." However in Boethius "facientem" certainly renders ποιοῦντα, so that առնելով is anyhow wanted in the Armenian.

22 a. 11. φάσεις] Cod. Tic. has φάσεις καὶ ἀποφάσεις.

22 a. 15. τό] Cod. Tic. retains.

22 a. 16. καὶ τὸ μὴ ἀδύνατον εἶναι] Cod. Tic. has καὶ τὸ μὴ δυνατὸν εἶναι.

22 a. 18. Καὶ τὸ οὐκ] There is an erasure, accidental or purposive, of the Cod. Tic. where these words would come.

22 a. 19. Cod. Tic. seems to have had μὴ δυνατῷ μὴ εἶναι καὶ τῷ μὴ ἐνδεχομένῳ μὴ εἶναι.

22 a. 19. τὸ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι καὶ τὸ ἀδύνατον εἶναι] Cod. Tic. has ἀναγκαῖον εἶναι καὶ τὸ ἀδύνατον μὴ εἶναι, and then follows before the words τῷ δὲ μὴ δυνάτῳ an erasure equal to two lines of Waitz' Text. The words erased seem to have been: իսկ կարելում ոչ գոլ և ոչ ընդունակական գոլ ոչն հարկաւոր ոչ գոլ և անկարելին գոլ=τῷ δὲ δυνατῷ μὴ εἶναι καὶ μὴ ἐνδεχόμενον εἶναι τὸ μὴ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι καὶ τὸ ἀδύνατον εἶναι. The erasure was made by a late hand, and the words erased were in the first hand.

22 a. 21. καὶ μὴ ἐνδεχομένῳ μὴ εἶναι τὸ ἀναγκαῖον εἶναι καὶ τὸ ἀδύνατον μὴ εἶναι] Cod. Tic. has μὴ ἐνδεχόμενον μὴ εἶναι, ἀναγκαῖον εἶναι καὶ τὸ ἀδύνατον μὴ εἶναι.

Here ἐνδεχόμενον is read in *C. K. e.*

22 a. 24. Cod. Tic. presents the first six lines of ὑπογράφη in same way as Ven. Text, but then inserts ἀδύνατον εἶναι, οὐκ ἀδύνατον μὴ εἶναι, ἀναγκαῖον εἶναι, οὐκ ἀναγκαῖον εἶναι. Then, like the Ven. Text, it concludes with ἀναγκαῖον μὴ εἶναι, οὐκ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι.

A hand not later than 1500 A. D. adds another arrangement in the margin of Cod. Tic., remarking that it was what he found in the books of the Franks.

22 a. 33. Cod. Tic. retains ἀκολουθεῖ μὲν ἀντιφατικῶς.

22 a. 35, 36. ἡ ἀπόφασις—ἀδύνατον εἶναι] Cod. Tic. implies ἡ ἀπόφασις οὐ τὸ δυνατὸν εἶναι τῇ δὲ ἀποφάσει τῆς καταφάσεως (or τῇ καταφάσει?). τῷ γὰρ οὐκ ἀδυνάτῳ εἶναι τὸ ἀδύνατον εἶναι.

22 a. 38. A. T. omits δή. Boethius also omits δή and ἔχει: "manifestum quoniam non eodem modo."

22 b. 2. τὸ γὰρ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι οὐκ ἀναγκαῖον εἶναι] Cod. Tic. has ἀναγκαῖον γὰρ τὸ μὴ (or οὐ ?), μὴ εἶναι, οὐκ ἀναγκαῖον εἶναι.

22 b. 6. A. T. omits first εἶναι.

22 b. 6. Cod. Tic. retains ἀλλὰ μὴ εἶναι.

22 b. 8. καὶ μή, ταῦτα ἐξ ἐναντίας] Cod. Tic. punctuates differently, thus: καὶ μὴ ταῦτα, ἐξ ἐναντίας.

22 b. 11, 12. εἰ γὰρ μή, ἡ ἀπόφασις ἀκολουθήσει] Cod. Tic. implies thus: εἰ γὰρ μὴ εἴη ἀπόφασις, ἀκολουθήσει.

22 b. 12. Cod. Tic. retains φάναι.

22 b. 13. εἰ μὴ δυνατόν] Cod. Tic. has εἰ μὴ ἀδύνατον.

22 b. 13. ἀδύνατον ἄρα] So Cod. Tic. in text, but a definite article is added above the line in an early hand, as if τὸ ἀδύνατον ἄρα should be read.

22 b. 15. τὸ οὐκ ἀδύνατον εἶναι ἀκολουθεῖ, τούτῳ δὲ τὸ μή] Cod. Tic. implies τὸ οὐ δυνατὸν εἶναι· ἀκολουθεῖ καὶ τούτῳ τὸ μή.

22 b. 17. Cod. Tic. retains οὐδέ.

22 b. 18. Cod. Tic. retains ἀκολουθεῖ simply, without οὐ.

22 b. 19. Cod. Tic. implies τούτῳ δὲ ὁπότερα ἂν ἀληθῆ ᾖ.

22 b. 20. Cod. Tic. has οὐκ ἔτι ἔσται ἐκεῖνο ἀληθές.

22 b. 25. Cod. Tic. retains text of W. except in that it implies δέ instead of γάρ.

22 b. 28. καί] Cod. Tic. omits.

22 b. 28. Boethius has same order as A.T. "sic positis."

22 b. 31. Cod. Tic. retains ἀντίφασιν simply.

22 b. 31. Boethius has order of A.T. "si quis non hanc dicat esse."

22 b. 32. Boethius agrees with A.T. "sed utraeque falsae sunt."

22 b. 35. τὸ ἀναγκαῖον εἶναι] Cod. Tic. τοῦ ἀναγκαῖον εἶναι without adding καί.

22 b. 35. μή] Cod. Tic. omits, also Ven. Text.

22 b. 36. δέ] Cod. Tic. omits, along with stop before τοῦτο in b. 35.

22 b. 37. Cod. Tic. retains καί.

23 a. 3. οὐδ'] has dropt out of the Cod. Tic., in a way easily understood, for καὶ μή and οὐδ' have one and the same Armenian equivalent.

23 a. 4. Boethius also omits δέξασθαι.

23 a. 6. Cod. Tic. has ἀντικειμένων simply.

23 a. 9. Cod. Tic. has τὸ δυνατὸν εἶναι ὅτι, but does not add τὸ δέ.

23 a. 11. οἷον] Cod. Tic. omits, but implies τὸ δυνατόν.

23 a. 11. εἶναι] *n* omits as well as A.T. Boethius also omits: "ut possibile est ambulare quoniam ambulabit," where "possibile est" is the equivalent of δυνατόν alone.

23 a. 13. τὸ μὴ ἀδύνατον] Cod. Tic. has τὸ δυνατόν.

23 a. 16. Cod. Tic. reproduces text of W. except in implying *τοῖς ἐν μέρει.*

23 a. 20. Cod. Tic. has *τούτοις πως*, if that be really the sense of *սոցապէս կարգաւ*.

23 a. 21. *δή*] A.T. has *δέ*. Boethius has: "manifestum est autem," which seems to imply *δέ*, "ergo" being his equivalent for *δή*.

23 a. 23. Cod. Tic. has *δυνάμεως ἐνεργείᾳ ἀεί εἰσιν.* Boethius agrees with this, except that he does not add *ἀεί*. He renders "et haec quidem sine potestate actu sunt." It is noticeable that in the preceding line a. 22 he renders *καὶ τὰ ἐνεργείᾳ*, "et quae actu sunt," where *ἐνέργεια* stands in text of Waitz and also in A.T.

23 a. 25. Here again Boethius agrees with A.T.: "sunt actu, sed potestate solum."

23 a. 27. Cod. Tic. retains *ἡ κατάφασις τῇ ἀποφάσει.*

23 a. 28. *ὁ λόγος τῷ λόγῳ*] The A.T. would imply *λόγος λόγῳ* simply.

23 a. 30. Cod. Tic. retains *ἢ τό.*

23 a. 31. Boethius has order of A.T. "Callias iustus est, Callias iustus non est."

23 a. 32. Cod. Tic. has *τούτων; τὰ μὲν γὰρ ἐν τῇ φωνῇ*, omitting *εἰ*.

23 a. 39. A.T. involves instead of *ἀποφάσεως* rather *ἀντιφάσεως.*

23 b. 2. Cod. Tic. omits *ἔστι* before *μία* altogether.

23 b. 2. Cod. Tic. involves *καθ' ὁποτέραν καὶ ἐναντία*; which is read in *n* except for the *καί*.

23 b. 13. A.T. omits *ἐστίν* and with *u* adds *εἰσιν* after *αὗται δέ.*

23 b. 15. Cod. Tic. has *εἰ οὖν τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ οὐ κακόν ἐστι.*

23 b. 17. *μᾶλλον δὲ ἑκάστου ἀληθὴς ἡ καθ' ἑαυτό*] Cod. Tic. retains this reading except that it has *ἤ* "or" for *ἡ*.

23 b. 18 and b. 19. A. T. seems to omit *ὅτι* before *ἀγαθόν* and before *κακόν.*

23 b. 21. *ἡ τῆς ἀποφάσεως*] A.T. has *ἡ ἀντίφασις.*

23 b. 21. Boethius also omits *δόξα.*

23 b. 21. *δέ*] Cod. Tic. involves *γάρ.*

23 b. 24. *δὲ ἡ τῆς ἀντιφάσεως*] A.T. has *δὲ ἀποφάσεως* and omits *ὅτι* in b. 26.

23 b. 28. *ἤ*] A.T. omits.

23 b. 33. A.T. has *ἔχει καὶ ἡ τοῦ ἀγαθοῦ.*

23 b. 36. Cod. Tic. has *οὐκ ἤδη ἡ λέγουσα ὅτι κακόν*;

23 b. 39. Cod. Tic. omits *καί.*

23 b. 40. *οὖν*] A.T. has *δέ.*

24 a. 1—24 a. 3. Cod. Tic. seems to imply: *οὐ γὰρ ἀληθὴς αὕτη· ἀλλ' ἐκεῖνα, ἔπει οὐκ ἀγαθὸν ἐν τῇ τοῦ ἀγαθοῦ, ἐναντίον τῷ μὴ ἀγαθῷ ὅτι ἀγαθὸν ψευδῆ· ἀληθὴς γὰρ αὕτη· ὥστε καὶ τῇ τοῦ ἀγαθοῦ ὅτι οὐκ ἀγαθὸν ἂν εἴη ἡ τοῦ μὴ ἀγαθοῦ, ὅτι ἀγαθόν.* Boethius also omits *ψευδὴς γὰρ αὕτη*, but otherwise reflects the text of Waitz.

24 b. 4. τῇ] A.T. omits. So *B. C. d. u.* and pr. *A. n.*

24 b. 4. alt. ὅτι] A.T. omits.

24 b. 5. ἡ ὅτι οὐδὲν ἢ οὐδείς] Cod. Tic. implies: ἢ ὅτι οὐ πρὸς πάντα ἄνθρωπον ἢ ὅτι οὐδείς. For ἡ ὅτι here Boethius implies: ἡ ἢ ὅτι, "ea quae est vel quoniam." Cod. Tic. omits the ἤ before οὐ.

24 b. 6. A.T. omits δέ after φανερόν and with *d. f.* reads καί after ὅτι. So Boethius, "quoniam et."

24 b. 6. Cod. Tic. implies: ἀληθείᾳ ἀλήθειαν οὐκ ἐνδέχεται ἐναντίαν εἶναι οὔτε δόξαν οὔτε ἀντίφασιν.

24 b. 8. περὶ ταῦτα] Cod. Tic. has περὶ ταὐτά simply. So *e.* and Boethius, "circa eadem."

APPENDIX II.

ARMENIAN TEXT.

A = Codex Ticinus.
B = Codex Hierosolymarius, 1291.
C = Codex Hierosolymarius, 401.
D = Codex Parisiensis, Cat. Arm. 95.
E = Codex Parisiensis, Cat. Arm. 106.
V = Editio Veneta, A. D. 1833.
Vo = Codices Veneti secundum notas editionis Venetae.
M = Porphyrii Introductio, Madras, 1793.

N.B. The Armenian Text printed below is that of the Codex Ticinus. All the variations from this Codex Ticinus contained in the Venice Printed Text are given at foot of page.

Not all but only the more important variations of the Jerusalem Codices from the Codex Ticinus are noted. The Paris Codices as being of slight value are seldom given, except when they confirm the Cod. Tic. against other authorities.

Where the critical notes do not specify the contrary it is to be assumed that B C D and E have the same reading as V.

THE CATEGORIES OF ARISTOTLE.

Ստորոգութիւնք արիստոտելի :—

ED. BEK.

p. 1. ա Համանո՛ւնք[1] ասին որոց անուա՛նք[2] միայն հասարակ։ իսկ ըստ անուա՛նն, բա՛ն գոյացութեա՛ն[3]. ա՛յղ։ ո՛րզան։ կենդանի՛, և[4] մարդն, և գրեա՛լն։ քանզի սոցա[5], անո՛ւն միայն հասարակ։ իսկ ըստ անուա՛նն, բա՛ն գոյացութեան[6], ա՛յղ՝ քանզի եթե բացատրեսցէ ոք. զի՛նչ է նոցա երկաքանչի՛ւր ուրո՛ւք[7] կենդանի՛ն գոլ. յատո՛ւկ իւրաքանչի՛ւր ումե՛ք. բա՛ն բացատրեսցէ։

բ Եւ փաղանո՛ւնք[8] ասին, որոց և[9] անո՛ւնն հասարակ։ և ըստ անուանն. բա՛ն գոյացութեան[10] նո՛յն՝ Հիզան։ կենդանի մա՛րդն, և

[1] V Հոմանունանք. [2] V անուանքն. [3] B բանն գոյացութեանն. [4] V om. և. [5] V սոցայց. BDE սոցա. [6] B գոյացութեանն. [7] CV ուրուք. B ումուք. [8] BCD փաղանունք. V փաղանունանք. [9] V om. և. [10] BDE գոյացութեան. V գոյացութեանն.

արջառն[1]*: քանզի մարդն և արջառ*[2]*. համարձակ անուամբ տուասին, կենդանի՝ և բան գոյացութեան*[3]*, նոյն է*[4]*: քանզի եթե բացատրեսցէ ոք զերկաքանչիւր ուրուք զբանն. զինչ է*[5] *նոցա երկաքանչիւրումեք. կենդանին գոլ՝ զնոյն բացատրեսցէ բան*[6]*:*

զ Եւ յարանունք[7] *ասին, որք միանգամ յումեքէ տարբերեալք հոլովիւ, զըստ անուանն զառասութիւն ունին: որզան: ի քերականութենէն, քերականն: և յարութենէն, արին:*

է Յասիցելոցն[8]*, է ինչ որ ըստ շարամանութեան ասի, և է ինչ որ առանց շարամանութեան: արդ ըստշարամանութեանքն՝ որզան: մարդ ընթանայ, մարդ յաղթէ: իսկ առանց շարամանութեանքն*[9]*: որզան: մարդ՝ արջառ, ընթանայ՝, յաղթէ:*

ը Յակացն, է ինչ որ զենթակայէ իմեմնէ[10] *ասի, և նենթակայում, ոչ յումեքէ*[11]*: որզան: մարդ զենթակայէ ասի, զումեմնէ մարդոյ՝ և նենթակայում, ոչ նումեքէ*[12]*: և է որ նենթակայումէ, և զենթակայէ ոչ զումեքէ ասի:*

թ Նենթակայում ասեմ. որ նիմեքըն[13]*: ոչ իբր մասն եղեալ, անկար զատ գոլ յայնմանէ, յորումէն՝ որզան: ոմն քերականութիւն. նենթակայումէ*[14]*, նանձին: և զըստորակայէ*[15] *ոչ զումեքէ ասի: և այս ինչ սպիտակ, նենթակայումէ ի*[16] *մարմինի: քանզի ամենայն գոյն, ի*[17] *մարմինի է*[18]*: իսկ զենթակայէ. ոչ զումեքէ ասի՝ և է*[19] *որ զենթայկայէ*[20] *ասի, և նենթակայում*[21] *է: որզան՝ մակացութիւն, նենթակայում է, նանձին՝ և զենթակայէ ասի՝ զքերականութենէ՝ և է որ ոչ նենթակայում է, և ոչ զենթակայէ ասի զքերականութենէ*[22]*: որզան: ոմն մարդ. և*[23] *կամ ոմն ձի՝ քանզի ոչ ինչ յայսպիսեացս. ոչ*[24] *նենթակայում է. և ոչ զենթակայէ ումեքէ*[25] *ասի:*

---

[1] V *արջառն.* [2] *քանզի մարդն և արջառ* om. in E. V reads *արջառն.* [3] B *գոյացութեան.* V *գոյացութեանն.* [4] B om. *է.* [5] V om. *է.* [6] V has order *բան բացատրեսցէ.* [7] DE *յարանունք.* V *յարանուանք.* [8] DE *յասիցելոցն.* V *յասիցելոցս.* [9] BC *շարամանութեանքն.* V *շարամանութեան.* [10] V *ումեմնէ.* [11] CDE *նումեքէ.* [12] *յումեքէ.* [13] V *'նումեքե.* [14] V *նենթակայումնէ.* [15] V *զենթակայէ.* [16] V *ըն.* [17] V *ըն.* [18] V om. *է.* [19] V *է որ.* [20] V *զենթակայէ.* [21] V *'նենթկայում.* [22] BCDEV om. *զքերականութենէ.* [23] V om. *և* [24] BCDEV om. *ոչ.* [25] BCDEV om. *ումեքէ.*

է Տի, միանգամայն պարզաբար անհատքն՝ և մի թուով, ոչ զումեքէ զենթակայէ ասին՝ բայց նենթակայումն, ոչ ինչ նոցա[1] արգելէ գոլ։ քանզի ումն քերականութիւն, յայնցանէ է որ նենթայկայումնէ[2]։ Գոյացութիւն, ոչ նենթակայումն և[3] ոչ զենթակայէ։ իսկ պատահումն, ի հարկէ գոլ նենթակայում[4]։ քանզի[5] թէորց ենթակայի ել անկարէ՝

ը Յորժամ այլ զայլմէ ստորոգիցի. իբր զենթայկայէ։ որքան[6] միանգամ զստորոգիցելոյն ասի ամենայն[7] և զենթակայէն ճառեսցի՝ որգոն։ մարդն, զումեմնէ մարդոյ ստորոգի։ իսկ կենդանին, զմարդոյն՝ ապա ուրեմն, և զումեմնէ մարդոյն[8], կենդանին ստորոգեսցի։ քանզի ումն և մարդ և կենդանի[9]՝

թ Յայլոց սեռիցն, և ոչ ընդ միմեամբք դասեցելոցն[10]։ այլք տեսակքն, և տարբերութիւնքն՝ որգոն։ կենդանւոյ՝ և մակացութեան՝ քանզի կենդանւոյն տարբերութիւնքն, հետեւակն, և երկոտանին, և թռչունն, և ջրայինն է՝ Իսկ մակացութեանն[11], և ոչ մի՛ ինչ յայսցանէ՝ քանզի ոչ տարբերի. մակացութիւն ի մակացութենէ. երկոտանի գոլ։ իսկ ընդ միմեամբքն[12] սեռից, ոչ ինչ է արգել նոյնք[13] տարբերութիւնք գոլ։ քանզի իվերոյքն[14] զընդգինքեամբք[15] սեռիցն ստորոգին։ մինչ զի որքանք, ստորոգիցելոյն[16] տրամաբերութիւնքըն[17] են, այսքանք և ենթայկայեն եղիցի՝

ժ Իսկ յայնցանէ, որ և ոչ ըստ միում շարամանութեան ասացեալ են, իւրաքանչիւրոք, կամ գոյացութիւն նշանակէ; կամ որակ։ կամ քանակ՝ կամ առինչ՝ կամ ուր։ կամ երբ՝ կամ կալ՝ կամ ունել։ կամ առնել։ կամ կրել՝ և է գոյացութիւնն, իբրու գաղափարաւ՝ ասել; որգոն։ մարդ։ ձի։ իսկ քանակ; իբրու՝ թէ երկկանկուն[18], եռականգուն[19]։ և որակ՝ որգոն։ սպիտակ. քերական՝ և առինչ, որգոն։ երկպատիկ, կէս, մեծամեծ։ և ուր՝ որգոն։

---

[1] C նոցա. V սոցա. [2] V են and adds և զենթակայէ ոչ զումեքէ ասի. BCDE do not add these words and keep է. [3] V է, և. [4] V 'նենթակայումն. [5] քանզի թէորց] V բայց omitting թէորց. E թէորց. [6] V որք. BDE որքան. [7] V ամենայնն. [8] մարդոյ. [9] V քանզի ումն մարդն և մարդ է, և կենդանի. [10] V դասիցելոցն. [11] V մակացութեան. [12] V միմեամբք. C միմեամբքն. [13] V նոյն. [14] CVo ի վերոյքն. V վերոյքն. [15] V զընդմիմեամբքն. B զընդգինքեամբք. [16] B ստորոգիցելոցն. [17] V տարբերութիքն. [18] V երկկանգուն. [19] V քառականգուն.

p. 2. ծիկկիայ[1]: ներաստատուն: և երբ: Հիզան; երէկ: Հերու: և կալ: որգան: ընկողմնեալ[2] է: նստի[3]: և ունել: Հիզան: ըստխմանի: զինի: և առնել: որգան: Հատանել: այրել: և կրել: Հիզան: Հատանել: այրել: և իւրաքանչիւրոք[4] յասիցելոցս, ինքն ըստ ինքեան: և ոչ ըստ միում ստորասութեան. կամ[5] բացասութեան ասի: բայց առ[6] միմեանս[7], սոցայց[8] շարամանութեամբ[9] ստորասութիւն. և կամ[10] բացասութիւն լինի: քանզի ամենայն թուի[11] ստորասութիւն. և բացասութիւն, կամ ճշմարիտ, և[12] կամ սուտ գոլ: իսկ յայնցանէ, որք և ոչ ըստ միում շարամանութեանն[13] ասացեալքն[14] են: ոչ ինչ, ոչ ճշմարիտ, և ոչ սուտ է: որպէս մարդ: սպիտակ: ընթանայ: յաղթէ:

Յաղագս գոյացութեան

:ա: Գոյացութիւն է[15], որ իսկագոյն, և նախկին, և մանաւանդ ասի: որ ոչ զենթակայէ ումեքէ[16] ասի, և ոչ նենթակայոջ ումեք[17] է: Հիզան: ոմն մարդ: կամ ոմն ձի: և երկրորդ գոյացութիւնք ասին նորում[18] տեսակն[19], նախապէս գոյացութիւնքն[20] ասացեալքն[21] են: և այսոքիկ: և տեսակացն սոցա, սեռք: որգան: ոմն մարդ՝ ընտեսակոջէ[22]. ըն մարդոջ: և սեռ տեսակին, է կենդանին: արդ՝ երկակի սոքա ասին գոյացութիւնք: որգան՝ մարդն և կենդանին:

Պրակք բ

:բ: Երևելի[23] է յասիցելոցս, զի զենթակայէ ասիցելոցն, Հարկաւոր է, և զանունն[24] և զբանն[25] ստորոգիլ զենթակայէն: Հիզան: մարդ զենթակայէ ասի ըումեքէ մարդոյ, և ստորոգի անունն:

---

[1] V 'ի լիկիա. [2] V ընկողմանեալ. [3] V և նստի. [4] V իւրաքանչիւր. BCD իւրաքանչիւրոք. [5] կամ] V և. [6] V յառ. CD առ. [7] V միմեանս. C միմեանսն. [8] V սոցա. C սոցայց. [9] V շարամանութեան. BD շարամանութիւն. C շարամանութեք. [10] V om. կամ. [11] V թուի ամ. [12] V om. և. [13] V շարամանութեան. [14] V ասացեալք. [15] է] CD ասեմ. V B է. [16] V զումեքէ. D ումեքէ. [17] V յումեք. [18] V յորում. [19] V et libri տեսակք. [20] V et libri գոյացութեանցն. [21] V et libri om. ասացեալքըն. [22] V ընտեսակուջէ. C տեսակոջէ. [23] և երևելի. [24] V զանուն. [25] զբան.

քանզի մարդըն. զուամենէ մարդոյ ստորոգեսցի: և բան մարդոյն. զուամենէ մարդոյ ստորոգեսցի: քանզի ոմն մարդ[1]. և մարդ և կենդանի է՝ ապա ուրեմն, և անունն[2] և բանն[3] զէնթակայէն ստորոգեսցի՝ իսկ ննթակայոջն[4], եակաց[5] մակաւելեացն[6], և ոչ զանունն[7], և ոչ զբանն[8] ստորոգեսցի զէնթակայէն: Իսկ մակ ոմանցն[9] զանունն, ոչ ինչ[10] արգելու, ստորոգիլ զէնթակայէն: իսկ զբանն, անկար՝ որկէն: այսինչ սպիտակ, ննթակայոջէ[11], մարմնի[12]. և ստորոգի զէնթակայէն: քանզի սպիտակ մարմին ասի: իսկ բան սպիտակին, և ոչ երբեք ի՛[13] զմարմնոյ ստորոգեսցի: Իսկ այլքն ամենայն. կամ զէնթակայից ասի[14]. զառաջնոց գոյացութեանցն, և կամ ննթակայս ի նոսա[15] է[16]: և այս երևելի է ըստ[17] իւրաքանչիւրումեքէ, նախաձեռնեցելոյ[18]՝ որզան: կենդանի[19] զմարդոյն ստորոգի[20]: ապա ուրեմն, և զումեքէ[21] մարդոյ՝ քանզի ոչ եթե[22] զումեքէ ոմանց[23] մարդկան[24], և ոչ
b. զմարդոյ բոլորովին՝ գարձեալ՝ և գոյն՝ ընմարմնի: ապա ուրեմն, և յումեմն մարմնի: քանզի եթե[25] ոչն[26] ումեմն՝[27] իւրաքանչիւրումն[28], և ոչ ընմարմնի բոլորովին՝ ապա ուրեմն այլքն ամենայնք կամ զէնթակայից զառաջնոց գոյացութեանցըն ասին, և[29] կամ ննթակայս[30] ի նոսա է[31]: իսկ յորժամ ոչ իցեն առաջին գոյացութիւնքն, անկարէ այլոցն ումեք գոլ: քանզի այլքն ամենայն կամ զէնթակայից զոցանէ ասին, և կամ ննթակայս[32] ի սոսայ[33] են:

Գլուխ գ

Իսկ երկրորդ գոյացութեանցն. յաւէտ գոյացութիւն[34], տեսակն քան զսեռն է՝ քանզի հպագոյն յառաջին գոյացութիւնն է:

---

[1] V մարդն. [2] V անուն. [3] V բան. [4] V 'ննթակայոջ. C ննթակայոջն. [5] V էակացն. C էակաց. [6] V աւելեաց. C աւելեացն. [7] V անուն. C զանուն. [8] V բանն. C զբանն. [9] V ոմանց. [10] V tr. ոչ ինչ զանունն. [11] V ննթակայում է. [12] ըն մարմնի. [13] V om. ի՛. [14] V ասին. [15] V ըն սոսա. [16] V են. [17] V յըստ. C D ըստ. [18] V նախընձեռնեցելոցն. [19] V կենդանին. C կենդանի. [20] V ստորոգեսցի. [21] V զումեմնէ. [22] V tr. եթէ ոչ. [23] V om. ոմանց. [24] V մարդոյ. [25] D om. եթե. E թէ. [26] V ոչ ըն, rightly. [27] V adds մարմնի before ումեմն. [28] V յիւրաքանչիւրսն. [29] V om. և. [30] V յննթակայս. [31] V են. [32] V յննթակայս. [33] V սոսա. [34] V reads յաւէտ գոյացութի after զսեռն.

վասնզի եթէ[1] բացատրեսցէ ոք զառաջին գոյացութիւնն, զինչ է։ ճանաւթագոյն և ընտանեգոյն բացատրեսցէ, զտեսակն բացատրելով քան զսեռն։ որզան զոմն մարդն, ծանաւթագոյն բացատրեսցէ, մարդ բացատրելով՝ քան թէ կենդանի։ քանզի սա, ուրոյն առաւել[2] ուրումըն մարդոյ։ իսկ սա[3], հասարակագոյն։ և զոմն ծառ բացատրելով, ծանաւթագոյն բացատրեսցէ, ծառ բացատրելով քան թէ տունկ։ և այլ ևս առաջին գոյացութիւնքն, վասն ընդ այլովքն ամենայնիւ կալ, և զայլսն զամենայն զսոցանէ, ստորոգիլ, կամ ըն սոսայ[4] գոլ։ վասն այսորիկ մանաւանդ գոյացութիւնքն[5] առաջինք ասին։ արդ որպէս առաջինք[6] գոյացութիւնքն[7], առ այլսն ամենայնս ունին, այսպէս և տեսակըն[8], առ սեռն ունի[9]։ քանզի կայ տեսակն, ընդ[10] սեռիւն։ քանզի սեռքն զտեսակացըն ստորոգին։ իսկ տեսակքըն զսեռիցն ոչ հակադարձին։ ապա՝ ուրեմն և արտասայց տեսակն քան զսեռըն յաւէտ գոյացութիւն[11]։—

Գլուխ Չորրորդ

Եւ նոցա տեսակացն որքան[12] միանգամ ոչ են սեռք, ոչ ինչ առաւել այլ քան զայլ գոյացութիւն է։ քանզի ոչ ինչ ընտանեգոյն բացատրեսցէ[13] զումեմնէ մարդոյ՝ զմարդն բացատրելով։ կամ[14] զումեքէ ձիոյ. զձին։ սոյնպէս և առաջին գոյացութեանցն[15], ոչ ինչ առաւել՝ այլ քան զայլ գոյացութիւն է։ քանզի ոչ ինչ յաւէտ, ոմն մարդն գոյացութիւն, կամ ոմն արջառն[16]։

Գլուխ Հինգերորդ։

Է *Եւ վայելչաբար յետ քան զառաջին գոյացութիւնսն, միայնք պատահըմանցըն[17] այլոցն. տեսակքըն[18] և սեռքըն երկրորդ գոյացութիւնք ասին։ քանզի միայնք յայտնեն զառաջին գոյացութիւն[19] զստորոգիցելոցն։ քանզի զոմն մարդն. եթէ բացատրեսցէ ոք՝ զինչ է, զտեսակն առաւել քան զսեռըն բացատրելով; ընտանեբար բացատրեսցէ։ և ծանաւթագոյն 'արասցէ[20], մարդ քան թէ կենդանի բացատրելով։*

---

[1] V *թէ.* [2] V transposes *առաւել ուրոյն.* [3] V *նա.* [4] V *սոսա.* [5] *գոյացութիւնք.* [6] B *առաջին.* [7] CD *գոյացութիւն.* V *գոյացութիք.* [8] V *տեսակքն.* DE *տեսակն.* [9] V *ունին.* [10] DE om. *ընդ.* [11] V adds *է.* [12] V *որք.* [13] V *բացատրեսցե ոք.* [14] *կամ*] V *քան.* [15] V *գոյացութիքն.* [16] V *արջառ.* CD *արջառն.* [17] V *'իպատահմանցն.* [18] V *տեսակք.* D *տեսակքն.* [19] V *գոյացութիսն 'ի.* [20] V adds *առաւել* before *արասցէ.* In A a not very late hand adds it above line.

Իսկ յայլոցն, որզինչ և բացատրեսցէ ոք, ստորաբար եղեցի բացա-տուեալն։ Հեղան՝ սպիտակ, կամ ընթանալ, կամ այլ ինչ յայսպիսեացըս բացատուեալ[1]։ ապա ուրեմն, վայելչաբար միայնք[2] սոքայ այլոցն[3] գոյացութիւնք ասին։

Եւ այլ ևս, առաջին գոյացութիւնքն, վասն ընդ այլովքն ամենե-
p. 3. քումբք[4] կալ, տիրագոյնք և իսկագոյնք գոյացութիւնք ասին։ և որպէս առաջին գոյացութիւնքն, առայլսն ամենեսին[5] ունին, այսպէս և տեսակքն և սեռքն առաջին գոյացութեանցն առ այլսն ամենեսին[6] ունին։ քանզի զսոցանէ այլքն ամենեքին[7] ստորոգին՝ քանզի զոմն մարդն, ասասցես քերական՝ ապա ուրեմն և զմարդն և զկենդանին քերական ասասցես[8]։ սոյնպէս և մակայլոցն։

Պրակք վեցերորդ՝

։Զ։ Եւ հասարակ զամենայն[9] գոյացութենէ, ոչ ննենթակայումըն գոլ։ քանզի առաջին գոյացութիւնն ոչ ննենթակայոջ է, և ոչ ըենթա-կայէ ասի՝

Իսկ երկրորդից[10] գոյացութեանցըն[11], երևելի է և[12] այսպէս[13]։ զի և ոչ մի է[14], ննենթակայոջ[15]։ քանզի մարդ՝ զենթակայէ ումեմնէ[16] մարդոյ ասի, և ննենթակայոջ ոչ է։ քանզի ոչ, նումեք մարդոջ մարդ[17] է։ սոյնպես, և կենդանին, զենթակայէ ասի, զումեմնէ մարդոյ։ բայց ոչ է կենդանին նումեք[18] մարդոջ։ և այլ ևս, ննենթակայոջ էակացն՝ անուանն, ոչ ինչ է արգել երբեք[19] ստորոգիլ զենթակայէն։ իսկ բանին, անկարութիւն է։ Իսկ երկրորդից[20] գոյացութեանցն, ստորոգի և բան[21] զենթակայէն[22], և անունն։ քանզի զմարդոյն[23] բան, զումեքէն մարդոյ ստո-րոգեսցես, և զկենդանւոյն՝ ապա ուրեմն ոչ է գոյացութիւն, ննենթակայոջացն[24]։—

---

[1] V բացատրեալ. [2] V միայն. CD միայնք. [3] V յայլոցն. [4] CD ամենեքուպք. [5] V ամենայնս. [6] V ամենայնս. [7] ամենեքեան. [8] D ասես. [9] V ամենայն. [10] V երկրորդ. [11] V գոյացութիւն. [12] և] V զի. [13] V adds է after այսպէս. [14] է,] V om. [15] V յենթա-կայում. [16] V զումեմնէ. [17] V մարդն. [18] V յումեմն. [19] V երբէք always. [20] V երկրորդիցն. CD երկրորդից. [21] V բանն. [22] V զենթակայէ. [23] զմարդոյ. [24] V 'ի 'ննենթակայոջացն. In A the final -ացն is written in small at end of line, but in first hand.

Պրակք եւթներորդ։—

Է Բայց ոչ ուրոյն գոյացութեան է այս, այլ և տարբերութիւնն, ոչ նենթակայոջացն[1] է։ քանզի հետևակն, և երկոտանին, զենթակայէ ասի զմարդոյ[2]։ և նենթակայումն ոչ է։ քանզի ոչ եթէ ընմարդոջ[3] է երկոտանին, կամ հետևակն[4]։ և[5] բանն ստորոգի տարբերութեանն, զորմէ ումեքէ ասի տարբերութիւնն[6]։ որզան՝ եթէ հետևակն. զմարդոյ ասիցի. և բան հետևակին ստորոգեսցի զմարդոյն։ քանզի հետեւակ է մարդն՝

Պրակք ութերորդ՝

Բայց մի խռովեցուսցէ զմեզ մասունք գոյացութեանն, իբրու նենթակայս[7] ընբոլորոն։ մի. գուցէ հարկեսցուք. ոչ գոյացութիւնս զնոսա ասել գոլ։ քանզի ոչ այսպէս նենթակայոջքն ասին, իբրու մասունք[8] գոլով, նումեք[9]։

Պրակք իններորդ՝—

Եւ է գոյացութեանցն[10], և տարբերութեանցըն, ամենայն փաղանունաբար ի նոցանէն ասիլ։ քանզի ամենայնք, խոցայյցն[11] ստորոգութիւնք[12], կամ զանհատիցն ստորոգին, կամ զտեսակացն։ քանզի զառաջընմէ գոյացութենէն, և ոչ մի, ոչ է ստորոգութիւնք[13]։ քանզի և ոչ զմիոյ ումեքէ զենթակայէ ասի։ իսկ երկրորդաց գոյացութեանցն, տեսակն, զանհատէն ստորոգի; և սեռն զտեսակէն և զանհատէն՝ սոյնպէս և տարբերութիւնքն զտեսակացն և զանհատեցն ստորոգին։ և զբանն[14] ընդունին առաջինք[15] գոյացութիւնքն, զսեռիցն և զտեսակացն։ և տեսակքըն զսեռիցըն։ քանզի որքան[16] միանգամ զստորոգիցելոյն ասի, և զենթակայէն ճառեսցի։ սոյնպէս և զտարբերութեանցըն բան, ընդունին տեսակքըն և անհատքն։ և փաղանուն է՝, որոց[17] և անունն է հասա—

---

[1] V 'ի 'նենթակայոջացն. [2] V զմարդոյն. [3] DE ընդ մարդով. [4] V tr. է հետեւակն կամ երկոտանին. [5] և] V զի. [6] V տարբերութիւն. [7] After նենթակայս V adds մասն. [8] մասունքն. [9] V յումեք and D has ի բոլորն նումեք. E adds ի բոլորն in margin. [10] V գոյացութեանց և տարբերութեանց. [11] V 'ի սոցայցն. [12] B ստորոգութեանց. [13] V ստորոգութիւն. [14] V զբան. CD զքանն. [15] V առաջին. [16] V որք. CD որքան. [17] V որոյ.

րանկ, և բանն նոյն. ապաուրեմն, ամենայն գոյացութեանցքն[1], և տարբերանցքն փաղանունաբար ասին.

Պրակք տասներորդ:—

Բայց ամենայն գոյացութիւն, թուի զայս ինչ նշանակել: արդ մակ[2] առաջնոց գոյացութեանցն, աներկուանալի[3]. և ճշմարիտ է. զի զայս ինչ նշանակէ: քանզի անհատ և մի թուով զեկուցեալն է: իսկ երկրորդաց գոյացութեանցն երևին, է[4], նմանապէս ձևով առասութեանն[5] զայս ինչ նշանակել: յորժամ ասիցէ[6], մարդ կամ կենդանի: այլ սակայն ոչ ճշմարիտ, այլ առաւել որակ իմն նշանակէ: քանզի ոչ մի է, ենթակայն, որպէս առաջին գոյացութիւնն[7], այլ զբազմաց մարդն ասի և կենդանին: ոչ[8] վայրաբար որակ ինչ նշանակէ, որբէս սպիտակն: քանզի ոչ այլ ինչ նշանակէ սպիտակն, այղ որակ. իսկ տեսակն և սեռն, առի գոյացութիւնն զորակն իբացորոշէ: քանզի որակ իմն, գոյացութիւնն[9] նշանակէ: բայց մակաւելի, սեռիւն քան տեսակաւն զբացորոշութիւնն[10] առնէ. քանզի որ կենդանի, է[11], ասէ, մակաւելի բակառէ[12], քան թէ որ զմարդն.

Պրակք Ժա

Բայց է գոյացութեանցն, և[13] ոչ ինչ նոցա ներհականըն[14] գոլ: քանզի նախկին գոյացութեանն[15], զինչ ինչ լինիցի[16] ներհական. որզան: ումեմըն մարդոյ, կամ կենդանւոյն[17] ոչ ինչ է ներհական: բայց ոչ է այս ուրոյն գոյացութեան[18]. այլ և մակ[19] այլոցն. որզան: ի վերայ քանակին: քանզի երկկանկընոյն[20] ոչ ինչ է ներհական: և ոչ տասանց: և ոչ այսպիսեացն[21], ոչ միում

---

[1] V 'ի գոյացութեանցքն. [2] V om. մակ. [3] V անյերկուանալի. D աներկուանալի. [4] երևին, է,] V երևի. B երևելին. [5] V առասութեան. [6] B V add որ after ասիցէ; C D E do not add it. [7] C գոյացութեանն. [8] V բայց ոչ but C D E have ոչ simply. [9] V գոյացութիւն. [10] V զբացորոշուի. [11] է,] V om. [12] V om. բակառէ. [13] V om. և. [14] V ներհական. [15] B գոյացութիւնն. [16] V լիցի. B լինիցի. [17] V կենդանւոյ. [18] V գոյացութեանն. [19] V om. մակ. [20] V երկկանգնոյն. In A first hand writes գ over third կ. [21] V այսպիսեաց.

ումեք՝ բայց եթե որ զշատն, սակաւունն ասասցէ ներհական գոլ[1]։ կամ զմեծն, փոքունն[2]։ իսկ բացորոշեցելոցն, ոչ ինչ, ոչ[3] ումեք ներհական է՝

Գլուխ։ երկոտասան՝

Բայց թուի, գոյացութիւնն ոչ ընդունել զյաւետն և զնուազն։ և զայս ասեմ, իբրու, ոչ թե[4] գոյացութիւն քան զգոյացութիւն ոչ է առաւել գոյացութիւն[5]։ քանզի զայս[6] աՀա ասացեալ է, զի է՝ այլ զի իւրաքանչիւր գոյացութիւն, այն որ ինչ էն, ոչ ասի յաւէտ և նուազ։ որզան։ թե է[7] այս գոյացութիւնըն։ մարդ[8]՝ ոչ եղիցի առաւել և նուազ մարդ։ ոչ ինքն ինքեան[9], և ոչ այլ այլոյ։ քանզի ոչ է այլ քան զայլ առաւել մարդ։ p. 4. որպէս սպիտակն, է այլ քան զայլ առաւել սպիտակ։ և ինքն ինքեան՝ յաւէտ և նուազ ասի՝ Հճզան։ մարմին որ սպիտակ է, առաւել սպիտակ գոլ ասի[10]՝ այժմ քան թե[11] յառաջագոյն։ և որ ջերմ է, առաւել ջերմ և նուազ ասի։ իսկ գոյացութիւն, ոչ ինչ առաւել[12] ասի։ քանզի և ոչ մարդ առաւել այժմ մարդ, քան թե յառաջագոյն ասի։ և ոչ յայլոցն ինչ որք գոյացութիւն[13] են։ ապա ուրեմն ոչ ընկալցի գոյացութիւնն զյաւէտն և զնուազն՝

Գլուխ՝ ԺԳ՝

Եւ մանաւանդ՝ զի ուրոյն գոյացութեան թուի գոլ, որ նոյն և մի[14] թուովն է՝ ներհակացն գոլ ընդունական։ որզան։ քանզի մակայլոցն, ոչ զուրուք գտցէ ոք յայտնել։ որք միանգամ ոչ են գոյացութիւնք[15], որ մի թուով են ներհակացն ընդունական՝ որզան գոյն որ մի և նոյն է թուով, ոչ է սպիտակ և սեաւ, և ոչ նոյն իրականութիւն, և մի թուով ոչ եղիցի վատթար և

[1] V tr. գոլ ներհական. B has order of A. [2] V փոքուն. [3] B ոչն.
[4] V եթէ. [5] B գոյութիւն [6] V այս. [7] V om. է.
[8] V has գոյացութիւն է մարդ. [9] After ինքեան V adds յաւէտ.
[10] V tr. ասի գոլ. [11] V եթէ. [12] After առաւել V adds և նուազ.
[13] գոյացութեանն. C գոյացութիւնն. [14] V tr. մի և նոյն. [15] Owing to loss of page, the text is deficient in A from գոյացութիւնք here to այլաակայն in 4 a. 29. inclusive. The text of this missing portion is printed from V.

առաքինի։ Այնպէս և մակ այլոցն, որք միանգամ ոչ են գոյացութիւնք։ իսկ գոյացութիւնն՝ որ է մի և նոյն թուով, ընդունական ներհակացն է. որզան ոմն մարդ մի և նոյն ելով, է զի սպիտակ, և է զի սեաւ լինի, և ջերմ և ցուրտ. և վատթար և առաքինի։ իսկ մակ այլոցն ոչ ուրուք երևի այսպիսի ինչ։

Գլուխ ժդ

Բայց եթե ոք վիճեսցէ զբանն և զկարծիսն ասելով յայսպիսեացն գոլ իբրու ներհակաց ընդունական[1]. քանզի նոյն բան և ճշմարիտ և սուտ թուի գոլ. Հիզան եթե ճշմարիտ իցէ բանն նստելն ումեք, յարուցելոյ նորա՝ նոյն սա սուտ եղիցի։ նոյնպէս և կարծիքն. քանզի եթե ճշմարտապէս կարծեսցէ ոք[2] նստելն զումեքէ, յարուցելոյ նորա՝ սուտ կարծիքն եղիցի յաղագս նորա։ Այլ եթե ոք զայս առընկալցի, այլ սակայն յեղանակաւ տարբերէ[3]։ քանզի մակագոյացութեանցն, այնք[4] յեղափոխեալք. ընդունականք[5] ներհակացն են։ քանզի ցուրտ՝ ի ջերմոյ՝ եղեալ[6] շրջեցաւ, քանզի այլայլեցաւ։ և սեաւ, ի սպիտակէ, և առաքինի, ի վատթարէ։ նոյնպէս և մակայլոցն իւրաքանչիւր[7], ինքն[8] փոփոխումն ընկալեալ ներհակացն ընդունակն է[9]։ իսկ բանն և կարծիքն, ինքեանք անշարժք և անխաղացք, ամենայն իրաւք ամենևին կայ մնայ[10]։ իսկ իրին շարժեցելոյ, ներհական, ընյինքեանս[11] լինին[12]։ քանզի բանն. կայ մնայ. նոյն նստելն ումեքն։ իսկ իրին շարժեցելոյ է զի ճշմարիտ, և է զի սուտ լինի։ նոյնպէս և մակակարծեացն։ ապա ուրեմն, յեղանակաւ, ուրոյն է գոյացութեանն ըստ իւրոյ փոփոխըմանն[13]. ընդունական ներհակացըն գոլ։ ապեթէ[14] ոք և զայսոսիկ առընկալցի, զկարծիսն և զբանն, ընդունականս ներհակացըն գոլ[15]։ բայց ոչ է ճշմարիտ այս[16]։

---

1 իբրու ներհակաց ընդունական omitted in BDE. 2 C om. ոք. 3 V տարբերի. 4 V այնքան, զի յեղ. 5 V ընդունական. 6 V յեղեալ. 7 V իւրաքանչիւրոց. 8 In A ն has been erased between ի and ք. BC have ինքն. V has իրքն. 9 է] V աւի. 10 V կան մնան. 11 V om. ըն before յինքեանս. 12 D լինի. 13 V փոփոխման. C փոփոխմանն. 14 V թէ. 15 V adds աւէ after գոլ. 16 V tr. այս ճշմարիտ.

քանզի բա՛նն[1] և կարծիքն, ո՛չ վասն իւրեանցն ընդունե՛լ[2] ինչ[3]. ներհակա՛ցն գոլ ընդունակա՛նք ասին[4]: այլ վասն յայլումըն[5] կիրքն եղանելն: քանզի իրն[6]. գո՛լն կամ չգոլն. ա՛յսուիկ և բանն կամ[7] ճշմարիտ և[8] կամ սուտ ասի: այլ ո՛չ վասն իւրն ընդունական գոլ ներհակացն: բայց միանգամայն[9] պարզաբար, ո՛չ յուժեքէ. ո՛չ բանն շարժի. և ո՛չ կարծիքն՝ ապա ուրեմն ո՛չ եղիցի ընդունական ներհակացն. ո՛չ ինչ ուրուք ի նոսա՛յ[10] եղելոյ՝ իսկ գոյացութիւն վասն իւրն զներհակա՛նսըն[11] ընդունելոյ: ա՛յսուիկ ընդունակա՛ն ներհակա՛ցն ասի: քանզի հիւանդութիւն. և ողջութիւն ընդունի, և սպիտակութիւն. և սևութիւն: և իւրաքանչիւրոք[12] յայսպիսեացն յի՛նքն[13] ընդունելով. ներհակա՛ցն գոլ ընդունական ասի՝ ապա ուրեմն. ուրո՛յն գոյացութեան եղիցի. որ նո՛յն և մի[14] է թուով. ըստ[15] իւրում փոփոխման[16] ընդունակա՛ն գոլ ներհակաց[17]: և յաղագս գոյացութեան, ա՛յսքան ասասցի:

Յաղագս Քանակի :—

Ը. Եւ քա՟նակին, է ինչ՝ որ տարո՛շ[18] է: եւ է ինչ. որ շարունա՛կ: և ա՟յնք որ[19] դի՛րն ունին առ միմեանս, նինքեա՛նցն[20] մասանց բաղկացաւ[21]: և է որք ո՛չ յայնցանէ են որ դիրն[22] ունին, եւ է տարորոշեա՛լ[23]: ո՛րգոյն: թի՛ւ. և[24] բա՛ն: և շարունակ[25], գի՛ծ, մակերևութի՛ւն[26], մարմի՛ն՝ և առ այսոքիւք ևս, ամանա՛կ և տեղի՝ քա՟նզի ի[27] թուո՛յն մասնըկանց, ո՛չ ինչ է հասարակ սահման, առ որ շարամաւանի՛ն մասնըկունքն[28] իւր: հի՛կէն: հի՛նգքըն, եթէ[29] տասանցըն

---

[1] V բան. [2] V ընդունական. [3] ինչ.] V om. [4] After ասին V adds որպէս թէ ընդունել ինչ. [5] V յայլում. [6] V իրին. [7] կամ] V om. [8] V om. և. [9] C has միան. [10] V նոսա. [11] V զներհական. [12] V զիւրաքանչիւր. [13] յինքն] V յինքեան. [14] V tr. մի և նոյն. CDE have նոյն մի omitting և. [15] V adds և before ըստ. [16] V փոփոխմանն. [17] V ներհակացն. [18] V տարորոշ. [19] V որք. [20] V յինքեանց. [21] An old, but not first, hand corrects մասանց բաղկացաւ into մասանցն բաղկացան. [22] V զդիրն. [23] V տարորոշեալն. [24] V om. և. [25] V շարունակն որգէն [26] V մակերևոյթ, but three Ven. Codices and C D մակերևութիւն. [27] V omits ի before թուոյն. [28] V մասնկունք, C adds ն. [29] V om. եթէ.

մասնրկունք են. առ[1] ոչ մի ինչ հասարակ սահման շարամաւտին, հինգքըն[2], և հինգքն՝ այլ տարորոշեալ է[3]. և երեքն[4], և եւթանքն, առ ոչ ինչ հասարակ[5] սահման շարամաւտին: և ոչ ընաւ ամենեւին, գտցես ի վերայ թուոյ, առնուլ հասարակ՝ սահման մասնրկանցն[6]: այլ միշտ տարորոշեալ է: ապա ուրեմն, թիւ՝ ի տարոշիցն[7]: սոյնպէս. և բան ի տարորոշեցելոցն է[8]:

Գլուխ երկրորդ:

Եւ զի քանակ է բան, երևելի է: քանզի ստորաչափի փաղառութեամբ, սղղիւ, և երկարաւ: և ասեմ զնոյն ինքն[9] որ ձայնիւն բանն[10] լինի՝ քանզի առ[11] ոչ մի ինչ հասարակ սահման, նորա մասնրկունքն շարամաւտին՝ քանզի ոչ է հասարակ սահման, առ որ փաղառութիւնքըն շարամաւտին: այլ իւրաքանչիւրոք տարորոշեալ է, ինքն ըստ ինքեան, ուրոյն[12]:

Գլուխ երեք.

p. 5. Եւ գիծ. շարունակ է: քանզի է առնուլ հասարակ սահման. առ որ մասնրկունքըն նորա շարամաւտին, կէտ: և մակերևութեանն, գիծըն: քանզի մակարդակին մասնրկունքն. առ ոմն հասարակ[13] սահման շարամաւտին: սոյնպէս և ի վերայ մարմնոյ գտցես առնուլ հասարակ սահման:. գիծ[14]. կամ մակերևութիւն, առ որ մարմնոյքըն[15] մասնրկունքն, յարեալ միաբանեն[16]:. և է, աւելատրամակայքն[17], և զնուագիցըն ունի[18] զսահման: իսկ նուագքն, ոչ ևս: որպէս և մարմնոյն ասաց[19] հասարակ սահման գոլ:

---

1 առ] V ևառ. 2 V հինգն և հինգն. 3 First hand in A է և which an early but not the first hand corrects into էն. 4 B C for և երեքն have երրորդն. 5 V reads առ ոչ մի ինչ հասարակ, C D առ ոչ մի omitting հասարակ. 6 V մասնկացն. 7 V տարորորոշիցն է. 8 This chapter is divided in A into heads by the letters ա, բ, գ, դ written above the text. 9 V զինքն. 10 V բան. 11 V has order ոչ առ. 12 This chapter is divided like the last by letters written above the text. 13 V առ մի ինչ omitting հասարակ. 14 V զգիծն. 15 V մարմնոյն. 16 V միաբանին. 17 The passage և է, աւելատրամակայքն down to քանզի ոմն եռա is asterisked by first hand in A, and after եռա a lacuna is left in text of ten letters which a later hand fills up thus կի. իսկ ոմն երկակի. 18 V ունել. 19 V ասացաւ. In մասանցն just below the suffix ն is wanting in V and in A is added in early but not first hand.

մասանցն, զգի՛ծն, կամ զմակերևութիւն։ իսկ մակերևութեան, և ոչ[1] սահմա՛ն եղիցի. մարմին։ քանզի ոմն եւս և է ժամանակ, և տեղի յայսպիսեացս, քանզի արդեան ժամանակս, շարամաւորք առ անցեալն, և[2] հանդերձեալն։ և դարձեալ տեղի. ըն շարունակացըն[3] է։ քանզի տեղի իմն մարմընոյքըն[4] մասընկունքն ունին որք առ հասարակ իմն սահման շարամաւորին։ իսկապէս[5] և տեղւոյքն[6] մասնըկունքն, զորս[7] ունին իւրաքանչիւրոք[8]. ի մարմընոյն մասնըկանց՝[9] առ նոյն հասարակ[10] սահման շարամաւորին. առ որ և մարմընո՛յն մասնըկունքն։ այպաուրեմն, և[11] շարունակ լիցի[12]. և տեղին՝ քանզի առ մի հասարակ սահման սորա մասնըկունքըն շարամաւորին[13]:—

Պրակք չորրորդ։

Եւ[14] և՛ս, դարձեալ արտադիրունաւղացն[15] առ միմեանըս, յինքեա՛նց մասա՛նցըն[16] բաղկացաւ՝ և են որք ո՛չ[17] յարտունաւղա՛ցըն դիր՝ քանզի գծին մասնըկունքն. դի՛ր ունին առ միմեանս՝ քանզի[18] իւրաքանչիւրոք ի նոցանէ[19], կայ ուրեմն։ և զորցեն տարատնուլ՝ և բացատրել՝ ո՛ւր իւրաքանչիւր ոք կայ 'ըն մակարդակէն՝ և առ ո՛ր մասնիկ՝ այլոցըն շարամաւորի[20]։ և[21] սո՛յնպէս, և մակարդէկքն[22] մասնըկունքըն, դի՛ր իմն ունին։ քանզի նմանապէս բացատրեսցի իւրաքանչիւրոք, ո՛ւր կայ, և ո՛րք շարամաւորէն առ միմեանս։ և հաստատնքն; սոյնպէս և տեղւո՛յքն[23]:—

Պրակք հինգերորդ։

Իսկ ի վերայ թուոյ, ո՛չ ոք զացէ մակայել՝ իբրու թէ մասունքն[24] սորա, դիր ինչ[25] ունին առ միմեանս, կամ կա՛ն ուրեք։ և կամ ո՛րք

---

[1] ոչ] V ոչ ևս. [2] և] V և առ. [3] V ի շարունակա՛ցն. [4] V մարմնոյն.
[5] V իսկ ապա which the Greek demands. [6] V տեղւոյն. [7] V զորս.
[8] V զիւրաքանչիւրոք. [9] V մասնկացն. [10] V om. հասարակ. [11] V om. և.
[12] լիցի] V եղիցի. [13] V has order: շարամ. սորա մաս. [14] V om. և.
[15] V յարտունողացն դիր; C agrees with A. [16] V մասանց. [17] ոչ] V ոչ են. [18] քանզի] V զի. [19] նոցանէ] so C D; V սոցանէ.
[20] V շարամօտին. [21] V om. և. [22] V մակարդակին. [23] V տեղոյքն.
[24] V մասնկունքն. [25] V om. ինչ; in C it is erased.

*տա որս շարամատութին մասնըկանցն[1]։ և ո՛չ տեղւոյքն[2] ամանա-
կէքն[3]։ քանզի ենթամնայ և ո՛չ ինչ ամանակին մասանց։ իսկ որ
ո՛չն է[4] ենթամնական[5], զե՛մրդ սա՛ դիր ինչ[6] ունիցի՝ այլ առաւել
դա՛ս ինչ առասցես ունել։ այնու, զի է՛ ինչ որ նախկին գոլ է՛
ամանակին, և է՛ որ վերջին։ և ի վերայ Թուոյ՝ սոյնպէս այսու՝
զմին'[7] նախկին Թուիլ'[8] երկուցն[9]։ և զերկուսն[10], երիցն[11]։ և այսպէս
դա՛ս ինչ կալցի, բայց դիր, ո՛չ կարի քաջ գտցես առնուլ։ և բա՛նն,
սոյնպէս։ քանզի ո՛չ ինչ ենթամնանայ[12] մասնըկանցըն սորա՝
քանզի առասցեա՛լ է, և ո՛չ ևս գոյ զսա առնուլ։ ապա՛յ[13] ուրեմն
ո՛չ եղիցի դիր մասանցն սորա՝ զի եթե[14] ո՛չ ինչ ենթամնանայ[15]։
արդ որք[16] յարատդիրունաւղաց մասնըկա՛ցն բաղկացաւ և որք[17]
ո՛չ յարտունաւղացն դիրք։—*

Պրակք վեց։

*Եւ իսկապէս, տիրաբա՛ր[18] քանակ, միայնք'[19] ա՛յսոքիկ' ասին, ասաց-
եա՛լքս։ իսկ ա՛յլքն ամենէքին[20], ըստ պատահրմա՛ն՝ քանզի յայս-*
b. *ոսիկ հայելով՝ և զա՛յլսըն քանա՛կս[21] ասեմք՝ հեկէն։ շա՛տ սպի-
տակն ասի, վասն մակերևութեանն շա՛տըն գոլ։ և իրակութիւնն,
երկա՛ր, վասն զամանակն. բազո՛ւմ գոլ, և շարժումն[22] շա՛տ։
քանզի ո՛չ ըստ ինքեան իւրաքանչիւր. սոյցըն քանա՛կ ասի։
հէբար։ եթե բացատրեսցէ ոք. քանի՛ ինչ իրակութիւնն է, ամա՛ն-
ակա՛ւ սահմանեսցէ. տարևո՛ր։ Թե[23] այսպէսաբա՛ր[24] ինչ աւրին-
ակաւ բացատրեսցէ։ եւ սպիտա՛կն քանա՛կ ինչ բացատրեալ՝
մակերևութեամբն սահմանեսցէ։ վասն զի որքան մակերևու-
թիւնն իցէ. այսքան[25] և զսպիտա՛կն ասասցէ. ե՛լ՝ ապա ուրեմն.
միա՛յնք իսկապէս, և ըստ ինքեան. քանա՛կք[26] ասին ասացեալքս։*

---

[1] V *մասնկացն*. Such variations of spelling in regard to *մասն* and its cases are frequent and need not be again noticed. [2] V *տեղղք*. [3] V *ամանակին*. [4] V om. *է*. [5] V *ենթամնայական*. [6] V om. *ինչ*. [7] V *զի մինն*. [8] *Թուիլ'*] V *է ի Թուել*. [9] C *երկուց*. [10] V *երկուսն*. [11] C *երից*. [12] V *ենթամնայանայ*. [13] Over *յ* is a punctum delens in A. [14] V om. *եթե*. [15] V *ենթամնայանայ*. [16] *որք*] V *են որք*. [17] V *բաղկացան և են որք*. [18] V adds *և* before *տիրաբար*. [19] *միայնք*] so C D; V *միայն*. [20] V *ամենայնքն*. [21] V *քանակ*. [22] V *զշարժումն*. [23] V *Թէ* so always. [24] V *այսպիսաբար*. [25] V *այսքանապէս*. [26] D *քանակ*.

իսկ այլոցն[1]. ոչ ինչ ինքն ըստ ինքեան, բայց եթէ արդեւք[2] ըստ պատահըման :—

Գլուխ ԼԹն :

Եւ այլ ևս, քանակին ինչ ոչ է ներհական՝ քանզի ի վերայ բացորոշելոցն, երևելի է. զի ոչ ինչ է ներհական : Հիպէս : եռականգնումն, կամ մակերևութեւոջն, կամ այսպիսեացըն իմիք, ոչ ինչ նայց[3] է ներհական՝ բայց եթէ ղշմարըն. սակաւումն ասասցէ ոք եւ ներհական, կամ զմեծն, փոխումն : և սայց, ոչինչ է քանակ[4], այլ յաւէտ՝ առընչեցն : քանզի ոչինչ ըստ[5] ինքեան, մեծ ասի, և[6] կամ փոքր՝ այլ առ այլ վերաբերիլ : որկէն : զի լեառն փոքր ասի, և կորեակ[7] մեծ : վասն ումեմն հոմասեռիցն մեծ գոլ՝ և ումեմն, նուազ զհոմասեռիցն[8] : Իսկ ապա ուրեմն, այլ առ այլ վերաբերութիւնն[9] է՝ այլ. թե[10] էր. ինքն ըստ ինքեան[11] փոքր և մեծ, ոչ երբէք լեառն փոքր ասացեալ լինէր, և կորեակն մեծ : դարձեալ ի գեաւղս ասեմք բազում մարդիկ գոլ, և յաթէնս սակաւ[12], իբրու զի բազմապատիկ են քան զնոսա. և ի տեսարանին սակաւս, իսկ ի տան բազումս : և այլ ևս երկկանգունն և եռականգունն, և իւրաքանչիւրոք յայսպիսեացն քանակ նշանակէ : իսկ մեծն կամ փոքրն[13] ոչ նշանակէ քանակ, այլ յաւէտ առ ինչ. քանզի առ այլ տեսանի մեծն և փոքրն. ապա ուրեմն երևելիէ, զի սոքա առընչեցն են :

Գլուխ Խ :

Եւ այլ ևս, թե դիցէ ոք զսոսա քանակ գոլ, և եթէ ոչ դիցէ, ոչ է սոցա ներհական և ոչ ինչ՝ քանզի զոր[14] ոչ է ինքն ըստ ինքեան[15] առնուլ, այլ առ այլ[16] վերաբերեալս[17]. զիարդ լիցի սաըմ[18] ինչ[19]

---

[1] V յայլոցն. [2] C om. արդեւք. [3] E նայց] so CDE : V նայնցն. [4] V քանակին. C քանակ. [5] ըստ] V ինքն ըստ. [6] V om. և. [7] V կորեակն. [8] V հոմասեռիցն. [9] V վերաբերութիւն. [10] V եթէ. [11] From ինքեան down to end of section is wanting in A owing to loss of one folio. [12] D սակաւս. [13] C փոքր. [14] V որ. [15] V ինքեանս. [16] V այլս. [17] V վերաբերեալ. [18] V om. սաըմ. In A there is a late erasure before the մ, where ը seems to have stood. [19] After ինչ V adds սոցա.

ներհական: և այլ ևս: եթե եղիցին[1] մեծն և փոքրն. ներհա-
կանք. պատահեսցէ նմին համանգամայն զներհականսն ընդունել:
և ինքեանք իրեանց[2] գոլ ներհականք: քանզի պատահէ համանգա-
մայն[3]. նմին և[4] մեծ և փոքր գոլ՝ քանզի է առ սա փոքր. և առ այլ
նոյն այս մեծ: ապա ուրեմն. նոյն[5] և մեծ և փոքր ըստ նմին աւրի-
նակի՝ գոլ պատահէ՝ մինչ զի համանգամայն զներհականսն[6] ընդ-
p. 6 ունել: այլ ոչ ինչ թուի համանգամայն զներհականսըն. ընդունել:
հեզան: ի վերայ գոյացութեան[7]. զի ընդունական ներհակացըն
թուի գոլ: այլ[8] սակայն. ոչ համայն հիւանդ՝ և ողջ է: և ոչ սպիտակ
և սեաւ է համանգամայն: Տի նա՝ և ոչ այլոցն[9] ոչ[10] ինչ է. որ
համանգամայն զներհականսըն ընդունի: և ինքեանք՝ ինքեանց
պատահեն[11] ներհականք գոլ: քանզի թե է մեծն փոքումն ներհա-
կան[12]. և նոյն է համանգամայն և մեծ[13] և փոքր, ինքն, ինքեան,
եղիցի ներհական: այլ անկարացն, ինքն[14] ինքեան՝ գոլ ինչ ներհա-
կան՝ ապա ուրեմն, ոչ է մեծն փոքումըն ներհական: և ոչ շատն.
սակաւուոյն: իսկ ապա թեպէտ և ոչ ոք. առընչեցն զսոսա ասասցէ[15].
այլ քանակին, ոչ ինչ ներհական կալցի:

Գլուխ. Թ:

Եւ մանաւանդ. զի ներհակութիւն՝ քանակին, առ ի տեղւ[16] թուի գոլ: քանզի զվերոյն, ստորունն[17] ներհական դնեն, զառ մէջն վայր ի ստորև՛[18] ասելով. վասն յոյժ աւելի միջոցումն[19] տարակացութեան. առ ոլորտս աշխարհիս գոլ. նմանեցին[20]: և զայլոցըն ներհակացըն սահման բաց սայց[21] մակաբերել: քանզի յոյժ[22] աւելիքն ի միմեանց տարակացեալք. ինմինց սեռի, ներհականս որոշէ:

---

[1] V եղիցի. [2] իրեաց] V ինքեանց; in A first hand obliterates ր before ց. [3] V has order նմին համ. [4] C om. և. [5] V նոյնն. [6] V զներհական; so often. [7] V գոյացութեանց. [8] C om. այլ. [9] V յայլոցն. [10] V om. ոչ. [11] V պատահին. [12] V adds է after ներհական. [13] CD և մեծ; V մեծ. [14] V է ինքն. [15] After ասասցէ V adds գոլ: C omits with A. [16] V տեղին. [17] V ստորնումն. [18] ի ստորև] V ըստորև; D ստորև. [19] V միջոցին. [20] V անուանեցին. [21] V բացասայց. [22] V զյոյժ.

իսկ այլոցն[1]. ո՛չ ինչ ինքն ըստ ինքեան, բայց եթե արդեւք[2] ըստ պատահըման :—

Գլուխ ԼԹՆ :

Եւ ա՛յլ ևս, քանակին ինչ ո՛չ է ներհական․ քանզի ի վերայ բացորոշելո՛ցն, երևելի՛ է. զի ո՛չ ինչ է ներհական : Որպէս : եռականգնումն, կամ մակերևութեո՛ցն, կամ այսպիսեա՛ցըն իմիք, ո՛չ ինչ նայց[3] է ներհական՝ բայց եթե ղշտոըն. սակաւուածն ասասցէ ոք եւ ներհական, կամ զմեծն, փոխո՛ւմն : և սա՛յց, ո՛չինչ է քանակ[4], այլ յաւէտ՝ առընչիցն : քանզի ո՛չինչ ըստ[5] ինքեան, մեծ ասի, և[6] կամ փոքր՝ այլ առ ա՛յլ վերաբերիլ : ո՛րկէն : զի լեառն փոքր ասի, և կորեա՛կ[7] մեծ : վասն ուրեմն հոմասեռից մեծ գոլ՝ և ուրեմն, նուաղ զհոմասեռից[8] : Իսկ ապա ուրեմն, այլ առ ա՛յլ վերաբերութիւնն[9] է : այլ. թե[10] էր. ինքն ըստ ինքեան[11] փոքր և մեծ, ոչ երբէք լեառն փոքր ասացեալ լինէր, և կորեակն մեծ : դարձեալ ի գեաւղս ասեմք բազում մարդիկ գոլ, և յաթէնս սակաւ[12], իբրու զի բազմապատիկ են քան զնոսա. և ի տեսարանին սակաւս, իսկ ի տան բազումս : և այլ ևս՝ երկկանգունն և եռականգունն, և իւրաքանչիւրոք յայսպիսեացն քանակ նշանակէ : իսկ մեծն կամ փոքրն[13] ոչ նշանակէ քանակ, այլ յաւէտ առ ինչ. քանզի առ այլ տեսանի մեծն և փոքրն. ապա ուրեմն երևելիէ, զի սոքա առընչիցն են :

Գլուխ Ը :

Եւ ա՛յլ ևս, թե դիցէ ոք զսոսա քանա՛կ գոլ, և եթե ո՛չ դիցէ, ո՛չ է սոցա ներհական և ո՛չ ինչ՝ քանզի զոր[14] ր ո՛չ է ինքն ըստ ինքեան[15] առնուլ, այլ առ ա՛յլ[16] վերաբերեալս[17]. զիարդ լիցի սաըմ[18] ինչ[19]

---

[1] V յայլոցն. [2] C om. արդևք. [3] E նայց] so CDE : V նայնցն. [4] V քանակին. C քանակ. [5] ըստ] V ինքն ըստ. [6] V om. և. [7] V կորեակն. [8] V հոմասեռից. [9] V վերաբերութիւն. [10] V եթէ. [11] From ինքեան down to end of section is wanting in A owing to loss of one folio. [12] D սակաւս. [13] C փոքր. [14] V որ. [15] V ինքեանս. [16] V այլս. [17] V վերաբերեալ. [18] V om. սաըմ. In A there is a late erasure before the մ, where ը seems to have stood. [19] After ինչ V adds սոցա.

ներհական։ և այլ ևս։ եթե եղիցին[1] մեծն և փոքրն. ներհա-
կանք. պատահեսցէ նմին համանգամայն զներհականսն ընդունել։
և ինքեանք իրեաց[2] գոլ ներհականք։ քանզի պատահէ համանգա-
մայն[3]. նմին և[4] մեծ և փոքր գոլ՝ քանզի է առ սա փոքր. և առ այլ
սոյն այս մեծ։ ապա ուրեմն. նոյն[5] և մեծ և փոքր ըստ նմին ուրի-
նակի՝ գոլ պատահէ՝ մինչ զի համանգամայն զներհականսն[6] ընդ-
p. 6. ունել։ այլ ոչ ինչ թուի համանգամայն զներհականսն. ընդունել։
հճզան։ ի վերայ գոյացութեան[7]. զի ընդունական ներհակացն
թուի գոլ։ այլ[8] սակայն. ոչ համայն հիւանդ՝ և ողջ է. և ոչ սպիտակ
և սեաւ է համանգամայն։ Տի նա՝ և ոչ այլոցն[9] ոչ[10] ինչ է. որ
համանգամայն զներհականսն ընդունի։ և ինքեանք՝ ինքեանց
պատահեն[11] ներհականք գոլ։ քանզի թե է մեծն փոքումն ներհա-
կան[12]. և նոյն է համանգամայն և մեծ[13] և փոքր, ինքն, ինքեան,
եղիցի ներհական։ այլ անկարացն, ինքն[14] ինքեան՝ գոլ ինչ ներհա-
կան՝ ապա ուրեմն, ոչ է մեծն փոքումն ներհական։ և ոչ շատն.
սակաւուոյն։ իսկ ապա թեպէտ և ոչ ոք. առընչեցն զսոսա տասցէ[15].
այլ քանակին, ոչ ինչ ներհական կայցի։

Պրակք. Թ։

Եւ մանաւանդ. զի ներհակութիւն՝ քանակին, առ ի տեղի[16] թուի
գոլ։ քանզի զվերոյն, ստորումն[17] ներհական դնեն, զառ մէջն
վայր ի ստորև՝[18] ասելով. վասն յոյժ աւելի միջոցումն[19] տարա-
կացութեան. առ ոլորտս աշխարհիս գոլ. նմանեցին[20]։ և զայլո-
ցն ներհակացն սահման բաց սայց[21] մակաբերել։ քանզի յոյժ[22]
աւելիքն ի միմեանց տարակացեալք. ինմին սեռի, ներհականս
որոշէ։

---

[1] V եղիցի. [2] իրեաց] V ինքեանց; in A first hand obliterates ր before ց. [3] V has order նմին համ. [4] C om. և. [5] V նոյնն. [6] V զներհականս; so often. [7] V գոյացութեանց. [8] C om. այլ. [9] V յայլոցն. [10] V om. ոչ. [11] V պատահին. [12] V adds է after ներհական. [13] CD և մեծ; V մեծ. [14] V է ինքն. [15] After տասցէ V adds գոլ։ C omits with A. [16] V տեղին. [17] V ստորինումն. [18] ի ստորև] V ըստորև; D ստորև. [19] V միջոցին. [20] V անուանեցին. [21] V բացասայց. [22] V զյոյժ.

Պրակք. Ժ ։

Բայց ո՛չ Թուի քանա՛կն, ընդունել զյաւէտն. և զնուա՛զն ։ Հնգեկն ։ երկականգո՛ւնն[1] ։ քանզի ո՛չ է այլ այլո՛յ յաւէտ, երկականգուն ։ և ո՛չ ի վերայ Թուոյ ։ որպակ՝ երեքն, հնգեցն[2], ո՛չ ինչ յաւէտ հինգ, քան երեք ասին ։ և ո՛չ երե՛քն[3], երեցն ։ և ո՛չ ամանա՛կքն, ա՛յլ այլո՛յ յաւէտ ամանա՛կ[4] ասին ։ և ո՛չ ի վերայց՝[5] ասացելոցն բոլորովին, ո՛չ միոյ ուրուք՝ յաւէտն և նուա՛զն[6] ասի ։ իսկ ապա՝ քանակըն. ո՛չ ընդունի զյաւէտն և զնուա՛զն ։ և ուրոյն յա՛տուկ. մանաւանդ քանւոյն և[7] զհանգէտն և զանհանգէտն ասիլ ։ քանզի իւրաքանչիւր ասիցելոցն քանակաց, հանգէտ[8] և անհանգէտ ասի ։ որզան ։ մարմին, և հանգէտ և անհանգէտ ասի ։ և Թիւ, և զո՛յգ[9] և անզո՛յգ ասի ։ սապէս և ի վերայ այլոցըն ճառիցելոց[10] իւրաքանչիւր հանգէտ և անհանգէտ ասի ։ իսկ այլո՛ցն, որքան[11] միանգամ են ո՛չ քանակք՝[12] ո՛չ կարե՛ յոյծ Թուեսցին[13] զոյգ և անզո՛յգ ասիլ[14] ։ որպակ ։ տրամադրուԹիւն. ո՛չ կարի յոյժ, զո՛յգ և անզոյգ ասի ։ այլ յաւէտ նմանք[15] ։ և սպիտակ. զո՛յգ և անզոյգ ո՛չ կարի յոյժ, այլ նմա՛ն ։ ապա ուրեմն, քանւո՛յն[16] մանաւանդ եղիցի ուրո՛յն յատուկ զոյգ և անզոյգ ասիլ ։

Յաղագս առընչի ։

։ ա ։ Առինչ, այսպիսիքս ասին, որք միանգամ ինքեանք որ ինչ ենն, այլո՛ց գոլ ասին ։ և կամ որպէս զիարդ և իցէ, ա՛յլպէս առ այլ ։ որգո՛վըն[17] ; մեծ ։ ա՛յս, որ ինչ ես, այլո՛յ ասի ։ քանզի ուրումըն, մեծ ասի ։ և կրկնապատիկ ; այլո՛յ ասի, ա՛յս որ ինչ ես ։ քանզի b. ուրո՛ւմըն կրկնապատիկ ասի ։ սապէս, և որքան միանգամ, ա՛յլք ինչ այսպիսիք ասին ։ և է[18] այսպիսիքս. առինչուԹիւնեցն ։ ո՛րկէն ։ ունակուԹիւն ։ տրամադրուԹիւն ։ զգայուԹիւն ։ մակացուԹիւն ։

---

[1] V երկկանգունն, so in next line. [2] V հնգեցն. [3] V հինգն. [4] V ամանակք. [5] ի վերայց] V ի վերայ սայց ; C ի վ. սայցն. [6] V նըւացն. [7] V om. և. [8] V adds և before հանգէտ. [9] և զո՛յգ] so CDE; V has և ամանակ զոյգ. [10] V ճառեցելոց. [11] որքան] so CDE; V որք. [12] V քանակ. [13] CDE omit Թուեսցին. [14] CDE ասի. [15] նմանք] so CDE; V has նմանք և աննմանք. [16] քանւոյն] The Paris MSS. usually have this form; V քանոյն. [17] V որգոն. [18] է] CD է և.

դրութիւն: քանզի ամենայն ասացեալքս, այս, որ ինչ էս[1], այլոց ասի[2]. և կամ որպէս զիարդ[3] և իցէ[4], այլազգ առ այլ. և ոչ այլ ինչ: քանզի ունակութիւն, ուրուքն ունակութիւն ասի. և մակացութիւն, ուրուքն մակացութիւն: և դրութիւն, ուրուքն դրութիւն. և այլքն սոյնպէս: Արդ առինչն, է[5], որքան[6] միանգամ ինքեանք որք ինչ ենն, այլոցն[7] ասին: և կամ որպէս զիարդ և իցէ, այլազգապէս[8] առ այլ: Հեկէն: լեառն, մեծ ասի. առ այլ: քանզի առ այլ մեծ ասի լեառնդ: և նման, ուրուքն[9] նման ասի: և այլքն այսպիսիքն, սոյնպէս առ ինչ ասին:

Պրակք. Է:

Եւ է ընկողմանումն, և կացութիւն, և նիստըն, դրութիւնք ոմանք. և դրութիւնք[10] առընչեցն[11]. իսկ ընկողմանելն, կամ[12] կալն, կամ նստելն, սոքա՝ ոչ են դրութիւնք: բայց յարանունաբար յասացելոց[13] դրութեանցն ասին:

Պրակք Զ:

Բայց է և ներհականութիւնն[14], առընչուոյս[15]: որպէս: առաքինութի, չարութեան ներհական է: երկաքանչիւր՝[16] առընչեցնէ[17]: և մակացութի, անգիտութեան: բայց ոչ ամենայնի առինչունիցն, գոյ ներհական: քանզի կրկնապատկին ոչ ինչ է ներհական[18]. և ոչ եռապատկին, և ոչ այսպիսեացքն ոչ ի[19] միում ումեք: Բայց թուի զառաւելն և զնուազն ընդունել առինչքն: քանզի նման[20]. յաւէտ և նուազ ասի: և անհանգիտագոյն[21]. յաւէտ և նուազ ասի: երկաքանչիւրոք[22] ինոցանէ, առինչնէ[23]: քանզի նմանն, ուրուքն նման ասի: և անզուգագոյն, ուրուքն անզուգագոյն: այլ ոչ ամենայնք առինչքըն, ընդունին զառաւելըն և զնուազըն: քանզի կրկնապատիկն, ոչ ասի յաւէտ և նուազ[24]: և ոչ այսպիսեացն[25], և ոչ մի ինչ:

---

[1] էս] V են. [2] V ասին. [3] B omits զիարդ. [4] V է. [5] V առինչք են; D առինչ է. [6] V որք. [7] այլոցն] so C; V այլոցն գոլ. [8] V այլազգ. [9] V ուրուքն. [10] V դրութիքն. [11] V adds են. [12] կամ] so C D; V և կամ. [13] V յասիցելոց. [14] V ներհակութիւն. [15] V յառընչոյն. [16] V երկաքանչիւրն; C D երկաքանչիւրքն. [17] V են. [18] In A inchoate ք after -ն. [19] V om. ի. [20] V նմանն. [21] V անհանգիտոյն; C D անհանգիտագոյնն. [22] V և երկ. [23] V առինչ է; A has punctum delens over ն. [24] ասի յաւէտ և նուազ] so C; V B ընդունի զյաւէտն և զնուազն. [25] V յայսպիսեացն.

Պրակք. դ̄ '

Ամենայնք առնչքըն, առհակադարձման ասին : հիկէն : ծառայ, տէ՛ր
ասի ծառայ : և տէր ծառայի[1] ասի տէր : և կրկնապատիկն,
կիսո՛յ[2] կրկնապատիկէ : և կիսին[3], կրկնապատկին էր[4] կիսի[5] : և
մեծն. նուազէ[6] մեծ : և նուազն, մեծի[7] նուազ : սապէս և ի վերայ
այլոցըն : Բայց հոլովիւ, է երբեք'[8] զի տարբերեսցի ըստ բառին :
որզան : մակացութիւն, մակացելւոյն ասի' մակացութիւն : և մա-
†մբ կացելին, մակացութեան†[9] մակացելի : և զգայութի' զգալւոյ
†մբ զգայութիւն : և զգալին, զգայութեան†[10] զգալի ' բայց սակայն
է երբեք, զի ոչ թուեսցի հակադարձել[11] : եթ[12] ոչ ընտանեբար
առ որ ասին բացատրեսցին : այլ[13] զեղխեսցէ որ բացատրեացն :
որբար : Թև՛, եթե բացատրեսցի' հաւու, ոչ հակադարձէ. հա՛ւ,
p. 7. Թևոյ : քանզի ոչ է ընտանեբար : առաջինն[14] բացատրեալ[15] է[16].
Թև՛ հաւու : քանզի ոչ ըստ որում հաւ, ըստ այսմ, թև սորա[17]
ասի : այլ ըստ որում թևաւորն է : քանզի բազմաց և այլոց թև
է որք ոչ են հաւք : ապա եթե բացատրեսցի ընտանեբար, և
հակադարձէ : որպակ : Թև՛ թևաւորի թև : և թևաւորն, թևով
թևաւոր :

Պրակք. Ե̄ :

[18]Բայց է երբեք, զի և անուանագործել թերևս հարկաւոր է, եթե ոչ կայցէ անուն[19] առ որ ընդանեբար բացատրեսցի. հիկէն քեղի նաւի եթե բացատրեսցի, ոչ ընտանի է բացատրութիւն. քանզի ոչ ըստ որում նաւն է ըստ այսմ սորա ասի քեղին : քանզի են նաւք որոց ոչ գոն քեղիք. վասն որոյ և ոչ հակադարձէ, քանզի նաւ ոչ

---

[1] V ծառային. [2] V կիսոյն. [3] V կէսն. [4] V է. [5] V կէս. [6] նուազի] V նըուազին ասի. [7] մեծի] V մեծի ասի. [8] V երբէր, so always. [9] In A first hand adds in margin the alternative reading մակացութեամբ, which V has. [10] In A first hand adds in margin alternative reading զգայութեամբ, which V has. [11] V հակադարձիլ. [12] V եթէ. [13] In A a heavy vertical line before the ա indicates perhaps that the scribe began to write a բ, but desisted ; V om. ղ in զեղխեսցի. [14] V ընտանեբար առ առաջինն. [15] Before բացատրեալ B adds զի. [16] V om. է. [17] նորա. [18] Through loss of one folio the text is wanting in A from բայցէ to սոսայն. The text here printed is V. [19] B has անունն.

ասի քեղւոյ, այլ Թերևս ընտանեգոյն բացատրութիւն եղիցի եթէ այսպէս օրինակաւ ինչ բացատրեսցի. քեղին քեղաւորի քեղի կամ որպէս զխարդ և իցէ այլազգաբար. քանզի անուն ոչ կայ, և հակադարձէ, եթե ընտանեբար բացատրեսցի. քանզի քեղաւորն քեղեաւ քեղաւոր է: Այնպէս և ի վերայ այլոցն. հիզան գլուխ[1] ընտանեբար բացատրեսցի գլխաւորի քան[2] կենդանւոյ բացատրել[3]. քանզի ոչ ըստ որում կենդանի է գլուխ ունի, քանզի բազումք ի կենդանեաց գլուխ ոչ ունին, և այսպէս դիւրաւ Թերևս առցէ ոք, որոց ոչ կան անուանք. եթե յառաջնոցն և յայնցանէ որք առ սոսայն[4] հակադարձեն՝[5] դիցին[6] անուանքն, որպէս և ի վերայ յառաջասացելոցն: ի Թևոյն, Թևաւոր[7], և ի քեղւոյն, քեղաւոր: Արդ ամենայն առնինչքն, եթե ընտանեբար բացատրեսցին, առ հակադարձն ասին: ապեթե[8] առ դիպաւոր ինչ բացատրեսցին, և ոչ առ որ ասինն, ոչ հակադարձէ[9]:

Գլակք. Է.

Եւ ասեմ. զի և ոչ որք[10] խոստովանեցելոցն[11] առ հակադարձն ասիցելոց՝ և անուանցըն[12] նոցա կացելոց: ոչ ինչ հակադարձէ. եթե առ ինչ պատահելոցն բացատրեսցի՝ և ոչ իցեն առ որս ասինն: հենկէն: ծառայ, եթե ոչ տն բացատրեսցի: այլ մարդոյ. կամ երկոտանւոյ. և կամ ոյր ուրուք և իցէ[13] այսպիսեացս, ոչ հակադարձէ: քանզի ոչ ընտանի է բացատրութիւնն: և ևս, եթե ընտանեբար բացատրել իցէ առ որ ասին[14]. ամենայն պարաբարձեցելոց[15] այլոցն, որք միանգամ պատահորք են՝ բայց մնացելոյ այսր միայնոյ. առ որ բացատրեցաւն, ընտանեբար, առ սա[16] ասացի՝ հենկէն[17]: եթե ծառայ առ տր ասի[18]; պարաբարձեցելոց[19] այլոցն[20], որք միանգամ պատահարք են տնն: հենկէն: երկոտանեին

---

[1] *գլուխ*] B *գլուխ եթե.* [2] *քան*] B *այլ ոչ.* [3] D *բացատրել.* [4] A resumes with *սոսայն*, for which V reads *սոսա.* [5] V *հակադարձին.* [6] V *դիցեն.* [7] After *Թևաւոր* in A is a lacuna of seven letters. [8] V *ապա եթէ.* [9] V *հակադարձին*; B agrees with A. [10] *ոչ որք*] V B *ոչ որք են 'ի*; C *ոչ ի.* [11] V *խոստովանիցելոցն.* [12] V *անուանց.* [13] *իցէ*] so V E B and second hand in C; D and first hand in C have *եթե.* [14] V *առ որս ասինն.* [15] V *պարաբարձիցելոց.* [16] *սա*] so C; V B *սա միայն.* [17] V *որզան*, which in marg. of A in first hand. [18] *ասի*] so D E; V *ասացի.* [19] V *և պարաբարձելոցն*; D E *և պարաբարձեցելոցն.* [20] *այլոցն*] so C; V *այլոց.*

գոլ՝ և մակացութեանն[1] ընդունական գոլ[2] մարդոյն[3], և մնացելոյ
b. միայնոյ տն գոլ[4]: յարծառայն[5] առ նա ասի[6]: քանզի ծառայ, տն[7] ծառայ ասասցի՝ ապեթե[8] ոչ ընտանեբար բացատրեսցի, առ որ ասին[9] պարապարձեցելոց այլոցն[10], և մնացելոյ միայնոյ՝ առ որ բացատրեցաւն, ոչ ասասցի[11] առ սա[12]: արդ բացատրեսցի ծառայ՝ մարդոյ՝ և թևհաւու: և պարաբարձցի[13] մարդոյն[14], տէրն սմա գոլ. քանզի[15] ոչ ևս ծառայն առ մարդ[16] ասասցի: քանզի ոչ ելոյ տն, և ոչ ծառայ[17] է: այսպէս՝ և հաւուն, փարաբարձցի[18] թևաւորն գոլ՝ քանզի[19] ոչ ևս եղիցի թևն, առընչիցն: քանզի ոչ ելոյ թևաւորի, և ոչ թևն եղիցի ուրուք՝ ապա ուրեմն պիտի բացատրել, առ որ ոքն[20]: ընտանեբարն ասի: և եթե անուն կայցէ, դիւրաւ բացատրութիւնն[21] լինի: և ոչ ելոյ, հարկաւոր է թերևս անուանագործել: և այսպէս բացատրեցելոց, երևելի է զի ամենայնք[22] առինչքն առ հակադարձման ասին:

Գլուխ. Է.

Բայց թուին առինչքն համանգամայն բնութեամբ գոլ: և ի վերայ շատից, ճշմարիտ է՝ քանզի համանգամայն, կրկնապատիկն է[23], և կէսն՝ և կիսուոյն ելոյ, կրկնապատիկն է: և ծառայի[24] ելոյ, տէրն է: նմանապէս այսոցիկ և այլքն: և առհասարակ իրաց բառնան այսոքիկ զմիմեանս: քանզի ոչ ելոյ կրկրնապատըկի, ոչ[25] է կէս՝ և կիսուոյ. ոչ ելոյ. ոչ է կրկնապատիկ: սոյնպէս և ի վերայ այլոցն. որք միանգամ այսպիսիք են՝

Բայց ոչ ի վերայ ամենեցուն առընչիցն ճշմարիտ թուի, համանգամայն[26] բնութեամբն գոլ՝ քանզի մակացելին. քան զմակացութիւնն[27],

---

[1] V մակացութեան. [2] գոլ] V գոլ և; DE և, omitting գոլ. [3] V մարդն. [4] V om. գոլ. [5] յարծառայն] so om. first hand in B; C and second hand B առ որ ծառայն. [6] ասի] so B; V ասասցի. [7] BC omit տն. [8] V ապաթէ. [9] V որս ասինն; C որ ասինն. [10] այլոցն] so C; V այլոց. [11] ասասցի] so B; V ասի. [12] սա] so B; V նա. [13] B պարաբարձեցելոյ. [14] V 'ի մարդոյն. [15] V om. քանզի. [16] V մարդն. [17] V ծառայն. [18] V եթե պարաբարձի. [19] V om. քանզի. [20] ոքն] V omits. [21] V բացատրութիւն. [22] D ամենայնքն. [23] է] C omits. [24] V ծառային. [25] ոչ] V և ոչ. [26] D համանդամայնն. [27] V զմակացութիւն.

Նախկին թուեսցի[1] գոլ՝ քանզի իբրու յաճախ յառաջագոյն գոյացելոց իւրացն զմակացութիւնն[2] առնումք[3] ։

Գլուխք ը[4] ։

Քանզի ի վերայ սակաւուց, և կամ ի վերայ ոչ միոյ․ ասացէ ոք զհամանգամայն[5] ընդ մակացելումն[6]․ զմակացութիւնն[7] լեալ։ և եւս ։ զի մակացելին ի բաց բարձեալ՝ ընդ իւր՝ ի բաց բառնայ զմակացութիւնն՝ իսկ մակացութիւնն, զմակացելին ոչ համաբառնայ՝ քանզի մակացելւոյ ոչ եղելոյ․ ոչ է մակացութիւն՝ քանզի ոչ ևս ուրուք եղիցի մակացութիւն[8] ։ և մակացութեան ոչ եղելոյ․ ոչ ինչ արգելու զմակացելին գոլ՝ ո՛րպէս[9]։ և բոլորակին, չորեքանկիւնութիւն[10], զի եթե[11] է մակացելի՝ քանզի մակացութիւն սորա, չև ևս է ։ իսկ այս[12], մակացելիս՝ գոյ ։ և եւս ։ կենդանւոյ վերաբարձեցելոյ․ ոչ է մակացութիւն՝ իսկ մակացելեացն, բազումք[13] ինչ դէպ լինին գոլ ։

Գլուխք․ թ[14] ։

Եւ նմանապէս այսոցիկ, և ի վերայ զգայութեանցն[15] ունին ։ քանզի զգալին[16] նախկին քան զգայութիւնն թուի գոլ՝ քանզի զգալին բարձեալ․ ընդ իւր բառնայ զզգայութիւնն[17] ։ իսկ զգայութիւնն, զզգալին․ ոչ ընդ իւր[18] ի բաց բառնայ ։ վասն զի զգայութիւնք
p. 8. *զմարմնով․ և ըն մարմնին[19] ։ և զգալւոյ ի բաց բարձեցելոյ[20]․ ի բաց բարձեալ է և մարմինն՝ իսկ մարմնոյ ոչ եղելոյ․ ի բաց բարձեալ է և զգայութիւնն ։ ապա ուրեմն ընդ իւր ի բաց*

---

[1] C *թուի.* [2] V *զմակացութիւն.* [3] V *առնումք հետոյ.* [4] The title *գլուխք ը* is added in late hand. [5] V *զհամանգամայնն.* [6] C *մակացելոցն.* [7] V *զմակացութիւն.* [8] D omits the clause: *քանզի ոչ ևս ուրուք եղիցի մակացութիւն.* [9] V *որպէս.* [10] V *չորեքանկիւնութիւն.* [11] V *թէ.* [12] V omits *այս.* [13] *բազումք*] so B D; V *բազում.* [14] In A the numeration of new chapter omitted. [15] *զգայութեանցն*] so C D E; V has *զզգայութեանցն.* [16] V *զգալին.* [17] V *զգայութիւնն.* [18] *ընդ իւր* added in A above line in first hand. [19] C *մարմնովն.* [20] V *բարձիցելոյ*; so often.

բառնա[1] զգալին զզգայութիւնն․ իսկ զգայութիւնն զզգալին, ոչ ընդ իւր ի բաց բառնայ․ քանզի կենդանւոյն ի բաց բարձեցելոյ․ զգայութիւնն[2] ի բաց բարձեալ է։ բայց զգալին գոյ․ որկէն։ մարմին[3], ջերմ, քաղցր, դառն։ և այլք[4] ամենայնք որք[5] միանգամ զգալիք։ և ևս։ զի զգայութիւնն[6] համանգամայն ընդ կենդանւոյն լինի․ քանզի միանգամայն կենդանին լինի[7]․ և զգայութիւնն․ իսկ զգալին, է և նախ քան զգոլ զգայութեանն․ քանզի հուր․ և ջուր․ և նմանապիսիքս[8]․ յորոց[9] և կենդանին բաղկացեալ է՝ է և յառաջ քան զկենդանին․ բոլորովին գոլ․ անզգայութիւն[10]։ ապա ուրեմն յառաջագոյն՝ եացեալ քանզզգայութիւնն զգալին գոլ թուեսցի։

Պրակք. Ժ[11]:

Բայց ունի տարակուսանս, եթարդեք[12] և ոչ մի գոյացութիւն՝ առընչիցն ասի։ որպէս Թուի թէ[13] սա ընդունի ըստ ոմանց երկրորդաց[14] գոյացութեանցն․ քանզի մակ ոմանց՝ առաջնոց գոյացութեանցն․ ճշմարիտ է։ քանզի ոչ բոլորքն, և ոչ մասունքն առընչ[15] ասին։ քանզի ոմն մարդ․ ոչ ասի ուրումն ոք մարդ։ և ոչ ոմն արջառ․ ուրումն[16] ոմն արջառ[17]։ սոյն պէս և մասունքն։ քանզի ոմն ձեռն, ոչ ասի ուրումն[18], ոմն ձեռն։ և ոչ[19] գլուխ։ ոչ ասի ուրումն[20] ոմն գլուխ։ այլ *** ո * մըն[21] գլուխ․ սոյնպէս և ի վերայ երկրորդաց գոյացութեանցն, ն վերայ յուռվոցն[22]։ որկէն։ մարդ, ոչ ասի ուրումըն մարդ։ և ոչ արջառ, ուրումն

---

[1] V բառնայ. [2] V և զգայութիւնն. [3] որկէն ։ մարմին] so C D E; V մարմին, որգոն. [4] V այլքն. [5] V որ. [6] V զգայութիք. [7] V has order լինի կենդ. [8] V այսպիսիքս; B այսպիսիքսն. [9] V ’նորոց; B որոց. [10] In A a heavy line resembling vertical stroke of a ք precedes ան and has by a late hand been turned into ք. Above it to the left is an erasure. Also the first ն, over which is an erasure to the right, seems to have been by the same hand manufactured out of a մ. [11] Title of the chapter left blank in A. [12] V եթէ արդեօք. [13] V has order թէ որպ. թ. [14] V has order երկր. ոմ. [15] V առընչեն. [16] B որումն. [17] D omits ուրումն ոմն արջառ. [18] C որումն. [19] ոչ] V ոչ ոմն. [20] C որումն. [21] ոմըն has been manufactured out of ուրումըն; V ոմն. [22] V յոլովիցն; C ոլովիցն.

տրջառ՝ և ոչ փայտ, ուրումըն փայտ ։ այլ ուրումըն ստացուած ասի՝ արդ ի վերայ այսպիսեացս, երևելի է, զի ոչ է՛[1] առընչիցն՝ Իսկ ի վերայ ոմանց՝ երկրորդաց գոյացութեանցն, ունի երկբայութիւն ։ Հնպէս՝ գլուխ, ուրումն ասի գլուխ, և ձեռն ՚ուրումն ասի ձեռն ։ և իւրաքանչիւրոք այսպիսեացն[2]՝ մինչ զի այսպիսիքս· առ ինչէիցն թուեցին գոլ ։

Գլուխ. ժա[3] ։

Արդ եթե բաւականաբար՝ առընչիցն սահման բացատրեալ է. կամ յոյժ դժուարացն, և[4] կամ անկարացըն[5] է[6] լուծանել, իբրու թե և ոչ մի գոյացութիւն առընչիցն ասի՝ ապեթե[7] ոչ բաւականաբար, այլ են առինչքն, որոց գոլըն նոյն է[8] ։

Գլուխ. ժբ[9] ։

Առինչըն իմնապէս ունել, թերևս ճառեսցի ինչ առ այսօսիկ ։ բայց առաջին սահմանըն՝ յարահետեւին[10] ամենեցուն[11] առընչիցն[12]՝ այլ սակայն, ոչ է այս առինչըն[13], սոցա գոլ[14], նոյնք, որք ինչ ենն, այլոցն[15] ասիլ ։ Եւ ի սոցանէ յայտնի է, զի եթե[16] ոք գիտացեալ տեսցէ ինչ, որոշաբար, առընչիցն[17] ։ և զայն առ որ[18] ասին, որոշաբար գիտասցէ ։ արդ երևելի և յինքենէ է ; քանզի եթե գիտէ ոք զայս ինչ. զի առընչիցն է ։ և է գոլն առինչիցն, նոյն առ
b. ինչըն[19], իմնաւորինակ՝ ունել՝ և զայն գիտէ, առ որ սարն[20], և զիարդ[21] ունի՝ քանզի եթե ոչ գիտէ բողորովին առ որ զիարդ ունին. և ոչ՝ եթե՝ առ ինչ զիարդ ունի[22] գիտասցէ ։ և ի վերայ իւրաքանչիւրոցըն յայտնի է այսպիսին՝ որպէս, եթե զայս ինչ գիտե, բացորոշեալ է[23], զի է կրկնապատիկ ։ և որոյ է կրկնապատիկն,

---

[1] V են. [2] V յայսպիսեացն. [3] In A numeration of chapter is omitted. [4] V om. և. [5] V յանկարացն. [6] V էր. [7] V ապա եթէ. [8] ABCDE end the chapter with the words նոյն է, but V prolongs it to առ այսօսիկ of the next. [9] Title of chapter left blank in A. [10] V յարահետեւի. [11] V ամենեցունց. [12] առընչիցն] so V; CD առընչից. [13] V առընչից. [14] V omits սոցա գոլ. [15] V այլոց. [16] V թէ. [17] առընչիցն] so D; V յառընչից. [18] D որս. [19] V ինչ. [20] V սայն. [21] զիարդ] so D; V զիարդն. [22] C ունին. [23] V omits է.

անդէն բացորոշաբար գիտասցէ ։ քանզի եթէ ոչ ուրուք բացորոշիլոցն[1] գիտէ զսա, կրկնապատիկ, եա՛լ[2]. և ոչ եթէ է կրկնապատիկ բոլորովին գիտէ ։ Սապէս[3], և զայս ինչ. եթէ գիտէ եթէ գեղեցկագոյն է ։ և որոյ գեղեցկագոյնն է, անդէն, բացորոշաբար՝ հարկաւոր է գիտել՝ սա՝[4] վասն սոցա՛ ։ բայց ոչ[5] անորոշակի գիտասցէ՝ եթէ սա՛[6], է, վատթարի լաւագոյն ։ քանզի[7], կարծեմք, այսպիսիս լինի*[8]. ոչ[9] մակացութի ։ քանզի ոչ և ս գիտասցէ ստուգաբար, եթէ է վատթարն լաւագոյն ։ քանզի եթէ այսպէս դիպեցաւ, ոչ ինչ գոյ վատթարագոյն՝ քան զսա ։ ապա ուրեմն, երևելի է, զի հարկաւոր է ։ զոր[10] եթէ գիտասցէ ոք, առընչիցն[11], սահմանաբար ; և [12]զայն առ որ ասին, սահմանաբար գիտասցէ ։—

Գլուխ. ժգ[13] ։

Իսկ զգլուխն, եթէ գիտասցէ ոք[14] կամ զձեռըն, և զիւրաքանչիւր[15] զայնպիսեացն[16] ։ որք են գոյացութիւնք. զայն. որ էն[17] որոշաբար գիտասցէ ։ բայց առ որ ասին[18] ոչ է հարկաւոր ։ քանզի ո՛յր այս գլուխ, և[19] կամ ո՛յր ձեռնս[20], ոչ եղիցի գիտել սահմանաւորէն ։ ապա ուրեմն ոչ են սոքա՝ առընչիցն ։ ապա եթէ[21] ոչ են առընչիցն, ճշմարիտ եղիցի ասել զի և[22] ոչ մի գոյացութիւն առընչիցն է ։ բայց թերևս դժուար է յաղագս այսպիսեացս, սաստըկաբար ի[23] բաց երևեցուցանել. հրամանաւ պատասխանւոյ. ոչ բազում անգամ հարցեալ՝ և խնդրեալ ։ բայց սակայն, տարակուսել, և վարանել. ի վերայ իւրաքանչիւր ուրուք սոցայցն[24]. ոչ անպիտան է ։

---

[1] V 'ի բացորոշիցելոցն. [2] V կրկնապատկել; D կրկնապատկեալ. [3] սապէս] so C; V այնպէս. [4] սա] V զսա. [5] ոչ] V եթէ. [6] V սայ. [7] V om. քանզի. [8] ն seems to have been erased after ի; V has լինին. [9] ոչ] V այլ ոչ. [10] զոր] V զի; CDE զի որ. [11] V յառընչիցն. [12] V omits words զայն առ որ ասին, սահմանաբար. The omission is explicable from the homoioteleuton. That it occurs in all texts except A is one of the many proofs of the absolute superiority of the latter. [13] A omits title of new chapter. [14] V has order ոք զիտ. [15] V զիւրաքանչիւրսն. [16] V յայսպիսեացն. [17] էն] V են. [18] V ասինն. [19] CD omit և. [20] ձեռնս] so CD; V ձեռն. [21] V թէ. [22] V om. և. [23] V om. ի. [24] D սոցայն.

Յաղագս որակի և որակութեան ։

Եւ որակութիւն ասեմ, ըստ որում որակք ոմանք ասին ։ և է որակութի, յոքնակաբարըն[1]. ասիցելոց ։

Գլուխ ։ ը̄ ։

Նորդ մի տեսակ որակութեան, ունակութիւն և տրամադրութիւն ասասցին ։ և տարբերէ, ունակութիւնըն[2], ի տրամադրութենէ՝ մի տևողագոյն, և յոքնամանակագոյնըն գոլ՝ և այսպիսիք են մակացութիւնք, և առաքինութիւնք՝ քանզի մակացութիւն, թուի յարատևողացն[3] գոլ, և[4] դժուարաշարժիցն՝ եթե և չափաւոր[5]՝ որ մակացութիւն առցէ՝ եթե ոչ մեծ փոփոխումն ընկալցի ի հիւանդութենէ, կամ յայլմէ իմիքէ պատճառէ[6] այսպիսւոյ՝ սոյպէս[7] և առաքինութիւն՝ հերար՝ արդարութիւն, և ողջախոհութիւն, և իւրաքանչիւրոք այսպիսեացըն[8], ոչ դիւրաշարժելի թուի գոլ՝ և ոչ դիւրափոփոխ ։ և տրամադրութիւնք ասին, որք են դիւրաշարժք. և արագափոխք[9]՝ հեկէն ։ ջերմութիւն, և ցրտութիւն, և[10] ***** հիւ ** անդութիւն, և ողջութիւն[11] ։ և որք միանգամ այսպիսիք են՝ քանզի տրամակայն իմն ըստ այսոցիկ մարդն՝ բայց արագափուփոխ[12] է, ի ջերմոյ ցուրտ լեալ՝ և յողջա-
p. 9. նալոյն, հիւանդանալըն ; սոյնպէս և ի վերայ այլոցն ։ եթե ոչ ոք. և սոցուն, այսոցիկ դիպեսցի, բազում ժամանակաւ ահա բնաւորեալ. անբոյժ և կամ կարի դժոխաշարժելի եղեալ ։ զոր ահա. որք իբր ունակութիւն առասասցէ ։

Գլուխք. գ̄ ։

Եւ երևելի է, զի զայսորիկ կամին ունակութիւնս՝ ասել՝ որքեն յոքնամանակագոյնք, և դժուարաշարժագոյնք՝ քանզի զմակացութեանցըն, ոչ[13] քաջ[14] զունաւղըն, այլ դիւրաշարժելիս ևալս[15],

---

[1] V *'ի յոգնաբարն.* [2] V *ունակութիւն.* [3] V *'ի յարատևողացն.* [4] *և*] V *և 'ի.* [5] V *չափաւորաբար.* [6] V has order *պատ. իմիքէ*; DE have *իրիք* for *իմիքէ.* [7] V *սոյպէս.* [8] V *յայսպիսեացն.* [9] *արագափոխք*] so D & Vo; V *արագափոփոխք.* [10] V om. *և*; C adds *և.* [11] V *առողջութիւն*; in C *առ* is erased. [12] V *արագափոխ.* [13] *ոչ*] so CD; V *և ոչ.* [14] V *զքաջ.* [15] *ևալս*] so CD; V *լեալս.*

ոչ ասեն ունակութիւն ունել՝ այլ սակայն տրամակայեն[1] իմն ըստ մակացութեն. կամ վատթար, և[2] կամ քաջ՝ իսկ ապա տարբերէ ունակութիւն ի տրամադրութենէ՝ այսու, զի դիւրաշարժելին գոլ։ և ումեմն յոքնամանակագոյն, և դժուարաշարժագոյն՝ և են ունակութիւնքն և տրամադրութիւնք։ իսկ տրամադրութիւնքն[3], ոչ ի հարկէ ունակութիւնք[4]՝ քանզի որ ունակութիւնս ունին, և տրամակային իմն ըստ սոսա՝ իսկ որք տրամակայինն, ոչ ամենայն իրաւք ունակութիւն ունին՝

Պրակք. ը ։

Եւ այլ սեռ որակութեան, ըստ որում մրցականս, և ընթացականս։ կամ ողջականս, կամ հիւանդոտս՝ և ասեմք պարզաբար միանգամայն, որ ինչ միանգամ ըստ բնական կարողութեան, կամ անկարութեան ասի՝ քանզի ոչ վասն տրամակալելոյն իմն. իւրաքանչիւրոք այսպիսեացն[5] ասի. այլ վասն. զաւրութիւն ունելոյ բնական. կամ անկարութիւն, առնել ինչ դիւրաւ, և կամ ոչ ինչ կրել։ Հեզան՝ մրցականք. կամ ընթացականք ասին։ ոչ վասն տրամակալելոյն իմն աւրինակի, այլ վասն զաւրութիւն[6] ունելոյ բնական առնել ինչ դիւրաւ։ և ողջականք ասին, վասն զաւրութիւն[7] ունել[8] բնական, ոչ ինչ կրել ի դիպելոցն[9] դիւրաւ՝ և հիւանդոտս, վասն զաւրութիւն ունել բնականս, ոչ ինչ կրել[10]՝ և նմանապէս այսոցիկ, և խիստն և կակուղն ունի՝ քանզի խիստն ասի, վասն զաւրութիւնն[11] ունել. ոչ դիւրաւ հատանիլ։ իսկ կակուղն[12], վասն[13] զաւրութի ունել. և նա, ոչ[14] դիւրաւ հատանիլ[15] սորին այսորիկ՝—

---

[1] V տրամակայիլ. [2] C om. և. [3] տրամադրութիւնքն] so D; V omits ն suffix. [4] V ունակութի. [5] V յայսպիսեացն. The first hand in A corrects իւրաքանչիւր ուրուքպիսեացն into իւրաքանչիւրոք այսպիսեացն. [6] զաւրութիւն] so B; C զաւրութեան; V զօրութին. [7] զաւրութիւն] so CV; D զաւրութեան. [8] V ունելոյ. [9] V դիպեցելոցն. [10] վասն զ.—կրել] BV read: վասն անզօրն լինել, և դիւրաւ տալ տեղի հիւանդութեանց բնականս ինչ կրել; C has վասն անզօրն լինել բնականս ինչ կրել, adding և դիւրաւ տալ in margin. Here as often the Ven. reading is given in late hand in margin of A. [11] V զօրութի [12] V կակուղ. [13] վասն] V վասն ոչ. [14] նա, ոչ] V om. [15] հատանիլ] V տեղի տալ.

Գրակք. Ե։

Եւ երրորդ սեռ որակութեան, կրականք որակութիւնք. և կիրք ։ և են այսպիսիքս՝ որկէն ։ քաղցրութիւն, և դառնութիւն, և ամենայնք սոցա́րք[1]. ազգակիցք՝ և և́ս՝ ջերմութիւն, և ցրտութիւն, և սպիտակութիւն, և սևութիւն ։ և զի այսոքիկ որակութիւնք են, երևելի է ։ քանզի ընդունականք[2] որա́կք ասին, ըստ այսըմիկ՝ որզան՝ մեղրդ[3], վասն քաղցրութիւնդ[4] ունելոյ. քա́ղցր ասի ։ և մարմին. սպիտա́կ. վասն սպիտակութիւնդ ունելոյ ։ սապէս, և ի վերայ այլո́ցն ունի[5]։ Իսկ կրականք որակութիւք ասին, ո́չ վասն սոցուն ընդունականցս, զորակութիւնսըն կրել ինչ ։ քանզի և ո́չ քաղցր՝ վասն կրել ինչ ասի քա́ղցր ։ և ոչ այլոցն[6] այսպիսեաց[7] և ո́չ ինչ ։ Նմանապէս[8] այսոցիկ և ջերմութիւն և ցրտութիւն[9], կրականք որակութիւք ասին՝ ո́չ. վասն սոցին[10] ընդունականացս կրել ինչ. այլ վասն ըստ զգայութեանցս, իւրաքանչիւր ասիցելոցս, որակութեանցն, ախտից[11] գոլ արարչական ։ և[12] կրականք որակութիւնք ասին՝ քանզի քաղցրութիւն, կեր[13] իմն ըստ ճաշակելեաց առնէ, և ջերմութիւն ըստ շաւշափման[14] ։ Նմանապէս և այլքն[15] ։

Գրա́կք ։Զ։

Իսկ սպիտակութիւն, և սևութիւն, և այլըք[16] գոյնք. ո́չ նոյն[17] աւրինակ ասիցելոցս, կրականք որակութիւնք ասին՝ այլ վասն իւրեա́նցն յախտէ եղանել[18] ։ և զի լինին վասն ախտի. բազո́ւմ փոփոխմունք գունոյ. յա́յտէ՝ քանզի ամաչեա́լ ոք. շառագո́յն եղև[19] ։ և երկուցեա́լ. դեղին[20] ։ և իւրաքանչիւրոք[21], նայսպիսեացն[22] ։ մինչ զի և թե ոք բնութեամբ յայսպիսեացս ինչ ախտից

---

[1] First hand in A wrote first սոցա́յք and in margin corrects յ into ր; V սոցայցք. [2] V adds սոցա after ընդունականք. [3] մեղրդ] so C; V մեղր. [4] V քաղցրութի. [5] ունի] so VC; B ասի. [6] այլոցն] V յայլոցն ինչ. [7] V յայսպիսեացս. [8] C adds և. [9] V ջերմութիւնք և ցրտութիւնք; BEC ջերմութիւնք և քաղցրութիւն; D ջերմութիւնք և ցրտութիւնք և քաղցրութիւն; C corrects քաղցրութիւն into ցրտութիւն. [10] V սոցուն. [11] V ախտիցն. [12] V om. և. [13] V կիրս. [14] V շօշափելեաց. [15] V այլքն. [16] V այլ. [17] նոյն] so CD; V զնոյն. [18] V եղանիլ. [19] V շառագունէ. [20] After դեղին V adds լինի. [21] V զիւրաքանչիւրոք. [22] V յայսպիսեացն.

կրելեաց[1]. յոմանց բնական պատահմանց. զնմանն գոյն[2]. դէպ եղև ունել սմայ[3]: քանզի որ այժմ[4] յամաչելն. տրամադրութիւն առ ի մարմնին[5] եղև, և ըստ բնական բաղկացութեան, սոյն եղիցի տրամադրութիւն: մինչ զի[6] բնութեամբ[7]. և զոյգն[8] նման[9] լինել՝ արդ որք միանգամ. այսպիսեացըս[10] պատահից. յախտից ոմանց. դժոխաշարժից. և յարատևաց[11]. սկզբն եառ. որակութիք ասին: քանզի եթէ ըստ բնութեանն[12] բաղկացութեան. դեղնութիւն[13], կամ սևութիւնք եղեալք են, որակութիւնք ասին՝ քանզի որակք ըստ սոսա ասիմք[14]: զի[15] եթէ վասն երկար հիւանդութեան. կամ[16] վասն խարշման, այսպիսիս պատահեաց. դեղնութիւնն և[17] սևութիւնն[18] և ոչ դիւրաւ անդրէն հաստատեալ դառնայ՝ և կամ[19] առ կենաւքն յար կա[20] մնան, որակութիք և սոքա ասին՝ քանզի նմանապէս որակք ըստ սոսա ասիմք[21]:—

Պրակք. Է:—

Իսկ որք միանգամ. իդիւրին տարալուծելոցն, և յարագ անդրէն հաստատելոց լինին. ախտք ասին՝ զի ոչ ասին որակք ոմանք ըստ սոսա՝ քանզի և ոչ որ ղիկնէն. վասն ամաչելոյն շիկնոտ ասի[22] և ոչ դեղնացեալն վասն երկնչելոյն, դեղնչոտ[23]: այլ յաւէտ առ կրել ինչ: ապաուրեմն, ախտ[24] այսպիսիքս ասին՝ այլ ոչ որակութիք՝ նմանապէս սոցա. և ըստ հոգւոյն՝ կրականք. որակութիւնք և կիրք ասին: քանզի որք միանգամ ի լինելութեանն. անդէն յոմանց ախտից[25] եղեալ, լինին որակութիւնք[26] որակութիք ասին՝
p. 10. որկէն՝ մոլեկան արտակացութին[27], ապշութեան[28], և բարկութիւն, և այսպիսիքս՝ քանզի որակք ըստ սոսա ասին, և բարկացողք[29]. և

---

[1] V կրեաց. [2] զնմանն գոյն] V զնմանագոյնն. [3] V սմա; D սմայ. [4] D յայժմ. [5] V առ մարմին; C առ մարմինն. [6] զի] V զի և. [7] V բնութեամբն. [8] և զոյգն] V զոյգ. The text should be գոյն. [9] նման] V և նման. [10] V յայսպիսեացս. [11] C յարատևորողաց. [12] V բնութե. [13] V դեղնութիք. [14] CD ասիմք. [15] զի] C զի և; V և, omitting զի. [16] կամ] so BC; V և կամ. [17] և] V կամ. [18] V սևութիւն. [19] և կամ] V այլ. [20] յար կա] V յարակայ. [21] ասիմք] so CD; V ասեմք. [22] ասին C. [23] դեղնչոտ Vo CD; դեղնոտ V. [24] ախտ C; ախտք BV. [25] յախտից ոմանց V. [26] որակութի V. [27] արտակացութի V. [28] ափշութի V. [29] V բարկացօղք.

մոլեկանք ։ և[1] Նմանապէս. և որք միանգամ արտակացութիւնք ապշութեան[2]. ոչ ընականք. այլ յոմանց յայլոց պատահից՝ եղեալ են ։ դժուարաթափք[3], և կամ բոլորովին անշարժք ։ որակութիւնք և այսոքիկ[4] են ։ քանզի որակք ոմանք ըստ սոսա ասին ։ իսկ որք յարագ անդրէն[5] հաստատիլոցն[6] լինին. ախտք ասին ։ հիզան ։ եթէ տրտմեալ՝ բարկացողագոյն ոք է ։ քանզի ոչ ևս[7] ասի բարկացող[8]. որ յայսպիսում ախտի[9] բարկացողագոյնն է ։ այլ յաւէտ վասն կրելն ինչ ։ ապա ուրեմն կիրք ասին՝ այսպիսիքս, այլ ոչ որակութիւնք ։

Գլուխ ∴ Է ։—

Եւ չորրորդ սեռ որակութեան. ձև. և որ առ իւրաքանչիւրոք[10] է կերպ ։ և ևս առ այսոքիւք ուղղութիւն. և ծռութիւն ։ և որ ինչ սոցայ[11] նմանէ ։ քանզի ըստ իւրաքանչիւր սոցա, որակ ինչ ասի ։ քանզի վասն եռանկիւնին. կամ քառանկիւնին գոլ. որակ իմն ասի ։ և վասն ուղիղն. և ծուռն գոլ. և ըստ կերպին իւրաքանչիւր. որակ իմն ասի ։ իսկ անգայտն, և հոծն, և խոշորն, և ողորկն. թուեսցի որակ նշանակել ։ բայց երևեցաւ աւտար այսպիսիքս գոլ՝ առ ի յորակն բաժանմանէ ։ քանզի դրութիւն իմն առաւել երևին մասնըկանցն[12], իւրաքանչիւր ազդել ։ քանզի հոծն. վասն մասնըկանցն շարամաւտն գոլ. առ միմեանս ։ և անգայտն վասն տարակացելոյն ի միմեանց ։ և ուղորկն[13]. վասն դէպուղիղ իմն[14] մասնըկանցն կալ ։ և խոշոր[15]. վասն ումեմն. գերազանցն լինելոյ[16]. և ումեմն պակաս[17] և զնիստ լինել[18] ։

Գլուխ ։ Թ ։

Բայց թերևս, և այլ ինչ երևեսցի յեղանակ՝ որակութեան ։ այլ որք մանաւանդ[19] ասին, գրե, թե սոքա են ։ արդ որակութիւնք են

---

[1] և B; om. V. [2] ափշութեան V. [3] և դժուարաթափք V. [4] այնոքիկ V; այսոքիկ B. [5] անդրէն] դարձեալ is added in V and by an old, yet not first hand in margin of A; B omits. [6] հաստատելոցն V. [7] ևս om. B. [8] բարկացող V. [9] ախտէ V. [10] իւրաքանչիւր ումեք V. [11] սոցին V. [12] Add 'ի before մասնկանցն V. [13] ողորկն V. [14] դէպուղիղ իմն B; դէպուղիղն omitting իմն V. [15] խոշորն V. [16] լինելոյն V. [17] որ before պակաս add V. [18] լինել C; լինելն V. [19] մանաւանդ om. B.

T

նախասացեալքս; և որակք՝ ըստ սոսա՛ըն[1] յարանունաբար ասացեալքն; և կամ որպէս զիարդ և իցէ ի սոցանէ. արդ ի վերայ յոլովոցն[2]. և գրև. թե ի վերայ ամենեցուն[3], յարանունաբա՛ր ասին[4]. ո՛րկէն՝ ի սպիտակութենէն. սպիտա՛կն. և ի քերականութենէն, քերակա՛նն՝ և յարդարութենէն, արդա՛րն՝ սո՛յնպէս և ի վերայ այլո՛ցն. իսկ իվերայ ոմանց. վասն ո՛չն կալոյ որակութեանցն անուանք՝ ո՛չ ընդունին յարանունաբար ի սոցանէ ասիլ՝ ո՛րկէն. ընթացակա՛նն[5]; կամ մրցակա՛նն՝ որ ըստ զաւրութեա՛ն մրցականութեանն[6] ասի[7]. և[8] ո՛չ ի միոջէ որակութենէ յարանունաբար ասի՝ քանզի ո՛չ կա՛ն անուանք զաւրութեանցն. ըստ որս սոքա՛յ որա՛կք ասին, որպէս և մակացութեանցն[9]. ըստ որս մրցակա՛նք և կամ մարտիկք որք ըստ[10] տրամադրութեա՛ն[11] ասին՝ քանզի մրցակա՛ն մակացութի՛ւն ասի, և մարտակա՛ն՝ քանզի որա՛կք՝ ի սոցանէ յարանունաբա՛ր տրամակայեալքն ասին. և թերևս անո՛ւն[12] կայցէ. և ո՛չ ասի յարանունաբար. ըստ ա՛յսմիկ որա՛կն ասացեալ. ո՛րզան յառաքինութենէն, քա՛ջն ասի. քանզի վասն առաքինութե՛ան ունելոյ. քա՛ջ ասի. այլ ո՛չ յարանունաբար յառաքինութենէ[13]. բայց ո՛չ ի վերայ բազմաց այսպիսիս է. արդ որա՛կք այսու հետև ասին, յարանունաբա՛րքս[14] յասիցելոց որակութեանցն ասիցեալք. և կամ որպէս զիա՛րդ և իցէ. ա՛յլպէս[15] և ի նոցանէ։

Պրակր. Ժ։[16]

Եւ գո՛յ և ներհակութի՛ւն[17] ևս, ըստ որակին՝ հե՛զան. արդարութիւն. անիրաւութեա՛ն ներհակա՛ն է՝ և սպիտակութիւն սևութեան, և ա՛յլքն. սապէս, և ըստ սոսա՛յքն որա՛կք ասիցեալք[18]. ո՛րկէն. անիրա՛ւն. արդարո՛յն՝ և սպիտա՛կն. սևո՛յն. բայց ո՛չ ի վերայ

---

[1] սոսա V. [2] յոլովիցն V. [3] ամենեցուն է V. [4] ասիլն V; below l. 32 in A ն կա over erasure in late hand. [5] ընթացականն և V. [6] մրցականութ̄ի V; մրցականութեանն B. [7] ասիցի V. [8] և om. V. [9] մակացութեանցն E; մակացութեանց V. [10] որք ըստ] ըստ որս D. [11] տրամադրութեանն V. [12] և before անուն add V. [13] յառաքինութենէ] յառաքինութենէն առաքինի V. [14] յարանունաբա՛րք B. [15] այդպէս V. [16] In A title of this and following three chapters is wanting. [17] ներհականութիւն D. [18] ասիցեալքն V.

ամենեցուն, այսպիսիս է ։ քանզի շիկնին կամ դեղնին[1]. կամ այսպիսեացս գունոց. ոչ ինչ է ներհական է. թեպետ և որակք են ։ և, եւս. եթե ներհականացն[2]. իմն[3]. է որակ. և այլն[4] եղեցի[5] որակ[6]։ և այս յայտ է ի ձեռն առեալ և երևեցուցեալ զայլսն ստորոգութիւնսն ։ որզան ։ եթե արդարութեան. անիրաւութիւն ։ և սպիտակութեան. սևութիւն ներհական[7]։ և որակ է[8] արդարութիւն՝ որակ ուրեմն ապա և անիրաւութիւնն է[9]։ քանզի ոչ և մի. այլոց ստորոգութեանցըն յարմարեալ պատկանի. ընդ անիրաւութեան ։ ոչ քանակն. և ոչ առինչն. և ոչ ուրըն ։ և ոչ բոլորովին ինչ յայսպիսեացն և ոչ մի ինչ՝ այլ որակ[10] ։ սոյնպէս՝ և ի վերայ այլոցն. ըստ որակին ներհականացն ։

Պրակք. ԺԱ ։

Եւ ընդունին զյաւէտն և զնուազն, որակք ։ քանզի սպիտակ, յաւէտ և նուազ, այլ այլոյ ասի ։ և արդարագոյն, այլ այլոյ յաւէտ և նուազ՝ և ինքն մակատրութիւն[11] առնու ։ քանզի իբրու՝ սպիտակն է, ընդունի և սպիտակագոյն ևս եղանել[12]։ բայց ոչ ամենայնքն[13], այլ յոլովք ։ քանզի արդարութի. արդարութե եթե ասասցի յաւէտ[14], տարակուսեալ վարանեսցի ոք ։ նմանապէս և ի վերայ այլոց տրամադրութեանցն ։ քանզի ոմանք յերկուանան՝ յաղագս այսպիսեացն ։ քանզի արդարութի, արդարութեան, ոչ կարի քաջ ասեն ասիլ՝ յաւէտ և նուազ ։ և ոչ ողջութի ողջութեան ։ բայց սակայն նուազ ունել այլում քան զայլում ողջութիւն ասեն[15] ։ և արդարութիւն նուազ այլում քան զայլում։ սոյնպէս և զքերա-
p. 11. կանութիւն, և զայլըս տրամադրութիւնս ։ բայց սակայն ըստ սոսայըն[16]. ասիցեալք որակքըն. անյերկուանալի ընդունին զյաւէտն[17]։ քանզի քերականագոյն այլ քան զայլ ասի[18]։ և ողջագոյն և.

---

[1] այսպիսի է ։ քանզի շիկնին կամ դեղնին V. [2] ի ներհականաց V; ի ներհականացն BD. [3] The first hand in A corrects իմն into ոմն; ոմն V. [4] այլքն V. [5] եղիցին V. [6] որակ D; որակք V. [7] ներհական է V. [8] է om. D. [9] անիրաւութի omitting է V. [10] որակն C. [11] մակարամատութի V. [12] եղանիլ V. [13] ամենայնք V; ամենայնքն D. [14] յաւէտ և նուազ V. [15] ասին V. [16] սոսայն V. [17] V has զյաւէտն և զնուազն. [18] Before ասի in A is an erasure of one letter over which first hand had put a punctum delens.

արղարագոյն. և ի վերայ այլոցն սոյնպէս: բայց եռանկիւնի[1] և քառանկիւնի[2]. ոչ թուի զյաւէտն[3] ընդունել[4]. և ոչ այլոցն[5] ձևոց[6]. և ոչ մի ինչ՝ քանզի որք միանգամ ընդունին զեռանկիւնւոյն զբան. և բոլորակին[7], ամենեքեան նմանապէս եռանկիւնիք կամ բոլորակք են: իսկ այնք՝ որք ոչն[8] ընդունին. ոչ մի ինչ այլ քան զայլ յաւէտ ճառեսցի: քանզի ոչ ինչ յաւէտ[9] քառանկիւնին քան զայլ[10] երկայն բոլորակ է: քանզի և ոչ մի՝ ոչ ընդունի զբոլորակին բան: բայց պարզաբար միանգամայն եթէ ոչ ընկալցին երկոքին[11] զառաջիկային զբան. ոչ ասասցի այլ քան զայլ յաւէտ[12]: ապա[13] ոչ ընդունին որակքն զյաւետն[14] և զնուազն:

Գլուխ. ժբ:

Արդ ասացելոցս, ոչ ինչ է ուրոյն յատուկ որակութեան, բայց նմանս՝ և աննմանս ըստ որակութեանց միայն ասին: քանզի նման այլ քան զայլ է, և ոչ ըստ միում իրիք, ըստ[15] որում որակն է: իսկ ապա ուրեմն ուրոյն յատուկ լիցի որակութեան նմանն ասիլ ըստ ինքեան: բայց ոչ է պարտ և արժան խռովիլ, մի, գուցէ ասասցէ ոք զմեզ, յաղագս որակութեան արարեալս զառաջադրութիւնս, բազումս ինչ առինչիցն համարել՝ և ի հաշիւ արկանել: վասն զի զունակութիւնս և զտրամադրութիւնս, առինչիցն[16] գոլ: քանզի գրեթէ ի վերայ ամենեցուն այսպիսեացս, սեռքն, առինչիցն ասին: իսկ ըստիւրաքանչիւրցն[17], ոչ ինչ: քանզի մակացութիւն իբրու զի, սեռէ, ինքն որ ինչ էն, այլոյ ասի: քանզի ուրումն մակացութիւն ասի: իսկ ըստ իւրաքանչիւրցն[18], ոչ ինչ ինքն. որ ինչ էն. այլոյ[19] ասի: որպէս: քերականութիւն, ոչ ասի ուրումն քերականութիւն: և ոչ երաժշտականութիւն, որումն[20] երաժշտականութիւն: այլ թերևս արդեւք ըստ սեռին, և[21] սոքա

---

[1] եռանկիւնի B; եռանկիւնին V. [2] քառանկիւնի B; քառանկիւնին V. [3] զյաւէտն և զնուազն V. [4] ընդունելով BD. [5] յայլոցն C. [6] ձևոցն V. [7] զբոլորակին V. [8] ոչ V. [9] յաւէտ] սուղ V. [10] զայլն V. [11] երկոքեան V. [12] յաւէտ և նուազ V. [13] ապա ուրեմն B. [14] որակութիւնքն զյաւէտն V. [15] այլ ըստ V. [16] առընչիցն V. [17] ըստիւրաքանչիւրոցն V. [18] իւրաքանչիւրոցն V. [19] այլոց V. [20] ուրումն V. [21] Om. և V.

յառընչիցն ասին։ որկէն։ քերականութիւն ասի, ուրումն մակացութիւն։ ոչ[1] ուրումն մակացութիւն[2]։ և երաժշտականութիւն ուրումն մակացութիւն ասի, ոչ[3] ուրումն երաժշտականութիւն։ ապա ուրեմն ըստ իւրաքանչիւրքն ոչ են առընչիցն։ և ասիմք[4] որակք ըստ այսոցիկ. քանզի զսոսայ և ունիմք։ քանզի մակացուք ասիմք վասն ունելն ինչ ըստ իւրաքանչիւրցն[5] հանճարոյ։ ապա ուրեմն սոքա և որակութիւնք[6] եղիցին ըստ իւրաքանչիւրքս[7], ըստ որոց երբեմն և որակք ասիմք։ իսկ սոքա ոչ են առընչիցն։ և եւս թէ պատահեսցէ նոյն առ ինչ և որակեալ։ ոչ ինչ անտեղեգոյն[8] է, յերկոսին սմա ի սեռէն, համար՝[9] դասու[10] անկանիլ։

Յաղագս առնելոյ և կրելոյ։—

b. Ընդունի, և[11] առնելդ և կրելդ, ներհականութիւն զյաւէտն, և զնուազն։ քանզի ջեռուցանելն ցրտացուցանելոյն ներհակ է։ և ջեռնուլըն, ցրտանալոյն։ և հեշտանալն, տրտմելոյն։ ապա ուրեմն, ընդունի ներհականութիւն, և զյաւէտն և զնուազ[12]։ քանզի ջեռուցանելն. և յաւէտ և նուազ է։ և տրտմել[13] յաւէտ և նուազ։ ապա ուրեմն ընդունի զյաւէտ[14], առնելն և կրելն։ արդ յաղագս սոցա[15], այսքանք ասին։ և ասացեալ է և յաղագս կալոյ. յառէնչսն։ քանզի յարանունաբար ի դրոցն ասի՝ իսկ յաղագս այլոցն, երբեն. և ուրեն. և ունելոյն. վասն յառաջագոյն յայտնեն գոլոյ՝ ոչ ինչ յաղագս սոցայ՝ այլ ինչ ասի, քան որ միանգամ, ի սկըզմանն[16] ճառեցաւ՝ զի ունելն. նշանակէ զըստիմանելն, զզինելն[17]՝ իսկ ուրն. հեթբար։ ըն՝ լիւկիոն[18]՝ և այլքն որ[19] միանգամ յաղագս նոցա ճառեցաւ։ արդ յաղագս յառաջ եդելոցս[20] սեռիցս՝[21] բաւական են յառաջ ասացեալքն՝

---

[1] այլ ոչ V. [2] քերականութիւն V, and in margin in first hand A, which also adds following և above line. [3] այլ ոչ V. [4] ասեմք V. [5] իւրաքանչիւրոցն V. [6] որակութիւնք V. [7] իւրաքանչիւրս B. [8] անտեղագոյն V. [9] ի համար V. [10] դասիլ B. [11] և om. V. [12] զնուազն V. [13] տրտմելն V. [14] զյաւէտ] զյաւէտ և զնուազ V; զյաւէտն և զնուազն C D. [15] սոցա B D; նոցա V. [16] սկզբանէ V E; սկսմանն B D. [17] զզինելն B D; զինելն V. [18] ըն լիկիոն V. [19] որ V; որք D. [20] յառաջադրելոց V. [21] սեռից V.

Յաղագս հակակայց ։

Իսկ յաղագս հակակայց․ ըստ քանիս[1] յեղանակս, սովորեցաւ հակակայիլ․ ճառելի է։ և ասի․ այլ այլում հակակայիլ․ քառակարար․ կամ իբր առինչք։ կամ իբր ներհակք․ կամ[2] իբր պակասութիւն և ունակութիւն․ կամ իբր ստորասութիւն․ և բացասութիւն․ և հակակայի է[3] իւրաքանչիւրոք այսպիսեացս[4], իբր թէ գաղափարաւ ասել․ որպէս առինչքն։ ո՛րկէն։ կրկնապատիկն․ կիսուոյ։ իսկ որպէս ներհականք։ հիբար։ չա՛ր․ բարւոյ․ իսկ որպէս ըստ պակասութեան և ունակութեան։ հիզան։ կուրութիւն, և երեսք․ իսկ․ որպէս ստորասութիւն և բացասութիւն․ հիպէս։ նստի, ո՛չ նստի։ արդ որք միանգամ իբրու առինչք հակակային, ինքեանք․ որ ինչ են․ հակակայեցն ասին․ և կամ որպէս զիարդ և իցէ, այլազգ առ սոսա․ ո՛րբար։ կրկնապատիկն․ կիսւոյն։ ինքն․ որ ինչ էն․ այլո՛յ կրկնապատիկ ասի։ և մակացութիւն, մակացելում․ իբրև առինչք հակակային։ և ասի մակացութիւն, ինքն որ ինչ էն․ մակացելւոյն։ և մակացելին, ինքն որ ինչ էն․ առ հակակայեալ մակացութիւնն ասի։ քանզի[5] մակացելին, իմէն ասի մակացելի մակացութեան․

Գլուխ․ Բ։

Արդ որք միանգամ հակակային, իբրու առինչք․ ինքեանք որ ինչ ենն․ և կամ որպէս զիարդ և իցէ երբեք․ առ միմեանս ասին․ իսկ որպէս ներհակքն[6]․ ինքեանք որ ինչ ենն․ և ո՛չ միով իւիք առ միմեանս ասին[7]․ բայց սակայն ներհակք[8] միմեանց ասին[9]․ քանզի ո՛չ բարի․ չարի ասի բարի[10]․ այլ ներհական․ և ո՛չ սպիտակ․ սևոյ սպիտակ․ այլ ներհական․ իսկ ապա ուրեմն տարբեր են այսք հակադրութիք միմեանց․

---

1 քանի V. 2 կամ D; և կամ V. 3 է om. V. 4 յայսպիսեացս V. 5 քանզի մակացելին, իմէն ասի մակացելի մակացութեան․] omit V and the other codd. 6 ներհակք V. 7 ասին om. D. 8 ներհականք B. 9 ասին om. D. 10 V tr. բարի ասի.

Գրակք· գ̃։

p. 12. Որք միանգամ ներհակա՛ցն են· այնպիսի՛ք[1] են· մինչ զի յորս բնաւորեցաւն[2] լինել. կամ զորոց ստորոգին[3]։ հարկաւո՛ր[4] է սոցա մի՛ումն գոլ. որոյ[5] ո՛չ ինչ է ընդ մէջ։ իսկ որոց ո՛չ է հարկաւոր· միումն գոլ սոցա· է՛ ինչ ամենայն իրաւք ընդ մէջ։ ո՛րպէն։ ողջութ՛ի և հիւանդութ՛ի ի մարմընոջ կենդանւոյ՝[6] բնաւորեաց[7] լինել։ և հարկաւո՛ր է մի՛ումն գոլ[8] ի կենդանւոյն մարմնի՝[9] կամ առողջութիւնըն[10]· կամ հիւանդութիւն՝ և դա՛ր· և կոճա՛տ· զթուո՛յ ստորոգի[11]։ և հարկաւո՛րէ· միում թուոյըն գոլ· կամ կոճա՛տ[12]· կամ դա՛ր։ և[13] ո՛չ է սոցա, և ո՛չ ինչ ընդմէջ։ ո՛չ հիւանդութեան· և ողջութեան։ և[14] ո՛չ դարի և[15] կոճատի՝

Իսկ որոց ո՛չ է հարկաւոր· մին[16] գոլ· սոցա է՛ ինչ ընդ մէջ։ ո՛րզան։ սեա՛ւ և սպիտակ ի մարմընոջ բնաւորեաց լինել։ և ո՛չ է հարկաւոր, զմին[17] գոլ նոցա ընմարմընոյն՝ քանզի ո՛չ ամենայն կամ սպիտա՛կ է· և կամ սեաւ։ և ո՛չ վատթա՛ր և առաքինի ստորոգեալ[18] լինի՝ զմարդոյ[19] և զայլոց բազմաց։ բայց ո՛չ է հարկաւոր· զմի[20] ի նոցանէ գոլ ո՛յնց զոյց ստորոգին։ քանզի ո՛չ՝ ամենայն կամ վատթա՛ր է[21]· կամ առաքինի։ և է՛ սոցա ընդ մէջ։ ո՛րգէն։ սպիտակի· և սեւի· գո՛րշն և դեղինն։ և որ միանգամ ա՛յլ գոյնք՝ իսկ վատթարին և առաքինւոյն, ո՛չ վատթարն· և ոչ առաքինին՝ արդ ի վերայ ոմանց անուա՛նք կան միջոցացն։ հճկէն։ սպիտակին և սեւին, գո՛րշն և դեղինն և որ[22] միանգամ ա՛յլ գոյնք՝ իսկ ի վերայ ոմանց· անուամբ ո՛չ է դիւրին բացատրել[23] զընդմէջսըն, բայց երկաքանչիւրովք[24] ծայրիցն, ապասութեամբ ընդմէջն[25] սահմանի։ հճբար։ ո՛չ բարին, և ո՛չ չարն։ ո՛չ արդարն· և ո՛չ անիրաւն՝

---

[1] ի ներհակացն այսպիսիք V. [2] բնաւորեցան V. [3] ստորոգիլ V. [4] և հարկաւոր V. [5] որոյ] սոցա V. [6] կենդանւոյն V. [7] բնաւորեցաւ D. [8] գոլ] լինել V. [9] 'ի մարմնի V. [10] առողջութի V. [11] ստորոգին V. [12] կոճատին B. [13] և om. V; is partially erased in A. [14] և om. D. [15] և ոչ D. [16] մինն V; միումն B. [17] զմինն V. [18] որ ստորոգեալ V. [19] V tr. զմարդոյ լինի. [20] զմինն V. [21] է om. V. [22] որք V. [23] բացադրել V. [24] երկաքանչիւրովքն V. [25] զընդմէջն V.

Գլրակք. դ̃ :—

Իսկ պակասութիւն և ունակութիւն[1], առ նոյն ինչ ասին: օրքար: երեսք և կուրութի ասին զակամբ: իսկ ընդհանուր[2] ասիլ յորում բնաւորեայցն. ունակութիւն լինել. զսովա[3] ասին երկաքանչիւրոք ի նոցանէ: քանզի պակասիլ յայնժամ ասեմք զիւրաքանչիւր ունակութեանն[4] ընդունականաց՚[5] յորժամ յորում բնաւորեցան[6] գոլ՚ յորժամ որ բնաւորեցաւն ունել[7]. ոչ միով իւիք ոչ գուցէ[8]: քանզի ժառամատ ասեմք. ոչ՚ որ ոչ ունի ատամունս: և կոյր՚ ոչ. որ ոչ ունի երեսս: այլ որ ոչ ունի, յորժամ բնաւորեցաւն ունել: քանզի ոմանք ի ծնընդենէ[9]. ոչ երեսս ունին, և ոչ ատամունս: այլ ոչ ասին. ոչ ժառամատք և ոչ[10] կոյրք: իսկ պակասելն. և ունելն երեսս. ոչ է պակասութիւն. և ունակութիւն՚ քանզի ունակութիւն է. երեսք: իսկ պակասութիւն, կուրութիւն: բայց ունելն երեսս, ոչ է երեսք: և ոչ կոյրն գոլ. կուրութիւն: քանզի պակասութիւն իմն է կուրութիւն՚ իսկ կոյրն գոլ. և պակասիլն. ոչ[11] է պակասութիւն: և են: եթե էր նոյն կուրութիւն. և կոյրն գոլ. ստորոգին[12] երկոքին զնմանէ: այլ սակայն կոյր ասի մարդ. բայց կուրութի և ոչ միով իւիք մարդ ոչ ասի՚ և հակակայիլ և այսոքիկ թուին. և պակասիլ[13]. և զունակութիւնսն[14] ունել[15]. որպէս պակասութիւն և ունակութիւն՚ քանզի յեղանակ հակատրութեանն[16]. նոյն է՚ քանզի որպէս կուրութիւն՚ երեսաց հակակայի. այսպէս և[17] կոյրն գոլ՚ զերեսսն ունելում[18]. հակակայի:

Գլրակք. Ն :

Բայց ոչ որ ընդ ստորասութեամբ և բացասութեամբ. ստորասութի և բացասութիւն՚ քանզի ստորասութիւն. բան է ստորասական: իսկ բացասութիւն, բան բացասական: իսկ այնոցիկ[19] որ ընդ

---

[1] իսկ պակ. և ուն C; իսկ ուն. և պակ. V. [2] ընդհանուր V; անտանաւր DE. [3] զի զսովա V. [4] զունակութեանն V. [5] ընդունողն V. [6] բնաւորեցան V. [7] յորժամ որ բնաւորեցաւն ունել] և V. [8] ունիցի B. [9] ծննդեան V. [10] ոչ] կամ B. [11] և] գոլ՚ է պակասիլն, և ոչ V. [12] ստորոգէին V. [13] պակասիլն V. [14] զունակութիւնսն C; զունակութին V. [15] ունելն V. [16] հակադրութեան V. [17] և om. V. [18] ունելում CD; ունելումն V. [19] այնոքիկ V.

ստորասութեամբն[1]. *կամ ապուսութեամբն. ոչ են*[2]. *ոչ ինչ է բան։ և ասին և սոքա հակակայիւ միմեանց՝ որպէս ստորասութիւն և բացասութիւն։ և*[3] *քանզի և ի վերայ սոցա. յեղանակ հակադրութեանն*[4]. *նոյն է։ քանզի որպէս երբեմն ստորասութիւն, առ բացասութիւնն*[5]*։ որղան։ նստելն*[6]*։ ոչ նստումն*[7]*։ այսպէս և որք ընդերկաքանչիւրովլ*[8] *ի սոցանէ. երք են. հակակային։ նստելն, ոչ նստելումն։ և զի պակասութիւն. և ունակութիւն. ոչ հակակային. որպէս առինչքըն երևելի է։ քանզի ոչ ասի այն ինչ. որ ինչ էն. հակակային՝ քանզի երեսք. ոչ է'*[9] *կուրութեան երեսք՝ և ոչ այլազգ. և ոչ միով իւիք իրաւք՝ առ այս ասի։ սապէս. և ոչ կուրութիւն. ասի կուրութիւն երեսաց։ այլ պակասութի երեսաց կուրութիւնն ասի։. և, էս։ առինչքն ամենեքեան*[10]. *առ հակադարձս*[11] *ասին։ իսկ ապա և կուրութիւն. զի եթ*[12]. *էր առընչիցն,. հակադարձէր ապա և այն*[13] *առ որ*[14] *ասին։ այլ ոչ հակադարձի. քանզի. ոչ ասի երեսք կուրութեան՝*

Գլուխ. Զ։

Եւ *զի ոչ որպէս ներհակքըն*[15] *հակակային. այնք որք ըստ պակասութեանն*[16] *և ունակութեան ասին յայսցանէ*[17]*։ քանզի ներհակացն. որոց*[18] *ոչ ինչ է ընդ մէջ. հարկաւոր է յորում բնաւորեցաւն*[19] *լինել. կամ զայս ստորոգին. միումն. ի սոցանէ գոլ միշտ։ սոցա*[20] *ոչ ինչ էր ընդ մէջ։ իսկ որոց*[21] *միումն հարկաւոր էր ընդունականին*[22] *գոլ։ որկէն։ ի վերայ հիւանդութեան. և ողջութեան, և, կոճադին և դարի*[23]*։* Իսկ *որոց է ինչ ընդ մէջ. ոչ երբեք հարկ ամենայնում*[24]. *գոլ զմին*[25]*։ քանզի ոչ սպիտակ. և ոչ սեաւ. ամենայն գոլ ընդունականն։ և ոչ ջերմն*[26]. *և ոչ ցուրտ։ իսկ ընդ*[27]

---

[1] *ստորասութեամբ* V. [2] *ապասութեամբ են* V. [3] *և* om. V. [4] *հակադրութեան* V. [5] *բացասութիւնն* B; *բացասութիւն* V. [6] *նստին* V. [7] *նստումն* V. [8] *ընդ երկաքանչիւրովք* V. [9] *է* om. D. [10] *ամենայն* V. [11] *հակադարձսն* V. [12] *եթէ* V. [13] *այն*] *առ այն* V. [14] *որ* D; *որս* V. [15] *ներհականքն* V; *ներհակքն* CD. [16] *պակասութեան* V. [17] After *յայսցան է* V adds *յայտ է*. [18] *որոց*] *որ* B; in A the first hand adds *ոց* above line. [19] *բնաւորեցան* V. [20] *և սոցա* V; *իսկ սոցա* B. [21] *մէջ։ իսկ որոց*] *մէջ իմն, յորոց* V. [22] *յընդունականին* V. [23] *կոճատին և դարին* V. [24] *հարկ է ամենայնիւ* V. [25] *զմինն* V. [26] *ջերմ* D; *ջերմն* V. [27] *զընդ* V.

միջոցն. ոչ ինչ արգելու՛ գոլ: և սոցա ևս. էր իմն ընդ մէջ. որոց ոչ էր հարկաւոր՛ զմիըն[1] գոլ. ընդունականութիւն[2]. եթէ[3] ոչ որոց բնութեամբ միըն[4] գուցէ՛ հճզան: բնութեամբ հրոյ՛ ջերմըն գոլ. և ձեան՛ սպիտակ: և ի վերայ այսոց[5] բացորոշաբար[6], հարկաւոր է զմիըն[7] գոլ: ոչ ուրում[8] ումեք դէպ եղև: քանզի ոչ ընդունելի զհուր[9] ցուրտ[10] գոլ. և ոչ. զձիւն սեաւ՛ ապա ուրեմն, p. 13. ամենայնւոջ[11], ոչ հարկաւոր է. ընդունականւոյն[12]. զմիըն[13]. ի նոցանէն[14] գոլ: այլ միայն. որոց բնութ. միըն[15] գոյ[16]: և սոցա բացորոշաբար, միըն[17]. ոչ որում ումեք և դէպ իցէ: իսկ ի վերայ պակասութեան և ունակութեան. և ոչ մի յասիցելոցս ճշմարիտ է[18]: քանզի ոչ միշտ ընդունականութիւն հարկաւոր է[19] զմին[20] ի նոցանէ գոլ: քանզի չև ևս[21] բնաւորեալ[22] երեսս ունել. և ոչ կոյր, և ոչ[23] երեսս ունել ասի: իսկ ապա. ոչ են սոքա յայսպիսեացս ներհակաց. որոց ոչ ինչ է ընդ մէջ: այլ և ոչ ոյց է ընդ մէջ է[24]. հարկաւոր է երբեք ամենայնի ընդունականութիւն զմիըն[25] ի նոցանէ գոլ[26]: քանզի յորժամ ահա բնաւորեալ իցէ երեսս ունել. յայնժամ[27] կոյր. և կամ երեսս ունել ասասցի: և[28] սա ոչ բացորոշաբար միըս[29], այլ որում[30] և դէպ իցէ: քանզի ոչ հարկաւոր է կամ կոյր և[31] կամ երեսսն[32] ունել ասիլ. այլ որում[33] և դէպն[34] եղև: իսկ ի վերայ ներհակացն. ոյց է ինչ ընդ մէջ. ոչ երբեք հարկաւոր էր[35] ամենայնի զմիըն[36] գոլ: այլ ոմանց[37]: և սոցայ. բացորոշաբար միըն: իսկ ապա յայտ է. զի ոչ ըստ միում յեղա-

---

[1] զմինն V. [2] յընդունականութիւն V. [3] եթէ] և V. [4] մինն V. [5] After այսոց V adds հարկաւոր է զոմն յընդունականին գոլ, և. [6] բայց որոշաբար C. [7] զմինն V. [8] ոչ որում CD; և որում ոչ V. [9] հուր V. [10] զցուրտն B. [11] յամենայնոջ V. [12] յընդունականոջ V. [13] զմինն V. [14] 'ի նոցանէ V. [15] մինն V. [16] գոլ V; գոյ BC. [17] մինն V. [18] իցի B. [19] էր B. [20] զմինն V. [21] ևս V. [22] բնաւորեալն V. [23] ոչ om. D. [24] է ընդ մէջ է] ընդ մէջ է, և V; A erased first է. [25] զմինն V. [26] After գոլ V adds բացորոշաբար. [27] և յայնժամ V. [28] և om. V. [29] մինն V; մին CD; զմինս B. [30] ում V. [31] և om. V. [32] երեսս V. [33] որումն V. [34] դէպ V. [35] է ըն V. [36] զմինն V. [37] For corruptions of this passage in Ven. Text, see collation, p. 23, note on 13 a 14. Paris Cod. E alone, beside A, has the true text.

նակաց. որպէս ներհականք հակակային. ըստ պակասութեանքն[1] և ունակութեանք[2] հակակայքն[3]:

Գլուխ. Է:

Եւ՛ նա: զի ի վերայ ներհակացն յորժամ է ընդունականն, կարէ ի միմեանս փոփոխումն լինել. եթէ ոչ՛ ում բնութեամբ միքն[4], գուցէ: հիզան. հրոյ. ջերմքն գոլ:. և քանզի ողջքն, կարէ հիւանդանալ: և սպիտակն սեաւ լինել: և ջերմն. ցուրտ: և յառաքինւոյն վատթա՛ր: և ի վատթարէն առաքինի, կարէ լինել: քանզի վատթարն. ի լաւ, դեգերմանս, ածեալ բանս՝[5] գոնեա սակաւ մի աճումն առցէ, ի լաւագոյն[6] գոլ: և եթէ միանգամ. սակաւ աճումն առցէ. երևելի է, զի կամ կատարելապէս փոխեսցի, և կամ կարի շատ աճումն առցէ: քանզի միշտ դիւրաշարժագոյն յառաքինութիւնն[7] լինի, է: թէպէտ[8] զինչ և[9] աճումն և իցէ առեալ սկզբմանէ[10]: մինչ զի առաւելագոյն դէպէ աճումն առնուլ: և այս միշտ լինելով: կատարելապէս ի ներհակութենէ ունակութիւն հաստատեալ դարձցի, եթէ ոչ ժամանակաւ արգելցի: իսկ ի վերայ ունակութեան, և պակասութեան. անկար[11] է ի միմեանս փոփոխութիւն[12] լինել: քանզի յունակութենէ ի պակասութիւն լինի փոփոխումն. իսկ ի պակասութենէ յունակութիւն անկար է[13]: քանզի ոչ կոյր՛ եղեալ. ոչ[14] ոք դարձեալ վերատեսաց: և ոչ կընտացեալ ոք, վարսաւոր եղև: և ոչ ժաւռատ, ատամունս բուսոյց[15].

Գլուխ. Ը:

Իսկ որք միանգամ իբր ստորասութիւն և բացասութիւն հակակային:
b. երևելի է. զի և[16] ոչ ըստ միում ասացելոց յեղանակացս[17] հակա-

---

[1] պակասութիւնք V. [2] ունակութիւնքն V. [3] հակակայք D E. [4] մինն V. [5] և 'ի բանս V; բանս C. [6] լաւագոյնն V. [7] յառաքինութիւն V. [8] լինի, է: թէպէտ] լինի: Եւ թէպէտ V. [9] և om. V. A sets over և a punctum delens. [10] 'ի սկզբանէ V; in A ի is added in early, but not first hand. [11] անհնար V. [12] փոփոխումն V; in margin also in first hand in A. V just below has առ for ի before պակասութի. [13] After անկար է V adds փոփոխումն լինել. [14] ոչ om. V; D omits ոք as well. [15] բուսոյց երբեք V. [16] և om. V. [17] V tr. յեղանակաց ասացելոցս.

կային: քանզի ի վերայ միայնոց. սոցա, հարկաւորէ միշտ զոմն ճշմարիտ. և զոմն[1] սուտ, սայց գոլ:· քանզի ոչ ի վերայ ներհակացն հարկաւոր է գոլ զմին[2] ճշմարիտ, և զմին սուտ: և ոչ ի վերայ առընչեցն՝ և ոչ ի վերայ ունակութեան և պակասութեան: որզան: ողջութի և հիւանդութիւն. ներհականք: և ոչ մի ի սոցանէ. ոչ ճշմարիտ. և ոչ սուտ է: սոյնպէս. և կրկնապատիկն. և կէսն: քանզի սոքա, իբր առընչքըն[3] հակակային: և ոչ է ի սոցանէ. և ոչ մի. ոչ ճշմարիտ. և ոչ սուտ:

Եւ ոչ ըստպակասութեանքն. և ունակութեանքն: որքար: երեսք. և կուրութիւն՝ և բնաւին յայնըց. որք և ոչ ըստ միում շարամանութեան ասին. ոչ ինչ: ոչ ճշմարիտ. և ոչ սուտէ[4]՝ բայց[5] ամենայն ասացեալքս. առանց շարամանութեան՝ ասին: բայց սակայն՝ առաւել թուեսցի. այսպիսիս դիպել և ի վերայս՝ ըստ շարամանութեան ներհակացն ասիցելոց: քանզի ողջն լինել սոկրատայ՝ հիւանդանալոյումն սոկրատայ ներհական է: այլ և ոչ ի վերայ՝ այսոց. հարկաւոր է. միշտ զմին ճշմարիտ. և զմին սուտ գոլ՝ քանզի ելոյ սոկրատայ. եղիցի ոմն ճշմարիտ, և ոմն սուտ: իսկ ոչ ելոյ. երկոքեին սուտք՝ քանզի ոչ հիւանդանայն սոկրատէս[6], և ոչ, ողջն է ճշմարիտէ[7]: Նորա[8] ոչ ելոյ. բոլորովին սոկրատայն սուտ: իսկ ի վերայ պակասութեան[9]. ոչ ելոյ[10]. ոչ է մին[11] ճշմարիտ, և մին[12] սուտ: քանզի երեսն[13] ունել սոկրատայ. կոյրն գոլ, սոկրատայ հակակային՝ որպէս պակասութի. և ունակութի[14]: և ելոյ: միումն. ոչ է հարկաւոր. ճշմարիտ գոլ՝ կամ սուտ: քանզի յորժամ չև ևս բնաւորեցաւ ունել. երկոքեին սուտք՝ և ոչ ելոյ պարզաբար միանգամայն[15] սոկրատայ՝ և այսպէս սուտք երկոքեին: և երեսն[16] զնա ունել, և կոյրն զնա գոլ՝ Իսկ ի վերայ ստորասութեան. և բացասու-

---

[1] զոմանս V. [2] զմինն V; so always. [3] առընչքըն D; առընչք V. [4] սուտ ասին V. [5] բայց] և V. [6] In A first hand wrote հիւանդանայն սոկրատէս, which is corrected by a late hand into հիւանդանալն սոկրատայ,—the reading of V. [7] է ճշմարիտ V. [8] V adds զի before նորա, and below է aft. սուտ. [9] պակասութեան] ունակութեան և պակասութեան V. [10] ոչ ելոյ] ելոյ և ոչ ելոյ V. [11] մինն V. [12] մինն V. [13] երեսս V. [14] պակ. և ուն. C; V tr. ուն. և պակ. [15] պարզ. միա. D; V tr. միա. պարզ. [16] երեսս D; in A an old but not first hand adds suffix ն above line.

թեան. յար եթե իցէ. և եթե ոչ իցէ. միըն[1] եղիցի ճշմարիտ. և մին[2] սուտ՝ քանզի հիւանդանալն սովկրատայ. և ոչն[3] հիւանդանալն. ելոյ սորայ[4] երևելի է. զի միըն սոյց՝ ճշմարիտ է. կամ սուտ: և ոչ ելոյ նմանապէս՝ քանզի հիւանդանալն. ոչ ելոյ սուտ է՝ իսկ ոչն[5] հիւանգանալ[6]. ճշմարիտ: իսկ ապա ի վերայ միմեանց[7]. ուրոյն յատուկ եղիցի. միշտ՝ միըն[8] սոցա ճշմարիտ. կամ սուտ գոլ. որք միանգամ իբր ստորասութիւն. և բացասութի հակակային:

Գլուխ. Թ:

Եւ ներհական է. ի հարկէ. բարուոյ[9]. չար[10]: և սա՝[11] յայտէ[12] ըստ իւրաքանչիւր իւրեանց մակածութեամբ[13]: որկէն: ողջութեան. հիւանդութիւն[14]: և արդարութեան. անիրաւութիւն[15]: և արու-
p. 14. թեան, երկչոտութիւն՝ նմանապէս և ի վերայ այլոցն՝ իսկ չարուոյ[16], է զի բարին ներհական է. և է զի չար[17]: քանզի պակասոյ[18]. չարում. ելում. առաւելն ներհական է չար: և նմանապէս և ընդմիջութիւնն[19], ներհականք երկաքանչիւրումն՝ իբրու զի բարի է: քանզի[20] ի վերայ սակաւոյց զայսպիսիս՝[21] գիտասցէ ոք: Իսկ ի վերայ յոլովոցն[22] միշտ չարումն. բարին ներհական է: և, ևս, ներհակացն[23]. ոչ հարկաւոր է. եթե մին[24], իցէ, այլումն գոլ՝ քանզի ողջ եղելոյ ամենեցուն, ողջութիւն, եղիցի, բայց հիւանդութի, ոչ: սապէս և սպիտակաց եղելոց[25] ամենեցուն, սպիտակութիւն, եղիցի, իսկ սևութիւն, ոչ: և, ևս, զի եթե սովկրատայ ողջն լինել, սովկրատայ հիւանգանալն[26] ներհական է. և ոչ ընդունի համանգամայն ի նմին գոլ երկոքինն: ոչ ընկալցի

---

1 մինն V. 2 մին C D; միւսն B; մինն V. 3 և ոչն] կամ ոչ V. 4 սորայ] սոկրատայ C. 5 ոչն V; ոչ C D. 6 հիւանդանալն D. 7 միմեանց] միայնց A in mg.; սայց V. 8 մին V. 9 բարւոյ V. 10 չար C; չարն V. 11 սա] սոքա V. 12 յայտնին V. 13 մակածութեան V. 14 ողջութեան հիւանդութիւն V; ողջութիւն հիւանդութեան B C. 15 արդարութեան. անիրաւութիւն V B; արդարութիւն անիրաւութեան C. 16 V չարի. 17 V չարն. 18 V պակասոջ. 19 V ընդմիջութիւն. 20 V և քանզի. 21 V զայսպիսիս. 22 V յոլովիցն. 23 V ներհականացն. 24 V մինն. 25 V սպիտակացելոց. 26 V հիւանդանալոյն.

միոյ ներհակացն եղելոց[1], և այլըն գոլ: քանզի ելոյ սովկրատայ ողջ, ոչ եղեցի հիւանդանալ սովկրատայ: և յայտ է, զի և[2] առ ի[3] նոյն տեսակի, կամ սեռի բնաւորեցան լինել ներհականքն: քանզի հիւանդութիւն և ողջութիւն, ըն մարմընւոջ կենդանւոյ: իսկ սպիտակութիւն և սևութիւն, պարզաբար ըն մարմընւոջ: իսկ արդարութիւն և անիրաւութիւն, նոգւոջ մարդոյ: Եւ հարկաւորէ ամենայն ներհականքն[4], կամ նմին[5] սեռի գոլ, և կամ ի ներհական սեռսըն[6]: և կամ[7] ինքեանք սեռ[8] գոլ: քանզի սպիտակ, և սեւ, ի նմին սեռի: քանզի գոյն, է սոցա սեռն: իսկ արդարութիւն և անիրաւութիւն, ի ներհական սեռսն: քանզի ուրումն առաքինութիւն, և ուրումն չարութիւն[9] է սեռ: իսկ բարի և չար. ոչ է՛ ի[10] սեռի[11], այլ ինքեանք դիպեցան լինել ոմանց սեռք:—

Յաղագս նախկնի:—

:ա: Նախկին. այլ այլոյ ասի, քառակաբար: քանզի նախ առաջին և իսկագոյն. և տիրագոյն ըստ ժամանակի. ըստ որում երիցագոյն այլ այլոյ, և հընագոյն և վաղագոյն ասի: քանզի վասն զժամանակն աւելի գոլ. երիցագոյն. և հընագոյն. և վաղագոյն ասի: իսկ երկրորդ, որ ոչն հակադարձի, ըստ գոլոյն հետևութեան: որզան: մին[12]. քան զերկուսն նախկին է: քանզի երկուց ելոց. հետեւի անդէն միըն[13] գոլ: իսկ միոյ ելոյ. ոչ է հարկաւոր երկու գոլ: ապա ուրեմն. ոչ հակադարձի[14]. ի միոջէն հետևութիւն[15] գոլոյ զայլն: բայց նախկին նախկին[16] թուի. այսպիսիս գոլ. յորմէ ոչն հակադարձի գոլոյն հետևութիւն[17]:. իսկ երրորդ. ըստ[18] դասու իմն նախկինն[19] ասի. որպէս ի վերայ մակացութեանցն և այլոցն: քանզի ՚նապացուցականց[20] մակացութեանց[21] գոյ նախկին և վերջին

---

[1] V եղելոյ՝. [2] և C D; om. V. [3] ի om. V. [4] V ներհակացն. [5] V ի նմին; նմին C D. [6] V սեռն. [7] կամ om. D. [8] V սեռք. [9] V չարութիւնն. [10] է՛ ի] V են. [11] After սեռի V adds միում. [12] մին B D; մի V. [13] մինն V. [14] հակադարձէ B. [15] հետևութեան B D E. [16] նախկին om. V. [17] հետևութեան C. [18] որ ըստ V. [19] նախկին V. [20] ՚նապացուցական; in A first hand wrote ՚նապացուցականց, but ց is erased. [21] First hand in A wrote մակացութեանց, but ց is erased.

դասիւ: քանզի տա՛ռք[1]. Նախկինըք քան զտրամագիծսն են դասիւ՝ քանզի[2] սկզբունք. Նախկինք են քան զտեսուածսն դասիւ՝ b. և ի քերականութեան. տա՛ռքն, Նախկինք են քան զփաղառութիւնսն: և ի վերայ բանից[3]. Նմանապէս՝ քանզի Նախերգութիւնն[4], քան զպատմութիւնն[5] Նախկին է դասիւ: Եւ, ևս: առ յառաջասացելովքդ. լաւագոյն'[6] և պատուականագոյն[7] Նախկին գոլ[8] բնութեամբ' թուի[9]: բայց սովորեցին և բազումք, զպատուականագոյնսըն, և զյաւէտ սիրեցեալսն ինքեանց, Նախկինս յիւրեանց[10] ասեն գոլ' բայց է[11]. գրե թե ուտարագոյն յեղանակացն[12] այսոքիկ: արդ որք ասենն, Նախկինն յեղանակք, այսքանք են՝ բայց թուեսցի, և քան զասացեալսն. այլ միւս[13] ևս գոլ'. Նախկինին յեղանակ: քանզի այնց. որ[14] հակադարձին. ըստ գոլոյն հետևութեան. զպատճառն որպէս զիարդ և իցէ. միւսոյն գոլ Նախկին. վայելչաբար ասասցի՝ և զի են այսպիսիք իմն, յայտ է; քանզի գոլն մարդ' հակադարձէ. ըստ գոլոյն հետեւութեան. առ ճշմարիտն յաղագս իւր բան՝ քանզի եթե է մարդ[15]. ճշմարիտ բան[16], որով ասեմք. զի է մարդ. և հակադարձէ՝ և էր ճշմարիտ բանն, ոչ միով իւիք պատճառք' գոլոյ զիրըն[17]: բայց սակայն[18]. իրն երևի. իմն. որպէս[19] պատճառք, գոլոյ ճշմարիտ' զբանն՝ քանզի վասն գոլոյ զիրն. կամ ոչ. ճշմարիտ բանն, կամ սուտ ասի՝ իսկ ապա' ըստ հինգ յեղանակս. Նախկինն այլ այլոյ ասի:—

Յաղագս համանգամայնից՝

:Ը: Համանգամայնքն[20], պարզաբար և իսկագոյնք, և տիրապէս[21]. որոց լինելութիւնն[22] ինմին ամանակի: քանզի ոչ մի[23] Նախկին[24], և ոչ վերջին է սոցա: բայց[25] համանգամայնք ըստ ամանակի սոքա

---

[1] տառք] V գիծք. [2] քանզի և B; և քանզի C. [3] բանից V. [4] Նախերգութիւն V. [5] զպատմութիւն V. [6] լաւագոյնն V. [7] պատուականագոյնն V. [8] գոլ] գոլ. այլ ոչ V. [9] Add այս before թուի V. [10] իւրեանց V. [11] է C; om. V. [12] յեղանակացս V. [13] միւսն C. [14] և է յայնց որք V. [15] մարդ է V. [16] բանն է V. [17] իրին V. [18] բայց սակայն] այլ V. [19] իբրև V. [20] The rubricating hand in A has crossed out the suffix ն in A; համանգամայնք են V. [21] տիրագոյնք B. [22] լինելութիւն C. [23] մին V. [24] Նախկին է C. [25] բայց] այլ V.

ասին ։ իսկ բնութեամբ համանգամայնք. որք միանգամ հակադարձին ըստ գոյին հետեւութեան ։ բայց ոչ միով իւիք, պատճառ, այլ այլոյ գոյ է ։ ո՛րզան ։ ի վերայ կրկընապատըկին. և կիսու՛յ[1] ։ քանզի հակադարձեն սոքա ։ վասն զի կրկընապատըկի[2] եղյ, է կէս ։ և կիսույ եղյ. է, կրկնապատիկ[3] ։ բայց ոչ միում ուրուք, պատճառք գոլյ է ։ և ի նմանէք սեռէ. հակատարաբարձեալք միմեանց, համանգամայնք բնութեամբ ասին ։ իսկ հակատարաբարձիլ ասին միմեանց, ըստ նըմ, ինքն տարբերութեան ։ ո՛րզան ։ թռչո՛ւն[4] հետեւակին. և ջրայնո՛յն ։ քանզի սոքա միմեանց. հակատարաբարձին. ի նմին սեռէ եղով ։ քանզի կենդանին. տրաբարձի յայսոսիկ. ի թռչունն. և[5] հետեւակն, և ի ջրայինն, և ի ցամաքայինն ։ և ոչ ինչ սոցա նախկին. կամ վերջին է. այլ

p. 15. համանգամա՛յնք բնութեա՛մբ այսոքիկ թուին գոլ ։ և տրաբարձցին և սոքա, իւրաքանչիւր. ի տեսակս դարձեալ, հետեւա՛կն[6]. կենդանի[7]. և թռչունն. և ջրայինն ։ և եղիցի՝ և այն համանգամա՛յն բնութեամբ. որ միանգամ ի նմին սեռէ. ըստ նմին տարաբարձութեան՝[8] է ։ իսկ սեռքն. միշտ քան զտեսակսըն. նախկինք ։ քանզի ոչ հակադարձէ[9]. ըստ գոյին հետեւութեան ։ ո՛րզան ։ ջրայնո՛յ եղյ. է կենդանին ։ իսկ, կենդանւո՛յ՝ եղյ. ոչ հարկաւոր է ջրայինն գոլ՝ արդ համանգամայնք[10] բնութեա՛մբ ասին. որք միանգամ հակադարձին. ըստ գոյին հետեւութեան ։ բայց ոչ միով իւիք պատճառ[11] գոլոյ, այլումն է ։ և ի նմանէքն սեռէ. հակատարաբարձեալքըն միմեանց ՝ տե, միանգամայն պարզաբար, համանգամայնք՝ որոց լինելութիւնն ի նմին ժամանակի ։—

Յաղագս շարժութեան ։

:Է: Շարժութեան տեսակք են. վեց ։ լինելութիւն ։ ապականութիւն ՝ աճելութիւն ։ նուազութիւն ։ այլայլութիւն ։ ըստ տեղւոյ փոփոխութիւն[12] ։ արդ այնըք[13] շարժութիւնքն[14]. երևելի են. զի այլք ի միմեանց են ։ քանզի ոչ է լինելութիւն. ապականութի՝ և ոչ

[1] կիսուոյ CD; կիսոյն V. [2] կրկնապատիկ C; կրկնապատկին B. [3] կրկնապատիկն V. [4] թռչունն V, which just above has նմինքն. [5] և ի V. [6] հետեւակ V. [7] կենդանին V. [8] տարաբարձութեանն V. [9] հակադարձ է C; om. է V. [10] համանգամայնքն V. [11] պատճառք V. [12] V tr. ըստ տ. փոփ. ։ այլայլութիւն. [13] հինգ այնք V. [14] շարժութիւնք V.

աճելութիւն, նուազութիւն; և ո՛չ ըստ տեղւոյն[1] փոփոխութեան[2]՝ սոյնպէս և այլքն՝ իսկ ի վերայ այլայլութեան. ունի իմն անհնարութիւն։ մի՛ գուցէ հարկաւո՛ր էր այլայլեա՛լ[3] ըստ ոմանց այլոց շարժութեա՛նցն այլայլել[4]։ իսկ ա՛յս՝ ոչ ճշմարիտ է[5]։ քանզի գրե, թէ ըստ ամենայն ախտից՝ և կամ[6] ըստ աւելեաց այլայլե՛լ պատահեաց մեզ։ քանզի[7] և ո՛չ միոյ այլո՛ց[8] շարժութեանցն, հասարակա՛ց ելոց։ քանզի ո՛չ աճել[9] հարկաւոր է՝ որ ըստ ախտին շարժի. և ո՛չ նուազել[10]։ սոյնպէս. և ի վերայ այլո՛ցն։ ապա ուրեմն, ա՛յլ եղիցի առ այլովք շարժութեամբքն այլայլութիւն։ քանզի եթէ նո՛յն էր՝ պա՛րտ էր այլայլւոյն[11]. անդրէն աճե՛լ. և նուազանա՛լ՝ և կամ այլ ինչ, այլո՛ցն հետևել շարժութեանց՝ այլ ո՛չ է հարկ։ սոյնպէս. և որ աճէրն. և կամ այլ ինչ շարժութիւն շարժիւր, այլայլե՛լ՝ այլ ե՛ն ինչ որ աճե՛ն. որք ո՛չ այլայլի՛ն։ ո՛րկէն՝ քառանկիւնի՛ն. անգեա՛ն փարագրեցելոյ. աճեա՛ց. է[12]։ բայց այլայլագո՛յն. և ո՛չ ինչ. ո՛չ[13] եղև։ սոյնպէս և ի վերայ այլո՛ց այսպիսեացն՝ ապա ուրեմն, ա՛յլք եղիցին շարժութիւնքն ի միմեանց։

Գլուխ. ժ̃ ։

b. ։ժ̃։ Եւ է պարզաբա՛ր շարժութիւն[14]. դադարութեան[15] ներհակա՛ն։ իսկ ըստ իւրաքանչիւրո՛ցն լինելութե, ապականութիւն։ և աճելութեան, նուազութիւն՝ իսկ ըստ տեղւո՛յն փոփոխութեան. ըստ տեղւո՛յն դադարութիւն։ մանաւանդ[16] երևեցաւ՝ հակակայիլ՝ և թերևս արդեւք. ի ներհակա՛ն տեղին[17] փոփոխութիւն։ հիբար։ ներքստո՛ւսն, վերինն՝ իսկ վերստո՛ւսն ներքինն։ իսկ այլո՛ւմ[18] բացատրեցելոց[19] շարժութեանցն. ո՛չ դիւրին է բացատրել՝ զինչ

---

[1] տեղւոյ V. [2] փոփոխութիւն V. [3] այլայլել V. [4] այլայլութիւն V; այլայլութիւնն C. [5] Om. է V. [6] կամ թէ D. [7] այլ քանզի V (on page 452); քանզի without այլ V (page 406); քանզի և այլ ոչ C. [8] և ոչ ըստ միոյ այլոց V (p. 451); in A first hand wrote այլոյ but corrected into այլոց. [9] աճիլ V. [10] նուազիլ V. [11] այլայլելոյն V; այլայլութեանն D [12] աճեսցէ V; աճեսցէ CD; in preceding line անկեան V. [13] Om. ոչ V. [14] շարժութեան V. [15] դադարութիւն V. [16] դադարութի մանաւանդ omitting stop, V. [17] ի ներհական տեղին V. [18] այլայլութեանն V. [19] բացատրեցելոյ V.

արդեւք է ներհական: բայց[1] երեւեցաւ, ո՛չ ինչ գոլ ինչ[2], իւր ներհական: բայց եթէ ո՛ք. եւ ի վերայ այսորիկ, զըստ որակին դադարութիւն՝ հակադրիցէ այնմ, ի ներհական որակին փոփոխութիւն: որպէս ի վերայ՝ ըստ տեղւոյն փոփոխութեան. ըստ տեղւո՛յն դադարութիւն: կամ ի ներհական տեղին փոփոխութիւն[3]: քանզի է՛ այլայլութիւն, փոփոխութիւն ըստ որակի՝ ապա ուրեմն, հակակայեսցէ՛ ըստ որակին դադարութեան, ի[4] ներհակա՛նըն. որակին փոփոխութիւն: ո՛րբար՝ սպիտա՛կըն լինել. սեա՛ւն լինելում: քանզի այլայլի՛ ի ներհական որակին՝ փոփոխութեան եղելոյ՝

Յաղագս ունելո՛յ:—

:ա: Ունելդ, ըստ յոլո՛վ յեղանակս ասի, կամ իբր ունակութիւն. եւ տրամադրութիւն. կամ ըստ այլո՛յ իմն որակութեան՝ քանզի ասի՛մք[5] մակացութիւն իմն ունել. եւ առաքինութիւն՝ կամ որպէս քանա՛կ; ո՛րբար: որ դիպի՛ ոք, ունելով[6] մեծութիւն՝ քանզի ասի եռականգո՛ւն մեծութիւն ունել. կամ քառականգո՛ւն, կամ որպէս, որք[7] շուրջ զմարմնո՛վք են՝ ո՛րբար: հանդե՛րձ, կամ պատմուճա՛ն՝ կամ որպէս ի մասնըկա՛ն՝ ո՛րզան՝ ի ձեռին մատանի՝ կամ որպէս, մա՛սն՝ ո՛րզան՝ զձեռն, կամ զո՛տն՝ կամ որպէս՝ յամանի: ո՛րկէն: կճ՛ղթն, զցորեա՛նսըն: եւ սափորն, զգինին: քանզի զգինին. ունի՛ սափորն, եւ կճղթն զցորեա՛նսն[8]: արդ այսոքիկ ամենեքեան. ունե՛լ ասին՝ որպէս նամանուո՛ջ. եւ[9] կամ որպէս ստացուած՝ քանզի ունել տուն եւ վա՛յր ասիմք[10]: եւ կի՛ն ունել. եւ կի՛ն՝[11] ա՛յր: բայց երեւեցաւ, աւտարագո՛յն ունելոյս, այժմու ճառեցեալ՝ յեղանա՛կս գոլ[12]: քանզի ո՛չ այլ ինչ ունելովս[13], կի՛նս[14], նշանակեմք, բայց զի շարաբնակեա՛լ է՝ բայց թերեւս, եւ ա՛յլք ոմանք երեւեսցին ունելոյ յեղանակք[15]: բայց սովորեա՛լքս՝ ասի՛լ՝ գրե՛, թէ ամենեքին[16] թուեա՛լք եւ հաշուեա՛լք եղեն այսոքիկ՝

---

1 բայց] այլ V. 2 ինչ] ինքն V. 3 կամ ի ն. տ. փոփոխութիւն first hand adds above line in A. 4 ի om. V. 5 ասեմք V. 6 ունել V. 7 որ V; om. D. 8 զցորեանսն C; զցորեանն V. 9 եւ om. V. 10 ասեմք V. 11 կինն V. 12 գոլ om. C. 13 ունելովս D; ունելով V. 14 կին V. 15 յեղանակ V. 16 ամենիքեան V.

THE DE INTERPRETATIONE OF ARISTOTLE.

Յաղագս մեկնութեան

պէրի առմէնիաս ։

Գլուխք. ա ։

p. 16. *Նախ արժան է դնել. զինչ է անուն. և զինչ[1] բայ ։ ապա զինչ է բացասութիւն, և ստորասութիւն, և բացերևութիւն. և բան ։*

Գլուխք. բ ։

Արդ են. ներձայնողքն. ներանձինցն ախտից[2] նշանակք ։ և գրեցեալքն, ներձայնողացն ։ և որպէս կիրքն[3] ոչ ամենեցուն նոյնք. և ոչ ձայնքն. նոյնք ։ բայց որոց այսոցիկ[4] նշանակք առաջնոցն ։ սոքին ամենեցուն կիրք[5] անձինն ։ և որոց այսոքիկ[6] նմանութիւնք. իրք ահա սոքին[7] ։ արդ յաղագս այսոցիկ ասացեալ է, ներ յաղագս ոգւոյն, քանզի այլոյ իրի է ։

Գլուխք. գ ։

Եւ է, որպէս նանձին, յորժամ[8] իմացուածս առանց ճշմարտել. կամ ստել[9]. և յորժամ ահա[10] որոց հարկաւոր է սոցա՝ գոլ միումն ։ այսպէս և ներձայնողքն ։ քանզի ի շարադրութեան, և ի տրոհութեան է. ճշմարիտն և սուտն ։—

Գլուխք. դ ։

Արդ սոքին իսկ անուանքս. և բայքս, երևին առանց շարադրութեան. և տրոհութեան իմացուածի[11] ։ որկէն ։ մարդ. կամ

---

[1] *զինչ է* V. [2] *ախտիցն* V; *ախտից* D. [3] *գիրքն* V. [4] *այսոցիկ* BC in marg.; *այսոքիկ* V. [5] Before *կիրք* add *նոյն* V. [6] *այսոցիկ* B. [7] *սոքին* B; *սոքա* V. [8] *յորժամ* om. V; in A late hand erased. [9] *ստել* V. [10] *յորժամ ահա*] *է* V; in A late hand erased. [11] *յիմացուածսն* V.

սպիտակ՝ յորժամ[1] ոչ առդիցի ինչ. չէ ևս է. ոչ սուտ. և ոչ ճշմարիտ՝ բայց նշանակէ[2] այսօրինակ[3]: և քանզի. եղջիւրուա, քա՛ղդ[4]. նշանակէ իմըն. բայց չէ ևս ճշմարիտ ինչ կամ սուտ, եթէ ոչ զգոյն. կամ զոչըն գոլ առդիցէ՝ կամ պա՛րզ. կամ ըստ ժամանակի :

Յաղագս անուան : ա :

Անուն. է ձայն նշանական. ըստ շարադրութեն. առանց ժամանակի՝ որոյ ոչ ինչ մասն է նշանական, զատեալ՝ քանզի ներգեղեցկաձիոյն : ձին. ոչ ինչ ըստ ինքեան նշանակէ. որպէս ներբանին : գեղեցիկ ձին : բայց սակայն, ոչ որպէս նե՛ր պա՛րզս, անուանս[5], այսպէս ունի և ներմանեալսն : քանզի՝ նե՛ր, նոջա՛[6], ոչ միով իւիք մասն նշանական : իսկ նե՛ր, սոջա՛[7], կամի, է, այլ ոչ ուրեք զատուցելոյ : ո՛րզան : յա՛նծեղաձուո՛յն, եղանի՛ն :

Բայք : բ :

Իսկ ըստ[8] շարադրութեան. զի բնութեամբ, նանուանցն[9] ոչ ինչ է՝ այլ[10] յորժամ եղիցի[11] նշանակ : բայց նշանակեն, և անգիրք[12] թընդըմունք : ո՛րզան : գազանաց, որոց ոչ ինչ է անուն : բայց ոչ մարդ, ոչ անուն՝ բայց սակայն, և ոչ կայ անուն. զինչ պարտ է կոչել զդա : քանզի ոչ բան. և ոչ բացասութիւն է : այլ եղիցի անուն անորոշելի՝ իսկ փիլովնայ[13], կամ փիլովնի[14]. և որքան միանգամ, այլ ինչ՝ այսպիսիք. ոչ անուանք, այլ հոլով[15] անուան[16] : և բան է սորա, այլն ամենայն՝ ըստ նմին, և հանդերձ էիւն, կամ երբն, կամ եղիցին, ոչ ճշմարիտ է[17],

---

1 Add և before յորժամ V; om. D. 2 նշանակք V. 3 այսօրինակ] միայն են այսօրինակ V. 4 եղջերուաքաղդ V. 5 ներ պարզ անուանս V; ներ պարզս անուանս D. 6 նոջայ V. 7 սոջայ V. 8 զըստ C. 9 անուանց V. 10 Before այլ all Arm. texts except A add foll.: և թէպէտ են ըստ բնութեան ձայնք ընդ գրով անկեալ, սակայն անուանք ոչ ասին; in A very late hand adds this scholion in margin. 11 եղիցին V. 12 անգիր V; in next line A adds last syllable ոց of որոց above line. 13 փիլոնայ V. 14 փիլոնի V. 15 հոլովք V. 16 անուանց V. 17 ճշմարտէ V.

կամ սրած՝ բայց անունն, միշտ՝ ուղղան : փիլովնի է. կամ ոչ է: քանզի չէ ևս ոչ ճշմարտէ, և ոչ սրած :—

Յաղագս բայի : ա :

Բայ է[1]. որ առնշանակէ ամանակ. որոյ մասըՆն[2] ոչ ինչ նշանակէ զատ՝ և է միշտ, ըստ[3] զայլմէց ասիցելոցըն նշանակ՝ և ասեմ, զի առնշանակէ ամանակ : ուղղան՝ ուղղութիւն, անուն՝ իսկ ոչ է, բայ՝ քանզի առնշանակէ զայժըմ գոյն՝ և միշտ ըստ[4] զայլմէց ասիցելոցն նշանակէ՝ ուրկէն՝ ենթակայից՝ : և[5] կամ ննթակայուղաց[6] ասիցելոցն է՝ իսկ ոչն ուղղ է, և ոչըն վասատակէ : ոչ բայ ասեմք ; քանզի առնշանակէ ամանակ : և միշտ զուռէքէ գոյ՝ բայց տարբերութեանն[7]. անուն ոչ կայ. այլ եղեցի անորոշելի բայ՝ զի նմանապէս յորդ[8] վերայ և[9] է, և եղի, և ոչ եղյ՝ բայց նմանապէս, և ողջացուն, կամ ողջացելըն[10] ոչ բայ, այլ հոլով բայի : բայց տարբեր է բայի՝ զի սա՝ զյարկայսն[11] նշանակէ ամանակ : իսկ նա՝ զշուրջըն :—

Պրակք. բ :

Երդ սոդքան. ինքեանք ըստ ինքեանս ասելով[12] բայքս, անուանք են՝ և նշանակեն ինձ ; քանզի կացուցանէ, որ ասեն[13] զտրամախոհութիւնն[14]՝ և որ լուան. դադարեաց՝ այլ թե է, կամ թե[15] չէ. չէ ևս նշանակէ՝ քանզի ոչ եթե գոլն, կամ ոչըն գոլ՝ նշանակ է իրին՝ և ոչ եթե լոկ. զնոյն ինքն զեակն ասասցես՝ քանզի սա ոչ ինչ է. բայց առնշանակէ շարադրութի ինձ. որ[16] առանց շարադրեցելոցըն. ոչ[17] է իմանալ :—

---

1 In A rubricating hand adds the է. 2 մասն V. 3 Om. ըստ V. 4 Om. ըստ V; add D. 5 և om. C. 6 ննթակայողաց V. 7 տարբերութեանն D; տարբերութեան V. 8 նմանապէս է յորդ V. 9 և om. V. 10 ողջացին V. 11 զներկայսն VE; զյարակայսն D. 12 ասելով B; ասացեալ CV; ելով V. 13 զոր ասէն V. 14 զտրամախոհութիւնն BD; զտրամախոհութիւն V. 15 թե om. V. 16 որոյ V; որ B. 17 Before ոչ add զշարադրեալսն C.

Յաղագս բանի :—

Բան, է. ձայն· նշանական՝ որոյ մասանցըն· ինչ նշանական է զատ՝ իբր ասութիւն՝ այլ ոչ իբր ստորասութիւն ։ և ասեմ[1], որգոն ։ մարդ· նշանակէ իմըն ։ այլ ոչ եթե է, կամ եթե ոչ է՝ այլ եղիցի ստորասութիւն· կամ բացասութի· թե[2] ինչ առդիցի ։ այլ ոչ եթե մարդոյն փաղառութիւն· մուկ՝ քանզի և ոչ ներթակըն· ակն նշանական՝ այլ ձայն է՝ այժըմ միայն՝ իսկ ներկպատիկսըն[3], նշանակէ է՝ այլ ոչ ըստ ինքեան, որպէս[4] յառաջն ասացեալ է՝

Պրակք· ե ։

p. 17. Եւ է, բան ամենայն, նշանական, ոչ իբր զգործի· այլ որպէս ասացեալ է. ըստ շարադրութեան՝ իսկ բացերևական, ոչ ամենայն[5] այլ՝ յորում ճշմարտելն, կամ ստելն, իք ։ բայց ոչ նամենեսին՝ իք ։ որկէն ։ ինձքդ· բան՝ այլ ոչ ճշմարիտ, և ոչ սուտ ։ այլ՝ այլքն, իրաց կացըցեն՝ քանզի[6] ճարտասանութեան, կամ քերդողութեան[7], ընտանեգոյն է որոշումըն[8]՝ իսկ բացերևականս, արդեան տեսութեանս[9]՝ և է. մի, առաջին բան բացերևական· ստորասութիւն, ապա բացասութիւն ։ իսկ այլքն ամենեքեան· շաղկապաւ, մի ։ բայց հարկ է զամենայն բան բացերևական· նարտաբայէ գոլ. կամ ի տապալմանէ՝ և քանզի մարդոյն[10] բան, թե ոչ զէն, և կամ զեղիցին, կամ զայլ ինչ զայսպիսեացն առդիցէ, չև ևս բան բացերևական՝ և վասն զի մի է. այլ ոչ բազում, կենդանի, հեռևակ. երկոտանի՝ քանզի ոչ ի շարայարդասիլ[11], մի եղիցի՝ բայց է այլում այս գործառնութեան ասել՝

Պրակք· զ ։

Եւ է մի բան բացերևական[12]. կամ որ մի յայտնէ, կամ որ շաղկապաւ մի ։ և բազումք· որք[13] բազումս· և ոչ մի. կամ անշաղկապքն՝

---

1 ասեմք V; ասեմ CD. 2 եթէ V. 3 ներ պատիկսն Vo D. 4 որպէս և V. 5 ամենայնն V. 6 քանզի ըն V. 7 քերթողութե V; քերդողութե E. 8 որոշմունս V; որոշումըն in marg. A. 9 տեսողութեանս V. 10 վասն մարդոյն V. 11 շարադասելոյ V; շարայդասելոյ C. 12 In A the rubricating hand writes in marg. variant բացասական. 13 որ V.

Արդ՝ անուն կամ բայ, ասութիւն եղիցի միայն․ վասն զի ոչ է ասել այնպէս յայտնել ինձ[1] ձայնիւ. մինչ զի բացերևեսցել կամ հարցեալ ուրուք. կամ ոչ. այլ իւր յառաջադրոյն կամեցելոյ․ և սոյց․ պարզն է բացերևութիւն․ որպակ․ իմըն զումեմնէ․ կամ իմըն[2], ապումեքէ․ իսկ արդ․ սոյցըն․ շար․ կայն․ որզան․ բան իմն ահա[3], շարադրելն․

Գլուխ․ Զ։

Եւ է պարզ բացերևութիւն, ձայն նշանական յաղագս գոլ ինչ․ կամ ոչ գոլ՝ որպէս ամանակքն բաժանեալք․ և ստորասութի, է, բացերևութիւն, ուրումըն զումեմնէ․ իսկ բացասութի․ բացերևութիւն, ուրումըն, ապումեքէ․ և վասն զի է․ և զիքն ապերևեցուցանել[4] իբր[5] զիք․ և զչիքն իբրև զչիք․ և զիքըն իբրև զչիք․ և զչիքն իբրև զիք․ և շուրջ զարտաքոյսըն պաժու[6] ամանակիս[7]․ սոյնպէս զամենայն ինչ ներկալցի․ զոր ստորասեալցն ոք․ ապասոցել․ և զոր ապուսեալցն ոք․ ստորասոցել․ ապա ուրեմն, յայտնի է, զի ամենուն[8] ստորասութեան, է բացասութիւն հակակայ․ և ամենուն բացասութեան, ստորասութիւն․ եղիցի հակասութիւն այս[9]․ ստորասութիւն և բացասութիւն հակակայեալք․ և ասեմ հակակայել, զնորին այսորիկ․ զումընէ․ բայց ոչ համանունակի, և որքանք[10] այլք ևս զայսպիսեացըն հակորոշեմք, առ իմաստականս խանդութիւնս[11]․

Գլուխ․ Է։

Եւ վասն զի են ոմանք ըստ բոլորէ զիրացըն․ և ոմանք ըստ իւրաքանչիւրոցն․ և ասեմ ըստ բոլորէ, որ ի վերայ յոլովոցն[12] բնաւորեցաւ ստորոգել․ և իւրաքանչիւրըն[13]․ որ ոչ․ որկէն․ մարդ
b. *զբոլորէցն[14]․ իսկ կալլիաս՝ զըստ իւրաքանչիւրոցըն՝ հարկ է բացերևեցել․ որպէս իք, կամ չիք․ է[15] յորժամ զբոլորէցն իմիք․*

---

[1] *ինչ* V. [2] *իմն* C D; omit V. [3] *իմն․ ահա* V. [4] *երևեցուցանել* V. [5] *իբրև* V. [6] *այժմու* V. [7] *ամանակին* V. [8] *ամենուն* V. [9] *այսպէս* V. [10] *որքան* V. [11] *խանդութիւնս* V; *խանդութիւն* C; in A the rubricating hand adds suffix *ս* above line. [12] *յոլովիցն* V. [13] *իւրաքանչիւրոցն* V. [14] *ըստ բոլորէցն* V. [15] *և է* V.

և է յորժամ զըստ իւրաքանչիւրոցըն ։ արդ եթե զբոլորէն․ բացերևոցէ, ի վերայ բոլորին[1] եթե է․ կամ ոչ, եղիցի ներհականք[2] բացերևութիւնքն[3] ։ և ասեմ ի վերայ ըստ բոլորէն․ բացերևոցել զբոլորէն ՝ որպէս ՝ ամենայն մարդ․ սպիտակ ՝ ոչ ոք մարդ սպիտակ ։ Իսկ յորժամ ի վերայ ըստ բոլորէցն․ և ոչ ըստ բոլորէ[4]․ ոչ են ներհականք ։ բայց զազդեցեալսըն․ էք՝ գոլ ներհականն[5] ։ և ասեմ․ զըստբոլորէն ապերևեցոցել[6] ի վերայ ոչ ըստ[7] բոլորէցն ՝ որզան ։ էք սպիտակ մարդ ։ ոչ էք սպիտակ մարդ ։ քանզի ըստ բոլորէ եղյ մարդոյն․ ոչ իբր ըստ[7] բոլորէ վարիլ բացերևութեամբն ։ քանզի ամեն ոչ[8] զըստ[9] բոլորէն նշանակէ ՝ այլ թե ըստ բոլորէ ։ իսկ ի վերայ ստորոգիցելոյ[10] զըստբոլորէն[11], ստորոգել ըստ բոլորէ[12]․ ոչ էք ճշմարիտ ։ քանզի և ոչ միըս[13] ստորասութիւն եղիցի․ նորում ստորոգիցելոյն ըստ բոլորէն, ստորոգի ըստ[14] բոլորէն ՝ որզան ։ էք ամեն․ մարդ․ ամեն կենդանին[15] ։

Պրակք․ է ։

Արդ հակակայիլ ստորասութիւն և[16] բացասութեան ասեմ հակասութեամբ․ զըստ բոլորէն, նշանակելով նովին․ զի ոչ[17] ըստ բոլորէ ։ որզան ՝ ամեն մարդ․ սպիտակ ։ ոչ ամեն մարդ․ սպիտակ ։ ոչ ոք մարդ սպիտակ ։ է ոմն մարդ սպիտակ ։ և ներհակէ[18] զըստ բոլորէ ստորասութի, և զըստ բոլորէն բացասութիւն ՝ որկէն ։ ամեն․ մարդ արդար ։ վասն[19] որոյ[20] զայսոսիկ․ ոչ գոյ կար[21]․ համանգամայն ճշմարիտըս գոլ՝ իսկ զներհականըս սոցա, ներընդունէ ի վերայ սորին ։ ոչ ամեն մարդ սպիտակ ։ և է ոմն մարդ սպիտակ ՝ զի[22] ոչ ամեն ոչ՝ զըստբոլորէն նշանակէ ։ արդ որքանք

---

[1] *ըստ բոլորին* V. [2] *ներհականք* CD; *ներհական* V. [3] *բացերևումն* V. [4] *ըստ բոլորէ*] *զբոլորէ* V. [5] *ներհական* CD; *ներհականք* V. [6] *երևոցել* V. [7] *ըստ*] *զ* V. [8] V tr. *ոչ ամէն*. [9] *զըստ*] *զ* V. [10] *ստորոգիցելոցն* V; *ստորոգիցելոյն* CD. [11] *ոչ ըստ բոլորէն* V. [12] *զբոլորէն* omitting *ըստ* V. [13] *մի* V. [14] *ըստ*] *զ* V. [15] *կենդանի* V; in A rubricating hand adds *ն* above line. [16] In A first hand set a punctum delens over *և*; V omits. [17] *զի ոչ*] *զոչ* V. [18] *ներհակի* C; *ներհակ* V. [19] Before *վասն* V adds *ոչ ոք մարդ արդար․ և*. [20] *որոյ*] *զի* V. [21] First hand in A seems to have written *կարի* and an early hand to have erased *ի*. [22] *զի*] *քանզի* V.

Հակասութիւնք. զըստ բոլորէցն են. ըստ բոլորէ[1] հարկ է. զմին ճշմարիտ գոլ՝ կամ սուտ: և որքանք ի վերայ ըստ իւրաքանչիւրոցն: որկէն[2]: էք սովկրատէս սպիտակ. և[3] որքանք ի վերայ ըստ բոլորէցըն. ոչ[4] ըստբոլորէ՝[5] ոչ միշտ, ոմն սուտ, և ոմն ճշմարիտ: քանզի համանգամայն ճշմարիտ էք ասել. թէ էք մարդ սպիտակ՝ և եթէ ոչ էք մարդ սպիտակ՝ և էք մարդ գեղեցիկ՝ ոչ[6] էք մարդ գեղեցիկ՝ քանզի եթէ զազիր[7] ոչ գեղեցիկ: և եթէ լինի ինչ. և ոչ էք:

Գլուխք. Է:

Բայց թուեսցի յանկարծաւրէն անտեղի գոլ, վասն երևիլ[8] նշանակել[9]. ոչք[10]՝ էք մարդ սպիտակ՝ համանգամայն. թէ[11] և ոչ ոք մարդ սպիտակ՝ բայց այս, ոչ զնոյն նշանակէ. և ոչ համանգամայն ի հարկէ: և երևելի է. զի և մու բացասութիւն ըստ միոյ ստորասութեան: քանզի զնոյն պարտ է բացասոցել. զբացասութիւնն[12]. զոր ստորասեացն ասպուսութիւնն[13] և ասպոսմընէ[14]. p. 18 կամ ըստ իւրաքանչիւրոցն[15] ումեքէ. և[16] կամ ապըստբոլորէցն. իմեքէ: կամ իբր ըստ բոլորէ. կամ իբր[17] ոչ ըստ[18] բոլորէ: և ասեմ, որկէն[19]: էք սովկրատէս սպիտակ: ոչ է սովկրատէս սպիտակ. և եթէ այլ ինչ: կամ ապա[20] այլոյ զոյն. ոչ հակակայն[21]: այլ եղեցի նորա, միւսն[22] ևս[23]: ամենայն մարդ սպիտակ, ոչն ամեն մարդ սպիտակ՝ և ումենումն[24] մարդ[25]. ոչն ոք մարդ սպիտակ՝ իսկ էքում մարդ սպիտակ. ոչ էք մարդ սպիտակ:

Արդ՝ զի մու բացասութիւն, մուըմ ստորասութեան հակակայ է. բացերևակի՝ և այք են սոքա, ասացեալ են՝ և զի[26] ներհակմնք

---

[1] *ըստաբոլորէ* D; *զբոլորէ* V. [2] Before *որկէն* add *սոյնպէս.* V. [3] Before *և* add *սոկրատէս ոչ սպիտակ* V. [4] *և ոչ* V. [5] *զբոլորէ* V. [6] *և ոչ* V. [7] *զազիր՝* V. [8] *վասն զի երևի* V. [9] *նշանակելոյ* V. [10] *ոչ* V. [11] *համանգամայն այնմ թէ* V. [12] *զբացասութի* V. [13] *ստորասութի* V; in A punctum delens over *ն* suffix and first hand gives variant *ստորասութիւնն* in margin. [14] *ասպոսմեել* V. [15] *իւրաքանչիւրոցն* C; *իւրաքանչիւրցն* V. [16] *և* om. V. [17] *կամ իբր*] *և* V. [18] *ըստ*] *շ* V. [19] *որգան* V. [20] *ապ* V. [21] *հակակայ* V. [22] *միւսն* D; *միւս* V. [23] *ևս* D; *ևսն* V. [24] *ումեմն ոմն* V. [25] After *մարդ* add *սպիտակ* V. [26] *զի են* V.

այլք. և ո՛յք են սոքա՝ և զի ո՛չ ամեն ճշմարիտ, կամ սուտ հակասութիւնն[1]: և վասն էր. և երբ ճշմարիտ կամ սուտ:

Գլուխ. Է:

Բայց մի է ստորասութիւն և բացասութի՛ւն' կամ զմիու[2] զմիոջէ նշանակելով: կամ զբոլորէ եղեալ' զբոլորէ՝ կամ ո՛չ նմանապէս: որգան՝ ամենայն մարդ' սպիտակ է: ո՛չ[3] էք ամենայն մարդ սպիտակ՝ իք մարդ սպիտակ: չէք մարդ սպիտակ: ո՛չ ոք մարդ սպիտակ: ոմն մարդ սպիտակ: Թե սպիտա՛կն. մի՛ու նշանակէ: իսկ եթե երկո՛ւց' մի՛ու անուն կայցէ. արտ որոց չէք մի՛ու: ո՛չ միու ստորասութիւն, և ո՛չ միու բացասութիւն՝ ո՛րգան՝ թե ոք դիցէ[4]: անուն. հանդերձ. ձիոյ. և մարդուն: էքըն հանդերձ սպիտակ՝ սա ո՛չ միու ստորասութիւն, և ո՛չ բացասութիւն միու՝ քանզի ո՛չ ինչ տարբե՛ր է ասել. թե էք ձի և[5] մարդ. սպիտակ: և կամ թե էք ձի սպիտա՛կ: և իք մա՛րդ. սպիտա՛կ: արդ եթե սոքա բազո՛ւմս նշանակեն. և ե՛ն բազո՛ւմք: յա՛յտ է, թե և[6] առաջի՛նն բազումս նշանակէ, կամ ո՛չ ինչ: քանզի չէք ոք ձի' մարդ: ապա ուրեմն. և ո՛չ ներ սոջա[7] հարկաւո՛ր. զոմն ճշմարիտ և զո՛մըն սո՛ւտ հակասութիւն գոլ:

Արդ' մակ եակա՛ցն, և եղելո՛ց[8], զստորասութի՛ն[9]' կամ զբացասութիւնըն[10] ճշմարիտ գոլ' կամ սո՛ւտ: և մակ[11] ըստ բոլորէցն. իբր զբոլորէ միշտ զոմըն ճշմարիտ. և զոմըն սո՛ւտ՝ և մա՛կ ըստ իւրաքանչիւրսն. որպէս ասացեա՛լ է՝ իսկ մակ ըստ բոլորէցն ասիցելոց' ո՛չ[12] ըստ[13] բոլորէ, ո՛չ հարկաւո՛ր. ասացեա՛լ է[14], և յաղագս սորա՝

Գլուխ. Թ:

Իսկ մակ' ըստիւրաքանչիւրսըն, և հանդերձելոցն' ո՛չ նմանապէս՝ քանզի եթե ամենայն ստորասութիւն. և բացասութիւն ճշմարիտ

---

[1] հակասութի են V. [2] միու V. [3] և ոչ V. [4] In A first hand sets punctum delens over դ in դիցէ. [5] և om. V. [6] և om. V. [7] նոջա V. [8] After եղելոց C adds հարկ է. [9] ստորասութի V. [10] զբացասութի V. [11] մակ] կամ C. [12] և ոչ V. [13] ըստ] զ V. [14] է om. V.

35. կամ սուտ[1]: և[2] ամենայն[3] հա՛րկ է կամ գո՛լ կամ չգոլ: զի եթե
ոմն ասասցէ. լինո՛ցե՛լ[4] ինչ. և ոմն ո՛չ ասասցէ զնո՛յն զայս: յա՛յտ
է. եթե հա՛րկ է ճշմարտե՛լ զոմն. սա՛յց: թե ամենայն ստորա-
սութի[5] ճշմարիտ կամ սո՛ւտ: քանզի երկոքին, ոչ են համանգա-
մայն ի վերայ այսպիսեացս՝ քանզի եթե ճշմարիտ ասե՛լ[6], եթե՛
b. սպիտակ. կամ ո՛չ սպիտակ. է հարկաւոր գո՛լ սպիտակ. կամ ո՛չ
սպիտակ: և եթե է՛ք սպիտակ. կամ ո՛չ[7] սպիտակ. ճշմարիտ էր[8].
ասե՛լ, կամ ապուսե՛լ[9]: և[10] եթե ո՛չ սուտէ. և եթե սուտէ. չէ՛ք
ապա հարկզստորասութիւնն կամ[11] զբացասութիւնն[12], ճշմարիտ
գոլ կամ սո՛ւտ՝ ապա[13] ուրեմն, ո՛չ ինչ ո՛չ իք՝ և ո՛չ լինի. և ո՛չ
5. ի դիպուածոյ: և ո՛չ ո՛ւմ ումեք և՛ դէպ լիցի. և[14] ո՛չ եղիցի[15]:
կամ[16] ո՛չ՝ ո՛չ[17] եղիցի[18]: այլ ի հարկէ՛ ամենայն: և ո՛չ ո՛ւմ ումեք
և դեպ է՝ զի. կամ. որ ստորասեա՛ցն ճշմարիտ է. կամ[19] որ ապու-
սեացս: քանզի[20] նմանապէս արդեւք լինէր կամ ո՛չ լինէր. քանզի
ո՛ւմ ումեք. և դէպ է՝ և ո՛չ ինչ առաւել այսպէս, կամ[21] ո՛չ[22]
ո՛յնպէս ունի՝ կամ կալցի՝

Պրակք. Ժ[23]:

10. Եւս[24], եթե է՛ք սպիտակ՝ այժմ, ճշմարիտ էր ասել յառաջագո՛յն.
թե եղիցի սպիտակ՝ իսկ ապա մի՛շտ ճշմարիտ էր ասե՛լ յառաջա-
գոյն, զինչ և է՛ր յեղելոցն, եթե եղիցի՝ և եթե ճշմարիտ էր
ասել յառաջագոյն. թե է, կամ թե[25] եղիցի: ո՛չ կա՛ր, այս ո՛չ
գոլ: և ո՛չ ո՛չ լինոցե՛լ[26]: իսկ որ ո՛չ կար, ո՛չ եղանել[27], անկա՛ր[28],

---

[1] սուտ է V. [2] և] ապա V. [3] ամենայնի V. [4] լինոցել V; A sets punctum delens over ո; D has լինելոցել. [5] ստորասութիւն և բացասութիւն V. [6] է ասելն V. [7] ոչ իք V. [8] է V. [9] ապոսել V. [10] և om. V. [11] V has passage thus սուտէ չիք. ապա հարկ է զստորասութի, կամ. [12] զբացասութի V. [13] Before ապա add Եւ եթե այս ոչ V. [14] և om. V. [15] եղիցին V. [16] կամ] և V. [17] ոչ որ ոչ V. [18] եղիցին V. [19] և կամ V. [20] քանզի B C; թէ V. [21] կամ] և V. [22] In A first hand adds ո՛չ above line. [23] Ժ man. rec. supra rasuram in A. [24] Եւ և ս V. [25] թե om. V. [26] լինելոցել C. [27] եղանիլ V. [28] անկարն C.

ոչ եղանել[1]․ իսկ որ անկարն․ ոչ եղանել․ հարկաւոր եղանել․ իսկ ապա ամենայն[2] զհանդերձեալսն հարկաւորապէս էր եղանել։ ապա ոչ ինչ ուրեմն․ ոչ ուրեք դէպ էր[3]․ և ոչ ի դիպուածոյ[4] եղիցի։ քանզի եթէ ի դիպուածոյ[5]․ ոչ ի հարկէ։ բայց սակայն, և ոչ որպէս չեզոք․ ճշմարիտ ներընդունի ասել․ որզան․ եթէ ոչ եղիցի․ և ոչ ոչ եղիցի․ քանզի և նախառաջին եւս ստորասութեանն[6], սուտ բացասութիւնն[7]․ ոչ ճշմարիտ․ և, սորա սրանոյ եւս, զստորասութիւնն[8] պատահեսցէ ոչ ճշմարիտ գոլ։ և առ այսոքիւք․ եթէ ճշմարիտ էր ասել․ եթէ սպիտակ․ և սեաւ[9] պարտ է[10] երկոցունց[11] գոլ․ և[12] եթէ գոլ ի վաղիւ․ ելոցել[13] ի վաղիւ․ և եթէ[14] ոչ եղիցի․ և ոչ ոչ[15] եղիցի ի[16] վաղիւ՝ ոչ[17] եղիցի ում ումեքըն դէպ է․ որզան։ նաւամարտութիւն․ քանզի պիտեսցէ[18]․ ոչ լինել նաւամարտութիւն; և ոչ՝ ոչ լինել նաւամարտութիւն․ արդ որք պատահեն․ այսոքիկ․ անտեղիք․ և այսպիսիք այլք․ զի եթէ ամենայն ստորասութեան, և բացասութեան, կամ ի վերայ ըստ բոլորեցն ասիցելոց՝ իբր զբոլորէ․ կամ ի վերայ ըստ իւրաքանչիւրոցըն․ հարկ է հակակայեցն[19] գոլ՝ ումեմն ճշմարիտ, և ումեմն սուտ․ այլ ոչ ինչ ում ումեք դէպ է․ գոլ ներլինիան[20]․ այլ ամենայն ինչ գոլ[21] և լինել[22] ի հարկէ․ իսկ ապա և ոչ խորհել պիտեսցի։ և ոչ իրաւորել՝ իբրու թէ զայս ինչ արասցուք եղիցի այս։ և եթէ ոչ զայս ինչ․ ոչ եղիցի․ քանզի ոչ ինչ արգելու․ և ի բիւր ամ․ ումեմն ասել՝ այս լինոցել․ և ումեմն ոչ ասել․ իսկ ապա ի հարկէ եղիցի՝ ում ումեք սայց ճշմարիտ էր ասել յայնժամ։—

---

[1] *եղանիլ* V, and so throughout chapter. [2] *զամենայն* V. [3] *և դիպէր* V. [4] *դիպուածոյց* V; *դիպուածոց* C. [5] *ի դիպուածոց* V, and in next line *չէզոք*. [6] *ստորասութիւն* C. [7] *բացասութ̅ի* V. [8] *զստո-րասութ̅ի* V. [9] Before *սեաւ* add *ոչ սպիտակ* V; om. B. [10] *է* B; *էր* V. [11] *երկոցուն* B; *երկուցն* V. [12] *եւ* BD; om. V. [13] *եղոցել* BC; *և եթէ ելոցել* V. [14] *և եթէ* B; *և եթէ ոչ գոլ ի վաղիւ ոչ ելոցել* (*ելոց* C) *ի* (om. *ի* D) *վաղիւ, և եթէ* V. [15] *ոչ* B; *ոչն* V. [16] *ի* om. B. [17] *ապա ոչ* V. [18] *դիպեսցի* V. [19] *հակակայից* V. [20] *ներլինիան* D; *ներլինելիան* V. [21] *ամենայնին չգոլն* V. [22] *լինելն* V.

Գլուխ. ժա[1]:

Բ Բայց սակայն, և ոչ այս տարբերէ. թէ ոմանք ասացին զհակասութիւնն[2], թէ[3] ոչ ասացին: քանզի յայտ է. թէ այսպէս ունին իրքն, թէպէտ և ոմն ոչ ստորասիցէ. և ոմն[4] բացասիցէ՝ քանզի ոչ վասն ստորասելոյն, կամ բացասելոյն, եղիցի՝ կամ ոչ եղիցի:
p. 19. Թէ ոչ[5] ի բիւր ամ առաւել՝ կամ ներքանում ժամանակի և իցէ՝ իսկ ապա թէ. նամենում[6] ամանակում այսպէս ունէր՝ մինչ զի միում ճշմարտել[7] հարկաւոր էր այս եղանիլ. կամ ոչ եղանիլ. և[8] իւրաքանչիւր ի լինելոցըն միշտ այսպէս ունէր, մինչ զի ի հարկէ լինել: քանզի յորժամ ճշմարտապէս ասաց[9] ոք. եթէ[10] եղիցի. ոչ կար. ոչ եղանիլ՝ և զեղեալըն ճշմարիտ էր ասել միշտ եթէ[11] եղիցի՝ և եթէ սոքա անկարք, քանզի տեսանեմք. զի սկիզբն է հանդերձելոցըն. և ի խորհել. և ի գործել ինչ: և զի բոլորապէս, է. ներս[12] ոչն միշտ ներգործեն[13], կարն գոլ՝ և ոչ. նորա երկոքին ներընկալեալ լինին և գոլն և ոչն գոլ: իսկ ապա և եղանելն. և ոչն եղանել[14]: և բազումք մեզ յայտք են, այսպէս ունելով՝ զի զայս, զհանդերձ՝ կար գոյ հատանիլ[15]. և ոչ հատցի, այլ յառաջ մաշեսցի: նմանապէս և ոչն հատանիլ կար՝ քանզի ոչ գոյր յառաջագոյն սա՝ մաշիլ. եթէ ոչ կար էր, ոչն հատանիլ սա՝ ապա ուրեմն, և մակ այլոցըն եղելութեանց[16], որք միանգամ ըստ զաւրութեան ասին այսպիսւումն; ապա ուրեմն երեւելի է. զի ոչ ամենայն ինչ ի հարկէ, ոչ է. և ոչ լինի: այլ են ինչ. որում ումեք և դէպ է՝ և ոչ ինչ առաւել՝ կամ ստորասութիւն կամ բացասութիւն ճշմարիտ՝ և են. որք առաւել՝ և իբրու թէ բազում անգամ: յոլով մի[17] ընտիր ոչ աղե[18]. այլ ընդունի եղանել ոմն. և ոմն ոչ:

---

[1] ժ over erasure of a ժ and ա added in recent hand A. [2] զհակասութի V. [3] թէ] և եթէ V. [4] ոմն added in first hand in marg. of A; ոմն ոչ V. [5] ոչ և V. [6] յամենում V. [7] ճշմարտել, և V. [8] ապա և V. [9] ասասցէ V. [10] եթէ om. V. [11] V tr. եթէ միշտ. [12] յորս V. [13] ներգործել V. [14] եղանիլ V. [15] հատանել V. [16] եղելութեց V. [17] և յոլով մինն V. [18] ոչ աղե] և մինն ոչ եղեալ V.

Գլուխ. ժբ ։

Արդ՝ գոլ զեակըն յորժամ է ։ և զոչ եակըն ոչ գոլ. յորժամ ոչ է հարկ՝ բայց սակայն. ոչ զեակն զամենայն հարկ[1] գոլ ։ և ոչ զոչ եակն. ոչ գոլ հարկ ։ քանզի ոչ նոյն է զամենայն զեակըն գոլ ի հարկէ. յորժամ[2] է[3] պարզաբարն գոլ՝ ի հարկէ ։ և նմանապէս և[4] ի վերայ ոչ եակին. և ի վերայ հակասութեն[5] նոյն բան՝ բայց գոլ կամ ոչ գոլ ամենայն[6] հարկ՝ և եղոցել, կամ ոչ ։ բայց ոչ սակայն զատուցանելով ասել զոմն հարկաւոր. և ասեմ. որզան ։ Հարկ[7] լինոցել նաւամարտութիւն՝ վաղիւ՝ կամ ոչ լինոցել՝ բայց ոչ սակայն լինոցելըն նաւամարտութիւն, նվաղիւ[8] հարկաւոր՝ և ոչ ոչ եղանել[9]. այլ եղանել[10]. կամ ոչ եղանել[11] հարկաւոր՝ իսկ ապա, վասն զի նմանապէս բանքն ճշմարիտ. որպէս իրքըն[12] յայտ[13]. զի որքանըք այսպէս ունին. մինչ զի ում ումեք դէպ իցէ և զներհակսըն ներընդունել. նմանապէս ունել հարկ է և զհակասութիւնն, որ պատահէ ի վերայց՝[14] ոչ միշտ են, և ոչ միշտ չեն՝ քանզի սայց՝[15] հարկ ումեմն մասին[16] հակասութեանն[17], ճշմարիտ գոլ կամ սուտ՝ բայց ոչ սակայն, այն կամ այս. այլ ուրում[18] ումեք դէպ իցէ՝ և[19] առաւել ճշմարիտ զոմըն, բայց ոչ սակայն այս ճշմարիտ[20] կամ սուտ մինչ զի յայտէ եթե ոչ հարկ է

b. ամենայն ստորասութեան՝ կամ բացասութեան, հակակայցն. զոմն ճշմարիտ. և զոմն սուտ գոլ՝ քանզի ոչ որպէս ի վերայ եակացըն, այսպէս ունի և ի վերայց[21] ոչ եակացն՝ բայց կարեց գոլ[22] կամ ոչ գոլ, այլ[23] որպէս ասացեալ է ։

---

1 հարկ է V. 2 այլ յորժամ V. 3 է. և V. 4 V om. և. 5 հակասութեն V. 6 ամենայնն V. 7 հարկ է V. 8 նաւամարտութիւնըն վաղիւ V. 9 եղանելն V. 10 եղանիլն V. 11 եղանիլն V. 12 V և իրքն. 13 յայտ է V. 14 ի վերայ սայց V. 15 V և սայց. 16 ումեմն մասին] V հարկ է ի միասին. 17 V հակասութե. 18 V որում; D ում. 19 V և ոչ. 20 V om. բայց ոչ սակայն այս ճշմարիտ. 21 ի վերայց] so D; V ի վերայ. 22 կարեց գոլ] so D; E has կարեց է գոլ; V կարելի գոլ. 23 B D E omit այլ.

Գլուխ· տասն երեք :—

Վասն,զի է իմն, զումեմնէ[1]. կամ ստորասութ̃ի նշանակելով. և կամ բացասութիւն : և է ա՛յս անո՛ւն, և կամ[2] անանո՛ւն · բայց մի պիտի գոլ զմիոջէ. զներստորասութեա՛նն[3] : բայց անո՛ւնն, ասա-ցեա՛լէ և անանունն[4] յառաջագոյն· քանզի ո՛չ մարդ· անուն ո՛չ[5] ասեմ· այլ անորոշելի՛ անուն · քանզի մի՛[6] իմն նշանակէ՛ անորո-շելի անուն, որպէս և ո՛չն ողջ է· ո՛չ բա՛յ է : ամենայն ստորասու-թիւն և բացասութիւն, կամ արտանուան է· և բայէ[7] : կամ արտ-անորոշելի՛[8] անուան է և բայէ[9] : բայց առանց բայի՛, և ո՛չ մի ստորասութիւն կամ բացասութիւն : քանզի է, կամ եղիցի՛· կամ էր· կամ լինի՛ · կամ[10] որքա՛նըք ա՛յլըք այսպիսիք· բա՛յք· արտա-կա՛յցն է · քանզի առնշանակէ ամանակ · ապա ուրեմն նախ ստո-րասութիւն· և բացասութիւն · էք[11] մա՛րդ : ո՛չ իք մարդ : ապա էք ո՛չ մարդ · ո՛չ էք ո՛չ մարդ · դարձեա՛լ էք ամէն մարդ : ո՛չ էք ամէն մարդ · էք ամէն ո՛չ մարդ · ո՛չ էք ամէն ո՛չ մարդ · և ի վերայց արտաքոյ ամանակաց, նո՛յն բա՛ն է :—

Գլուխ· ժ̃դ :

Բայց յորժամ զէքն· երեցս առստորոգեսցէ[12], ահա կրկնակի ասին հակադրութի՛ւնքս : և ասե՛մ ո՛րկէն : էք արդա՛ր մարդ[13] : զէքն երեցս ասեմ շարկանա՛լ : անո՛ւն[14], կամ բա՛յ[15]. ներստորասու-թեանդ : իսկ[16] ապա վասն ա՛յսորիկ, չո՛րք այսոքիկ եղիցի[17]. որոց[18] երկո՛ւքըն առստորասութիւն և բացասութի՛ւն կալցին, ըստ կարգի՛

[1] C իմեմնէ. [2] և կամ B C; կամ V. [3] V ներ ստորասութ̃ե. [4] բայց անունն աս. է և անանունն] V բայց զի՛նչ անուն և անանուն, ասացեալ է; so D, only omitting զի՛նչ and reading անունն; B C have բ. զ. անունն ասացեալ է անանուանն. [5] A sets punctum delens over ո՛չ. [6] V ոչ մի. [7] V յարտանուանէ և 'ի բայէ; but բայէ D. [8] V յարտանորոշելի. [9] V 'ի բայէ. [10] V և կամ. [11] V բացասութ̃իք իք. [12] V առստորոգեսցի. [13] V մարդն; D մարդ. [14] V անուան. [15] բայ] V անորոշելի անուան. [16] Before իսկ V adds և ասեմ զի իքն կամ առ արդարն դիցի, և կամ առ ոչ արդարն· այսպէս և առ բացասութ̃ին. [17] V եղիցին. [18] V յորոց.

որպէս պակասութիւնքն ։ բայց[1] երկուքն, ո՛չ՝ և[2] ասեմ՝ զիքն․ կամ առարդամր ընդդիցի․ և կամ առ ո՛չ արդամրն՝ իսկ ապա, և բացասութիւնն՝ և ապա, չո՛րք եղիցին ։ և իմանամք զասիցեալս[3] արտասաորոդիցելոցս[4] ; է արդա՛ր մարդ՝ է ո՛չ[5] արդա՛ր մարդ ։ սորա՛[6] բացասութիւն, ո՛չ է ո՛չ արդար մարդ ։ քանզի էքն աստանաւր, և ո՛չըն է, ընդ արդարո՛ւմն[7], և ընդ ո՛չ[8] արդարո՛ւմ[9] առդիցի[10] ։ արդ ա՛յսոքիկ որպէս ի վերլուծականսն[11] ասի․ ա՛յսպէս դասեա՛լ է ։—

Գլուխք․ ժե[12] ։

Բայց նմանապէս ունի, զի թէպէտ ըստ բոլորէ զանուանէն իցէ ստորասութի, որզան՝ ամենայն իք մարդ արդար, բացասութի, ոչ ամենայն իք մարդ արդար, ամենայն իք մարդ ոչ արդար, ոչ ամենայն իք մարդ ոչ արդար․ բայց ոչ նմանապէս զըստ տրամաչափն ընկալցի ճշմարտել, այլ ընկալցի երբեք ։

Արդ երկուք այսոքիկ հակակային․ բայց այլքն առ ոչն մարդ իբր ենթակայ իմն առեդելոյ․ որպէս[13], է արդար ոչ մարդ, ոչ իք

p. 20. արդար ոչ մարդ[14] ։ Բայց աւելիք սոյց ոչ են հակադրութիք․ բայց սոքա զատ առանց նոցա ինքեանք ըստ ինքեանս են՝ իբրև անուամբ ոչն մարդով առավարեցեալք ։

Գլուխք․ տասն ուվեց ։

Իսկ մակդյցիքն․ ո՛չ յարմարի[15]՝ ո՛րզան ։ մակողջէին, և գնայ․ ի վերայ սոցա զնո՛յն առնէ, ա՛յսպէս եդեալ իբրու․ թէ էքն յարիցի և ընդհարկանիցի ։ որզա՛ն ։ է․ ողջանալով[16] ամենա՛յն մարդ՝ ո՛չ

---

[1] բայց] V և. [2] V omits from և ասեմ to չորք եղիցին. [3] V զասա-ցեալս. [4] արտաասաորագրիցելոցս V. [5] իք ոչ] V ոչ իք. [6] Before սորա V adds իք ոչ արդար մարդ. [7] V ընդ արդարութ. [8] ոչ] so C D; V ոչն [9] V արդարութ. [10] V առդիցէ. [11] V վերլուծականս. [12] Through loss of folio this whole chapter is absent in A; the text given is therefore that of V. [13] C omits որպէս. [14] After մարդ B C add իք ոչ արդար ոչ մարդ, ոչ իք ոչ արդար ոչ մարդ. [15] V յարմարին. [16] V ողջ.

ողջէ ամենայն մարդ ։ ո՛ղջէ ամենայն ոչ մարդ ։ ոչ ողջէ ամենայն ոչ մարդ ։ քանզի ոչ է. զո՛չն ամենայն մարդ[1] ասելի, այլ[2] զո՛չն. բացասութիւնքդ[3] մարդոյն. առդնելի է ։ քանզի ամէնն. ոչ զբոլորէն[4] նշանակէ՛ այլ իբր[5] զբոլորէ անուանըն[6] ։ և յայս է յայսմանէ՝ ո՛ղջ է մարդ ։ ոչ ողջ է մարդ՝ ո՛ղջէ ոչ մարդ ։ ոչ ողջէ ոչ մարդ ։ քանզի սոքա. նոցա տարբերեն՛ վասն ո՛չն զբոլորէ՝ իսկ ապա ամենա՛յն[7], կամ և ոչ ո՛քըն. ոչ ինչ այլ առնշանակէ. բայց զի զբոլորէ անուա՛նն[8]. կամ ստորասել կամ ապուսել՝ արդ զա՛յլսն. զնո՛յնս պիտի առդնել՝

Պրակք ։ Տասն ւ եւթն ։—

Ա՛յսն զի ներհակա՛ն բացասութիւն է. ամենայն իք կենդանի՝ արդա՛ր, որ նշանակէ՝ թե ոչ ինչ կենդանի արդար ։ սոքա՛ երևին. զի ոչ երբեք եղիցին ճշմարիտք համանգամայն ․ ոչ ի վերայ սորին ։ և ոչ[9] հակակայքըն սոցայ[10], եղիցին[11] երբեք. իմըն[12] կենդանի. իք արդար՝ ոչ ամենայն կենդանի՝ իք արդար՝ և հետևէին սոքա այնմ որո՛քն, ամենայն մարդ արգա՛ր է ։ կամ ոչ ոք է մարդ արդար՝ իսկ ա՛յնմ. իքըն. ո՛մն մարդ արդար. հակա-կա՛յն, թե ոչ ամեն մարդ իք ոչ[13] արդար ։ քանզի հա՛րկ է գոլ զո՛մն ։ և[14] երևելի է. զի ի վերայ ըստ[15] իւրաքանչիւրոցըն, թե ճշմարիտ[16] հարցեալ, բացուսել՝ զի[17] և ստորուսել ճշմարիտ՝ ո՛րպ ։ ապաքէն. սովկրատէս. իմաստո՛ւն ։ ոչ՝ սովկրատես՝ ապա ոչ իմաստուն՝ իսկ ի վերա՛յց ըստ բոլորէ, ոչ ճշմարիտ, նմանա-պէս ասիցեալն[18] ՝ բայց ճշմարիտ բացասութիւնն[19] ։ ապաքէն ամէն մարդ իմաստո՛ւն ։ ոչ՝ ամէն, ապա մարդ ոչ իմաստուն՝ քանզի այս սուտ՝ այլ ո՛չն ամեն, ապաքէն մա՛րդ իմաստուն ճշմարիտ՝ զի ա՛յս է հակակա՛յն, իսկ այն ներհակըն ։

---

[1] ամենայն մարդ] V ամենայնին, այլ մարդոյ. [2] C և այլ. [3] V բացասութիւն. [4] զըստ բոլորէն V. [5] իբրև V. [6] V om. անուանըն; D reads զանուանն. [7] V ամենայնն. [8] V զանուանն. [9] V om. ոչ. [10] V սոցա. [11] V եղիցին. [12] V ոմն. [13] V om. ոչ. [14] V om. և. [15] V om. ըստ. [16] V tr. ճշմարիտ թէ. [17] V om. զի. [18] V ասա-ցեալն. [19] V բացասութիւն.

Գրակք. Տասն և ութ։—

Իսկ անորոշէն[1] հակակայքն, անուանք՝ կամ բայք։ որգան։ ի վերայր[2]. ոչըն մարդ՝ և ոչ արդար։ որպէս բացասութիւն առանց անուան, և բայի, թուեսցի գոլ՝ բայց՝ ոչ են՝ քանզի միշտ ճշմարտել հարկ[3], կամ սուտել զբացասութիւնն[4]։ իսկ որ ասացըն, ոչ մարդ՝ ոչ ինչ առաւել քան զայն որ ասացըն մարդ[5]։ այլ և նուազ ճշմարտեաց ինչ՝ կամ[6] սուտեաց՝ թե ոչ ինչ առդիցի՝ և նշանակ։ էքն[7] ամէն ոչ մարդ արդար՝ և ոչ մու, ի նոցանէ, զնոյն, և ոչ հակակայն սմա[8], այսըմ[9], ոչ սէ[10], ամէնն[11] ոչ մարդ արդար՝ իսկ ամէնն, ոչ մարդ ոչ արդար՝ այնըմ, ոչըն ոք արդար՝ ոչ մարդ՝ զնոյն նշանակէ՝ և փոխադրեալք անուանքս. և բայքս զնոյն նշանակեն։ որգան։ էք սպիտակ մարդ։ էք մարդ սպիտակ՝ քանզի եթե ոչ այս է[12], սորին աւելիք եղիցին բացասութիւնք[13]։ այղ զուցաւ, զի մու, միյր՝ քանզի այնր[14] որ է սպիտակըն մարդ. բացասութիւնըն[15], ոչըն էք սպիտակ մարդ։ իսկ այնր, էքըն մարդ սպիտակ. թե ոչ սոյն է. այնըմ էքըն. սպիտակ մարդ. եղիցի բացասութիւնըն[16], կամ ոչըն էք. ոչ մարդ սպիտակ. կամ ոչըն էք. սպիտակ մարդ՝ այլ այլ է բացասութիւնն[17], այնըր, էքն, ոչ մարդ սպիտակ։ և այլ այնր. էքըն սպիտակ մարդ՝ իսկ ապա եղիցէն երկուք. միյր։ Արդ զի փոխադրեցելոյ. անուանն[18] և բայի. սոյն եղիցի ստորասութի և բացասութիւն՝ յայտ է։

Գրակք. Տասն և ինն։

Բայց մու զշատից, կամ զբազումս զմիոջէ, ստորասել կամ ապուսել. եթե ոչ մի ինչ իցէ ի բաղըմացըն բաղկացեալ. ոչ էք ստորասութի մի. և ոչ բացասութիւն; և ասեմ մի. ոչ եթե անուն մի

---

[1] V անորոշակին. [2] V 'իվերայ. [3] V հարկ է. [4] V զբացասութի. [5] C D մարդն. [6] V և կամ. [7] նշանակ։ էքն] V նշանակէ ինքն; D has իքն for ինքն. [8] սմա seems to have been reading of A, but մ is erased by late hand; V սրա. [9] այսըմ] V որ է այս. [10] ոչ սէ] V ոչ է. [11] V ամէն. [12] V om. է. [13] V բացասութիքն. [14] V այնմ. [15] V բացասութի. [16] V բացասութիւն. [17] V բացասուի. [18] V անուան.

իցէ որկայցէն· և ո՛չ իցէ մի ինչ ի նոցանէն՝ ո՛րկէն։ մարդ-թերևս իք, և կենդանի, և երկոտանի՝ և ընտանի։ այլ և մի իմն լինի սոյց։ իսկ իսպիտակէն, և ի մարդոյն· և ի գնալոյն, ո՛չ մի։ իսկ ապա և ո՛չ եթե[1] մի՛ ինչ զսոցանէ ստորոգեսցէ ոք, մու ստորասութիւն։ այլ ձայն, մու՝ բայց ստորասութիւնք բազումք։ և ո՛չ եթե զմիոջէ զայսոսիկ՝ այլ նմանապէս բազումք՝ արդ եթե հարցումն տրամաբանական· ընպատասխանատուութեան է խնդիր· կամ առարկելոյն, և կամ միւսոյ մասին հակասութեան՝ իսկ առարկութիւնն[2] հակասութե միոյ է, մասն; ո՛չ եղեցի պատասխանատուութիւն մու· առայսըս; քանզի և ո՛չ հարցումն մու՝ և ո՛չ եթե իցէ ճշմարիտ։ և ասացեալ է ներ տեղականսըն, յաղագս սոյց։ բայց համայն յայտ է, զի և ո՛չ զինչ է[3]· հար-ցումնէ տրամաբանական։ քանզի պարտ է տալ ի հարցմանէն առնուլ զորոք կամի զհակասութեանն[4] մասն բացերևե-ցուցանել՝ և պիտի հարցաւղին առաարորոշել· արդեք այս է մարդ· կամ ո՛չ այս՝

Պրակք քսան :—

Ս ասն զի ոմանք ստորոգին շարադրեալք, իբր մի զամենայն[5] ստորո-գածն[6]· առանց[7] ստորոգիցելոց՝[8] և ոմանք ո՛չ՝ զինչ է[9] տար-բերութիւնըն[10]։ քանզի զմարդոյ· ճշմարիտ[11] ասել· և զատ կենդանի· և զատ երկոտանի· և իբր մի՝ և զմարդ· և զսպիտակ· և զայսոսիկ իբր զմի, այլ ո՛չ եթե կարուակ, և բարի· և կարուակ բարի։ քանզի եթե ո՛չ[12]· զինչ ոք[13] երկաքանչիւրն[14] իցէ· և երկոքին։ բազումք՝ և անտեղիք հետևին՝ քանզի զմարդոյն· և մարդն ճշմարիտ, և սպիտակն՝ իսկ ապա, և ամէնն։ դարձեալ թե սպիտակն և ամէնն։ իսկ ապա մարդն[15]· եղիցի· սպիտակ։ և
p. 21. *այս յանհուն[16]։ և դարձեալ երաժշտական սպիտակ· գնալով։ և*

---

[1] V *եթէ և.* [2] V *առարկութի.* [3] V *զինչէն*; in A one letter is erased after *է.* [4] V *զհակասութե.* [5] V *ամենայն.* [6] V *ստորոգած.* [7] V *առանձին.* [8] V *ստորոգիցելոցն.* [9] V *զինչէն.* [10] V *տարբերութիւն.* [11] V *ճշմարիտ է.* [12] V tr. *ոչ եթէ.* [13] V om. *ոք.* [14] V *իւրաքանչիւրն.* [15] V adds *ամէն* before *մարդն.* [16] V *յանհունս.*

այսոքիկ բազում անգամ շարամանեալք։ Ես[1], եթէ սոկրատէս՝ սոկրատէս և մարդ։ և[2] սոկրատէս, մարդ։ և[3] մարդ և[4] երկոտանի։ արդ զի եթէ ոք վայրապար ասասցէ. զշարամանութիւնս լինել. բազումք պատահեն սըսել[5] անտեղիք. յայս[6]. և որպէս գրեալք[7]. ասասցուք այժմ։—

Գլուխ. իա[8] ։—

Իսկ ստորոգիցելոցն. և մակորոց ստորոգել պատահել[9] սովորեաց. որքան միանգամ ասին ըստ պատահմանն. կամ զնմընէ[10]. կամ զմիւսըն[11]. զմիւսըմէն՝ այսոքիկ. ոչ եղիցին մի։ որգան՝ մարդ սպիտակ էք և երաժշտական։ այլ ոչ մու սպիտակն՝ և երաժշտական[12]։ քանզի պատահմունք երկոքին նմին։ և եթէ զ. սպիտակն[13] երաժշտական[14], մի ինչ։ քանզի ըստ պատահմանն սպիտակըն[15] երաժշտական[16]։ այլա ոչ եղիցի սպիտակն երաժշտական[17] մու[18] ինչ։ վասն որոյ և ոչ կարուակն վայրապար բարի. այլ կենդանի. երկոտանի՝ քանզի[19] ոչ ըստ պատահմանն՝ Ես, և ոչ որքանըք՝ ներգոյն. ներմիում՝ վասն որոյ և ոչ սպիտակն բազում անգամ, և ոչ մարդն՝ մարդ կենդանի կամ երկոտանի։ քանզի ներգոյն[20], ներմարդում. երկոտանին և կենդանին՝

Իսկ ճշմարիտ է ասել զումեքէն. և պարզաբար՝ որկէն։ ոմն[21] մարդ՝ մարդ։ կամ զոմն սպիտակ՝ մարդ սպիտակ։ բայց ոչ միշտ՝ այլ[22] յորժամ ներառկայ՝ ում[23] հակակայցն ինչ՝ ներգուցէ, զորոց զհետևերթայ հակասութիւնն[24], ոչ ճշմարիտ՝ այլ սուտ՝

---

[1] V և; E ևս. [2] D և; V և եթէ. [3] D և; V և եթէ. [4] D om. և. [5] C սըսել; V ասել. [6] V յայս է. [7] In mg. of A the rubricating hand writes գնելիք. [8] This chapter is missing in C. [9] B պատահել; V պատահեալ. [10] V զնմանէ. [11] V միւսն. [12] V երաժշտականն. [13] V և ոչ եթէ սպիտակն; in A one letter is erased after զ, and the պ in սպիտակն is corrected from a ա. [14] V և երաժշտականն. [15] V սպիտակ. [16] V և երաժշտականն. [17] V adds և before երաժշտական. [18] V մի. [19] քանզի] B որք. [20] V ներգոյ. [21] V զոմն. [22] այլ B; V քանզի. [23] D ներառկայցն. [24] V հակասութի.

որզան՝ մեռանելըն[1] մարդ՝ մարդ ասել. և յորժամ ոչ[2] ներգուցէ ճշմարիտ[3]. և յորժամ[4] ներգուցէ՝ միշտ ոչ[5] ճշմարիտ: և յորժամ[6] ներգուցէ[7], ոչ միշտ ճշմարիտ: որպէս Հոմերոս, էք իմն: որզան: քերդող[8]: իսկ ո՛րդ արդեք, և է՞ կամ ոչ: քանզի ըստ պատահման ստորոգի էքն զՀոմերոսինէ: քանզի քերդողէ: այլ ոչ ըստ ինքեան ստորոգի զՀոմերոսինէ էքըն: իսկ ապա նորքանունջս ստորոգութեանս[9], և ոչ ներհակութիւն է. թե բանք[10] փոխանակ անուանց ասին: և ըստ ինքեան ստորոգիցէ և ոչ ըստ պատահըմանն: ի վերայ սոյց զինչ[11] և պարզ՝ և ճշմարիտ էք[12] ասել: իսկ զորոչն եան թե կարծելի. ոչ ճշմարիտ ասել եան ինչ: քանզի կարծիք սորա, ոչ իք. թե է. այլ զի ոչ է:

Գլուխք: իբ:—

Եւ այսոցիկ. տարորոշիցելոց. Հայցելէ[13] է. զիարդ ունին ստորասութիւնք և բացասութիւնք առ միմեանըս. կարգքըն գոլ և ոչ կար: և ներընդունականին: և ոչ ներընդունականին: և յաղագս անկարին և հարկաւորի: քանզի ունի տարակուսանս ոմանս: քանզի եթե շարամանելոցըն. սոքա միմեանց հակակայեն[14] հակասութիւնք. որքանք[15] ըստ գոլ. կամ ոչ գոլ դասին: որզան: գոլոյն[16] մարդ. բացասութիւն ոչ գոլ մարդ. ոչըն գոլ սպիտակ մարդ, այլ ոչ գոլն. ոչ սպիտակ մարդ: քանզի եթե զամենայնէ ստորասութիւն իցէ. կամ բացասութիւն, զփայտն եղիցի ճշմարիտ ասել. գոլ ոչ սպիտակ մարդ. որէ, անաեղի: և եթե այսպէս առնելի է զհակասութիւնսն: ասեմ[17] որքանից գոլն. ոչ: առդընիցի. զոյն արասցէ. փոխանակ գոլոյն ասիցեալ: որզան: այնըր. մարդն

---

[1] V զմեռանելն. [2] BDE omit ոչ. [3] Before ճշմարիտ BDE add միշտ ոչ. [4] B յորժամ ոչ. [5] միշտ ոչ] BDE ոչ միշտ. [6] DE omit և յորժամ ներգուցէ, ոչ միշտ ճշմարիտ. [7] V adds ոչն before ներգուցէ. [8] V քերթող. [9] V ստորոգուէս. [10] D բայ. [11] V զի՞նչ. [12] B իք; ի միասին իք V. [13] CD Հայցելի; V այցելի. [14] C հակառակայեն. [15] որքանք CD; որքան V. [16] V has the passage thus: գոլոյն սպիտակ մարդ՝ բացասութի, ոչ գոլ ոչ սպիտակ մարդ, այլ ոչն գոլ սպիտակ մարդ: Քանզի եթե .... [17] In A first hand adds ասեմ in margin.

գնայ. ստորասութեան ։ բացասութիւն. ոչ գնայն ոչ մարդ. այլ ոչն գնայ մարդ ։ քանզի ոչ ինչ տարբեր է ասել. մարդ գնալ կամ մարդ գնալով են ։ իսկ ապա թե այսպէս, ամենայն ուրեք. և կարն գոլոյ. բացասութիւն եղիցի. ոչ ոչ կար[1] գոլ. այլ կարըն ոչ[2] գոլ ։

Պրակք. իգ ։—

Բայց թուի. զնոյն կար գոլ՝ և ոչ[3] գոլ՝ քանզի ամենայն կարն. հատանել կամ գնալ և ոչ գնալ և ոչ հատանել՝ կար ։ և քանզի ամենայն այսպես կարելի. ոչ միշտ ներգործէ՝ իսկ ապա լիցի սորա բացասութիւնն[4] ։ քանզի կարէ և ոչ գնալ գնալին. և ոչ տեսանել տեսանելին՝ այլ սակայն անկար է զնմանէ ճշմարտել զհակակայսն ստորասութիւնսն՝ իսկ ապա, ոչ ուրեմն այս բացասութիւն՝ քանզի պատահի[5]. արտ ասյց՝ կամ[6] սոյն[7]՝ ստորասել և բացասել համանգամայն զնմընէ[8] կամ ոչ ըստ գոլն[9]. և ոչ գոլ զառեդեալսն լինել[10] ստորասութիւնս և բացասութիւնս՝ քանզի եթե այն անկարելի է, այս ահա եղիցի ընտրելի ։ ապա է ուրեմն բացասութի. կարն գոլոյ. ոչըն[11] կար գոլ[12] այլ ոչն[13] կարն[14] ոչ[15] գոլ՝ և սոյն բան և յաղագս, ներընդունելոյ գոլ ։ և քանզի և[16] սորա բացասութիւն է. զոչն[17] ներընդունական գոլ՝ և մակ այլոցն, նմանաւրէն՝ որք. անկարին և հարկաւորի՝ քանզի լինի. որպէս ի վերայ նոցա, գոլն, և ոչն գոլ առդրրութիւն[18] ։ իսկ ենթակայքն[19]. ոմն սպիտակ. և ոմն մարդ՝ այսպէս աստանաւր. գոլն և ոչն գոլ. իբր ընթակայ լինի՝ ոմն[20] սպիտակ. և ոմն մարդ ։ այսպէս աստանաւր. գոլն և ոչն գոլ. իբր ընթակայ լինի՝

---

1 ոչ կար] V կար ոչ. 2 կարըն ոչ] V ոչ կարն. 3 ոչ] V կար ոչ. 4 C բացասութիւն. 5 C պատահի ; V պատանի. 6 V tr. կամ արտասայց. 7 V և զսոյն ; C և սոյն. 8 V զնմանէ. 9 ոչ ըստ գոլն] V զգոլն. 10 V գոլ, զառեդեալսն ոչ լինել. 11 V ոչ. 12 գոլ] V ոչ գոլ. 13 ոչն] The ն has over it a punctum delens in first hand. 14 V կար; in A the suffix ն is added above the line, but apparently by the first hand. 15 V om. ոչ. 16 V om. և bef. and aft. քանզի. 17 V ոչն. 18 առդրութիւն D ; առադրութիւն V. 19 V ենթակայ. 20 ոմն սպիտակ down to լինի are omitted in V; their presence in A is clearly due to dittology.

իսկ կարելըն[1]. և ներընդունելըն. առդրութիւնք[2]։ որոշելով. որպէս ի վերայ այնոցիկ զճշմարիտն. և զսուտն։ Նմանապէս սոքա ի վերայ գոլոյն կար՝ և գոլոյն ոչ կար։—

Պրակք. քասան ու չորք՝—

Իսկ կարն ոչ[3] գոլոյ, բացասութի. ոչ ոչն[4] կար գոլ[5]. այլ ոչն. կար ոչ[6] գոլ՝ վասն որոյ և հետևել[7] թուեցին միմեանց։ քանզի զնոյն կարելի գոլ. և կարելի ոչ գոլ։ զի ոչ հակասութիւնք միմեանց այսպիսիքս՝ կարելի գոլ. և կարելի ոչ գոլ։ այլ ոչ[8] կարելին[9] գոլ և կարելին ոչ գոլ. ոչ[10] կարելին ոչ գոլ։ և ոչ
p. 22. երբեք ի վերայ սորին ճշմարտի. միանգամայն[11] քանզի[12] հակակայ են։ և ոչ[13] սակայն կարելին ոչ գոլ. և ոչ կարելին ոչ գոլ. ոչ[14] երբեք միանգամայն՝ և նմանապէս, և հարկաւորն գոլոյ. բացասութիւն. ոչ հարկաւորն[15] ոչ գոլոյ[16]. այլ ոչն հարկաւոր[17] գոլ։ իսկ հարկաւորն ոչ գոլոյ. ոչն հարկաւոր ոչ գոլ՝ և անկարելւոյն գոլ[18]. ոչ անկարելին ոչ գոլ. այլ ոչն անկարելի գոլ։ իսկ անկարելւոյն ոչ գոլ. ոչն անկարելի՝ ոչ գոլ։ և զբոլորն որպէս ասացեալ է. գոլն[19] և ոչ[20] գոլ. միշտ պիտի դնել իբրև զենթակայս՝

Իսկ ստորասութիւն և բացասութիւն զսոսա առդնելով[21]. առ գոլն և ոչ գոլ շարադասել։ և զսոսա կարծել պարտ է. գոլ զհակակայս, ասութիւնս[22], և բացասութիւնս՝ կարելի, ոչ կարելի; մարթ, ոչ մարթ՝ անկարելի՝ ոչ անկարելի։ հարկաւոր՝ ոչ հարկաւոր։ ճշմարիտ, ոչ ճշմարիտ՝ և հետևութիւնքն[23]. ըստ բանի եղիցին, այսպէս եդելոց[24]՝ քանզի կարունըն գոլ[25]. մարթելըն[26] գոլ։ և սա այսմ հակադարձէ։ և ոչն[27] կարելի[28] գոլ. և

---

[1] V կարել; C D կարելին. [2] V առդրութիւս. [3] V om. ոչ. [4] V om. ոչն. [5] V adds ոչ before գոլ. [6] V om. ոչ. [7] V հետևիլ. [8] V ոչն. [9] V կարելի. [10] ոչ] V և ոչ. [11] V ճշմարտի միանգամայն. [12] քանզի] V թէ. [13] էն։ և ոչ] V են և թէ ոչ. [14] ոչ] V և ոչ. [15] V հարկաւոր. [16] V գոլ. [17] հարկաւոր D; հարկաւորն V. [18] V գոլոյ. [19] V զգոլն. [20] V զոչ. [21] առդնելով C; առնելով V. [22] V գոլ հակակայս ստորասութիւնս. [23] V հետևութիւք. [24] եդելոց C D; եղելոց V. [25] գոլ D; գոլ հետևի V. [26] մարթել V. [27] V ոչ. [28] V անկարելի.

ո՛չն հարկաւո՛ր գոլ։ իսկ կարուածն[1] ո՛չ գոլ՝ և ներընդունականուածն[2] ո՛չ գոլ. ո՛չն հարկաւոր ոչ . . . . . .[3] անկարելի ո՛չ գոլ՝ իսկ ո՛չն կարելուածն ոչ[4] գոլ. և ո՛չ[5] ներընդունելուածն . . գոլ՝[6] հարկաւո՛ր գոլ. և անկարելին ո՛չ գոլ[7]։ . . . . ո՛չ . . . . դունակ . . . . . լ . . հ . . կ . . . . ա . ո՛չ գոլ . . և անկարելին . . և ոչ կարուածն[8]. ո՛չ գոլ. և ո՛չ ընդունականն[9] ո՛չ գոլ. հարկաւո՛ր գոլ. և անկարելին ո՛չ գոլ[10]։

Արդ տեսցէ ի ստորագրութենէս. ասիցեալս[11]։ կարելի՛ գոլ. ո՛չ կարելի գոլ. կարելի ո՛չ գոլ. ո՛չ կարելի ո՛չ գոլ։ մարթելի՛[12] գոլ. ո՛չ մարթի գոլ. մարթի ո՛չ գոլ. ո՛չ մարթի ոչ գոլ։ անկարելի՛ գոլ. ո՛չ անկարելի գոլ. անկարելի ոչ գոլ. ո՛չ անկարելի ոչ գոլ՝ անկարելի՛ գոլ. ո՛չ անկարելի ո՛չ գոլ[13]. հարկաւո՛ր գոլ. ո՛չ հարկաւոր գոլ. հարկաւոր ո՛չ գոլ. ո՛չ հարկաւոր ո՛չ գոլ՝

Գլուխք ։ ժե ։—

Անկարելին և ո՛չ անկարելի[14] կարելուածն, և մարթելուածն և ո՛չ մարթելուոմ. և ո՛չ կարելուոմ. հետևե՛ն է՛ հակասութեամբ[15]. բայց հակադարձաբա՛ր՝ քանզի կարելուածն գոլ. բացասութիւն. ո՛չ կարելին գոլ։ իսկ բացասութեանն[16] ստորասութեանն[17], քանզի ո՛չն[18] անկարելուոմ գոլ[19]. անկարելին գոլ՝ քանզի ստորասութ . . .[20]

---

[1] V կարելուածն. [2] V ներընդունելուածն. [3] V completes the lacuna thus գոլ և ոչն; in A damp has effaced six or seven letters. [4] V om. ոչ. [5] V ոչ; in A damp seems to have effaced a final ն. [6] V գոլ; in A damp or other agency has effaced two letters, probably ոչ, before գոլ. [7] V tr. անկարելին գոլ. և հարկաւոր ո՛չ գոլ. The words which followed in A have been all but totally erased by a late hand, but the following seems to have stood: իսկ կարելուոմ ոչ գոլ և ոչ ընդունականն գոլ ոչն հարկաւոր ոչ գոլ և անկարելին գոլ. [8] V կարելուածն. [9] V ընդունականնուածն. [10] V tr. և անկ. ոչ գոլ և հարկաւոր գոլ. [11] V ասացեալս; in A final ս is a correction of ն. [12] V մարթի. [13] անկարելի գոլ. ոչ անկարելի ոչ գոլ] V omits. [14] V անկարելին. [15] V has կարելուոմ հետևին. ոչ հակասութբ. [16] V բացասութի. [17] V ստորասութե. [18] քանզի ոչն V om. [19] գոլ] V գոլ, որ է ոչ. [20] In A the three final letters are erased by damp; V ստորասութի.

անկարելին գոլ[1]· իսկ ո՛չն անկարելի[2]· բացասութիւն՝ բայց հարկաւորն· զճարդ· տեսանելի՛ է։ երևելի՛ է· զի ո՛չ այսպէս· այլ հակակա՛յքն· հետևին՝ այս հակասութիւն զա՛տ։ քանզի բացա-
b. սութիւնն[3]· ո՛չ է· հարկաւորն ո՛չ գոլ։ քանզի մարթի· ճշմարտի՛լ[4] ի վերայ նորին երկոքին։ քանզի հարկաւոր ո՛չն[5]· ո՛չ գոլ· ո՛չ հարկաւոր գոլ՝ և պատճառք ո՛չըն[6] հետևել· նմանապէս այլոցըն։ զի ներհակաբա՛ր անկարելին հարկելումն, բա՛ցտուեա՛լ[7] լինի։ զնոյն կարելո՛վ՝ քանզի եթե անկարելի՛· հարկաւո՛ր է այս ո՛չ գոլ· այլ[8] չգո՛լ։ և եթե անկարելի ո՛չ գոլ· այս հարկաւոր գոլ։ իսկ ապա թե այն նմանապէս կարելումն· և ո՛չ[9] այսոքիկ· ի[10] ներհակէն[11]։ վասն զի ո՛չ նշանակէ՝ զնոյն· հարկաւո՛րն և անկարելին· այլ որպէս ասացեա՛լ է հակադարձապա՛ր։

Գլուխ· ի̃զ՝

Մ`ի գուցէ· ըստ որում կարելին· ա՛յսպէս կալ զհարկաւորին հակասութիւնս[12]։ քանզի հարկաւո՛րն գոլ· կարելի՛ն գոլ՝ քանզի եթե ո՛չ իցէ բացասութիւն, հետևեսցի՝ քանզի հա՛րկ է կամ ասե՛լ[13]· կամ բացուսե՛լ[14]։ իսկ ապա եթե ո՛չ անկարելի՛[15] գոլ· անկարելի գոլ՝ ապա ուրեմն անկարելի՛ն[16] գոլ· հարկաւո՛րն գոլ· որ է՛ անտեղի՛՝ այլ սակայն, կարելումն գոլ· ո՛չն կար գոլ։ հետեւի ևս[17] սմա· ո՛չըն հարկաւոր գոլ՝ իսկ ապա պատահէ հարկաւո՛րն գոլ· ո՛չ հարկաւո՛րն[18] գոլ՝ որ անտեղի՛ է[19]· այլ սակայն և ո՛չ[20] հարկաւորն գոլ[21] հետևի՛ կարելումն գոլ՝ և ո՛չ հարկաւո՛րն[22] ո՛չ գոլ՝ քանզի նմա երկոքեան մարթեն[23] պատահել։ իսկ սմա· որք[24] ճշմարի՛տ իցէ· ո՛չ[25] ևս եղիցի այն ճշմարիտ։ քանզի երկոքեան կարեն· կարելի՛ գոլ, և ո՛չ գոլ։ և եթե հարկաւոր գոլ և

---

[1] V om. գոլ. [2] D կարելի. [3] V բացասութ̃ի. [4] V ճշմարտել. [5] V om. ոչն. [6] V ոչ. [7] V հարկ ելումն բացասութեալ. [8] այլ CDE; այլ հարկաւոր է. [9] V om. ոչ. [10] V om. ի. [11] V ներհակք են; just below V has հակադարձաբար. [12] V հակասութին. [13] V ստորասել. [14] V բացասել. [15] V կարելի. [16] V անկարելի; in A the final ն is added above line in first or contemp. hand. [17] In A the first hand adds ևս above line; V և. [18] V հարկաւոր. [19] V tr. է անտեղի. [20] V om. և ոչ. [21] գոլ] V գոլ ոչ. [22] V հարկաւոր. [23] V մարթին. [24] V որ. [25] ոչ] V և ոչ.

ոչ գոլ. ոչ եղիցի կարելի երկոքին : պակասեալ է այսուհետև. և ոչ հարկաւորն, ոչ գոլ հետևել կարելւումն գոլ : քանզի այս, ճշմարիտ և զհարկաւորն գոլոյ : քանզի սա լիցի[1] հակասութիւնն[2] հետևելոյումն. ոչ կարելւումն, ոչ գոլ՝ իսկ նմա հետևի. անկարելին[3] գոլ[4]. և[5] հարկաւորն ոչ գոլ՝ որոյ բացասութիւնն. ոչն հարկաւոր՝ ոչ գոլ : և հետևին ուրեմն, և այսք հակասութիւք ըստ ասացելումն յեղանակին[6]. ոչ[7] ինչ անկարելի պատահէ. այնպէս եդելոցն :

Գլուխ : ԺԵ :

Բայց տարակուսեսցի ոք, եթե հարկելումն գոլ կարելին գոլ հետևի՞: քանզի եթե ոչ հետևի հակասութիւնն հետևեսցի. ոչըն կարելի գոլ : և եթե ոք ոչ զայս ասասցէ գոլ[8] զհակասութիւնն հարկաւոր ասել[9]. զկարելին ոչ գոլ. այլ երկոքին սուտք զհարկաւորէն գոլ՝ այլ սակայն. դարձեալ զնոյն գոլ թուի կար հատանիլ և ոչ հատանիլ : և գոլ. և ոչ գոլ : ապա եղիցին[10] հարկաւորին գոլ՝ մարթ գոլ. այս[10] սուտ : և երևելի է. զի ոչ ամենայն կարելին գոլ. և կամ գնալ. և[11] զհակակայսն, կարէ, այլ իք[12] ի վերայց[13]. ոչ ճշմարիտ : նախ ի վերայց ոչ ըստ բանի կարիցն : որգոն : հուր ջերմայինն. և ունի զաւրութի անբան՝ քանզի որք հանդերձ՝ բանիւս են զաւրութիւնք. սոքա աւելեացն p. 23. և ներհակայցն[14] : իսկ անբանքն՝ ոչ ամենեքեան. այլ որպէս ասացեալէ : հուրդ՝ ոչ կարելի ի[15] ջեռուցանել և ոչ[16]. որքանք այլքն[17] ներգործեն[18] միշտ՝ բայց ոմանք կարեն. յայնցանէ. որք ըստ անբանին զաւրութիք են համանգամայն զհակակայսն՝ այլ սակայն զայս՝ յայսր սակս ասացեալ է՝ զի ոչ ամենայն զաւրութիւն հակակայցն[19], և ոչ որքանք ասին ըստ նմին տեսակի :

---

1 V եղիցի. 2 V հակասուի. 3 V ոչն կարելին. 4 V գոլոյ. 5 V om. և. 6 V յեղանակիս. 7 V և ոչ. 8 V գոլ. այլ. 9 V adds է before ասել. 10 V adds և after եղիցին; V և այս. 11 V om. և. 12 իք] V է. 13 V ի վերայ ոմանց. 14 V ներհակացն. 15 V om. ի. 16 և ոչ. որքանք] V և ոչ : Եւ ոչ որքանք; DE և յոչ : և որքանք. 17 այլք DE; այլ V. 18 V ներգործին. 19 հակակայցն CDE; V հակակայցն է ընդունական.

Պրակք. ԺԸ՝

Բայց ոմանք զաւրութիւնք համանունք են: քանզի կարելին, ոչ վայրապար ասի՝ այլ ոմն զի ճշմարիտ, իբրեւ[1] ներգործութիւն է: որզան՝ կարելի գնալ. զի գնայ՝ և բոլորովին. կարելին գոլ: զի[2] ահա. դէռ է ըստ ներգործութեան՝ որ[3] ասի գոլ կարելի: և միւսն յորժամ[4] . . . . . . կարելի .[5] գնալ. յորժամ գնասցէ՝ և այս ի վերայ շարժականաց է միայնից. զաւրութիւնս. նայ և[6] ի վերայ անշարժից՝ և զերկոսին՝ ճշմարիտ ասել: կարելին գոլ. գնալ կամ գոլ. և որ ահա դէռն[7] գնայ, և զներգործումն. և զգնացականն՝ արդ. այսպէս կարելի[8]: ոչ ճշմարիտ[9] զհարկաւորէն պարզաբար ասել. բայց միւսն ճշմարիտ: իսկ[10] վասն զի ներմասնից[11] զբոլորէն, հետեւի այնըմ. ի հարկէն ելում[12], հետեւի[13], կարելին[14] գոլ՝ բայց սակայն, ոչ ամէն: և է թերեւս՝ սկիզբն հարկաւորն և ոչ հարկաւորն ամենեցուն գոլ, կամ ոչ գոլ: և զայլսն սոցապէս[15], կարգաւ հայցել և խնդրել պարտ է: և երեւելի է յասիցելոցն, զի ի հարկէն էակն ըստ ներգործութեան է: իսկապէս[16] թէ առաջին[17] յաւետախաղացըն[18], և ներգործութիւն՝ զաւրութեան առաջին՝ և այնք՝ որ առանց զաւրութեանն[19], ներգործութեամբ միշտ են՝ որզան: առաջին գոյացութիւնքն[20]: իսկ որ համդերձ զաւրութեամբն բնութբ առաջինք. բայց ամանակաւ վերջինք՝ և ոմանք. և երբեք. ոչ են ներգործութեամբ. այլ զաւրութեամբ միայն :—

---

[1] V իբր զի. [2] զի B; և ոմն, որ զի V. [3] որ] և B. [4] In A six letters at least at the end of a line have been destroyed by damp; V supplies the lacuna thus: ներգործեսցէ. որզան. In A որզան could hardly have stood. [5] Perhaps A wrote կարելին, for the damp seems to have effaced a letter after ի; V կարելին. [6] V և նա և; B իսկնաև. [7] V դեռ. [8] V կարելիս. [9] V ոչ ճշմարիտ, ոչ; BCD ոչ ճշմարիտ. [10] V ճշմարիտ իսկ. [11] V ներմասինցն. [12] V հարկէն, որում. [13] հետեւի B; հետեւի միշտն V. [14] V կարելի; B կարելին. [15] սոցապէս BCD; այսպէս V. [16] V է իսկապէս. [17] V առաջին է. [18] V յաւէտախաղացն. [19] V զօրուեց. [20] V գոյացութիք.

Գլուխք. իթ :—

Եւ ո՞ր ոք ներհակ է՝ ստորասութիւնն բացասութեա՞ն[1]. եթե ստորասութի ստորասութեան. թե բան՝ բանի. որ ասէն թե ամենայն մարդ արդար՝ ոչ ոքուն[2] մարդ արդար, կամ ամենայն մարդ արդար. ամենուն մարդ անիրաւ է՝ որզան. կաղլիաս արդար է, կաղլիաս արդար ոչ է. կաղլիաս անիրաւ է: Ո՞ր ոք ներհական ի սոցանէն՝ քանզի ի ներձայնողքն[3] հետևին ներխորհրդողաց, և անդ ներհական կարծիքն. ներհականին՝ որզան՝ զի ամենայն մարդ արդար. ամենուն[4] մարդ անիրաւ՝ և ի վերայ ներձայնողաց ստորասութեանց. հարկ է նմանապէս ունել՝ և եթե ոչ անդ ներհականին կարծիքն. ներհական է. ոչ ստորասութիւնն[5], ստորասութե եղեցի ներհական. այլ ասացեալ բացասութիւնքն: իսկ ապա խուզելի է. ո՞ր կարծիք ճշմարիտ, ստոյգն կարծեաց[6] ներհական՝ արդեւք հակասութեանն[7]. թե որ զհակառակն գոլ կարծեցուցանէ: և ասեմ այսպէս: իմն[8] . . ., կարծիք. ճշմարիտ. բարւոյ՝ զի բարի: և այլ զի ոչ բարի՝ սուտ: և միւս. զի չար: արդ ո՞ր ոք ի սոցանէ ներհական ճշմարտին՝ և եթե մի[9]. ըստ որում ումեք և[10] է. ներհական :—

Գլուխք. լ:

Արդ այսուիկ կարծիք. զներհական կարծիսն[11], որոշիլ[12]՝ ներհականացն[13] գոլ՝ սուտ: քանզի բարւոյն, զի բարի, և զչարին[14], զի չար՝ սոյն թերևս, և ճշմարիտ. թե աւելիք. թե մի է: և ներհական այսուքիկ: ոչ ներհակացըն[15]՝ գոլ ներհական՝ այլ առաւել ներհականութե: և եթե իք բարւոյն՝ զի բարի է[16] բարւոյ կարծիք: և է զի ոչ բարի է: և է այլ զի ոչ է. և ոչ կարէ գոլ. և կարելի է[17]՝ զայլոցն ոչ մի դնելի է՝ ոչ՝ որքանք եւլ զոչն է.

---

[1] V ստորասութե բացասութիւն; BC have ստորասութեն. [2] V ոք ումն and in same line կամ թե ամ. [3] V սոցանէ իցէ՝ քանզի ներ ձայն. and in next line թէ անդ for և անդ. [4] C ամենուն. [5] V ստորասութի. [6] V կարծեացն. [7] V հակասութե. [8] V has է իմն; A must have had իմն է. [9] V մի է. [10] V om. և. [11] V զկարծիսն. [12] V որոշել. [13] V ներհականացն. [14] V չարին. [15] V ներհականացն. [16] է BCD; V է, և. [17] V omits stop after է.

կարծեցուցանեն. և ո՛չ որքանք՝ ո՛չ գոլ զէն։ քանզի անհո՛ւնք՝ երկոքին[1]։ և որքանք են կարծեցուցանեն, զո՛չն է՝ և որքանք ո՛չ են զէն. այլ նորքանս խառն։ և այսոքիկ[2] են. արդ որոց լինելութիւնք[3]։ և արտահակակայցըն[4] լինելութիւնք։ իսկ ապա և խառա՛նքն[5]։

Գլուխք. լա̅[6]։

Արդ եթե բարին, և բարին[7], և ո՛չն[8] չար իք. և ոմն ըստ ինքեա՛ն, և ոմն ըստ պ . տա . . . . . ան . .[9] պատահեցաւ սմա, ո՛չ չարուժ[10] գոլ։ և առաւել իւրաքանչիւրոյ[11] ճշմարիտ, կամ ըստ ինքեան[12], և սուտ, թերպէտ և ճշմարիտ։ արդ ո՛չն բարի բարին, ըստինքեա՛նն[13] ելոյ. սուտ։ իսկ չարին. ըստ պատահմա՛նն։ ապա ուրեմն, առաւե՛լ եղեցի. սո՛ւտ՝ բարւոյն հակասութիւնն. քան թե. ներհակա՛նին։ քանզի[14] յո՛յժ ստեալ է առ իւրաքանչիւրոք զներհականն ունելով կարծիս։ քանզի ներհակա՛նքն յոլովո՛ցըն[15] տարբերեցելո՛ց առ ի նոյն՝ արդ եթե ներհակա՛ն սոցա. մի՛ն[16]. և ներհականացո՛յն բացասութեան[17], յայտ է զի սա՛ եղիցի ներհական՝ իսկ ա՛յնր՝ թե չա՛ր. բարին շարամանեա՛լ է. և քանզի ո՛չ բարի. հա՛րկ է. թերևս կարծե՛լ զնոյն՝

Գլուխք. լբ̅[18]։

Եւ ևս թե ի վերայ[19] այլո՛ցն նմանապէս պիտի ունել. և[20] այսուիկ թուեսցի բարւո՛ք ասիլ[21]։ քանզի ամենա՛յն ուրեք հակասու-

---

[1] երկոքին C; V երկոքեանն. [2] այսոքիկ B; V այնոքիկ. [3] V լինելութիքն. [4] V արդի հակակայցն. [5] B խառքն. [6] In A the numeration of ch. is added by a late hand. [7] V բարի. [8] V ոչ. In A suffix ն added above line by the rubricating hand. [9] In A seven or eight letters erased and the passage corrected to պատահման քանզի, which V has; B has պատահի. քանզի, which clearly stood originally in A. [10] V չարուժն. [11] V իւրաքանչիւրն. [12] ինքեան] V ինքեանն, կամ ըստ պատահմանն. [13] V ինքեան. [14] After քանզի V adds որ. [15] V ի յոլովեցն. [16] V մինն. [17] բացասութեան B; բացասութի V. [18] In A the numeration լբ is corrected by late hand from լա. [19] V վերայց. [20] և om. V. [21] V ասել.

թեա՛ն .[1] *և կամ ո՛չ ուրեք, և յոր ո՛չ է ներհակութիւն*[2]*՝ բայց որքանից, ո՛չ են ներհական, յաղագս սա՛յց իք սուտ՝ ճշմարտութեա՛նն*[3] *հակակայ՝ ո՛րզան: որք զմո՛րգն, ո՛չ կարծեն մարդ. յո՛յժ սո՛ւտեն՝ արդ եթե սոքա ներհական, և ա՛յլքն հակասութեա՛նքըն*[4]*՝*

Գլուխ. ԺԴ[5]:

Եւս[6] *նմանապէս ունի և բարւոյն, զի բարի*[7]*: և ո՛չն բարւոյ՝ զի ո՛չ բարի: և առ այսոքիւք՝ բարւո՛յն, զի ո՛չ բարի, և ո՛չ բարւոյն, զի բարի՝ արդ ո՛չ ումն բարւոյ, զի ո՛չ բարի, ճշմարտի եւս՝ կարծեաց, զի՛նչ եղիցի ներհական. ո՛չ ահա որ ասէն*[8]*, թէ չա՛ր: քանզի համանգամա՛յն երբեմն եղիցի ճշմարիտ: բայց ո՛չ երբէք ճշմարիտ, ճշմարտում ներհակա՛ն՝ քանզի են իմն. ո՛չ բարի*[9]*, չա՛ր՝ իսկ ապա մարթի, համանգամայն ճշմարիտս*[10] *գոլ: և ո՛չ դարձեալ զի ո՛չ չարն: քանզի ճշմարիտ է*[11] *այս; քանզի համանգամա՛յն և սոքա՛ եղիցին՝ և պակասեա՛լ է. ո՛չ ումըն բարւոյ զի ո՛չ*[12] *բարի* p. 24. *է, ներհականն ո՛չն*[13] *բարւոյ՝ զի բարի՝ քանզի ո՛չ ճշմարիտ է ա՛յս՝ իսկ ա՛յնք. վասն զի ո՛չ*[14] *բարի*[15]*. ներում բարւոյն, ներհական ո՛չն*[16] *բարւոյ*[17]*, զի բարի՝*[18] *սո՛ւտ՝ քանզի ճշմարիտ այս*[19]*: իսկ ապա և ա՛յնմ, բարւո՛յն զի ո՛չ բարին, եղիցի ո՛չ բարւոյն, զի բարի*[20]*՝ և երևելի է, զի ո՛չ ինչ տարբերեսցէ. և ո՛չ եթե զըոլորէ դիցուք ստորասութիւն: քանզի զըոլորէ՛ բացասութի. ներհակա՛ն եղիցի՝ ո՛րզան: կարծեաց*[21]*, ա՛յնըմ որ կարծեցուցանէն*[22]*՝ քանզի ամենայն որ ինչ իցէ բարին*[23]*, բարի. իք. կամ թէ ո՛չ ինչ բարեաց բարի է՝ քանզի բարւոյն. զի բարի թէ*[24] *զըոլորէ բարին, նո՛յն է ա՛յնըմ. որ զի՛նչ*[25] *իցէ՛ բարին, կարծեցուցանելո՛վ զի բարի: և*

---

[1] In A a final letter has been erased; BC have *հակասութեանն.*
[2] V *ներհականութիւն.*
[3] V *ճշմարտութե*; BCD *ճշմարտութեանն.*
[4] V *հակասութի՛քն.*
[5] *ԺԴ* is a late correction from *ԺԳ.*
[6] V *և եւ*; C *և.*
[7] V *բարի է.*
[8] V *ասեն.*
[9] V *բարին.*
[10] V *ճշմարիտ.*
[11] CDE *ոչ ոչ.*
[12] V *է և.*
[13] V *ոչ.*
[14] V om. *ոչ.*
[15] V *բարին.*
[16] V om. *ոչն.*
[17] V *բարւոյն.*
[18] *բարի*] V *ոչ բարին.*
[19] *այս* B; V *է այն.*
[20] V *բարին*; BCD *բարի.*
[21] V *կարծեացն.*
[22] V *կարծեցուցանեն.*
[23] V *բարի.*
[24] V *թէ և.*
[25] V *զինչև.*

այս ոչ ինչ[1] տարբեր է յայնմանէ, թէ ամենայն որ ինչ է բարի բարի, եք. և նմանապէս, և ի վերայ ոչ[2] բարւոյ՝ իսկ ապա զի թէ ի վերայ կարծեաց այսպէս ունի։ և են ներձայնուածքն ստորասութիւնք[3] և բացասութիւնքն. նշանակք ներանձինցն[4], յայտ է զի և ստորասութեն ներհական, բացասութիւնն[5], որ յաղագս նորին զըոլորէ։ որզան։ զի ամենայն բարի. բարի. կամ ամէն մարդ՝ բարի. կամ[6] թէ ոչ առ[7] ամէնայն մարդ. կամ թէ ոչ ոք։ և բացերևականաբար[8], թէ ոչ ամէն. կամ ոչ ամենայն[9]. երևելի է. զի և ճշմարտութեան, ճշմարտութիւն ոչ մարթէ ներհական գոլ՝ ոչ կարծիք[10]. և ոչ ներհակութիւն[11]։ քանզի ներհակութիւնք այնք. որք ի հակակայսն՝ իսկ առ ի նոսին[12], մարթէ ճշմարտել զնոյն։ բայց[13] համանգամայն[14]. ոչ մարթեն ներհականք գոլ նմին։

---

[1] V tr. *ինչ ոչ.* [2] V *ոչն.* [3] V *ստորասութիքն.* [4] V *ներանձիցն*; C *ներանձինցն.* [5] V *բացասութի.* [6] V om. *կամ.* [7] *առ* om. V. [8] V *բացերևաբար.* [9] *ամենայն*] V *ոք.* [10] V *'ի կարծիսս*; B *կարծիք.* [11] V *'ի ներհակութի.* [12] After *նոսին* V adds *'ի համանգամայսն.* [13] D *բայց*; V *զի.* [14] V *համանգամայնքն.*

At the beginning of the Categories down the margin A has written in the first hand the following scholion on the Title:—*վասնզի ստորոգութիւնքըս, ներածագո՛յնք են և մանկանց դիւրակի՛ առուսանել՝ նա՛ և կատարելագո՛յնք քան զայլսն գրեան։ քնզի յաղագս տասըն, սեռիցն սեռականագունից, կարճառաւտաբա՛ր՝ անցանէ, իմաստասէրս՝ յիրաւի՛ նախակարգեցին զսոսա, քան զայլն գրեան վասն երկո՛ւց՝ այսոցիկ պատճառաց։—*

At the end of the De Interpretatione after last section of commentary A has following subscription in first hand:—*Իմաստութիւն հաւր և բան, սիրողին իմաստութե. վարդապետին սարկաւագ կոչեցեալ. աշխատանաց յուղղութի տուր. զարժանն հատո՛յ յանյա՛չաղձրիցդ։—*

30.

ERRATA IN APPENDICES.

Page 105, l. 34 [illegible]

Page 107, l. 4, for 95 read 105; l. 23, in note 7, for ուժուք read ուժուք. A in mg. ուժեք.

Page 113, l. 10, for [illegible] read [illegible].

Page 115, l. 11, read պղպջեա; l. 19, ներՀակայեմըն; l. 21 ուժեմըն.

Page 118, l. 19, for եւ read և.

Page 123, l. 16, read աւխասուղմ; l. 23, առՀման.

Page 124, in note 15, read անձնժամեք.

Page 128, read, in note 5, as follows: so V; om. յայր first, etc.

Page 129, l. 10, read սրկէն; l. 17 զգայլին.

Page 130, l. 11, for ǰ read ժ.

Page 132, l. 4, read գեղեցկագոյնն; in last line but one read ձեռն for ձեռնե.

Page 133, l. 11, read Հիւանդութենէ; l. 18 արագաափոփոխ.

Page 134, l. 22, read ղաւրութիւնն.

Page 136, l. 7, read բնութեանն; l. 17, շինենն; l. 20, որակութիւնք; l. 28, բնութե.

NOTE.—Variants in the critical apparatus, of which the source is not specified, are to be ascribed to the Venice Printed Text.

ERRATA IN APPENDICES.

Page 105, l. 34 ἐπεί.

Page 107, l. 4, *for* 95 *read* 105; l. 23, in note 7, *for* ուժուք *read* ուժուք. A in mg. ուժեք.

Page 113, l. 29, *for* ասես *read* ասեմ.

Page 115, l. 12, *read* որպէս; l. 19, ներհականըն; l. 21 ումեմըն.

Page 118, l. 19, *for* եւ *read* և.

Page 123, l. 16, *read* սակաւողմ; l. 23, սահման.

Page 124, in note 15, *read* աննմանք.

Page 128, *read*, in note 5, as follows: so V; om. յար first, etc.

Page 129, l. 10, *read* որկէն; l. 17 զգալին.

Page 130, l. 12, *for* ֆ *read* ժ.

Page 132, l. 4, *read* գեղեցկագոյնն; in last line but one *read* ձեռն for ձեռե.

Page 133, l. 11, *read* հիւանդութենէ; l. 18 արագափոփոխ.

Page 134, l. 22, *read* զաւրութիւնն.

Page 136, l. 7, *read* բնութեանն; l. 17, շիկնէն; l. 20, որակութիւնք; l. 28, բնութե.

NOTE.—Variants in the critical apparatus, of which the source is not specified, are to be ascribed to the Venice Printed Text.